

ІЛЮСТРОВАНІЙ
НАРОДНИЙ
КАЛЕНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО
❖ ❖ ❖ ГОЛОСУ” ❖ ❖ ❖

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

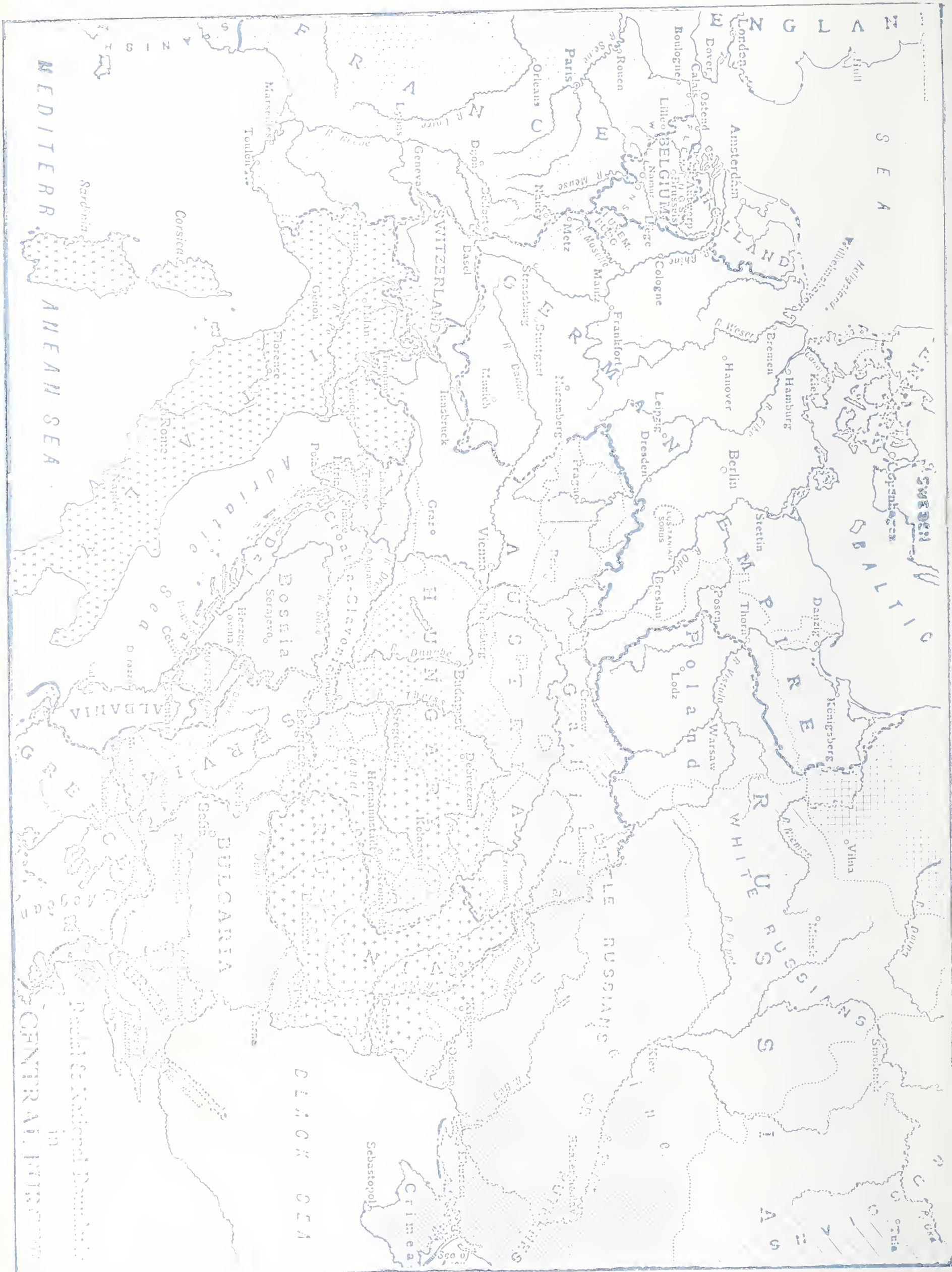
—≡1915.≡—

РІЧНИК ПЕРШИЙ.

З ДРУКАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ”
214 Dufferin Ave., Winnipeg, Man., Canada.
1915.

M. Mubrenky

ПОЯСНЕННЯ ДО МАПИ.

1. Німці, Данці, Скандинавці, Флямандці.

2. Французи, Гішпанці.

3. Італійці.

4. Румуни.

5. Москалі.

6. Поляки.

7. РУСИНИ-УКРАЇНЦІ.

8. Чехи і Словаки.

9. Словінці.

10. Хорвати і Сербі.

11. Болгари.

12. Литовці і Лотиші.

13. Турки.

14. Мадяри.

15. Греки.

16. Альбанці.

Залучена побіч мапа була поміщена в англійському урядовім кварталнику, *The Round Table* за вересень 1914, що виходить в Лондоні. Показаний тут і простір заселений Українцями і він означений назвою *Ukraine* — Україна, а Українців назвою *Little Russians or Ruthenes* — Малороси або Русини. Як бачимо, Україна займає велику часть в Росії (ще і не все показано), часть в Галичині, на Буковині й Угорщині. Так отже бачимо, що України Англійці не вважають Московщиною, ані Українців Москалями. — Чорні лінії означають політичні границі, дрібно крпковані національні границі, а повисні таблички показують, де які народи мешкають.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Радіємо ми, радіє певно і весь свідомий український народ в Канаді, що сего року може повітати під своєю українською стріхою перший український народний календар в Канаді, виданий народною газетою Українським Голосом.

Коли вернемося до часу, як ще не було „Українського Голосу“, то побачимо, що в Канаді було лише дві часописи — „Канад. Фармер“ і „Роб. Народ“. Першу з них видавали ліберали для своїх партійних цілей, а друга, „Роб. Народ“, клопотався рівнож справами вузко партійними, а до загальнонародних справ не мішався.

Своєї часописи в Канаді наш народ не мав.

Дуже болючо відчували се свідоміші наші люди і вже довгий час перед появою „Укр. Голосу“, обговорювали видаване народної часописи, однак приступлено до зреалізовання думки аж на початку 1910 р.

Зібрався тоді гурток не багатих та щирих людей — з учителів, фермерів, робітників і ще декого і завязали на 25 дол. уділах товариство „Українську Видавничу Спілку“, яка почала в марці 1910 р. видавати „Укр. Голос“.

Видавництво мало тоді ледво 600 дол., отже не диво, що дехто ворожив „Укр. Голосови“ скору загибель. І справді перші літа були для видавництва дуже трудні. Були хвилі, коли здавалося, що приходить край усьому.

Та завдяки помочи наших свідоміших людей, поволи положене видавництва ставало кращим і нині хоч і є недostatки, то всеж вже не такі страшні. Для тої роботи, яку видавництво нині робить, є вже власний ґрунт, — хоч розумієсь, що тої роботи замало для наших народних потреб.

Ціль поставлено дуже широку, як широке жите з его вимогами. Робота спілки мала обніматися справи просвітні, економічні і політичні нашого народу в найширшому значіню.

О скільки робота Спілки відповіла своїй задачі, се знають ті, що слідили за сею роботою. Ми від себе скажемо, що С-ка зробила все, що лише була в силі зробити, а чого не зробила, то лише тому, що не могла. А все таки зробила багато. „Укр.

Голос“ причинився багато до розбудження свідомости, порушив неодну конечну річ, боронив неодну справу, за яку крім него не було кому взяти ся. А се він міг робити власне тому, що він не залежний від жадної політичної, чи релігійної партії і свою ціль бачить лише в народі і жде помочи лише від народу. А хоч розуміє, що ще багато найконечнішого не зроблено, що з широкої народної ниви ледво часточка оброблена его руками, а решта лежить облогом, то всеж йде в перед з вірою, що наш народ в Канаді здобуде собі кращу долю.

А тепер лишаєсь ще сказати кілька слів до нашого укр. народу.

Завсїгди добре стоїть народ, коли его преса стоїть добре. Що мозок в голові, те нині часописи для народу — вашим отже обов'язком пам'ятати, що від вас залежить працююча, творча сила сього мозку. В нас нині багато часописий, деякі видавані зо-всім чужими людьми для їхніх власних користей. І народ з не-свідомости, та з байдужности їх підпирає.

О скількож більше повинен він підперти своє власне. Він повинен звернути всю підмогу, найперше своїй справі, підперти, помочи своїй народній часописи, розширити її роботу як найширше — роботу в користь народу.

Не повинно би бути й одного, що не предплачував би „Укр. Голосу“, а певно тоді „Укр. Голос“ стане окрасою українського народу в Канаді.

Роботи перед нами ціла гора, а від того хто її зробить і коли, залежна сила і значінє нашого народу.

А її можна зробити, коли кождий приложить хоч на хвилю своїх рук, та ще заставить і темних і байдужних до сеї роботи.

Пам'ятаймо, що ніхто о нас не подбає, як ми самі про себе не будемо дбати.

Астрономічний календар.

Чотири пори року.

ВЕСНА розпочинає ся дня 21 лат. марця о 3 годині 48 мінут вечером, в котрім то часі сонце вступає в знак барана. Весняне зрівнане дня з ночью.

ЛІТО розпочинає ся 22 лат. червня о 1 год. 27 мінут вечером, в котрім то часі сонце вступає в знак рака. Тоді маємо найдовший день а найкоротшу ніч.

ОСІНЬ зачинає ся дня 21 лат. вересня о 4 год. 22 мін. рано, в котрім то часі сонце вступає в знак ваги. Осінне зрівнане дня з ночью.

ЗИМА зачинає ся дня 22 лат. грудня о 11 год. 14 мін. вечером, в котрім то дни сонце вступає в знак козерога. Тоді маємо найкоротший день, а найдовшу ніч.

Пануюча планета.

В році 1915 обнимає з черги панованє Місяць.

Місяць, вірний товариш землі, є найбільше займаючою планетою. Від землі найменше віддалений з всіх небесних тіл, на котрого поверхни голим оком можемо розрізнити пятна ясні і темні. Його середне віддаленє виносить 362,000 км.; луч його сьвітла потребує $1\frac{1}{2}$ секунди, щоби дістатись до землі. Промір місяця виносить 3,510 км.; його поверхня є після того $13\frac{1}{2}$ разів, а обєм $44\frac{1}{2}$ разів менший від землі. Маса його виносить, одну вісімдесяту часть маси землі; густота вісім десятих густоти землі. Через те тяжість на місяци виносить тільки одну шесту тяжости землі. Місяць не обігає точно вокруг осередка землі, тільки около точки тяжости межі своєю і землі точкою середною. Вона лежить в земській масі, менше більше $\frac{1}{4}$ части верстви землі від поверхні. Около тої точки тяжости порушає ся місяць в 27 днях, 7 годинах 43 мінутах $11\frac{1}{2}$ секундах вокруг землі. Місяць показує нам заєдно ту саму сторону, бо час його перебігу вокруг своєї осі є так довгий, як около землі.

Знаки погоди.

Так званий столітний календар опирає ся на гадці старинних народів, що планети правлять всіми земними судьбами, отже і погодою. Народи старинні знали лишень 7 планет

і приписували їм, що кожда з них править по черзі одним роком. Відси то походить назва пануючих планет. Ідуть вони по собі в такім порядку: 1. Сонце, 2. Венера, 3. Меркур, 4. Місяць, 5. Сатурн, 6. Юпітер, 7. Марс. Кождий семий рік має ту саму пануючу планету, тож повинен він також мати і таку саму погоду. Однак так не є. Віщованє погоди подають також в календарях після т. зв. 100-літнього календаря, однак се безвартісне.

Коли нема барометра, можна вгадувати погоду з дня на день після отсих вказівок:

1. По сонци: Коли сонце заходить за грубі хмари, а східне небо червоне, або коли сонце червоно заходить за пасма темних облаків, то можна надіятись дощу.

2. Коли сонце заходить в облаках білих, так, що з тих облаків ледви його розпізнати можна, або коли сходить при червонім на півночи небі, то надіяти ся можна вітру.

По місяци: Обручка довкола місяця показує на нестійність погоди. Коли обручку видно не на всіх сторонах однаково, то приходить буря звичайно з противної сторони того боку, де видно було не виразно обручку.

4. Коли місяць виглядає великий і червоний, або коли різьки виглядають чорняво, то надіяти ся вітру.

5. Коли місяць виглядає блідо і роги його тупі, то показує на дощ.

6. Коли місяць ясний і береги його остро відзначені, то показує на красну погоду.

По звіздах. Коли звізди ясні, то надіяти ся хорошої погоди, а в зимі морозу.

8. Коли звізди мутні і великі, то можна надіяти ся дощу.

9. Коли так виглядають, якби порушались то буде вітер.

10. По сумерку: Коли по заході сонця західне небо має пурпурову барву з легким облаком, то буде на другий день погода.

11. Коли барва неба блідо-жовта і розширяє ся далеко на схід, то надіяти ся можна зміни погоди.

12. Коли при заході сонця небо на сході дуже червоне, або пурпурове, або мідяної барви, то буде правдоподібно дощ.

13. Коли сумерк вечірний незвичайно продовжаєсь, то воздух у висших верствах хоч ясний, переповнений вохкостію і надіяти ся треба дощу.

Затьміня.

В 1915 р. будуть два затьміня сонця, з котрих однак в наших околицях жадне не буде видне. Затьмінь місяця в 1915 році не буде.

I. Частинне затьміне сонця дня 14 лютого 1915 р., у нас не буде видне. Початок затьміня зачнесь в 2 год. 39 мін. рано, а скінчить ся о 8 год. 23 мін рано.

II. Частинне затьміне сонця буде дня 10 і 11 серпня. У нас також не буде його видко. Початок затьміня о 9 год. 56' минуті 10 серпня в вечір, кінець затьміня о 2 год. 46 мін 11 серпня рано.

Церковний календар.

Мясниці 4 неділи 4 дни. Неділя мясопустна 25 січня (7 лютого). Неділя сиропустна 1 лютого (14 лютого). Великдень 22 марта (4 цвітня). Вознесене 30 цвітня (13 мая). Сошествіє св. Духа. 10 мая (23 лат.). Петрівка триває 6 неділь.

Пости.

1.) В навечеріє Богоявлення.

2.) Великий піст від понеділка по сиропустній неділи до Великодня.

3.) Піст перед св. Петром і Павлом (Петрівка) від понеділка до неділі всіх Святих до св. Петра.

4.) Піст перед Успенієм Пресв. Діви Марії. Маковеївка або Спасівка від 1 (14 серпня) до Успенія.

5.) В день Усікновеня чест. Голови св. Іоана Хрестителя 29 серпня (11 вересня).

6.) В день Воздвиження чест. Хреста 15. (27.) вересня.

7.) Піст перед Різдом Христовим (Пилипівка) від 4 (17) падолиста до Різдва.

8.) Кождої середи і п'ятниці крім „загальниць“.

9.) В сирний тиждень у всі дни вільно їсти лише з набілом.

Загальниці.

(тижні вільні від посту).

1.) Від Різдва до навечерія Богоявлення.

2.) Межи неділями митаревою а блудного сина.

3.) Від Великодня до неділі Томиної.

4.) Від Сошествія св. Духа до неділі Всіх Святих.

СІЧЕНЬ = JANUARY

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	п. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
П.	1	19	Груд. 1914. Боніфатія	Новий Рік
С.	2	20	Ігнатія	Аделяйди
Н.	3	21	Н. перед Рож. св. От.	Геновефи дів.
П.	4	22	Анастасії-вмуч.	Тита.
В.	5	23	10 муч. Миви і пр.	Емілії і Телеоф.
С.	6	24	Нав. Р. Хр. П. Евх.	Трох Королів
Ч.	7	25	Роздество Христове	Лукиана муч.
П.	8	26	С. Пр. Богор. Йос.	Северина мч.
С.	9	27	Св. перв. Стефан.	Юліана мч.
Н.	10	28	Н. по Р. Муч. в Нвком.	1 Н. по 3 Кор.
П.	11	29	С. 14.000 м.	Гилина
В.	12	30	Анзизії мч.	Гонорати д.
С.	13	31	Мелянії римл.	Ілярія пан.
Ч.	14	1	Новий Рік 1915. Вас.	Фелікса з Нолі
П.	15	2	Сильвестра п. рим.	Павла пустел.
С.	16	3	Малахії пророка	Маркелія пан.
Н.	17	4	Н. по Пр. 70 ап.	2 Н. по 3 Кор. Ант.
П.	18	5	Тецемпта	Приски
В.	19	6	Богоявленє (Йордан)	Генрика ен.
С.	20	7	Соб. св. Івана Крест.	Фабіяна і Себ.
Ч.	21	8	Геор. Емил. і Домн.	Анішки діви
П.	22	9	Поліевкт і Евстрат	Вінкевтія мч.
С.	23	10	Григор і Дометиян	Раймунда
Н.	24	11	Н. по Пр. Мит. і Фар.	3 Н. по 3 Кор.
П.	25	12	Татіяни	Павла
В.	26	13	Ермила і Стратон	Полікарпа ен.
С.	27	14	Огц. в Синаї і Раїті.	Івана Хризос.
Ч.	28	15	Павла Тивейск пр.	Кароля Вел.
П.	29	16	Покл. ок св. Петра	Францішка Сал.
С.	30	17	Антонія преп.	Мартини діви
Н.	31	18	Н. Блудного Сина	Старозапустна

Іван Котляревський.

Вродив ся на Україні російський. Його заслуга для України та, що він перший зачав писати українською народною мовою, перелицювавши Енеїду. Його Наталку Полтавку знає з нас кождий.

Записки:

ЛЮТИЙ = FEBRUARY

МАЄ 28 ДНІВ.

Дні	п. ст.	с. ст.	Українські свята	Литанські свята.
П.	1	19	Січень. Макарія ерм.	Ігнатія
Р.	2	20	Евтимія Вел. пр.	Марії Громніч.
С.	3	21	Максима і Неофита	Блажея еп.
Ч.	4	22	Тимотея і Анастас.	Вероники дівн
П.	5	23	Климентя свщмч.	Агафії дівн
С.	6	24	Ксенії преп.	Дороти д. і мч.
Н.	7	25	Н. Мясопустна. Гр. Б.	Предзап. Ромуала
П.	8	26	Ксенофонта преп.	Йоана
В.	9	27	Перв. мощ. Івана З.	Кирила
С.	10	28	Преп. єфрема Сир.	Схолястики
Ч.	11	29	Пер. м. Ігнатія Б.	Лукия еп.
П.	12	30	Трех Сьвятителїв	Гавдентія мч.
С.	13	31	Кира і Івана безср.	Марія мч.
Н.	14	1	Лютий. Н. Сиропуст.	Запустна
П.	15	2	Стрітене Г. Поч. Посту	Фавст.
В.	16	3	Симеона і Анни	Юліяна і Канут.
С.	17	4	Ізид. преп.	Попелец
Ч.	18	5	Агафії муч.	Симеона і Конст.
П.	19	6	Вукола еп.	Конрада існ. в.
С.	20	7	Партенія еп. і Луки	Леона і Никиф.
Н.	21	8	1. Н. посту	1. Вступна
П.	22	9	Никифона	Катедра
В.	23	10	Харлампі і Порфір	Деміяна
С.	24	11	Власія сьвящ.	Матея апост.
Ч.	25	12	Мелетія і Антонія	Зігфріда
П.	26	13	Мартиніяна преп.	Віктора
С.	27	14	Авксентія і Кирила	Александра
Н.	28	15	2 Н. Посту	2. Суха

Маркіян Шашкевич.

Врсдив ся на Україні галицькій. Його значіне для Українців в Галичині таке саме, як Котляревського для Українців в Росії. Його заходом виїшла перша книжка в українській народній мові „Дністрова Русалка.“

Записки:

МАРЕЦЬ = MARCH

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	16	Лютий. Памфила	Албина
В.	2	17	Теодора	Симпліція
С.	3	18	Льва папи римск.	Кунеґунди
Ч.	4	19	Архипа апост.	Казимира
П.	5	20	Льва еп. Катаньс.	Цер. мощ. св. Вяч.
С.	6	21	Евстахія і Тимот. преп.	Евсабія
Н.	7	22	3. Н. посту Хрестоп.	3. Глуха
П.	8	23	Поликарпа священом.	Івана
В.	9	24	Обр. гол. Івана К.	Францішки
С.	10	25	Тарасія арх. Конст.	40 мучеників
Ч.	11	26	Профірія пр. арх.	Катерини, Бон.
П.	12	27	Прокопія Декап.	Григорія
С.	13	28	Власія постн. пр.	Никифора
Н.	14	1	Март. 4. Н. посту Евд.	4. Середопост.
П.	15	2	Теодата	Лонгіна
В.	16	3	Евтропія і проч. м.	Любина
С.	17	4	Герасима і Павла	Гертруди
Ч.	18	5	Конова муч.	Кирила Евд.
П.	19	6	42 муч. в Аморії	Йосифа обручн.
С.	20	7	Василия єфрема	Йоахіма
Н.	21	8	5. Неділя посту	5. Чорна
П.	22	9	40 муч.	Октавіяна
В.	23	10	Кондрата і проч. м.	Віктора
С.	24	11	Софронія патр. єр.	Гавриїла
Ч.	25	12	Теофана іспов. пр.	Благовіщенє
П.	26	13	П. мощ. Никифора	Теодора
С.	27	14	Венедикта преп.	Руперта
Н.	28	15	6. Н. Цьвітна	6. Н. Пальмова
П.	29	16	Савина	Квірина
В.	30	17	Алексея чол. Бож.	Бальбіни
С.	31	18	Кирила єрус. арх.	Корнилія

Осип Федькович.

Найбільший поет, якого видала Буковина. Писав дуже много поезій і оповідань. Перекладав також з чужих мов на українську мову. Імя Федьковича знає багато людей з його оповідань.

Записки:

ЦЬВІТЕНЬ = APRIL

МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латишевські свята.
Ч.	1	19	Март.Хриз. і Дарії	Теодори
П.	2	20	Вел. Пятниця	Вел. Пятниця
С.	3	21	Вел. Субота	Рихарда
Н.	4	22	Великдень	Велька ноц
П.	5	23	Сьвітлий Понеділок	Вел.Понеділок
В.	6	24	Сьвітлий Второк	Келестина
С.	7	25	Благовіщ. Пр.Д.М.	Еуіфанія еп.
Ч.	8	26	Собор Арх. Гавриїла	Дионізія еп.
П.	9	27	Матрони Сол.пре.	Марії
С.	10	28	Іляриона преп.	Езекіїла
Н.	11	29	2. Н. Томина. Марка	1. Біла. Леона
П.	12	30	Івана лїст.	Георгія
В.	13	31	Ипатія еп.чудотв.	Юстини
С.	14	1	Цьвітень.Марії ег.	Тибурция мч.
Ч.	15	2	Тита пр. Амфіяна	Анастасії
П.	16	3	Микити	Лямберта
С.	17	4	Іосифа	Апольонії
Н.	18	5	3.Н. Мироносиць Тео.	2. Рудольфа
П.	19	6	Евтихія	Емми
В.	20	7	Георгія мелитського	Теодора
С.	21	8	Іродіона Агава	Анзельма
Ч.	22	9	Евсепхія муч.	Кая і Сотера
П.	23	10	Терентия муч.	Войтіха
С.	24	11	Антипи сьвящмуч.	Георгія мч.
Н.	25	12	4.Н. о Розслабленим	3. Марка еван.
П.	26	13	Артемона свщм.	Клета
В.	27	14	Мартина папи р.	Альберта
С.	28	15	Аристраха і пр. ап.ПР.	Покров св. Йос.
Ч.	29	16	Агафії Ірини муч.	Петра мч.
П.	30	17	Симеона Акакия	Катарини

Стефан Руданський

Стефан Руданський вродив ся на Україні російській. Є він дуже популярним українським письменником. Його гумористичні поезії читають всі і завжди і ніколи не втрачають своєї вартости.

Записки:

МАЙ = МА҃

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	18	Цьвітень. Івана преп.	Филина
Н.	2	19	5. Н. о Самарянині	4. Атаназ і Зигм.
П.	3	20	Теодора, Трихини	Обр. Ч. Креста
В.	4	21	Януарія і пр. свящ.	Фльоріяна мч.
С.	5	22	Теодора Сикет. пр.	Пія папи р.
Ч.	6	23	Георгія великом.	Івана в Олію
П.	7	24	Сави страт. мч.	Доміцелі
С.	8	25	Марка Ап. і єван.	Станіслава еп.
Н.	9	26	6. Н. о Сліпородж.	5 Григорія Бог.
П.	10	27	Симеона свщм.	Антонія
В.	11	28	Максим і Язона ап.	Беатрикс
С.	12	29	9. мучен. в Кизиці	Манкратія
Ч.	13	30	Вознесеніє. Якова ап.	Вознесеніє
П.	14	1	Май. єремії прор.	Бонифатія
С.	15	2	Бориса і Гліба	Софії і 3 її доч.
Н.	16	3	7. Св. Отець. Теодоз.	6. Івана Непом.
П.	17	4	Пелягії	Пасхалиса
В.	18	5	Ірини мч.	Фелікса
С.	19	6	Йова і Варва҃а	Петра
Ч.	20	7	Память св. Креста	Бернарда
П.	21	8	Івана Бог. і Арс.	єленори
С.	22	9	П. м.с. Николая	Юлії діви
Н.	23	10	Сошествіє св. Духа	Сошествіє. св. Д.
П.	24	11	Прес. Тройці	Зел. Понеділок
В.	25	12	Епіфанія і Германа	Урбана п.
С.	26	13	Глікерії і Алексан.	Филипа Нер.
Ч.	27	14	Ісидора мч.	Івана папи
П.	28	15	Пахомія	Германа і Вільг.
С.	29	16	Теодора освщ. пр.	Максиміліяна
Н.	30	17	1. Всіх Святих. Анд. ап.	1. Св. Тройці
П.	31	18	Теод., Петра (поч. пост)	Ангели

Пантелеймон Куліш.

Куліш вродився на Україні російській. Він належить до найбільше плодовитих українських письменників. Писав дуже много. Знаний як критик, історик, публицист, поет, белетрист і перекладач.

Записки:

ЧЕРВЕНЬ - JUNE

МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята
В.	1	19	Май. Патрікія свщ.	Никодима
С.	2	20	Талалея свщ.	Еразма мч.
Ч.	3	21	Константина і єл.	Пр. Євх.
П.	4	22	Василиска мч.	Квірина
С.	5	23	Михайла еп. преп.	Боніфатія
Н.	6	24	2. Пр. Євхаристії	2. Норберта
П.	7	25	Трете Обр. Гол. Пред.	Роберта
В.	8	26	Карпа	Мердарда
С.	9	27	Терапонта свщмч.	Аделяйди
Ч.	10	28	Никити преп.	Прима
П.	11	29	Теодозії дівц	Варнави
С.	12	30	Ісаака преп.	Онуфрія
Н.	13	31	3. Єрмія і Єрмея муч.	3. Ант. з Падви
П.	14	1	Червень. Юстина Ф.	Серце Іс. Хр.
В.	15	2	Никифора патр.	Віта і Мод.
С.	16	3	Лукиліяна муч.	Франца
Ч.	17	4	Митрофана патр.	Адольфа
П.	18	5	Доротей	Марка
С.	19	6	Висприона преп.	Гервазия
Н.	20	7	4. Теодота свщмч.	4. Сильверія
П.	21	8	Теодора страт.	Алойдія
В.	22	9	Кирила архиеп.	Павлина
С.	23	10	Тимотея свщч.	Зенона
Ч.	24	11	Вартоломея і Вар.	Рожд. Івана Крест.
П.	25	12	Онуфрія От. Пр. Ев.	Проспера
С.	26	13	Акилини муч.	Івана
Н.	27	14	5. Єлисея і Methodия	5. Володислава
П.	28	15	Амоса	Льва
В.	29	16	Тихона еп. чуд.	Петра і Павла
С.	30	17	Мануїла. Сав. і пр. м.	Восп. св. Павла

Борис Грінченко.

Вродив ся на Україні російській. Писав дуже много і своїми писаннями підтримував на родного духа між земляками на Україні тоді, коли російське правительство найгірше переслідувало український народ і його літературу.

Записки:

ЛИПЕНЬ - JULY

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Ч.	1	18	Червень. Леонтия м.	Теобальда
П.	2	19	Юди і Зосима	Пос. Пр. Д. М.
С.	3	20	Методія свщмч.	Геліодора і Ант.
Н.	4	21	6. Юліяна Парсійс.м.	6. Флявіяна і Уд.
П.	5	22	Евсевія	Кирила і Мет.
В.	6	23	Агриппіни мч.	Ісаї проп.
С.	7	24	Роздество Ів. Крест.	Івана і Пульхарії
Ч.	8	25	Февронії препмч.	Єлисавети
П.	9	26	Давида преп.	Кирила еп.
С.	10	27	Самсона преп.	Амалії і 7 бр.
Н.	11	28	7. Кирила і Івана	7. Пія і Пелягії
П.	12	29	Петра і Павла	Івана
В.	13	30	Собор 12 Апост.	Маргарети д.
С.	14	1	Липень. Косми і Дям.	Бонавентури
Ч.	15	2	Пол. Ризи П. Д. М.	Розісланє Ап.
П.	16	3	Якннта і Атанолія	Іпр. Д. Марії
С.	17	4	Андрея кр. і Марти	Алексея
Н.	18	5	8. Кирила і Мет. ап.	8. Симеона
П.	19	6	Атаназія	Вінкентія
В.	20	7	Томи і Акакія пр.	Ілїї проп.
С.	21	8	Прокопія велмч.	Пракседи
Ч.	22	9	Панкратія свщмч.	Марії Магдал.
П.	23	10	Антонія печерс.	Аполіварія
С.	24	11	Евфимії м. і Ольги кн.	Христини
Н.	25	12	9. Прокла і Ілярія	9. Якова ап.
П.	26	13	Гавриїла Архан.	Анни
В.	27	14	Акили і Ояисима	Наталії д.
С.	28	15	Володим. князя України	Інокентія
Ч.	29	16	Атиногнена свщмч.	Марти дїви
П.	30	17	Марини вмч.	Альдони
С.	31	18	Якннта і Еміліяна	Ігнатія Льойоли

Леся Українка.

Леся Українка, дочка письменниці Олени Пчілки вродилась на Україні російській. Вона є одним з наших найгарнійших письменників. Її твори цінять критики дуже високо.

Записки:

СЕРПЕНЬ - AUGUST

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	п. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Н.	1	19	Липень. 10. Св. Отець	10. Петра
П.	2	20	Іллі прор.	Альфонза
В.	3	21	Симеона і Івана пр.	Знайд. св. Стеф.
С.	4	22	Марії Магдалини	Домініка
Ч.	5	23	Трофима і Теоф.	Пр. Д. Марії Сн.
П.	6	24	Бориса і Хліба	Преобр. Госп.
С.	7	25	Успеніє св. Анни	Каєтана і пр.
Н.	8	26	П. Єрмолая свіцмч.	11. Кирияка і пр.
П.	9	27	Пантелеймона	Роман
В.	10	28	Прохора і др. ап.	Лаврентія мч.
С.	11	29	Калиніка мч.	Сузанни мч.
Ч.	12	30	Сили і Силуана ап.	Кляри діви
П.	13	31	Євдокима	Іполіта
С.	14	1	Серпень. Початок пос.	Евзевія ісп.
Н.	15	2	12. Пер. мощ. св. Стеф.	12. Успеніє Пр. Д.
П.	16	3	Ісаакія	Роха
В.	17	4	Сімох молод. з Еф.	Ліберата авп.
С.	18	5	Евсигнія Пред. Пр.	Агані Елени
Ч.	19	6	Преображене Гос.	Беніґни і Юлія
П.	20	7	Дометія преп.	Бернарда
С.	21	8	Єміліяна ен.	Кирияка і Івана
Н.	22	9	13. Матія апостола	13. Тимотея
П.	23	10	Лаврентія	Филипа
В.	24	11	Євпла мч. архид.	Вартоломея кор.
С.	25	12	Фотія і Аникити	Людвика кор.
Ч.	26	13	Максима ісп. От. П.	Зефірина і Рожи
П.	27	14	Михея Пред. Усп.	Йосифа К.
С.	28	15	Успеніє Пр. Д. М.	Августина ен.
Н.	29	16	4. Пер. нерук. Обр. Г.	14. Усік. гол. Ів. Кр.
П.	30	17	Мирона мч.	Рози
В.	31	18	Фльора і Лавра.	Раймунда мч.

Василь Стефаник.

Вродився на Україні галицькій. Він є оден знайбільших наших тепер живючих письменників. Неоден з нас плакав, читаючи його твори, в котрих правдивими красками змальоване життя наших селян.

Записки:

ВЕРЕСЕНЬ = SEPTEMBER

МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	19	Серпень. Андрея	Іди, Егідія
Ч.	2	20	Самуїла прор.	Стефана кор. уг.
П.	3	21	Тадєя ап.	Броніслава
С.	4	22	Агатоніка м.	Розалії діви
Н.	5	23	15. Лупа муч. Іринея	15. Вікторина мч.
П.	6	24	Евтиха	Захарії
В.	7	25	Вартоломея і Тита	Регіни мч.
С.	8	26	Андріяна і Наталії	Рож. Пр. Д. М.
Ч.	9	27	Пімена преп.	Северина і Горг.
П.	10	28	Августина і Мойсея	Николая
С.	11	29	Ус. гл. Ів. К. (піст)	Прота і Якова
Н.	12	30	16. Александра Павла	16. Гвідона
П.	13	31	Полож. Цояса П. Д. М.	Аврелія
В.	14	1	Вересень. Симеона	Воздвиж. Ч. Кр.
С.	15	2	Маманта і Івана	Нікодема мч.
Ч.	16	3	Антима і Теокт.	Корнилія мч.
П.	17	4	Вавили і Мойсея	Знак. Франц.
С.	18	5	Захарії і Єлисавети	Томи і Йосифа
Н.	19	6	17. Чудо Арх. Мих.	17. Януарія еп.
П.	20	7	Созонта	Евстахія
В.	21	8	Рожд. Пр. Д. Марії	Матєя еванг.
С.	22	9	Йоакима і Анни	Томи з Вілян.
Ч.	23	10	Минидори Нимф.	Теклі діви
П.	24	11	Теодори преп.	Волод. і Руперта
С.	25	12	Автонома свщмч.	Клеф. мч.
Н.	26	13	18. Корнилія Пр. Воз.	18. Киририяна
П.	27	14	Воздвиженіє Ч. Хр.	Косми і Дамана
В.	28	15	Никити вмч.	Вячеслава мч.
С.	29	16	Євфимії вмч.	Михаїла Арх.
Ч.	30	17	Софії, Віри, Над. і Люб.	Сроніма діяк.

Володимир Самійленко.

Вродив ся на Україні російській. Його поезії цінять критики української літератури дуже високо. Його сатира „На печі“ є уміщена в нашім календарі і добре булоб, щоби її вивчили ся наші люди в Канаді і вдечім до себе пристосували.

Записки:

ЖОВТЕНЬ = OCTOBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
П.	1	18	Вересень. Евменія еп.	Ремігія
С.	2	19	Трофима і Саватія	Авгела ст. Леоп.
Н.	3	20	19. Евстахія С. по Воз.	19. Кандида муч.
П.	4	21	Кондрата	Франца
В.	5	22	Фоки свщм.	Флявії
С.	6	23	Зачат. св. Івана Кр.	Мат. Б. рожд.
Ч.	7	24	Теклі первмч.	Юстини діви
П.	8	25	Евфрозинії преп.	Бригіди
С.	9	26	Іван Богосл.	Дионізія еп.
Н.	10	27	20. Калистрата мч.	20. Франца Борг.
П.	11	28	Харитона	Рустики
В.	12	29	Кирияка преп.	Максиміліяна
С.	13	30	Григорія свщч.	Едварда кор.
Ч.	14	1	Жовтень. П. Пр. Д. М.	Каликета п. р.
П.	15	2	Кипріяна і Андрея	Ядвиги і Тер.
С.	16	3	Дивіозія свмч.	Іаля і Флора
Н.	17	4	21. Єротея свмч.	21. Тереси
П.	18	5	Харитини	Лики
В.	19	6	Томи ан.	Петра
С.	20	7	Сергія і Вакха мч.	Капра і Ірини
Ч.	21	8	Пелягії преп.	Уршулі муч.
П.	22	9	Ікова ан.	Кордулі муч.
С.	23	10	Евлямпія і Евлям.	Івана Капістр.
Н.	24	11	22. Св. Отців Собор.	22. Рафаїла Арх.
П.	25	12	Прова	Хризанта
В.	26	13	Корнелія сотника	Евариста
С.	27	14	Назарія і Параскеви	Сабіни
Ч.	28	15	Лукияна пресв.	Симеона і Юди
П.	29	16	Лонгіна остн.	Евзевія еп.
С.	30	17	Озия і Ануея	Альфонса
Н.	31	18	23. Луки апостола.	23. Маркелія

Володимир Винниченко.

Вродив ся на Україні російській. Се оден з найбільше плодовитих і найліпших укр. письменників найновішої доби. Теми бере з життя звичайно робітничого, або партійно-соціалістичного.

Записки:

ПАДОЛИСТ = NOVEMBER

МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	19	Жовтень. Йоїла прор.	Всіх Святих.
В.	2	20	Артемія	День задушний
С.	3	21	Іляріона преп.	Губерта еп.
Ч.	4	22	Аверкія 7 От. в Еф.	Кароля Бор.
П.	5	23	Якова апост.	Захарія і Єлиз.
С.	6	24	Арети-муч.	Леонарда Вел.
Н.	7	25	24. Маркияна і Март.	24. Геркуляна
П.	8	26	Велм. Димитрія	Здіслави
В.	9	27	Нестора	Теодора мч.
С.	10	28	Параскевії Вмч.	Андрея з Ав.
Ч.	11	29	Анастизії мч.	Мартина еп.
П.	12	30	Зиновія і Зиновії	Мартина еп. п.
С.	13	31	Стахія, Амп., Урв.	Станіслава
Н.	14	1	25. Падолист. Кос. і Дм	25. Йосафата еп.
П.	15	2	Акинтини	Леопольда
В.	16	3	Акепсими, Айтала	Едмунда еп.
С.	17	4	Йоанікія і Ніканд.	Григорія і С.
Ч.	18	5	Галактиона і Епіст.	Романа і Одона
П.	19	6	Павла арх. Конст.	Єлисавета кор.
С.	20	7	Єрона і Лазаря	Фелікса і Вол.
Н.	21	8	26. Михаїла архан.	26. Вовед. П.Д. М.
П.	22	9	Онисифора	Цецилії
В.	23	10	Ераста ап.	Климента п. р.
С.	24	11	Мини, Віктора і п.	Івана з Кр.
Ч.	25	12	Йосафата свщмч.	Катирини дівч
П.	26	13	Івана Златоуст.	Петра і Свл.
С.	27	14	Филипа ап.	Валеріяна
Н.	28	15	27. Гурія і Самона	1. Н. Адвенту Р.
П.	29	16	Матея (початок посту)	Сатурна
В.	30	17	Григорія чудотв.	Андрея ап.

Микола Лисенко.

Вродив ся на Україні російській. Він є найбільшим нашим музиком і композитором. Помер недавно тому. Кожному знаний його похорон, на котрім російське правительство було заборонило українських промов.

Записки:

ГРУДЕНЬ = DECEMBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
С.	1	18	Падолист. Плят. і Ром.	Елісія
Ч.	2	19	Адвія і Варлаама	Бабяни д.
П.	3	20	Прокла і Григорія	Франц. Ксав.
С.	4	21	Вовиденє Пр. Д. М.	Варвари муч.
Н.	5	22	28. Филимона ап.	2. Н. Ад. Сави еп.
П.	6	23	Амфілохія	Николая
В.	7	24	Катерини муч.	Амброзия еп.
С.	8	25	Климентя і Петра	Н. Зач. Пр. Д. М.
Ч.	9	26	Алиція столи.	Валерії і Леок.
П.	10	27	Якова мч. і Паляд.	Мелхіяда
С.	11	28	Стефана пеподмч.	Дамазия п. р.
Н.	12	29	29. Парамона Філум.	3. Н. Ад. Алеск.
П.	13	30	Андрея Первозваного	Лукії
В.	14	1	Грудень Наума.	Спіридиона
С.	15	2	Авакума прор.	Евзевія еп.
Ч.	16	3	Софонія прор.	Адаляйди д.
П.	17	4	Варвари муч.	Лазаря і Олім.
С.	18	5	Сави освщ.	Ірацияна еп.
Н.	19	6	30. Николая Чудотв.	4. Н. Авд. Ф. мч.
П.	20	7	Амброзія	Теоф.
В.	21	8	Патапія преп.	Томи ап.
С.	22	9	Зача. Пр. Д. Марії	Зенова
Ч.	23	10	Міни, Єрмогена	Вікторії дівн
П.	24	11	Даниїла столи.	Віг. Адам. і Е.
С.	25	12	Спиридїона преп.	Рожд. І. Христа.
Н.	26	13	31. Св. Праотець	Стефана пер.
П.	27	14	Тирса	Івана еваг.
В.	28	15	Елевтерія свщмч.	Дітий уб. в Веф.
С.	29	16	Аггея прор.	Томи еп.
Ч.	30	17	Даниїла прор.	Давида кор.
П.	31	18	Севастиана мч.	Сильвестра

Марія Заньковецька.

Вродила ся на Україні російській. Вона є найбільшою нашою артисткою. Мимо того, що моглаб виступати на російських сценах під ліпшими матеріяльними услівями, остаєсь вірною своїй ідеї і працює щиро для укр. народа.

Записки:

Юрій V.

Король Великої Британії, Канади і інших
колоній.

ДО МЕРТВИХ І ЖИВИХ І НЕНАРОДЖЕНИХ
ЗЕМЛЯКІВ МОЇХ,
в Україні і не в Україні сущих,
моє дружнєє посланіє.

УРИВОК.

Учіте ся, брати мої! думайте, читайте,
І чужому наuczайтесь й свого не цурайтесь:
Бо хто матір забуває, того Бог карає,
Чужі люди цурають ся, в хату не пускають,
Свої діти — мов чужії, і не має злomu
На всій землі безконечній веселого дому.

Я ридаю, як згадаю діла незабуті
Дідів наших: тяжкі діла! як-би їх забути,
Я оддав-би веселого віку половину!
Оттака-то наша слава, слава України!...
Оттак і ви прочитайте, щоб несонним снились
Всі неправди, щоб розкрились високі могили
Перед вашими очима, щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли й за-що розпинали?...

Обніміте-ж, брати мої, найменшого брата—
Нехай мати усміхнеть ся, заплакана мати!
Благословіть дітий своїх твердими руками,
І обмитих поцілуйте вольними устами!
І забудеть ся срамотня давня година,
І оживе добра слава, слава України,
І світ ясний, невечерній, тихенько засяє...
Обніміть ся ж, брати мої, молю вас, благаю...

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

КОЗАЦЬКА СЛЬОЗА.

УРИВОК З ОПОВІДАНЯ: КІНДРАТ БУБНЕНКО-ШВИДКИЙ.

Раз зайшов до мене дідуган Кіндрат Бубненко-Швидкий. Мені ніколи на віку не лучало ся стрічати, хто-б так гарно і до ладу розказував, як Кіндрат. Деколи було розкаже і те, що давно чув, так з такими-ж додаткати, прикладками, приказками, що і не пізнаєш того оповідання. Слухаєш було його і не наслухаєш ся: так воно до живого, до сьвітового подібне. А було що й розказувать дідуганови: великі діла творились за його памяти і на його очах. Жив він у саму ту нещасливу годину, як польські маґнати загарбали Україну людям, від Дніпра до Дністра, і рвали і шарпали її на шматки. У перші віки христіянства язичники так не лютували проти христіян, як у ту годину шляхта знущалась, мордувала і карбувала наших братів. Єзуїти цькували народ шляхтою і своїми учениками, як собаками, і шинкували козакою кровю, як Жиди горівкою. Чого вони не робили: грабували, мучили, забивали під нігті сїрники і запалювали. Пан Гребнецький мордував народ привязуючи їх до кінських ніг, — не милували ні старого, ні малого.

У містечках Сьмілій, Мошнях, Корсуні і Таганчі вибили усіх понів із дітьми. Під Ольшаною спалили Данила Кожевського, обмотавши прядивом і засмоливши. Пан Пулавський на-вербував полк шляхти і насунув у Чигиринське староство, силою приневолював нарід до унії. Літописець розказує, що і Польки не умили своїх ручок від гріха. Польський круль тільки було оглянувся на козаке безголове, так зараз і заворушила ся проти його Барська конфедерація.

Порались Ляхи, порались, поки, як казав Кіндрат, не зворушили козачої сльози і не видавили її з ока. Підняв ся люд на Україні: і старе й мале. Максим Залізняк, кровна дитина Січи, став на чолі люду, єпископ переяславський Гervasій, благословив повстане; а чигиринський архимандрит Мелхиседек Значко Яворський дав Залізнякови золоту грамоту, козакам роздавали сьвячені ножі. Пішла розирава. Почали з Жаботина і зробили там поминки по сотнику Харку. Усач і Шило три доби палили Сьмілу і різали Жидів і Ляхів. Із Сьмілої пішли у Богуслав і Звенигородку і там також задали чосу. Отаман Неживий зі своїм відділом розхожував по хуторах і різав

панів і ксьондзів.

Крулю було не до шляхти: возив ся він у ту добу з конференцією, і панам одно було спасене — ховать ся по укріплених містах і замках. Найбільше позбігалось їх у Лисянці, у Білій Церкві і Умані. Залізнякови того тільки й треба було. Трома замахами покінчив він усе діло. Крий, Боже, що тоді діялось на Україні. Не буду вам і розказувати, коли хочете знати, чатайте самі ту літописну скрижаль, залиту кровю. В одному Умані козаки вирізали вісімнайцять тисяч Жидів і Поляків. Сей день і до сього часу зоветь ся уманською різнею.

Московське військо перейшло Дніпро. Полковник Кречетніков підступом зловив Гонтю і ще декотрих і віддав їх Ляхам. Добре вже натішили вони шляхетні свої душі, мордуючи мучеників. Пан Стемковський орудував вязнями. У селі Сербові Гонтю першого почали мучити. Катюга кілька днів здирав з него шкіру і відрубував по одному пальцеві, а потім руки й ноги а на кінці вже облупили йому голову, натерли солюю і знов як шапку, наділи на голий череп.

Не лекше було товаришам Гонти і їх четвертували по містах і місточках, а їх голови, руки й ноги розвішували на перехрестях. Попав ся у сю бучу і наш дідуган Кіндрат, та якось викрутивсь. Так бачите, у яких бувальцях бував наш Бубнецько-Швидкий, було таки й що згадувати.

У той вечір був він дуже сумний і розказував він тільки сумні оповідання. Щоб спробувать діда, я й нагадав йому молоді літа, жінку дітий, хату, — і глибоко вразив його серце.

— Еге! були і в мене діти. Моя старша дочка була блага дівчина, випита мати, а серце було моє, батьківське. Та не прожила вона довго; вісімнайцятій тільки рік пішов, як вона зарізалась!

— Зарізалась?

— Еге! от як се було: після уманської різні, Ляхи вирізали жінок і дітей тих козаків, що поприставали до Гонти. Вони жалували тільки тих, хто покидав батьківську віру і робив ся Поляком. Моя жінка, три сини і дві дочки не схотіли жити недовірками і прийняли чесну смерть: а ся старця подобалась якомусь пану ротмістру. Кажуж тобі, що дуже гарна була. От він узяв, та й відвів її до одної шляхтянки, та до якогось часу запер у комору. Уже вечером, напоївши своє шляхетне серце хлопською кровю і добре напшвшись горівки, прийшов до

шляхтянки у комору, і ну женихатъ ся з моєю дочкою. Мабуть не знав пан ротмістр, що наші козачки колять, як ті рожі. От і став її цілувати та обіймати, а вона вихопила із-за його пояса ніж, та витрик йому в серце, а потім і себе, та так в купі тегнулись на землю...

— Текли колись ті сльози і в мене, а козака сльоза важка: як викотить ся, то неначе могилою тебе придавить; а глянеш на неї, то ні одна мова того тобі так не розкаже, як у неї побачиш. Слухай синку: Пішов я зі старшим сином до Залізняка, у черкаські ліси, битись з Ляхами, а вернув ся до дому сам оден. Жінка вийшла на зустріч і спитала про сина. У відповідь викотилась сльоза... У тій сльозі побачила вона мертвого сина і вже заголосила як мати... Як з Гонтою ми відбили Умань, я пішов навідатъ до своїх — і zobачив тільки купи згарищ, а кругом калюжі запеклої крови, неначе горіючу хату гасили кровю. Побачились ми з Гонтою і не розшитували оден другого; у обох тремтіли сльози на очах... і він, як і я, усе стратив, що було милого на світі!... А чи ти знаєш синку, що таке козака сльоза?

Дідуган схопив ся і підступив до мене; голос його дріжав, груди важко колихались, очи горіли. Се не той вже був дід, що сьмішив і втішав, ні; здавалось, се післанець з того світа, якийшов на землю оповідать те, чого люди ще не знають?

— Чи ти знаєш, що таке козака сльоза? — спитав дідуган у друге.

— Ні, не знаю, діду.

— Так слухай-же, синку, і заховай у серці, що від мене почуєш! Молять Бога, щоби він оборонив люд від огня, меча, потопу, голоду, тусу і хробоби: зложи до купи усе те лихо, і вийде з нього одна тільки козака-сльоза. Глибоко вона криється у серці, важка вона, не легко її зворушити; а як же видавлюють її з ока, то горе і народови і краєви і годині!... Викочувалась вона нераз на Україні за Наливайка, Остряниці, Полуруса, Богдана, і за моєї вже памяти за Залізняка. Може чув, синку, що вона діяла!... Після Уманської різни хтоб пізнав наше горе, глянувши, як ми бенкетували, — не день, не тижень. То гуляла скажена наша недоля; то вихопить ся вона полемінем і спадить кілька міст, місточок і сіл; то хлине кривавою хвилею і затопить тисячі людей; то розстелить ся по

краю пекельним чадом, і на десятки літ не опам'ятуєть ся народ від того диявольського курева... Звідки-же береть ся та поломінь, та кров. той пекельний чад?... Із козачої сльози! Прийде час — і вона знов наробить великого лиха, коли розворушать її необачно; задасть вона знов такий бенькет, що аж небу буде душно, аж пекло засмієть ся й гайвороня злякаєть ся того трупу, що йому на долю дістане ся. Та буде же той проклят від Бога і людей, хто розворушить ту сльозу козачу і вдавить її з ока!...

Олекса Стороженко.

В. САМІЙЛЕНКО.

Найдорожча перла.

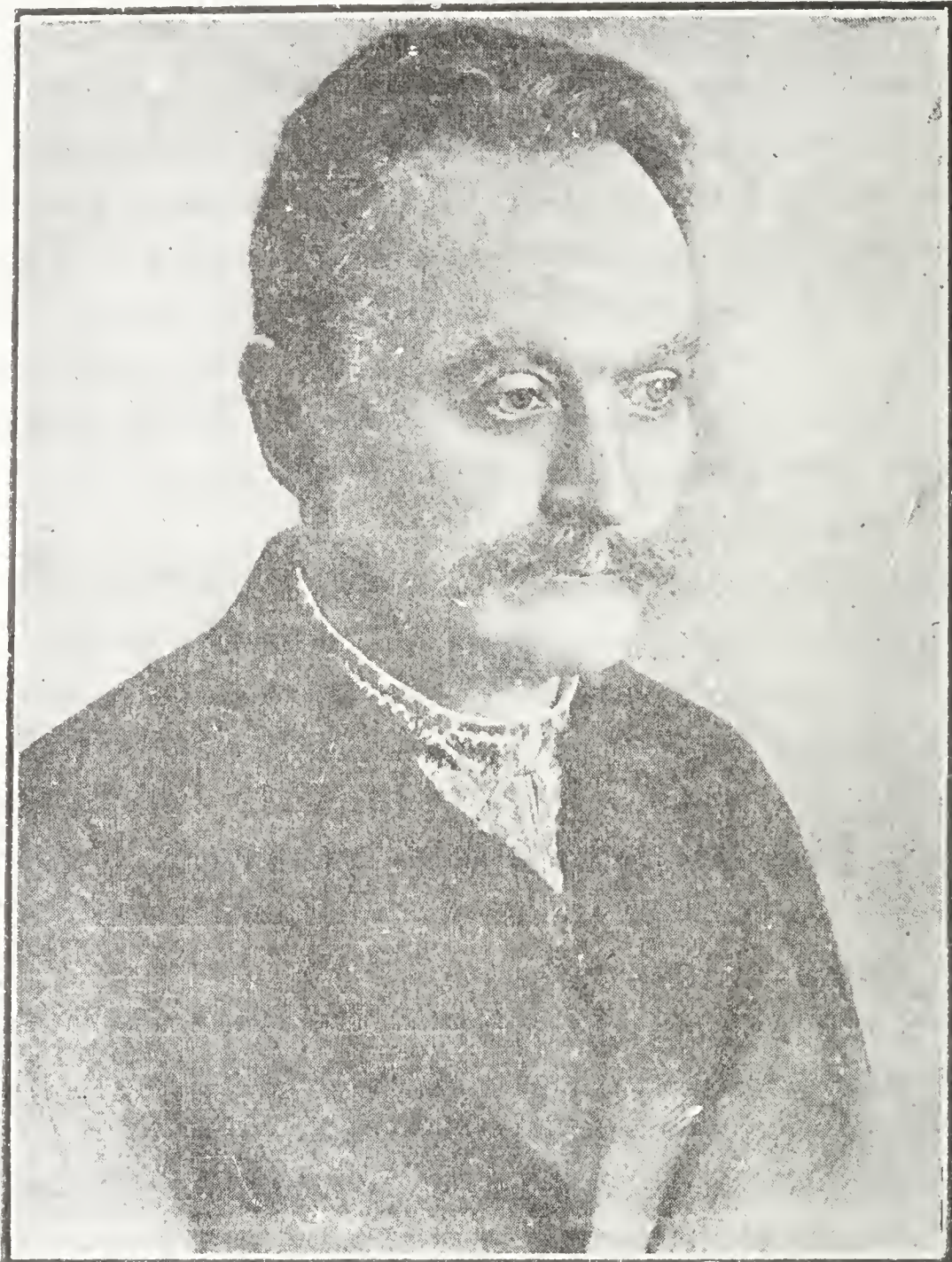
Бачив я деякі перли
І коштовні самоцвіти;
Але єсть одна перлина,
Що з усіх найкраща в світі.

Купувать її не можна
Або нею торгувати;
Її часто мають бідні
І частіще, ніж багаті.

Ту перлину не дістати
Ні з печер землі, ні з моря;
Тільки той її знаходе,
Хто чутким родивсь до горя.

Одібрать її не зможе
Ніяка злоба неси́та.
Перла та — сльоза святая
За нещасний люд пролита.

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю,
Затросний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждять тобі ще треба
Новачи й блиску від будущини,
Чи ні, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найліпші сніи.

Щоб сїячїв твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сміх.

Щоб монументом їх не було те каміне,
Яким в відплату запліднює насіне
Ще при житю обкидувано їх.

Іван Франко.

ІВАН ФРАНКО.

НАЙМИТ.

В устах тужливий спів, в руках чепіги плуга,
Так бачу я його;
Нестаток і тяжка робота і натуга
Зорали зморіцками чоло.
Душею він дитя, хоч голову схилив,
Немов дідусь слабпін,
Бо від колиски він в недолі пережив
І в труді вік цілий.
Де плуг його пройде, зелізо де розрие
Землі плідної пласт,
Там незабаром лан хвилясте жито вкриє,
Свій плід землиця дасть.
Чомуж він зрібною сорочкою окритий,
Чому сірак, чуга
На нім мов на старці з пошарпаної свити?
Бо наймит він, слуга.
Слугою родить ся, хоч вольним окричали
Богатирі його;
В нужді безвихідній, погорді і печали
Сам хилить ся в ярмо.
Щоб жити, він жите і волю власну й силу
За хліба кусник продає,
Хоч не кормить той хліб і статъ його похилу
Не випрямить і сил не додає.
Сумує німо він, з тужливим співом оре
Те поле, оре не собі,
А спів той, наче брат, що гонить з серця горе,
Змагатись не дає журбі.
А спів той, то роса, що в снеці підкріплює
На пів зівялий цвіт;
А спів той — грім страшний, що ще лиш глухо грає,
Ще з далека гримить.
Та поки буря ще нагряне громовая,
Він хилить ся, проводить в тузі дни,
І земельку святу, як матінку, кохає,
Як матінку сини.
Бачдуже те йому, що потом труду свого
Панам панованє дає.

Коб лиш земля, котру його рука справляла,
Зародила оиять,
Коби з трудів його на других хоч спливала
Небесна благодать.

* * *

Той наймит — наш народ, що поту лє потоки
Над нивою чужою.
Все серцем молодий, думками все високий,
Хоч топтаний судьбою.
Своєї доленьки він довгі жде столїтя,
Та ще надармо жде;
Руїни перебув, татарські лихолїтя,
І панщини ярмо тверде.
Та в серці, хоч і як недолею прибитім,
Надія кращая жие;
Так часто під скали тяжезної ґранітом
Нора холодна бе.
Лиш в казці золотій, мов привид сну чудовий,
Він бачить доленьку свою,
І тягне свій тягар, понурий і суровий
Волочить день по дню.
В столїтях нагніту його лиш ратувала
Любов до рідних нив;
Нераз дітий його тьма тьменна погибала,
Та все він пережив.
З любовю тою він, мов велитень той давний,
Непоборимий син землі,
Що, хоч повалений, оиять міцний і славний
Вставав у боротьбі.
Байдуже, для кого — с п і в а ю ч и він оре
Плідний, широкий лан:
Байдуже, що він сам тернить нужду і горе,
А веселить ся пан.

* * *

Ори, ори й співай, ти велитяю, закутий
В недолі й тьми ярмо!
Пропаде пїтьма й гнет, обпадуть з тебе пута,
І ярма всі ми порвемо.
Не даром ти в біді, пригноблений врагами,
Про силу духа все співав,

Не даром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.
Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вольний, власний лан
Ти знов орати меш — властивець свого труда
І в власнім краю сам свій пан.

МИХ. ЛОЗИНСЬКИЙ.

ІВАН ФРАНКО.

В хлоській хаті сільського коваля в Нагуєвичках Дрогобицького повіта вродила ся в 1856 р. дитина, якій доля судила відіграти таку визначну роль в історії розвитку свого народу. Був се Іван Франко. Завдяки доброму, розумному й не бідному батькови, який розумів вагу науки і віддав малого сина до школи, й опісля коли батько полишив його 8-літнім сиротою, завдяки такому-ж вітчимови, який далше посилав пасерба до школи, Франко скінчив народну школу й гімназію, проявляючи вже тоді дві основні риси своєї істоти: незвичайні здібности й інтелігенцію під крайньою зверхньою непоказністю, і в осени 1875 р. перейшов у львівський університет.

Маючи ще в гімназії славу поета й белетриста, Франко в перших роках своїх студій на філософічному відділі займав ся лиш літературною діяльністю, містячи плоди свого пера в газеті „Другъ“, яку видавало студентське товариство москвофільського напрямку „Академічеськіі Кружокъ“. Одначе як-раз в тих часах запізнав ся з деякими членами „Ак. Кружка“ Драгоманов, що мало рішачий вплив і на дальшу будучність „Акад. Кружка“, який під впливом статей Драгоманова в „Друзі“ з консервативного і москвофільського став у своїй більшості поступовим і українським, і головно на дальшу будучність деяких його членів, у першій мірі Франка і Павлика.

За знаомство з Драгомановим, який від 1876 р. став політичним емігрантом, і за переписку з ним Франка і товаришів арештовано літом 1877 р. під закидом належання до тайного інтернаціонального товариства для ширеня соціалізму і засуджено. Сей процес і тих 9 місяців, пробутих у тюрмі, мали рішачий вплив на дальшу долю Франка. Дізнавши на своїй власній шкірі несправедливости існуючого ладу; вийшовши

з тюрми з пятном небезпечного чоловіка і кримінальника, якого уникали інтелігентні круги львівської української громади; не маючи ніяких виглядів на тієї дорозі, якою звичайно йдуть люди з університетськими студіями, — він подав ся цілою істотою туди, куди його здавна тягнув його свободололюбний інстинкт та його симпатії до бідних людей, — і став апостолом соціалізму в Галичині.

Так минуло чимало важких років. Франко, не перестаючи розвивати ся як поет і белетрист і не перериваючи своїх студій з поля славистики, був видавцем різних „Бібліотек“, збірок, журналів і газет, співробітником різних видань, борючись вічно з одного боку з галицькою відсталістю і темнотою, які напружали всі свої сили проти провідників нових ідей, а з другого боку ведучи не менше важку, а може ще більшу болючу та томлячу боротьбу за щоденне існування. Довело ся також ще кілька разів відвідати тюрму...

На шляху тої боротьби і того індивідуального розвитку розгубило ся чи-одно, за що довело ся стільки перетерпіти. Так прим. соціалізм. Франко ніколи не був соціалістом-доктринером якоїсь соціалістичної школи. Його соціалізм був не стільки суспільною доктриною, скільки впливом горячих симпатій до бідних і протестом проти занадто гнітучого політичного і економічного ладу, під яким жив наш нарід, а його політична проповідь була радше пропагандою загально-людських поступово-демократичних ідей, якій тільки переслідування уряду надали остру соціалістичну марку. І в результаті того індивідуального розвитку лишило ся тільки те, що було на початку: горяча влюбленість до всіх бідних і пригнетених та щире бажання мирного розвитку до суспільної гармонії на основі загально-принятих поступово-демократичних ідей. А все инше, всі ті напрями і школи, які хотять зруйнувати все існуюче, щоб на його місці побудувати зовсім нове, — се на його думку утопічна панацея.

В 1890 р. Франко бере визначну участь в заснуванні радикальної партії, яка укладає в соціально-політичну програму ті думки, які голосив Франко з товаришами від часів свого першого процесу. Була се перша українська партія, що на правду заняла ся інтересами нашого селянства. Головне її значіння в тім, що вона здобула в українській суспільности права громадянства для тих суспільних ідей, які протягом 19-го віку витворили ся в Західній Європі.

В 1893 р. Франко одержує на віденському університеті докторат філософії і в 1895 р. габілітується в львівському університеті на доцента української мови й літератури, готовлячи ся зайняти катедру, опорожнену власне через смерть проф. Омеляна Огоновського. Та її пляни нищить політична адміністрація. Міністерство просвіти, йдучи за волею галицького намісництва, якому знов напештав провідник тодішньої української угової політики, не затверджує пропозиції сенату „за-для політичної минувшини“ Франка і так замикає перед ним університет.

Тимчасом Франко починає здобувати признанє у власній суспільности. Молодше покоління, яке виросло під впливом його многосторонньої діяльности, одушевляється ним, найстарше, найбільш заскорузле, вимерло, а середнє мусить схилити чоло перед його літературно-науковими заслугами. Він стає співробітником Записок Наукового Товариства ім. Шевченка, яке в 1892 не хотіло його, таксамо з політичних причин, прийняти в члени, а з початком 1898 р. співредактором „Літературно-Наукового Вістника“, при яким оставав на сїм становищі до кінця 1907 р.

Рік 1898-ий, се мабуть найгарніший рік у житю Франка. В осени сего року відсвятковано 25-літний ювілей його літературної діяльности. Все, що лише в нашій суспільности, витало його з таким ентузіазмом, що супроти сього мусіли замовкнути голоси тих, які доси так ворожо відносили ся до нього.

З того часу картина починає змінити ся. Франко здобуває що раз більше признанє в нашій суспільности. Усунувши ся від політичної діяльности, знаходить признанє за свою літературно-наукову діяльність навіть у тих, що були його завзятими політичними противниками. Його ім'я стає загально поважне на цілій Україні. В 1906 р. його іменує доктором honoris causa харківський університет, університет тої держави, що не тільки не признавала тої національности, для якої весь вік працював Франко, але й самого Франка не пускала в свої границі. Також товариство „Просвіта“ до якого з початком 1890-их років не хотіли його прийняти на звичайного члена, на загальних зборах в 1908 р. вибирає його членом почесним. Обставини, серед яких наступив сей вибір, — важка недуга Франка, — пригадують лишній раз, що наша суспільність починає

обдаровувати признанем наших найліпших людей усе — за пізно.

Та серед того загального, офіційального, сухого признання „цілого народу“, серед признання тих, які поклоняють ся йому за його літературно-наукову діяльність; уважаючи її достаточним відкупленем за його „гріх молодости“, за його райгорячіші почування і найщиріші поривання, стає що-раз менше того ентузіазму, з яким давнійше витав Франка справді величкий, але щиро відданий йому гурток тих, що самі молоді, щирі і горячі любили і шанували його власне за ті „гріхи молодости“, вважаючи їх найціннішим надбанем його життя, надбанем, яке дало йому силу до всеї дальшої праці. „Загально-національне“ признане не ходить, на жаль, у парі з ентузіазмом тих, яких найгорячіші і найщиріші почування і поривання та сама „загально-національна“ думка вважає тільки „гріхами молодости“.

Діяльність Франка, літературна і громадська, робить його найвизначнішим чоловіком на галицькій Україні в останній чверти 19-го віку. Поет і белетрист, автор цінних творів для дітей і молодіжи, перекладач чужих літератур, критик і історик літератури, фольклорист, публіцист, дослідник соціально-економічних відносин, популяризатор майже у всіх областях науки, популярний, люблений серед селянства агітатор, — отсе Іван Франко в освітленю своєї літературної і громадської діяльності. До того додайте: редактор, через якого руки перейшло безліч усяких рукописів, а він їх перечитував, справляв зміст, мову і правопис, робив з них коректу, редактор і коректор, що не раз, коли йшла розмова про непридатні до друку рукописи, говорив через половину жартом, а через половину з іронією: „З усього того будуть люди, треба тільки „скруціць і уценкшиць“....

Про розміри письменської праці Франка найліпше свідчить те, що сам біографічний спис його писань, зладжений Павликом, з приводу його 25-літнього ювілею в 1898 р., займає 127 сторін друку. З його белетристичних творів пригадуємо: „Захар Беркут“ (історична повість), „Boa constrictor“ (повість), „В поті чола“ (збірка оповідань), „Для домашнього огнища“ (повість), „Полуйка і інші бориславські оповідання“, „Перехресні стежки“ (повість), „Сім казок“, „На лоні природи“, (збірка оповідань), „Місія, — Чума — Казки і сатири“,

„Маніпулянтка і інші оповідання“, „Великий шум“ (повість);
збірки поезій: „З Вершин і низин“, „Зівяле листе“, „Мій Із-
марагд“, „Поеми“, „Із днів журби“, „Мойсей“ (поема),
„Semper tūo“; твори для дітей: „Лис Микита“, „Пригоди Дон
Кіхота“, „Абу Каземові Канці“, „Коваль Бассім“, „Коли що
звірі говорили“.

З прозових творів найбільше вдатні оповідання; в пові-
стях, мимо знаменитих місць, цілість не стоїть на висоті дріб-
нійших оповідань. Франкова поезія все робила велике вражі-
нє; з окрема не можу не згадати про те величезне вражіне, я-
ке зробив на мене „Мойсей“, як змістом, так поетичною фор-
мою. „Мойсей“ і збірка „Semper tūo“ доказували наглядно, ще
поетичний талант Франка все росте....

Вечір.

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугаторі з плугами йдуть,
Співають, ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Семя вечеря коло хати;
Вечірня зіронька встає;
Дочка вечерять подає...
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все.... Тільки дівчата
Та соловейко не затих.

Т. Шевченко.

НАША РІДНА МОВА.

Простір української мови.

В устах 37-мox мільонів людиї гомонить наша українська мова. Український нарід стоїть щодо числа на семім місци поміж європейськими народами, а поміж славянськими народами займає друге місце по Москалях. Збитою масою заселює наш нарід цілу східну Галичину, полудневу підгірську частину західної Галичини, північну та західну частину Буковини й північно-східну частину Угорщини. Але головна сила українського народу, бо цілих девять десятих живе в російській державі. Там займають Українці отсі губернії (одна губернія велика менше-більше як ціла Галичина): полтавську, чернігівську, харківську, катеринославську, київську, херсонську, подільську й волинську, більшу частину так званої кубанської області та частину таврійської, вороніжської, мінської, гродненської, сідлецької і люблінської губернії. До вичислених земель треба додати менші і більші, рідше і густіше заселені Українцями оселі в Австро-Угорщині (Босні, Славонії) в європейській таї азійській Росії, Румунії, Туреччині, північно-американських Злучених Державах, Канаді і Бразилії.

Всіх Українців вдвоє більше ніж Поляків, звиш в четверо більше ніж Чехів, в семеро більше ніж Болгар, а в осмеро більше ніж Сербів (без Хорватів). Не тільки майже в двоє численніші від нас Москалі, але й значно менші народи від нашого, як болгарський і сербський нарід, мають власні держави.

Простір, який займає наш нарід в Австро-Угорщині, виносить 72.000 квадратних кілометрів, а в Росії 780.000 квадратних кілометрів простору, значить, девять разів більше, ніж ціла Галичина. Простір української землі більший від простору Австро Угорщини о 180.000 квадратних кілометрів, а о 400.000 квадратних кілометрів від простору цілої Німеччини. На жаль, хоч так дуже численний український нарід і такі широчезні простори заселює, не має він нині власної держави, ні навіть не здобув собі такого становища та впливу в державах, в яких живе, як здобули собі два рази менше численні Поляки та звиш у четверо менший від нашого чеський нарід.

**Наша мова давна. Сього одинокого скарбу не мали
сили забрати нам вороги.**

І ми мали колись протягом більше ніж п'ятьсот літ власну

державу. Початки нашої державної організації сягають ще дев'ятого віку. Але в порівнянню з початками колишньої нашої держави українська мова далеко старша.

Княжі межиусобиці довели до упадку українську державу. В першій половині XIV віку увійшла галицька Україна в Польщу, а в другій половині того самого століття прилучено київську Україну до литовської держави, яку також пізніше підбила Польща. Протягом багатовікового історичного лихоліття: татарського, турецького, польського і московського затрачував наш нарід поволі все те, що складається разом на національне добро. Звичай і обичай переживали ся або підпадали сильним чужим впливам. На місце багатств наступали чорною хмарою нужда, злидні, недостаток. Лютий ворог загарбав українські землі, а її дітий, колишніх вільних горожан, зробив панськими підданими та наємниками. На тім не перестали сильні переможці. Поважили ся навіть заглянути в душу того народу, обмежали на кождім кроці свободу віри. Почестями і гідностями приманили висші українські верстви на свій бік. Вони перейшли в польський і московський табор або розвивали таку діяльність, яка не наразила би їх на неласку їх наставників. Все таки не змогли нам видерти вороги нашого найціннішого скарбу, нашої української мови. Заслуга в тім селянських і міщанських верств українського народу.

Науковий світ про українську мову.

В теперішніх часах українська мова здобуває се признане, яке мала вже п'ятьсот літ тому і яке визначив їй науковий світ. Ще в XIV. століттю підбили Литовці Українців оружною силою, а Українці Литовців культурою. До часів Жигмонта Августа була Українська мова мовою урядових грамот і закондатних книг. Української мови вживали на дворах польських королів. Українська мова була урядовою мовою у зносинах з Туреччиною і Молдавією (Румунією).

Великі учені признали красу та самостійність нашої мови. Польський учений Бандтке уважав українську мову найкрасшою між усіма славянськими. Найбільший польський поет Міцкевич казав, що українська мова красша від московської і білоруської. Польський учений Мацейовський назвав нашу мову гарнішою від чеської, а другий учений Раковецький жалувал, що наша мова не стала пануючою у цілій Росії. Навіть московський письменник Даль-Луганський признав нашої мо-

ві першенство перед московською мовою, як народною так і літературною.

Найбільші славісти, значить, такі вчені, що науково досліджують різні славянські мови, й Петербурська царська Академія наук признали українську мову самостійною, окремою від московської. Є між сими вченими представники різних славянських народів. Ось кілька імен таких учених, щоби не наводити багато: Шляйхер, Мікльосіч, Шафарик, Копітар, Ягіч, Шахматов і багато інших. Навіть самі вчені доказали, що вже з часів пановання синів Ярослава Мудрого маємо письменні свідощтва, що вже тоді українська мова була цілком відмінна від московської. І від тоді ще більше віддаляли ся від себе московська й українська мова, а нині без попередного вивчення не порозуміє добре Українець Москаля, а Москаль Українця.

Зрештою був час, що й Поляки не признавали нашого народу осібним народом, а про нашу мову твердили, що се повітовщина польської мови. Минуло кількадесять літ і тепер вже тільки деякі оголомшені шовінізмом Москалі важать ся відмовляти нашій мові прав до школи, письменства й науки. Такі Москалі раді би злити нас зі своїм народом.

Шануймо нашу рідну мову.

Доля нашої мови спочиває у наших руках. „Як си постелиш, так і виспиш ся“ — говорить народна приповідка. Дорогу показали нам Румуни, що в ХІХ. віці вичистили свою мову з нерумунських слів, і Чехи, що всі чужі слова засгунили своїми. Норвежцям, яких усього вісім міліонів, дораджували Німці (таксамо як нам Москалі, звані по вченому також Великоросами) не розвивати своєї норвежської мови, а взяти готову німецьку. Наша мова красна від вашої — говорили Німці до Норвежців — а що більше, в нас є велика й красна література. Але Норвежці доложили всіх заходів, щоби в рідній мові розвинути як найгарнішу літературу. І нині твори норвежської літератури можуть гідно стати поруч найкращих творів німецької літератури.

Шевченко є дуже гарним доказом, що наші найтонші почування, що все, що найдорожше нашій душі, що думки, скриті в глибинах нашого серця, можемо найгарніше висловити тільки в рідній мові. Хоч Шевченко знав добре не тільки українську але й московську мову, його поезіями, котрі писав по

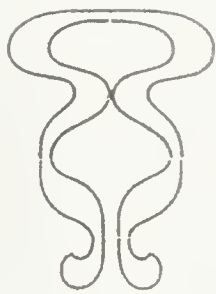
московськи, не можна так любитись як тими в українській мові.

Московські вчені доказали, що Українець Микола Гоголь став що правда знаменитим письменником і в московській мові, але він думав по українськи й українську думку вбирав в московську одіж.

Один мудрець сказав такі слова: „поневолений нарід, що хоронить свою мову, держить ключ від своєї вязниці у своїх руках“. Не забувати нам на се. Через рідну мову станули ми на ноги, ввійшли в сімю просвічених європейських народів. Пійдемо тим скорше й певнійше вперед, чим більше Українців все та всюди устно та письменно, дома й поза домом, в суді, в уряді, перед рівними собі і перед висшими буде вживати своєї рідної української мови. Є се прикмета рабського, панського льокая а не бідного горожанина закидати в рідній мові всякими чужими словами та зворотами. Культурний чоловік буде також усе говорити гладко та делікатно. Щоби добре знати рідну мову, треба її вчити ся від малку до гробу, в школі і поза школою, з книжок і від людей. Хто знає, що треба, та вміє пошанувати свого батька і матір, той зрозуміє, яку пошану винен він рідній мові.

Без мови нема розуму, без рідної мови нема власної літератури і культури, без власної літератури і культури нема народу.

М. В.

На печі.

(Українська патріотична дума.)

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою чи то в день чи вночі,
Моє серце сповнялось клопотом.
Бо та піч-не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, Запорожська то Січ,
Тільки в форми прибрались вигідні,
Наші предки колись задля краю свого
Труд важкий підіймали на плечі,
Як умію тепер боронити його
І служити, не злазячи з печі,
Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки боронились війною, —
Замість куль і шабель у нових діячів
Стало слово горяче за зброю.
Може, зброя така оборонить наш край
Алей з нею прекепська робота —
Ще підслухає слово якесь поліцай
І в холодну завдасть патріота.
Та в мене почуття обов'язків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх
Я знайшов собі добру методу.
Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкури в запасі...,
І, розваживши так, я оддав ся цілком
Праці тій, що єдине на часі.
На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за теж для добра земляків дорогих
Я без мрій і хвилини не влежу.
І у мріях скликаю численні полки
З тих, що статя за край свій охочі,
Словож маю на те, щоб ховати думки,
Як що зраджують їх мої очі.
До пісьменьства я кличу, — звичайно, в думках, —

Щоб світило над нашою піччю,
Хоч, на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річю.
О, країно моя! я звязав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею.
Але в грудях не можу я здержати крик
У году твого ювілею:
„Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
І вмирати не має охоти:
Кожда піч українська — фортеця міцна,
Там на чатах лежать патріоти“.
Слава ж нам! бо колиб дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по йому хоч по два примірники з нас
Дочекають нового століття.
Слава нам! хоч би вмерла Вкраїна колись,
Її слід буде легко шукати;
А щоб краще на вік ті сліди збереглись
Буде зроблено з нас препарати.

В. САМІЙЛЕНКО.

Згарища.

З воєнних оповідань.

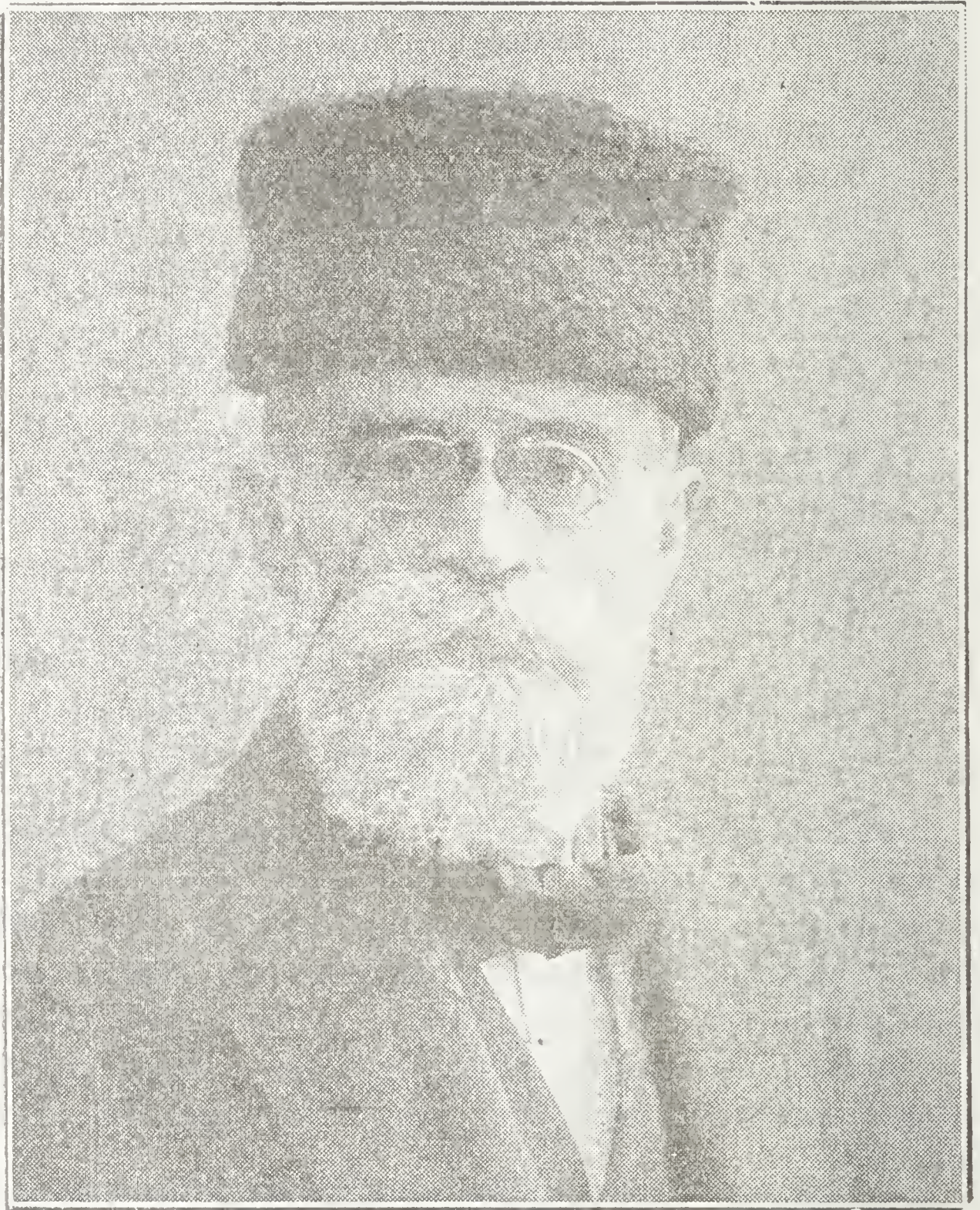
Чорні смалюхи сторчать, наче Неронові смолоскини й тільки вже тліють, курять ся. З лоскотом падають дахи, розпадають ся стіни й чути лиш тріскане. Згоріли деревляні хатки, згоріли і глиняні а з одних й других остались комины полупані, закурені, обсмалені, а на шпартатах є порозкидані черепи з горшків та мисок. Кунами чорнієть ся згоріле зерно збіже. Худоба, безроги вищиривши зуби, лежать розтріскані, лиш бебехи видко...

А в попелі одної маленької лїнянки бачиш грубу верству обсмаленого людського м'ясива.,. Се матір з двома діточками... Всі троє при купі. А в середині їх чуємо, як варить ся кров, як кипить, а з діточих розірваних голов лиш парує молоденький мозок...

Затріщало, загуркотіло і вершок кагале повалив ся на долину, розсипав ся і глина та попалені горячі цегли прикрили матір з діточками,...

— У... у-у-у-у... у-у-у-у... — завила недалеко собака, а горою дальше свистали кулі, регли гармати.

Павло Лисецький.

Михайло Павлик.

МИХАЙЛО ПАВЛИК.

Між іменами, котрі будуть записані в розвою галицької України, ім'я М. Павлика буде всегда на першій місці.

Йому маємо завдячити, що Українці в Галичині вийшли зі своїх вузких поглядів і взялись до реальної роботи над нашим народом, йому маємо завдячити розвій поступових ідей між українським громадянством.

Павлик се жертва. Він є тим чоловіком, котрий жертвував ціле своє життя на нашій народній жертвеннику, котрий через ціле життя працює тяжко о голоді і холоді для українського народу, котрого ні суди, ні тюрми, ні переслідування не могли відвести від раз вибраної дороги — посвятити цілого свого життя в користь українського народу.

Почитати Павлика повинні всі, а передовсім наші селяни. Він є тим першим борцем, котрий станув ясно і отверто в рядах борців за права українського селянства. Він перший ішов в наш простий народ, учив його, просвіщав і отворав очі. Він перший сказав нашому селянинові, що він повинен мати такі самі права як і кождий инший і вчив його, як має своїх прав добувати. І в селянах знайшов він собі прихильників і сей гарний розвій нашого селянства, який ми маємо тепер в Галичині мусимо завдячувати головно М. Павликові.

Михайло Павлик вродив ся 1853 р. в Монастирську, Косівського повіта в убогій хлопській семі. До школи ходив в Косові, Коломні і у Львові. Підчас науки мусів сам удержуватись, бо гроший на утриманє не було кому дати. З гімназії вийшов Павлик москвофілом, хоча й то його москвофілство було дуже поверховним. Москвофілом був також на початку своїх університетських студій.

В році 1867 приїздить до Галичини Михайло Драгоманів і він зробив цілий переворот в умах української молодіжн. Його впливови підлягає найбільше Павлик. Перестає бути москвофілом, переймає ся поступовими ідеями і в своїм відчиті, виголошенім літом 1876 р. вказує конечність, звернутись студіювати народ, пізнавати, чого йому бракує і як працювати, шоби виробити йому, таке місце, яке колись мусить вибороти совість і думка усім темним, робучим масам не лишень в Європі, але й на цілій землі.

Погляди Павлика виголошені в тім відчиті, були разом поглядами товаришів Павлика, котрі визнавали потребу праці над людом в дусі поступовім — соціялістичнім. Та скоро починаєсь переслідуванє між молодіжию за сі ідеї. Передових членів з молодіжи арештують, закидають їм налажанє до тайного соціялістичного кружка і засуджують на арешт, не доказавши жадної вини.

Визнавати соціялістичні ідеї, було тоді щось дуже страшного і тому наша малокультурна тодішня суспільність починає Павлика разом з його товаришами боятись і робити їх праці різні перешкоди. Та наші молоді борці не устають. За підмогою Українців починає видавати Павлик разом з Франком „Громадський Друг“, а коли виданє його стало неможливим, видають збірки Дзвін і Молот, в яких Павлик містить свої оповідання. „Юрко Куликів, Ребенщукowa Тетяня, Пропанций Чоловік“, взяті з народного життя. За оповіданє Ребенщукowa Тетяня судять Павлика і засуджують на 6 місяців арешту.

Не бажаючи знова іти до арешту, він в 1879 р. виїздить до Женєви, де перебуває два роки. Тут є він співробітником Громади і містить ряд статей в німецькїм журналі, що виходив в Ціріху під редакцією Едварда Бернштайна.

По двох роках вертає назад в Галичину і тут ширить дальше свої ідеї, не зважаючи на тяжкі обставини, серед яких він мусить працювати. В р. 1887-1888 займаєсь упорядкованєм бібліотеки помершого польського письменника Йосифа Крашевського. З початком 1889 стає редактором часопису „Батківщина“ з платою 18 злр. місячно. Батківщина за редагованя Павлика була дуже добре редагована і перевищає в дечім і теперішні народні часописи.

В 1890 видає „Народ“, зразу як безпартійний, а відтак як орган радикальної партії, котрий видавав до 1895 р., се є до смерти М. Драгоманова. В тих часах закладаєсь українська радикальна партія, партія чисто селянська, в котрій Павлик бере живу участь, чи яко редактор єї часописей, чи як єї пропагандист. Від 1897-1904 р. був бібліотекарем в Науковім Товаристві ім. Шевченка.

В найновіших часах займаєсь обробленєм переписки Драгоманова, перекладанєм його творів з чужих мов і приготавлюванєм матеріялів до історії нашого політичного жи-

тя в остатній чверти 19 віку. Крім сего, хотяй вже старий і немічний час від часу містить статі в різних часописах і не кидає народної роботи.

Павлик писав дуже много і оповідань і наукових статей і перекладав багато з чужих мов на українську. З перекладів більших згадаємо „Історію боротьби між релігією і наукою“ Дрепера, „Нова суспільність і церква“ Бартошка, „Мужики“ Раймонта, „Ткачі“ Гавитмана, „Власть Тьми“ Толстою. З його оригінальних творів зазначимо „Михайло Петрович Драгоманів 1841-1895. Його ювілей, смерть, автобіографія і спис творів“, „Читальні“, „Спис творів Франка за перше 25 літе його літературної діяльності 1874-1899.“

Найбільше значіне має Павлик як публицист. Публицистика забрала в нього весь час і не дала спромоги розвинутись його визначному белетристичному і науковому таланови.

Прокляті гори.

З воєнних оповідань.

Трохи на схід головного міста Чорногори, Цетинії, видніє хребет „Проклятих Гір“, які „верхами дістають аж під небесну браму“. Скали а скали — голі, пусті, чорні, як та земля, і найменшої рослини тут не побачиш.

Стежка гадюкою веть ся над пропастями, ледво вихарабаеш ся на чубок якого небудь верху.

Перед тобою видніє образ страшний, образ пуці самого пекла.

Тут сидить сивий шісьдесятьлітний старець з пушкою в руках, побіч нього тринадцятьлітний хлопчина, також з пушкою. Оба зачались на Турка.

Ледви хлопчина притулив свою стрільбу до рамени, ледви змірив — а вже сам покотив ся долі головою, лишаючи кроваві сліди, куди летів...

— Данилко, Данилко! — крізь сльози залебедів сивенький дідунь. І хотячи пімстити смерть свого внука, підняв курск...-В тім захитав ся і за своїм Данилком пішли старечі кости, навіть тими самими кровавими слідами.

А по вузеньких, скалистих стежочках бачиш згорблені,

горем прибиті жінки, які ридаючи відшукують вбитих та ранених чоловіків... І чуєш тільки, як нарікають на марево смерти, як голосять над порубаним, посіканим тілом своїх рідних...

Бились недовго, але много-много ранених і вбитих лежать у своїй власній крові. А зі всіх сторін, довкола показують ся нові і нові живі жіночі труни...

Срашна країна смерти — „Прокляті Гори“...

П. Лисецький

Як і чим люди давнійше писали?

Найдавніші сліди людського письма подибуємо на камені і кости. Передовсім уживано лопаток більших звірів, позаяк вони давали більшу просторінь для письма. Таких костий і каменя уживали передовсім старинні Перси і Єгиптяни. Днесь часто стрічаємо старинні перські написи і єгипетські гієрографи різані на скалах і в камені. Написи, відносячі ся до перських королів рито на тесаних спеціально до того каменях, потягнених покостом, який се каміне хоронить, від звітреня. Такі написи поміщувано звичайно на гробах і палатах.

У старинних Греків написи на сьвятинях і пам'ятниках різано також переважно в камені. Слова законодателя Солона були вписані на деревляних таблицях, обтягнених гіпсовою поволокою. В справах, тикаючих ся держави, Перси уживали до писання звірячої шкіри. В Мезопотамії знова до сеї цілі уживали вальців і цегол, випалюваних з глини.

Найбільше уживаним через Єгиптян матеріалом до писання був папірус, приладжуваний з листя тростини тої самої назви, від чого пішла і теперішня назва: папір. Найстарше єгипетське письмо, яке доховало ся до наших часів, походить з 3000 літ перед різдвом Христовим. Приладжувані з папірусу картки до писання були всілякої величини, одначе найчастійше через склеюване їх одержувано звій, довжини яких 100 стін. Барва папірусу є найчастійше бронзова з відтіннями аж до жовтої, волокниста і дуже відпорна проти гнитя. Хінці уживали як матеріял до писання тростини і тканин, потім каменя, пальмового листя, кори, таблиц з дерева і металів, а о-

около сто літ перед Різдом Христовим вже і паперу. Папір вирабляли найперше з лика і кори морви, а пізнійше з полотна і бавовни.

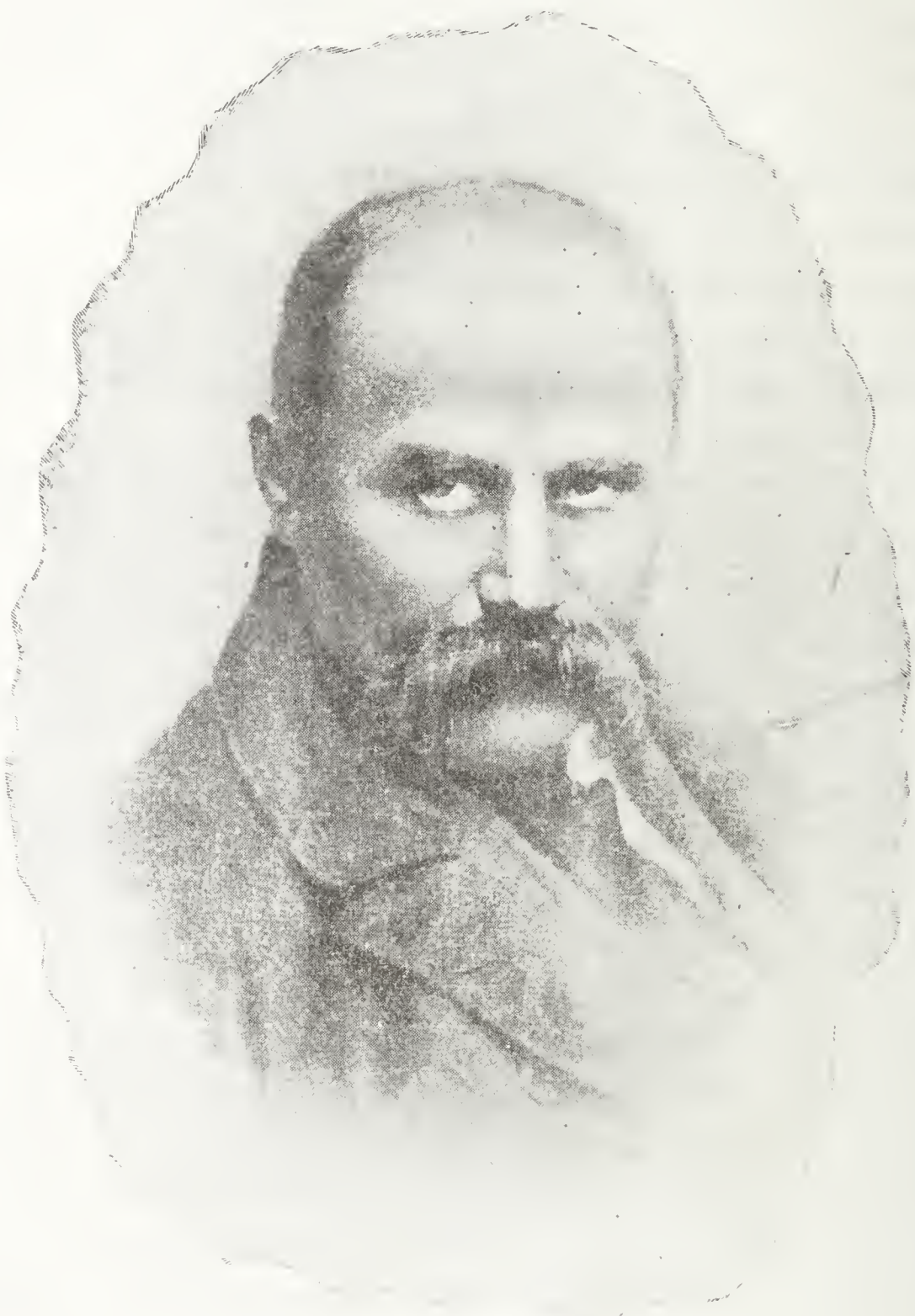
Греки в справах щоденного життя писали також на корі, пальмовім листю, плитках з олова. В пізнійших часах головнo уживали шкір з кіз і овець. До шкільної науки, до писання листів і до рисунків уживано деревляних табличок, потягнених воском. Той самий матеріял, що Греки, уживали також і Римляни. Предки теперішних Німців уживали до написання каменя, шкіри і костей.

Як видно, в давних віках писане було дуже утруднене і вельми кошовне. Дoперва послідний вік машин і винаходів улекшив і найбільшим людям спосіб писання і уживання матеріялів до писання.

До ритя букв в давних віках служили: острє каміне, кінчасті кости, а пізнійше металеві долота і зелізнi рильця, яких перші уживали знова Хінці. Рильцями з слоневої кости і металю писали також і старинні Греки та Римляни на своїх потягнених воском табличках. На шкірах, то є пергаміні і на папрусі писано фарбою при помочи відновідно затятої трости-ни. В пятім віці по Христі стрічаємо перші сліди писання гусячим пером. Дoперва більше як 1000 літ пізнійше здобули ся люди на другий крок поступу і почали виробляти пера зі стали. В середних віках писано також пензлями з волосіня і пташого піря.

Плиними матеріялами до писання давнійше були всілякі фарби. Хінці пишуть на своїх деревляних табличках червоною фарбою званою „ocher“. Уживаний тепер туш вже дуже давно научили ся приладжувати з сажі смerek і ялиць. В середних віках дуже часто уживано до писання багряної, золотої і срібної краски, а також і послуговано ся загальним нині чорнилом.

Тарас Шевченко.

Т. ШЕВЧЕНКО.

ГАМАЛІЯ.

Ой нема, нема ні вітру, ні хвилі
Із нашої України!
Чи там раду радять, як на Турка стати?
Не чуємо на чужині.
„Ой повій, повій, вітре, через море
Та з Великого Лугу,
Суши наші сльози, заглуши кайдани,
Розвій нашу тугу!
„Ой заграй, заграй, синесеньке море,
Та під тими байдаками,
Що пливуть козаки, тільки мріють шанки,
Та на сей бік за нами!
„Ой Боже наш, Боже! Хоч і не за нами.
Неси Ти їх з України;
Почуємо славу, козацькою славу, —
Почуємо, та й загинем!“

Отак у Скутарі козаки співали;
Співали, сердеги, а сльози лились,
Лили ся козацькі, тугу домовляли,
Босфор аж затряс ся, бо з-роду не чув
Козацького плачу; застогнав широкий,
І шкурою, сірий бугай, стрепенув,
І хвилю, ревучи, далеко-далеко
У синєє море на ребрах послав.
І море ревнуло Босфорову мову,
У Лиман пігнало, а Лиман Дніпрові
Тую журбу-мову на хвилі подав.

Зереготав ся дід наш дужий,
Аж піна з уса потекла.
„Чи спиш, чи чуєш брате Луже?
Хортице-сестро?“

Загула
Хортиця з Лугом: „Чую, чую!“
І Дніпр укрили байдаки,
І заспівали козаки:
„У Туркені, по тім боці,

Хата на помості.

Гай, гай, море, грай,

Ревн, скелі ламай!

Поїдемо в гості.

„У Туркені у кишені

Таляри, дукати.

Не кишені трусить, —

Їдем різать, палить,

Братів визволяти!

„У Туркені яничари

І баба на лаві.

Гой-ги, вороги!

Ми не маєм ваги!

Наша воля й слава!“

Пливуть собі співаючи;

Море вітер чує.

Попереду Гамалія

Байдаком керує.

— Гамаліє! Серце мліє:

Сказало ся море.

— Не злякає! — І сховались

За хвилі, за гори.

Дрімає в гаремі — в раю Византія

І Скутар дрімає; Босфор клекотить,

Іначе скажений; то стогне, то вис:

Йому Византію хочеть ся збудить.

„Не буди, Босфоре: буде тобі горе!

Твої білі ребра піском занесу,

У мул поховаю!“ — реве сине море —

„Хіба ти не знаєш, яких я несу

Гостей до султана?“

Так море спиняло

(Любило завзятих чубатих Славян).

Босфор схаменував ся. Туркенья дрімала,

Дрімав у гаремі ледачий султан.

Тільки у Скутарі, в склепу, не дрімають

Козаки-сердеги. Чого вони ждуть?

По-звойому Бога в кайданах благають,

А хвилі на той бік ідуть та ревуть.

„О, милнї Божє України!
Не дай пропасти на чужинї,
В неволї вольним козакам!
І сором тут і сором там —
Вставать з чужої домовини,
На суд Твій праведний прийти,
В залїзі руки принести,
І перед всіми у кайданах
Стать козакові!...“

— „Рїж і бїї!
Мордуї невіру-бусурмана!“
Кричать за муром. Хто такий?
Гамалїє! Серце млїє:
Скутар скаженїє!
— „Рїжте, бїїте!“ на фортеці
Кричить Гамалїя.

Ревє гарматами Скутара;
Ревуть, лютують вороги;
Козацтво преть ся без ваги —
І похотилсь яничари.

Гамалїя по Скутарі —
По пеклу гуляє,
Сам хурдигу розбиває,
Кайдани ламає.
— „Вилїтайте, сїрі птахи,
На базар до наю!“
Стрененулись соколята,
Бо давно не чули
Хрещеної тої мови.
І ніч стрепенулась:
Не бачила, стара мати,
Козацької плати.
Не лякай ся, подиви ся
На бенкет козачий!
Темно всюди, як у будень, —
А свято чимале!
Не злодії з Гамалїєм
Їдять мовчки сало
Без пашлика.

— „Засвітимо!“

До самої хмари
З щоглистими кораблями
Палає Скутара.
Византія пробуркалась,
Витріщає очі,
Переплива на допомогу,
Зубами скрегоче.

Реве, лютує Византія,
Руками берег достає;
Достала, зиркнула, встає —
І на ножах в крові німіє.
Скутар, мов пекло те, палає;
Через базари кров тече,
Босфор широкий доливає.
Неначе птахи чорні в гаї,
Козацтво сміливе літає:
Ніхто на світі не втече!
Огонь запеклих не пече.
Руйнують мури; срібло-злото
Несуть шапками козаки
І насипають байдаки.

Горить Скутар, стиха робота,
І хлопці сходять ся, зійшлись,
Люльки з пожару закурили,
На байдаки — та й потягли,
Рвучи червоні гори-хвилі.

Пливуть собі ніби з дому,
Так буцім гуляють,
Та, звичайне — Запорожці,
Пливучи співають:

„Наш отаман Гамалія,
Отаман завзятий,
Забрав хлопців та й поїхав
По морю гуляти, —
По морю гуляти,
Слави добувати,
Із турецької неволі
Братів визволяти.
Ой приїхав Гамалія

Аж у ту Скутару
Сидять брати-Запорожці,
Дожидають каря.
Ой як крикнув Гамалія;
„Брати, будем жити, —
Будем жити, вино пити,
Яничага бити,
А курені килимами,
Оксамитом крити!“
Вилітали Запорожці
На лан жито жати;
Жито жали, в копи клали,
Гуртом заспівали:
„Слава тобі, Гамаліє,
На весь світ великий,
На всю Україну,
Що не дав ти товариству
Згинуть на чужині!“

Пливуть собі співаючи; пливе
По-зад завзятий Гамалія,
Орел орлят мов стереже.
Із Дарданелів вітер віє,
А не женеть ся Византія:
Вона боїть ся, щоб Чернець
Не засвітив Галату знову,
Або гетьман Іван Підкова
Не кликнув в море на ралець.
Пливуть собі...

А із-за хвилі
Сонце хвилю чорвонить;
Перед ними море миле
Гомонить і клекотить.

Гамаліє! Вітер віє...
Ось-ось наше море!
І сховали ся за хвилі,
За живії гори.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

В р. 1769 цариця Катерина II скинула остатнього українського гетьмана Разумовського і вислала на Україну генерала Румянцева, котрий завів панщину і зачав нищити даліше самоуправу України. Се викликало наріканє на Росію і Катерина II, щоби замилити очі, сказала скликати комісію, в котрій послі мали висказати свої жаданя. Послі зажадали щоби на Україні лишились ті самі права, що були перше. За ті жаданя Румянцев віддав їх воєнному судови і 33 послів Українців засуджено на кару смерті.

На Зелені свята 1775 р. збурили Москалі Січ, а остатнього Січового гетьмана Петра Кальнишевського вивезли далеко на північ і посадили в тюрму, в котрій він мучив ся через 25 літ.

Так знищгла Росія самоуправу України, завела російську мову, російські суди, школи і т. д. Здавалось, що український народ не перенесе московської неволі і загине.

Та однак жива хлопська душа не затратили своєї мови, не могло так легко затратити її і українське панство.

Зявляєсь Іван Котляревський і своєю Енеїдею підносить українську мову до ряду мов літературних. Енеїда Котляревського мала дуже великий вплив. Як багато читали її, вистарчить згадати, що в протягу десятих літ видано її три рази.

В 1840 р. виходить в Петербурзі Кобзар і сей рік ми мусимо уважати епоховим в розвою українського народу. Написав Кобзаря тодішній студент академії художеств Тарас Шевченко.

Тарас Шевченко вродив ся 25 лютого 1814 р., в селі Моринцях, звенигородського повіту, київської губернії і був сином панщизнявого селянина лютого пана Енгельгардта. Батько Тараса, Григорій переніс ся скоро з Моринець до села Кирилівки, власности того самого пана Енгельгардта і тут прожив Шевченко свої молоді літа. Дітий у батька Тарасового було пятеро, два хлопці і три дівчині. Виховувались вони самі, бо батько та мати вічно були на панських ланах. В десятимі році життя померла Тарасови мати. Батько не міг сам собі дати ради з малими дітьми і оженивсь пораз другий. Мачоха привела своїх дітий, бо була вдовою і в хаті поча-

лось чисте пекло між дітьми Тарасового батька і дітьми мачухи. Діти вічно сварились, бились і мачуха всегда брала в оборону своїх дігнй, а кривдила сироти. По двох літах помер батько Тараса і він остав круглим сиротою.

Вчити ся зачав Тарас ще за життя свого батька в місцевій школі в Кирилівці, у дяка Богорського, страшного паниці і ходив навіть при мерцях читати псалтир. Шевченка дуже тягнуло до малярства, він втік з кирилівської школи і пішов до Лисянки, де був диякон-маляр. Вкоротці покинув його Тарас і пішов до другого, але сей подивившись йому на руку сказав, що з него нічо не буде. Зсумувався Тарас, вернув до дому і став зразу за пастуха, а відтак пішов на службу.

Тарас почував дуже велику охоту до малярства, тому покинув службу і пішов до одного маляра аж до Хлинівки, щоби знов зачати учитись малярства. Маляр без дозволу панського не хотів його прийняти. Він післав Тараса по дозвіл до управителя дідича Енгельгардта, але той замість дозволу взяв його до панської служби, зразу в пекарни, а відтак в покоях. Тарас пробуває зі своїм паном зразу в Вільні, потім в Варшаві. Тут Енгельгардт, видячи в хлопця хист до малярства віддає його на науку до маляра Лямпі, а коли перенісся до Петербурга, до маляра Шіряєва. В Петербурзі познакомлюєсь Шевченко з своїм земляком Сошенком, учеником академії малярства, а через него з Українцем байкописцем Євгеном Гребінкою і з Москалями: поетом Жуковським і маляром Брюловом. Бачучи у Шевченка великі здібности, зачали вони думати про викуп Шевченка з кріпацтва. Енгельгардт зажадав 2,500 рублів. Щоби ті гроші дістати, Брюлов змалював портрет Жуковського, образ сей продали на льотерії і за гроші викупили Шевченка з неволі кріпацької.

Визволений з кріпацтва, Шевченко записуєсь до 'академії Штук Красних в Петербурзі, когرا цінила талан Шевченка і часто його надгороджувала. Тут він крім малярства, займаєсь; також писанєм поезій і як вже було згадано, видав 1840 першу свою книжку „Кобзар“, В тій книжочці змалював Тарас біду українського народа, як нарід, колись вільний, закріпощено, як наш нарід на своїй землі став невільником.

На другий рік видав Шевченко свою найбільшу, а заразом найліпшу поему Гайдамаки. В ній малює нам часи; по скасованю козацтва, коли народ, не можучи стерпіти кривд,

заподіяних йому Поляками, бере за оружје і криваво мстить ся на своїх ворогах.

В 1843 р. їде Шевченко на Україну. Всюди радо його витали як славного поета, дають на його честь забави і кожний рад пізнати найбільшого нашого поета. Побувши на Україні і відвідавши Січ вертає назад до Петербурга, кінчити академію. Скінчивши академію 1848 р., вертає назад на Україну і дістає посаду при археологічній комісії. Іздить по Україні, рисує старі українські будівлі і в тім часі написав найкращі свої поезії „Посланіє до живих і мертвих і Кавказ“, де виступає против деспотизму царів і знущання ся над народами. Приятелі Шевченка старають ся для него о місце учителя малярства при київськїм університеті, та в тім часі 5 серпня 1847 Шевченка пораз перший арештують за то, що він мав належати до Кирило — Методіївського братства.

То було якраз перед 1848 р., коли в цілій Європі подувало троха вільнішим духом. Росія, боячись, щоби і в Росії люди не забажали волі, держала своїх платних шпіонів. Один такий шпіон вкрутив ся був і до Кирило — Методіївського братства, до которого належало много визначних Українців як: Костомарів, Кулїш, Білозерський, Гулак, Маркович, Пильчиков і другі, а котрі бажали волі для кожного славянського народу, бажали „щоб усі Славяни стали рідними братами і синами сонця правди“. Коли Кирило Методіївське братство зраджено, Шевченка не було в Києві. Він був на весілю в Кулїша. Коли вертав з весіля, його арештовано при переїзді через Дніпро.

Через три дні держали Шевченка в київських арештах, а четвертого повезли в Петербург, де мали судити людей за то, що вони бажали добра своєму народови.

Зачались переслухування і по скінченю слідства предложено цареві Миколі I., що Шевченко пише по українськи різні поезії, в котрих осьмішує царя і його родину, розповідає в них про кривди українського народу і прославляє колишню козацьку славу. За се ухвалили слідчі віддати Шевченка в салдати і наказати начальству, щоби воно пильно за Шевченком наглядало. Цар підписав вирок і сам ще й додав: „Під найпильнішим догляд, заборонивши писати і малювати.“

Була се тяжка кара для Шевченка, бо Шевченко гадив ся військом і ненавидів салдатів від дитинства. Колиб я, ка-

ІНСТИТУТ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в Вегревіл, Альберта.

Місто Вегревіл лежить 70 миль на схід від Едмон-тону при Сіпіярській залізничній лінії, в осередку найбільшої української колонії, в провінції Альберти.

Містечко числить 1.700 мешканців і друге місце по Англійцях займають Українці. Одно, чим вегревілські Українці можуть похвалитись се те, що під виглядом економічним і просвітним стоять на однім з перших місць між Українцями в Канаді.

В р. 1913 з'організовано в Вегревіл „Укр. Наукове Тов. ім. Т. Шевченка“. В осени сего року постановило

товариство збудувати свій власний дім. Вибрано комітет котрий зачав збирати складки. Вегревілці неспернали щедрі датки. Руська Торговля жертвувала 200 дол., п. І. Зварич подарував льот під будову вартости 400 дол., багато людей жертвували по 25, 50 дол., а навіть і більше.

На весні 1914 р., коли розмерзлась земля, взялись Вегревілці до роботи і впротягу сдного місяця вибудували гарний будинок, як бачимо на образку, котрий з нагоди 100-уродин Т. Шевченка, назвали „Інститутом ім. Тараса Шевченка“. — Честь і слава Українцям з Вегревіл.

же Шевченко, був душегубом і кровопійцем, тодіб не можна придумати для мене гіршої кари.

Дня 31 мая 1847 р. вивели Шевченка з тюрми, посадили на візок і завезли до Оренбурга. Російським властям здавалось, що Оренбург за гарне місто для Шевченка, тут жило ще багато вишнанців Поляків, з котрими можна було ще зноситиє інтелігентнішому чоловікові і тому загнали Шевченка далше в пусті степи до Орська.

Тут записали Шевченка до ряду, дали йому солдатський мушкет і приставили старого солдата, щоби мав над Шевченком надзір.

Там то змарнувала Москва Шевченка, там знищила його здоров'є і його силу. Поет захорував був зразу на гостець, а дали на цингу. Кріпке здоров'є зачало марніти, волосся стало випадати, лице жовкло, очі понухли, голова хилилась в діл. На другий рік вивозили Шевченка на Аральське море, розсліджувати його береги. Тут змилосердилися над долею Шевченка деякі офіцери і почали робити йому деякі пільги. Шевченкови було троха полекшало, та знова знайшовсь шпіон, поручник Ісаєв, котрий довів до Петербурга, що Шевченко ходить в цивільній одежі, пише вірші і малює мимо царського наказу. Шевченка на сей донос арештують, держать півроку в тюрмі і висилають до ще гіршого місця Новопетровської кріпости над Каспійським морем.

Тут пробув Шевченко шість і пів року, там то Москалі доби́ли Шевченка. По вісім годин денно його мушкетували, ні на хвилину з ока не спускали, а навіть чоботи перешукували, чи не ховає він там олівця, або кавалка паперу.

По царю Миколі I. вступив на царський престол Александер II і в початках його пановання зачало віяти троха свободнішим духом. Приятелі Шевченка, а головню гр. Толстой і княгиня Гєнїїна зачали робити старання, щоби Шевченка освободити, та старання їх зразу не помагали. Визволови Шевченка прогигилась царця — вдова і тому в першій амнестії Шевченка не було. Донєрва друга амнестія, видана 2 мая 1857 р. принесла Шевченкови волю.

2 серія 1857 р. виїздить Шевченко з Новопетровської кріпости, прибуває до Нижнього Новгороду, де придержують його півроку і аж при кінці марта 1858 року дістаєсь до Петербурга. На Україні жити було йому заборонено.

27 марця 1858 року приїхав Шевченко до Петербурга. І свої і чужі витали його не тільки як поета, але також як борця за волю.

Шевченко замишляв в академії, де працював над своїми малюнками і писав поезії. Крім того укладав „Буквар“ для українських шкіл, дбав, щоби заложити українську газету і дуже старався о се, щоби знесено панщину і народ дістав волю.

Але серце тягнуло Шевченка на рідну Україну. Він хотів там жити і умирати. Хотів збудувати собі над Дніпром хату, оженитись, та хоть на старість прожити там, де вороги за молоду жити не давали. В цвітні 1859 р. їде на Україну. Відвідав родину, обїхав знайомих, надививсь на улюблені українські степи і вертає знова до Петербурга, щоби там упорядкувати свої справи, та вернути на сталій побут на Україну.

Та мрії Шевченка не сповнились. З кінцем 1860 р. занедужав в Петербурзі на водну пухлину, а 26 лютого 1861 р. далеко від України перестало бити його серце, що так горячо любило свій рідний край і свій рідний нарід. Його поховали зразу в Петербурзі. Приятелі Шевченка, хочаби виповнити заповіт його, зачали робити старання в російськїм правительстві, щоби позволено перевезти тіло Шевченка на Україну—так, як бажав собі сам Шевченко в своїм заповіті

„Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого на
Україні милій.

26 цвітня 1861 р. викопано тіло Шевченка з могили. Труну покрили червоною китаїкою і з тріумфом відвезли на Україну.

По дорозі стрічали тіло Шевченка з великими почестями, як і заслугоє наї найбільший поет.

Дня 7 мая прибув сумний похід з останками тіла Шевченка до Київа. На панахиді в Київі зібралось було дуже много людей. Між бесїдниками, які промовляли над домовиною Шевченка були між иншими Михайло Драгоманів і Володимир Антонович.

З Київа перенесли домовину на парохід і перевезли до Канева. На панахиді в Каневі зібрались коло Собору тисячі людей, щоби віддати пошану тому, котрий як казали тоді „пв-

казав волю“. Поховано його на Чернечій Горі, над Дніпром, коло Канева і над його домовиною висипано високу могилу. На могилі стоїть високий залізний хрест. „Так брате“, казав протоєрей Мацкевич, печатаючи гріб Шевченка, вийшло так, як ти бажав: ти хотів жити в Каневі, таї живи до кінця віку.

Пізнійше огорожено Шевченкову могилу, вибудовано коло неї хату і засаджено садок. Його могилу відвідують рік річно тисячі людей, та споминають того, що цілий свій вік ціле своє життя віддав для українського народу.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

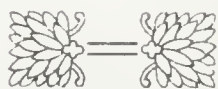
Не завидуй багатому:
Богатий не має
Ні приятни, ні любови,—
Він все те наймає;

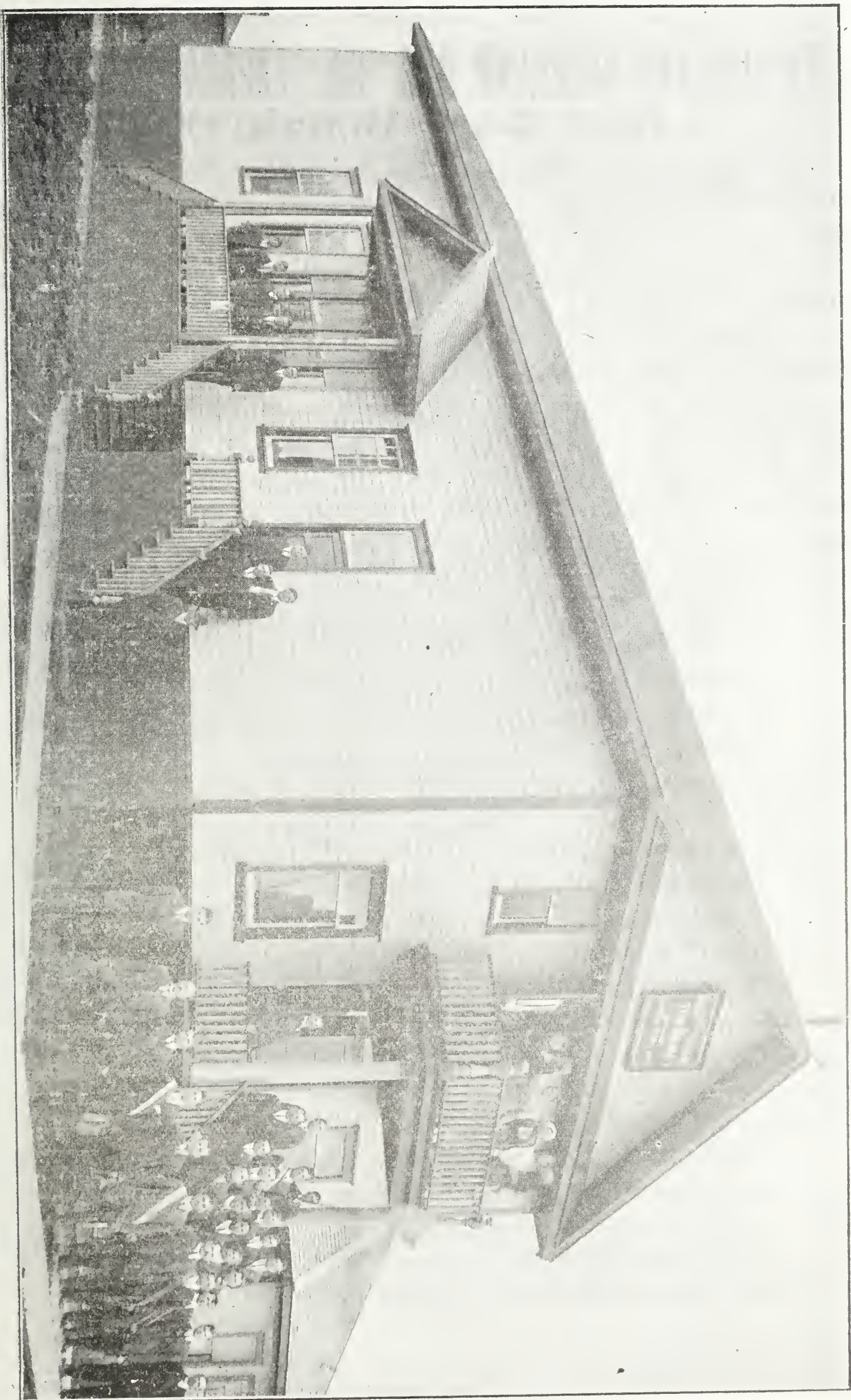
Не завидуй могучому,
Бо той заставляє;
Не завидуй і славному:
Славний добре знає,

Що не його люди люблять,
А ту тяжку славу,
Що він кровю та сльозами
Вилле на забаву.

І молоді як зійдуть ся,
То любо та тихо.
Як у раю, а дивини ся —
Ворухнись ся лихо!..

Не завидуй же нікому,
Дивись кругом себе:
Нема раю на всім світі
Хіба що на небі!

„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ“ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в ВЕЛ'ФОЛТ'ВІДІМ, ОНТ'.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в Вест Форт Віліям, Онт.

Український Народний Дім ім. Тараса Шевченка в Вест Форт Віліям збудовано в 1914 р., заходом товариства Запорожська Січ, в тімже місті.

Товариство Запорожська Січ в Вест Форт Віліям, Онт. завязано 1 січня 1911 р.

Короткий розвій товариства представляєсь ось так: Новоосноване товариство, відчуваючи брак власної хати в Вест Форт Віліям, занялось збіркою фонду на будову власного дому. При щирій жертволюбивості наших людей, набуло товариство на свою власність сего року дім, котрий отворено концертом в честь Тараса Шевченка. В тім році за старанєм товариства відбулось віче в справі увільнення Мирослава Січинського з тюрми і зложено 20 долярів на фонд Рідної Школи.

12 листопада 1911 р. відсвяткувало товариство величаво 100-літні роковини уродин Маркіяна Шашкевича. В протягу цілого року відіграло товариство 9. аматорських вистав.

В 1912 р. відбув ся заходом товариства ряд відчитів і представлень. Першого липня відсвяткувало товариство роковини смерти Адама Коцка, котий згинув в борбі за український університет у Львові. 10 падолиста тогож року гостило у себе товариство делегата Рідної Школи в Галичині др. С. Демидчука і зібрало 180 дол. на Рідну Школу. 4 грудня тогож року потерпіло дуже товариство, бо дім товариства згорів.

В 1913 р. товариство за дла браку власного дому не проявляло великої живої діяльності. Дало лише два представлення, а дохід з одного був призначений на ювілейний дар Ів. Франка. Сего року заходом членів товариства засновано в Вест Форті кружок Рідної Школи, котрий до липня 1914 р. вислав до Краєвого Шкільного Союзу у Львові \$70.75.

В 1914 р. виринула знову думка побудувати свій власний дім. Знов почали збирати жертви і знов завдяки жертволюбивості наших переселенців побудовано дім, який представляє ілюстрація. В 1914 р. відбулось заходом товариства кілька представлень, зборів, забав і ряд відчитів.

ЗНАЧІНЄ ШЕВЧЕНКА.

Багато є й було визначних письменників у нас на Україні, але ніхто такої слави не зажив, як Шевченко, що знають і поважають його не тільки у нас, але і по всій Славянщині, всюда по заграницях. Через що-ж то воно так?

Найголовніше, через що Шевченка так поважають люди, се те, що він поет щиро-народний. Він сам вийшов з-під убогої сільської хати убогого панського крпака, і сам на своїй шкурі зазнав того тяжкого крпацького життя. Душа його боліла за увесь замучений рідний йому люд, і голос його — то був голос того люду. Чого він бажає, що любить, або проклинає — того самого бажає, любить та проклинає і увесь народ... Він немов та струна, що жалібно чи сумно озивається, як тільки до неї догоркнеться рука.

Бувши поетом щиро-народним, Шевченко домагається, щоб не топтали народних прав, щоб не позбавляли чоловіка волі. Бо усі ж люди — однакові на світі, то й права вони повинні однакові мати.

Схаменіть ся!—

каже він,—

Усі на цім світі:

І царята, і старчата —

Адамові діти.

Шевченко бажав, щоб правда і добро панували на Україні. Він так любив її, що й душу за неї готов був оддати. Хоч які тяжкі муки терпів він на заслання, на чужині, далеко від рідного краю та своїх людей, але і це він готовий був перетерпіти, аби Україна була щаслива.

Мені однаково, чи буду

Я жити в Україні, чи ні—

каже він,—

Чи хто згадає чи забуде,
Мене в снігу на чужині,—
Однаковісінько мені.
Та не однаково мені,

Як Україну злії люди
Присплять лукаві і в огні
Її окраденую збудять,—
Ох, не однаково мені.

Шевченко любив свій рідний край більш над усе, але він бажав, щоб і другі його любили:

Подивіть ся на рай тихий
На свою країну,

Полюбіте щирим серцем
Велику руїну...

Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,—

В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Коли ми поглянемо на те, що Шевченко говорить про долю людську, то й тут побачимо, що він не тільки наш український простолюдний поет, але поет усього простого люду, усього людської громади... В ті часи, коли писав Шевченко, не тільки на Україні, але й по всій Росії панувало кріпацтво. „Людний“ не було, а були „пани та „мужики“—крепаки. На Україні вони навіть мовою ріжнилися,— було дві мови: „панська“ і „мужицька“. І от саме в той час, коли найдужче панувало панське право над „мужиком“, почувся з України голос за того мужика-крепака, голос дужий і далеко чутний, особливо коли зважити, що вийшов він з грудий того-ж таки мужика-крепака. Шевченко заговорив новим словом, і слово те було

Неначе срібро куте-бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилі,

і до того вогненного слова почали прислухати ся навіть ті, що їм воно було не до душі. Шевченко в мистецьких віршах своїх показав до самого дна лихо від кріпацтва.

Заступаючись за потоптані права народні, поет обертається з гнівним словом до тих, хто топче ті права, до панів того-часних:

Ви, розбійники неситі,	І землею, всім даною,
Голодні ворони!	І серцевим людом
По якому правдивому	Торгуєте? Схаменіть ся
Святому закону	Бо лихо вам буде!

І хоч бачив він кругом себе, що що-дня і що-години народні права зневажають, та в душі його не згасала ніколи надія, що

Недовго на цім світі
Катам панувати,—
Встане правда, встане воля.

Але хоч як кипів Шевченко гнівом на тих ворогів народних, але він не був тої думки, що правди можна дійти насильством:

Любов і кротость, і добро,
Добро найкраще на світі —
То братолюбіє,—

каже він в своїх віршах. Навіть згадуючи та оповідаючи про старе лихолітя, коли „ріжнили ся“ брати та „кровю упивалися“, коли козаки з Ляхами били ся, поет додає від себе:

Болих серце, як згадаєш... Ні, не вміли, не хотіли,

Того-ж батька, такі-ж діти,— Треба розєднать ся!

Жити-б та братать ся:

Поет тої думки, що люди порівнують ся тільки тоді, коли візьмуть ся до розумних способів, щоб усяке лихо та неправду на світі правдою побороти. Найголовніший з тих способів — „слово розуму святого“, наука та освіта, бо перед ними не стоїть ніяка неправда. Коли народ матиме добру освіту, і та освіта буде своєрідна, на рідному ґрунті, а не чужа йому, то тоді він почве розуміти, що він таке сам, та що кругом нього дієть ся, тоді знатиме

що ми?

Чиї діти? Як их батьків?

Шевченко бачить навкруги, як

Свої діти гірше ката

Її (Україну) розпинають,

бо пристали до чужої науки, та й самі поставали ворогами рідного краю. Але Шевченко не каже, що не треба чужого навчатися, — він тільки каже, що наука чужа повинна йти поруч з своєю рідною:

Учіте ся, брати мої,

І чужому научайтесь

Думайте, читайте,

І свого не цурайтесь!

І от, коли добра освіта запаанус, то тоді й жити краще буде на світі, — тоді

Забудеть ся срамотня

Слава України;

Давная година,

І світ тихий, невечерній

І оживе добра слава —

Тихенько засяє.

От за оту щиросердість до убогого люду, за любов до нього та добру науку про те, що діяти, щоб краще на світі жило ся, Шевченка усі і почитують і будуть почитувати його до віку:

Будеш, батьку, панувати,

Поки сонце з неба сяє,

Поки живуть люди,

Тебе не забудуть.

В. Доманицький.

Юзидейне св'ято в честь 100-літніх уродин Тараса Шевченка українсько-англійської школи „Васловець“ в околиці Бюкенен, Саск.

Школярі українсько-англійської школи „Васловець“ в околиці Бюкенен, Саск.

АПОЛІН ПОВАК.

„От який то нині сьвіт.”

Іван Зайдиголова дістав горожанські папери і хвалив ся всім сусідам, що вже й він має право вибирати „губермана“.

Незадовго потім Іван зареєстрував свій голос і був записаний на виборчій листі.

Надійшов день виборів і всі виборці голосуючого відділу 10 виборчого округа Стрендж, віддавали після переконання, тайно і безпосередно свої голоси на картках, а урядник вкидав їх як найповажніше до бляшаної скринки.

Кожного виборця дуже цікавило, чи Іван Зайдиголова вже голосував, та відповідь була, що ні.

— Дивно, говорив мені, що буде першим, а то виходить, що остатнім — замітив сивоволосий Шкварко.

— Пізно, вже час, аби був.

— Шкода, дуже шкода, бідак ся місцевий „організатор“ правительственої партії. Пропав голос. Лише він оден — думав.

В тім надійшов Кирило Партийний і згаданий організатор почав до нього „шентати“. Кирило слухав „організатора“ мовчки і потакнувши, сейчас віддалив ся. Всі присутні догадували ся, куди саме Кирило поїхав і здогад їх був влучний, хоч вони не були того певні.

Кирило Партийний пігнав до Івана Зайдиголови і захопив його в поли.

— А ви чому Іване, не йдете до голосовання?

— Бо не хочу...

— Та чому?

— Бо я собі щось погадав.

— Скажіть що, може я вас пораджу.

— Сказати—того ні купити ні продати. Так я вам скажу вірну правду — кінчив притихлим голосом, що за дурно голосувати не буду.

— А якже?

У відповідь потер двома пальцями і подивив ся в очі.

— Жартуєте. За голоси в Канаді ніхто не платить.

— Та найте не платять, а за мій треба заплатити. Я собі погадав, що тепер на таке okazія.

— От не говоріть таке, нате випийте і йдїть до голосованя.

— То задурно. Як хочетете собі, а як не хочете, я не силую ся. Деякі з виборів жиють, а я хочу взяти хоть перший раз.

— Та то правда, гроші кертячі. Кількож вам дати? запитав сей насмішкувато.

— Не багато, Отак десятку. Другі так брали, то і я можу.

— Знаєте що? Ви збирайте ся, а там вже якось полагоди-мо ся. То Джім до того належить, до него отже вдайте ся.

— Ні, най мені принесе, то й поїду.

Не помагало ніщо, аби Івана Зайдиголову наклонити хоч поїхати, бо він був дуже впертий.

Вкінці Кирило Партийний плюнув з досади і поїхав з новою до організатора Джіма.

— Деж Джан? — запитав поснішно.

— Не хоче прийти.

— Чому?

— Бо каже, що свій голос продає, хоче десять долярів.

— Що, — що!? — запитав з недовірливою допитливостю.

— Хоче за свій голос десять долярів, от що!

— Не може бути...

— То факт!

Джім почав терти чоло, то шкребати ся одним пальцем в висок і по довнім таким умовім хитрованю так зрадів, що викрикнув:

Добре! Ходім робити торг.

Івана Зайдиголову застали й тепер в полю.

Джім привитав Івана непевною ввічливою усмішкою і відізвав ся:

— Так, отже ви хочете таки десять долярів.

— Єсєє сер!

— Я дам пять — і засьміяв ся.

— Но сер...

Джім витягнув десятку.

В Івана заблищали очі і скорше, чим Джім вспів подати гроші, як він протяг по них руку і коли той ще тоді не подавав гроший, він спустив руку соромливо на діл і так як той чоло-

вік, що робить щось негарне, паленів зі сорому і ждав. Тимчасом Джім пояснював, аби Іван підписався на „ресіті“ (посьвідці), бо йому треба виказати ся перед партією, що він заплатив. Іван не відпирався поставити на кусникови паперу хрестик, а Кирило був за сьвідка.

Іван тепер з поспіхом всів до воза і голосував так, як йому сказали.

По обчисленю голосів правительственный кандидат дістав в тім окрузі один голос більшости, та по перечисленю і той уневажнено. Мали отже відбути ся поновні вибори.

В тиждень по виборах Іван Зайдиголова дістав від адвоката якийсь лист. Щось наче його дьогнуло під серцем, але він нічого собі з того не робить, бо о нічім не сьвідомий.

— А може деяка напасть — думає собі і вдався з тим листом до учителя.

По перечитаню листа, учитель йому пояснив:

— Маєте віддати Джімови Пулавтови десять долярів, бо ви так зобовязали ся своїм підписом.

Така новина дьогнула Івана ще гірше. В мить додумався, яка то десятка і дуже почервонів, а потім на пів з розпучливою ніяковістю сказав:

— А Панбіг би-го скарав. Таж він, дав мені десятку за голос!

Учитель розсміявся, але зараз зповажнів і додав:

— Тепер маєте ту десятку йому віддати, бо ви певно підписали „нот“ (вексель). Адвокат виразно нише, що як до двох тижнів не заплатите, то стягне гроші законною дорогою.

— Аби-го конювали, даі! Боже, на смерть! О, не діжде він того, аби мене тягали по судах!

Лагіднійше:

— Знаєте, що, пане учитель, я вас буду просити. Ходіть зі мною до банку позичити десятку, най му зараз ті троші віддам, та най си подавить ними. От, який то нині сьвіт! Най тепер чекає, аби я йому продав голос.

Від тоді Іван Зайдиголова став гей не той. Все голосував на тих, що стоять за правдою і нікого з менчих національностей не понижають і не кривдять, але дбають про загальне народне добро. Навіть тоді, як в день виборів приїздив за ним партійний віз, Іван дякував за услугу і на превелике здивова-

Збіг українських школярів школи „Василовець“ в околиці Бюкенен, Саск.

Українсько-англійська школа в околиці Роблїн, Мін.

не фірмана йшов до голосовання піхотою. Як що було задалеко, то їхав своїм возом.

— Я не хочу ласки, бо ласка боком лїзе — відповідав на принагідні замітки інтересованих.

Як в часі передвиборчої горячки приходив до нього який політичний агент, то він слухав його мовчки, а там і відзивався:

— Ви мені сего не говоріть, бо я знаю, на кого я маю голосувати.

Інколи розраджував ся на влізливість агента і вперто викрикував.

— От лїпше, візьми ся чоловіче до чесніщої роботи, та най би будували партію самі люди, а не ріжні агенти, що лише звисли на легкій хліб, таї нічого не хочуть робити.

По такій відповіді „політик“ поспішно відходив. Хиба ще був дуже впертий, так зачинав своє знов, починаючи свою розмову від господарських справ, та в кінці відходив зі здушеною нїяковістю, бо Іван Зайдиголова викрикав: — Не забігай чоловіче, — не забігай.

Як коли підчас виборів ходили поголоски о продажності голосів між Українцями, то всі, що знали історію продажі голосу Івана, перечили тому. Грицько Мудрейко навіть упевнено додавав:

— То не правда, бо то ніхто не дурний в Канаді за голос платити і ніхто не дурний голосу продавати. То лише Іван Зайдиголова продав голос...

Ст. Мартин, Ман.
24. VII. 1914.

ЧЛЕНЫ ЧИРАЛЫН „ПРОСВЫТИЛ“ В МЕЛВИЛ, АСГК.

І. ЛУЧКОВИЧ.

КОРОТКИЙ НАЧЕРК ІСТОРІЇ КАНАДИ.

I

Французський Період.

Хотяті Норвежці багато давніше заїмали були до Америки, то всеж таки прийнято, що Америку відкрив вперве Христофор Колумб в 1492 р. По його повороті до Гішпанії, скоро розійшла ся слава про його славну подорож по дворах європейських пануючих і нараз Англія, Франція, Португалія і Голляндія почали думати про користи з нововідкритої землі. Кожний край вибирав інше поле і бачив иншу ціль в колонізації.

Розглядаючи історію Канади, ми стрічаємо ся лише з двома народами. Англійські колоністи, що осіли на берегах Атлантичного океану, шукали тут землі і релігійної свободи. Вони управляли рілю, жили дружно з Індіями і невдовзі гарво розгосподарились.

Французські колоністи вибрали собі Акадію і долину Ст. Лоренс і звертали свою увагу більше на відкриття, торговлю шкурами і місіонерську роботу. (Найдавніший французький дослідувач був Вераціні, за яким прийшов Жак Картієр, що відкрив ріку Ст. Лоренс.

Роберваль, перший французький заступник короля (віцекороль) Нової Франції, як тоді називали Канаду, старав ся оснувати колонію, але се не вдало ся. Протягом 50 літ Французи мали багато релігійних клопотів в Франції і мало думали про роботу на новій землі. Дснерва Чемплейн, „основатель Канади“ почав робити нові досліди і оснував Квебек в 1608 р. і наново розбудив заінтересоване ся новим краєм.

Європейські переселенці застали в Канаді туземний народ — Індіани. Сильної будови тіла, темно-волосі, чорно-окі, з вистаючими костями твари Індіани були незвичайно зручні на ловах, вміли скоро бігати і мали незвичайно сильний слух і зір. Звірів в тих часах було дуже багато, а також риби і Індіани одягали ся в шкіри звірів і жили ся головно їх мясом. Мешкали в шатрах зі шкір або кори, що звались по їхньому „вігвам“.

Коли чоловіки полювали або воювали, то жінки мусіли клопотатись всіми справами племені.

Індіанець був вірним товаришом, але дуже жорстоким, мсти-
вим для ворога.

Індіанці ділились на три племена: Гурони й Альгонкві-
ни жили дружно з Французами, а знов Іроквої з Англійцями. І
власне з тими Індіанцями мусіли зводити важну боротьбу перші
колоністи Канади.

Першу сталу оселю, оснував Чемплейн, оснуватель
Квебеку. Він працював щиро для піднесення нової оселі, од-
нак мав перед собою дуже важку працю. Губернатори змінюва-
лися дуже часто і Чемплейн мусів їздити до Франції, щоби дізна-
тися про їх бажання. Без потреби викликав ворожнечу сильних
Іроквоїв і французькі переселенці довгі літа терпіли від них Ін-
діанців за його помилку.

В тих часах багато компаній дістали монополію на про-
вадження торгівлі футрами, а за се зобов'язувалися привози-
ти колоністів до Канади і помагати їм розгосподарюватися
на новій землі. Однак ці компанії не дбали зовсім про ніщо
крім своєї торгівлі і так тратили право на торгівлю. Вкінці
Рішельє в 1627 р. оснував нову компанію з 100 членів і зробив
Чемплейна губернатором Нової Франції. Але і ця компанія не
була инша, як попередні, тому в 1663 р. заведено Королівське
Правління, яке тривало аж доки Французи не втратили Канади,
то є, до року 1670.

В часі Королівського Правління краєм управляв губерна-
тор, Епископ і Іntenдант — при посочі Найвищої Ради. Гу-
бернатор клопотався справами військовими, епископ справа-
ми церкви, а інтендант справами правними і грошовими.

Першим інтендантом був Тальон, чоловік талантовий,
що дбав багато про добро колонії. Він спроваджував чолові-
ків, а опісля їх жінок. Він вислав експедиції для дослідів на
захід і північ і розширив торгівлю футер з Індіанцями, а та-
кож дбав про торгівлю з Західними Індіанцями. В 1672 р. він
вернув до Франції.

Ляваль прибув до Канади в 1659, але невдовзі вернув до
Франції, де закликав до зміни форми правління і причинився
до впровадження Королівського Правління. В 1670 його назначе-
но першим епископом Квебеку і через майже 50 літ він пра-
цював щільно коло справ колонії. Він старався навернути
Індіанців на християнство і сильно противився продажі для них
алкоголю. В Квебеку оснував він семінарію, яку опісля за-
мінено на університет Ляваля на пам'ятку заслуг сего діяльного

мужа.

Фронтенак, оден з найспосібніших губернаторів, обняв уряд 1672 р. З Індіанамі він жив в добрій згоді і здобув у них пошану, однакж жив в незгоді з єпископом, інтендантом і другими. Коли Ляваль протривався продажі горівки Індіанам, то Фронтенак був якраз проти цього, маючи на оці передовсім свої користи. Вкінці набиралося тільки скарг на Фронтенака, що король відкликав його в 1682 р.

Одною з цілей, які мали на оці Французи, було — зробити цілий край римо-католицьким. Богато єзуїтів лишили тоді вигідне житє і пішли між Індіан на вертати їх на римо-католицизм. Однак Іроквої не перестали завзято ворогувати з Французами. Чимало місіонерів погинуло, проповідуючи євангеліє і стараючись розширити панованє Франції. Та Франція безнастанно рибала заходою коло розширеня своїх впливів колом британських колоній, що були на полудне Канади. Се, та вмішанє ся Чемплейна в індіанські війни, дало привід до безнастанних війн, які закінчилися доперва тоді, коли Французів вигнали з сеї землі. Невисказані звірства виконували у сих війнах французькі й англійські колоністи та Індіанці, що стояли з одними, чи другими.

Жадні крові Іроквої розпочали війну знов. Губернатор Денівіль скликав до Форт Фронтенак на нараду індіанських вождів, тут арештував 50 з них і відслав до Франції. З німсти за се Іроквої напали на колонію, спалили Ляпін і вимордували 1000 колоністів.

Щоби ратувати колонію, Фронтенака знов назначили губернатором 1689. Він віддав Індіанам їх вождів, обвиняючи Англіїців і зачав приотовлювати ся до війни, яку вів дуже енергічно. Тоді англійські колоністи вислали експедицію з Бостону, яка мала заатакувати Французів. Вона взяла Порт Роял, але Фронтенак боронив Квебеку так знаменно, що Англіїці мусіли забратися. Ся, т. з. „Війна короля Вільяма“ закінчила ся 1697. Другого року Фронтенак вмер.

Від сего часу аж до Паризького договору в 1763 р. історія Канади, се безнастанна боротьба між Англіїцями і Французами. Французи бачили, що як довго колонії двох народів будуть побіч себе, не може бути певного і тривалого спскою. Одних треба конче побити і вигнати других.

Щоби забезпечити себе Французи укріпили Люїсбург на східній частині острова Кейп Бретон і вірили, що се буде

Члени тов. „Просвіти“ в Ланук, Альберта.

Українсько-англійська школа „Мостець“ в Колдер, Саск.

„ключ до Ст. Лоренсу“. Твердині будовано всюда, а старі укріплювано. В 1745 Англійські колюністи взяли Люйсбург, але віддали назад підчас мирної угоди 1748.

Однак війна була неминуха між двома народами так ворожо настроєними. В тім часі Вілліам Піт став секретарем державним. Він не жалувал ні грошей, ні людей і поволи Англійці взяли верх. Француські твердині одна за одною попадали в руки Бритійців. Вони заняли знов Люйсбург 1759; Волф обляг Квебек. В короткій, але рішачій битві на „рівнинах Абрамама“ Французів побито, Волф і Монткам, англійський і французький генерали зинули і Квебек дістав ся в руки Англійців. Французи були цілком побіджені і в 1760 в Монтреалі фран. губернатор віддав Канаду в руки бритійського генерала. В Париськім договорі 1763 Франція зрела ся претенсій до Канади.

II

Канада під бритійським правлінням.

Мирну угоду, що положила кінець францусько-англійській війні, підписали 1893. Франція зрела ся претенсій до Канади, а Англійці обіцяли 1. признати Французам в Канаді право посідання того, що мають і 2. дати їм право бритійських горожан.

Якби ся часом занято Канади Англійцями, край був під військовим правлінням; військові урядники засідали в судах в Квебек, Монтреалі і Трі Риверс. Французи не розуміли англійської мови і ненавиділи англійські закони, які не позволяли римо-католикам займати місця в урядах. Щоби однак повстримати їх від злуки з невдоволеними американськими колюністами на полудні, англ. парламент видав т. з. Квебекський Акт 1774, яким 1. встановив дорадчу раду при губернаторови, 2. позволив римо католикам держати публичні уряди, 3. прийняв цивільний закон Французів і кримінальний закон Англійців як закони занятого краю.

В тім часі Англія признавала собі право оподаткувати свої колюні, щоби покрити кошта війни.

Кольоністи тому сиротивили ся, бо після англ. закона король не має права накладати податку без згоди відпоручників народу, а Американці не мали відпоручників в бритійськім парламенті. Згаданий Акт тоді скасували, однак наложили інші податки і через те не було дальше спокою. До

того Бритиїці змушували Американців провадити торгівлю лише з Англією. Тоді 13 колоній в Америці збунтовалося 1775 р., а 1776 р. оголосили свою незалежність. Британію побили і вона Версальським договором 1783 р. мусіла признати незалежність Злучених Держав північної Америки.

Багато колоністів лишилися вірними Англії і стояли проти повстання. За те по війні почали їх так переслідувати, що вони в 1784 р. зачали забирати ся до Канади. Около 10.000 з них осіло ся в околиці ріки Ст. Лоренс. Їх названо основателями Горішної Канади, а британський уряд давав їм значну підмогу.

Але Англіїці в Канаді були невдоволені французькими законами і звичаями, на який позовався Квебекський Акт; вони бажали законів власного самоуправління. В сій справі вислали вони петицію до Англії і просили змінити ці закони, але і Французи зробили те саме і просили зіставити все, як було. Щоби вдоволити обі сторони, британський парламент видав Конституційний Акт 1791 р. Він поділив Канаду на провінції (Горішну і Долішну Канаду) і дав кожній заряд, що складав ся з губернатора, Виконавчої Ради і Законодатногого Зібраня (Парляменту).

Лише члени Законодатного Зібраня вибирались народом; всіх інших визначував король.

Се вже було парламентарне правительство, однакж контролю над податками була в руках губернатора, а таксамо Виконавча Рада, хоч після британського закону мала би бути під контролею народних репрезентантів. Сей Акт встановив славні Духовні Резервації, з якими опісля було багато клопоту.

Тепер почала ся борба о „відвічальний парламент“, який мала Британія, однак скоро притихла, коли треба було злучити ся разом для відпертя Американців, які 1812 р. виповіли війну Англії. Вони напали на Канаду, вірячи, що легко справлять ся.

Але нїм нїйдемо далше, гляньмо на хвилю, на скільки Канада поступила до 1912 р.

Під англійським панованєм Канада поступила далеко вперед. Давне невдоволенє Французів минуло. Перший парламент Горішної Канади в Ньюарку, а таксамо Долішної зібрав ся 1792 р. Однакж не треба думати, що й тепер була ідеальна згода. Невдоволенє і зависть зростали між двома народами і дво-

ма вірами. Французи бачили, що Англіїнци користують ся неналежними правами і се відбило ся відомо на законодавстві.

З другої сторони розвиток краю йшов вперед. Ліси зникали, ораної землі прибувало. Дороги щораз густіше перетинали пустарі, в околицях з'являло ся щораз більше хат. Побудовано млини, побано о кораблі, зачали старати ся о школи. За старанєм місіонарів почато будувати церкви. Житє ставало щораз краще.

Наполеон Берлінським декретом заборонив всім народам торгувати з Англією, за се Англія заборонила всім народам торгувати з Францією і її союзниками. Се відчула Американська торгівля; колиж Англія зачала перешукувати американські кораблі за дезертирами, вибухла війна, в якій менша сила Канади побідила численніших Американців. Війна закінчила ся в 1814, хоч спірні точки не були вирівнані, але ся побіда дала Канаді почутє власної сили. Всеж багато житя і майна страчено. Лишилось багато необробленої землі задля браку робітників, забігло збіжа і треба було аж псмочи уряду. Се збільшило ненависть до Американців і навіть видано розпорядженє, щоби Американці забрали ся з Канади.

Але минав час і знов житє крацало. Почали напливати емігранти з Англії, Ірляндії, Шкоції. Повставали господарства, школи, колегії, отворялись банки, підносили ся промисл і торгівля. Зріст сєи більший був в Горішній Канаді, ніж в Долішній.

З напливом імігрантів піднялась борба проти Конституційного Акту. Члени правителєства і їх товариші злучились, щоби заневнити для себе всі публичні уряди, утворили „Родинний Союз“ і мали контролю над істарлєґаєм і виконуванєм законів.

Вони мали контролю над податками і коронними землями та давали великі простори землі своїм товаришам за безцін. Обділювали також з Духовних Резервацій англїканську церкву, а відмовляли иншим протестанським церквам. Сила сєи спілки була велика і не допускала жадних змін чєз багато літ. Дальше — правителєство не було відвічальне; урядників провінцій назначував король. Походили вони найбільше з Англіїнців і робили дуже часто проти волї народу і його репрезентантів.

Се все обурювало народ, який бачучи, що правнєю дорогою не вдіє нічого, почав революцію під проводом Паніно і

Українсько-англійська школа „Снятин” в околиці Сокаль, Саск.

Школа „Снятин” в середині під час науки в околиці Сокаль, Саск.

Мекеязі 1837 — 38. Англійський уряд вислав тоді Лорда Дургаму, як генерального губернатора, з порученням прослідити причини революції. Єго звіт, се важний канадйський документ. Він радить злучити обі Канади, завести відвічальне правительство і всі англ. провінції злучити в Федерацію. І зараз 1840 р, видано Акт Злуки (Юнії), а 1841 обі Канади злучено в одну.

Від того часу йшли нові зміни. В 1841 Актом Муніципальним дістали місцеву самоуправу муніципалі в Горюшній Канаді. Сюда належать міста, місточка, села, тавншини або округи з місцевою самоуправою. В них податковці вибирають раду, яка має конгтролю над місцевими справами — робить дороги, будує мости, видає розпорядження і накладає податок на місцеві потреби.

Такий лад поручив Дургам і нині єго мають всі провінції Канади з невеликими рїжницями.

В 1854 скінчив ся клоніт з Духовними Резерваціями, коли продано сі землі. Дохід призначено для муніципалів на школи, мости, дороги і другі потреби. Зате духовенство замість доходу з Резервації дістало річну пенсію. Відвічальне правительство встановлено за губернатора Чарлса Меткефа, третого губернатора Канади. Між ним і міністрами була вийшла незгода і якийсь час він правив без них. Вкінці постановлено, що губернатор має ділати лише за радою міністрів і незгода скінчила ся.

Договором з 1842 встановлено границю на захід між Канадою і Стейтами аж до Раки Мовтинс (скалистих гір), а 1846 аж до берега. В 1854 заведено вільну торгівлю зі Стейтами деяких річній на протяг 10 літ, яка була до 1866.

Першим головним містом був Кінгстон. В 1844 став головним містом Монтреал, але коли 1849 народ спалив парламент і бібліотеку, столичними містами були Торонто і Квебек, що 4 роки на переміню. В 1858 стала Отава. Угольний камінь під будову нового парламенту положено 1860, а 1866 було перше засіданє парламенту в Оттаві.

В 1844 св'ящ. Егертон Раерсон, — батько теперішнього систему публичних шкіл — обняв провід справ просвіти в Горюшній Канаді і був понад 30 літ головним надзирателем над сими справами. Основано безплатні публичні школи, отворено в іс пі шк олі, основано університети. Будовано желїзницї, канали, упорядковано пошту і др.

Приходимо тепер до Конфедерації.

Вже за франц. періоду проваджено колонізацію і досліди, а в англ. періоді се збільшилось. Манітоба завдячує свій початок Тордові Селкіркові, що оснував малу колонію на Ред-рівером. Інші дослідники пішли далше, аж до Британ Колумбії. Певна річ, що такі простори вимагали якоїсь злуки, чи конфедерації.

Політичні, торговельні і військові причини перли до сього. Провінції бажали між собою вільної торгівлі; повтарялись напади і треба було охорони; в парламенті дві партії були рівно сильні і тому робота була неможлива. В 1864 утворено коаліційне міністерство, зачалась агітація за конфедерацією, скликано конференції. Наслідок був такий, що британський парламент видав „Британський Північно Американський Акт“, який увівшов в силу дня 1. липня і тому сей день зве ся „Домініон Дей“. Сму сильно противилось населе Нової Шкоції. Головні его точки були:

1. Онтеріо, Квебек, Новий Брунсвик і Нова Шкоція злучені в одно під федеральним правлінням.

2. Кожда провінція має свій заряд і контролю над своїми справами.

3. Федеральний ряд має контролю над справами, відносячимися до цілого краю.

4. Означено різні відділи кожного заряду, обовязки і силу власти.

5. Признано можливість прилученя інших провінцій.

— — — — —

Манітобу, першу з провінцій, що пристала до Конфедерації, основано 1870. Францускі гефбріди з колонії над Ред-рівер бояли ся зміни Манітоби на провінцію, зробили повстанє під проводом Люїса Ріла, арештували прихильників провінції і оден Шког був застрілений. Коли канадійське військо прийшло до Форт Гері, Ріл утік і повстанє скінчило ся. В 1885 він був головою повстаня в Саскачевані. Гефбріди боялись, щоби не утратили землі, а правительство не давало вдовольняючого запевненя. До них прилучились Індіяни. Однакож їх побито, Ріла злапано і страчено.

Територію Гудсон Бей набуто в 1869 і поділено так:

1. Провінція Манітоба заснована 1870.

2. Округ Ківейтін з'організовано 1876.

3. Асінобоя, Саскачеван, Альберта і округ Атабаска у-

формовано з головним містом Реджайною 1882.

4. Окрруги Унгава, Франклін, Мекензі і Юкон з'організовано 1896.

Принс Едвард Айленд злучено 1873. Бритіш Колюмбія пристала до Конфедерації 1871, коли правительство обіцяло побудувати желізницю між східною частиною Онтеріо і берегами Тихого океану в 10 літах. А що 10 літ показалось за мало, то час продовжено і 1880 роботу відано синдикатови, який дістав багато землі і грошей і виключне право уживання желізниці в деяких місцях. Роботу скінчено 1885 і так далекий захід став приступним. Отворено 4 нові провінції 1882 і нові переселенці почали забирати там землю.

Від часу Конфедерації видано багато корисних законів і поступ пійшов в усіх напрямх. Старі канали поглиблено, нові викопано. Сіти желізних доріг розширювались по цілім краю. Підпомагано водну комунікацію, основувано фабрики і розширено торгівлю. Урожайні простори підносять високо рільничий промисл і збільшаюча ся робота копальняна показує незвичайне мінеральне багатство краю.

Перед Канадою стоїть нині велика будучність, як краю нового, багатого в усе, що лише потрібно єго населеню.

ГНАТ ХОТКЕВИЧ.

ГУЦУЛ.

Диви ся на нього, як він рубає. Яка сила і краса розмаху, яка безлич рухів, завше зручних, завше потрібних, віками обрахованих, що від батька до сина переходять.

Сокира грає й співає у нього в руках. Він усе робить нею, мов би то була трета рука. Впаде тріска у воду — ловить її сокирою; треба присунути бервено — теж сокирою, а коли кінчає роботу — як зручно перекине оту зелізну свою помічницю на згиб лівої руки: у нього кожна часть тіла для сокири пристосована.

За те й дерево виходить знід гуцульської сокири як гибльоване. На закінчене завше додасть пару-другу штрихів, як маляр до картини; потім кине сокиру так, що вона встромить ся носом у самий вершок смереки.

Бо гуцул від самого уродження коло сокири: його колиску навіть гедя бартков колисав. Ще воно їсти не уміло, а

вже сокирою на порозі щось стругало, поки мати не дала ля-
панців:

А на порозі? На порозі тобі місце?

Не се її обурювало, що сокиру взяв, а те, що не знає вла-
стивого місця.

І всюди гуцул зручний, легкий, звинний. Летять в ша-
ленім бігу ковбки водою, — а він перебігає по тім живім мості
ріку. А був один такий, що на ковбок у ризах сів верхи і зле-
тів у низ на такім бігу, що дерево в порох розлітається, коли
вдарить ся об що.

І любить силу гуцул, любить її в усім. Як зустрічається
з вами, то не витає вас тендітно-м'яким „добридом“, котрим
мов би духів яких лихих хотів відогнати від твого дня та на-
кликати добрих, аби вони тобі, безсилому помогли. Ні, гуцул
каже: „єк дужі“? Отже чи є силюнька в грудях, чи здолаєте
пометати ворогів під ноги.

Гусленку споживає таку, що сидиш ти на третім верху,
а й то тобі, дивлячи ся на гуцульський сніданок очі рогом лі-
зуть, та оскома зуби дре — таке воно кисле. А гуцулови саме
тоді в смак. Голову у неділю мастить такою оливою, що за два
канци чути. Приходить до аптеки, просить „дайте мені цукор-
лів, отих, гуцульських“. Гадаєш собі — що то за цукорки
такі спецеяльні? А то так воно є: сиритний антикар сам гого-
вить їх з имбірю та мабуть перцю і ще богатіох подібних де-
лікатесів. То, як вкинеш такий цукорок у рот, то мов десять
котів тобі заскребуть у горлянці.

Та що! Навіть до гербати гуцул додає перцю.

— Бо то, ади, вна, тота горбати йкаса... делікатна дуже,
що й не чути її — ци вінив, ци не. А як вінорожнюютьці голубці
з горшка, та у тім гербата си запарит та добре ю перцем при-
правит — о, тогди вже май смак инакший.

І до нахти візьме гуцул та її докине перцю!

— Ає! Бо то моцніша нахта стає ви того та й горит то-
гди востро.

Отакже „востро“ він і живе. — Як робить то гостро ро-
бить: винесе такий терх муки на свій верх, що у коня спина
вигнеть ся; на шаленій воді зіпре дарабу цілу грудьми, та ще й
каже: „тут мема того що, нема сили“ — лиш мусить бути!

Але вже як і не робити, то також потрафить. Переле-
жить леньохом д'горі і днину й дві; а як Госпіль даст, то й тиж-
день Божий.

І любить теж гостро, на всі боки гостро. Любаску лу-

цює не жаліючи, бо не жаліючи й нестить. Міри в любови не знає, та ще і виспівує:

Боле мене руки, ноги,
Боле мене кости —
Та най би вже вид роботи,
А то від любови.

А вже найвострійше то б'єть ся гуцул. Ой і дико, ой і не по людські, а по гуцульські б'єть ся. Гремить топірцем в груди — в груди, в голову, вже не дивить ся і не хоче дивитись.

— Мій креминар, а твоя смеркь! — от тобі уся філософія.

І боязливо клінаючи очима, стоїть десь у куті захожий бойко та глядає мишечої г'єрки, аби тікати середь сего бою лю того, сперед сеї битви кентаврів.

Але за теж і терпить гуцул біль, як ніхто! Двацять лехів здохнут, нїм гуцула засвербить. З розваленою на двоє чашкою весь облятий, обюшений кровю, з поломаними ребрами, з роздавленими під обцасами грудьми — він схопить ся як демон червоний, і знов і знов кидаєть ся у бій і валить топірцем на право, на лїво, аж поки не вкриють його бартками та кілєм, аж поки не сядуть на нїм десять душ, не скрутять вязи, не вдушать, наваливши ся всіми тілами.

А й потім, коли переночує він так, плаваючи у власній крові, та загорнуть його у ліжник і віднесуть полем десь аж „в село“, коли прийде лікар і безнадійно пічне порпати ся в обнаженім мозку, витягаючи шматки костей, гуцул не простогне, не двигнеть ся мускулом і — на перекір всяким медицинам, на злість лікарєви, касуючи всякі понятя учених людей про витревалість людської породи — виздоровіє.

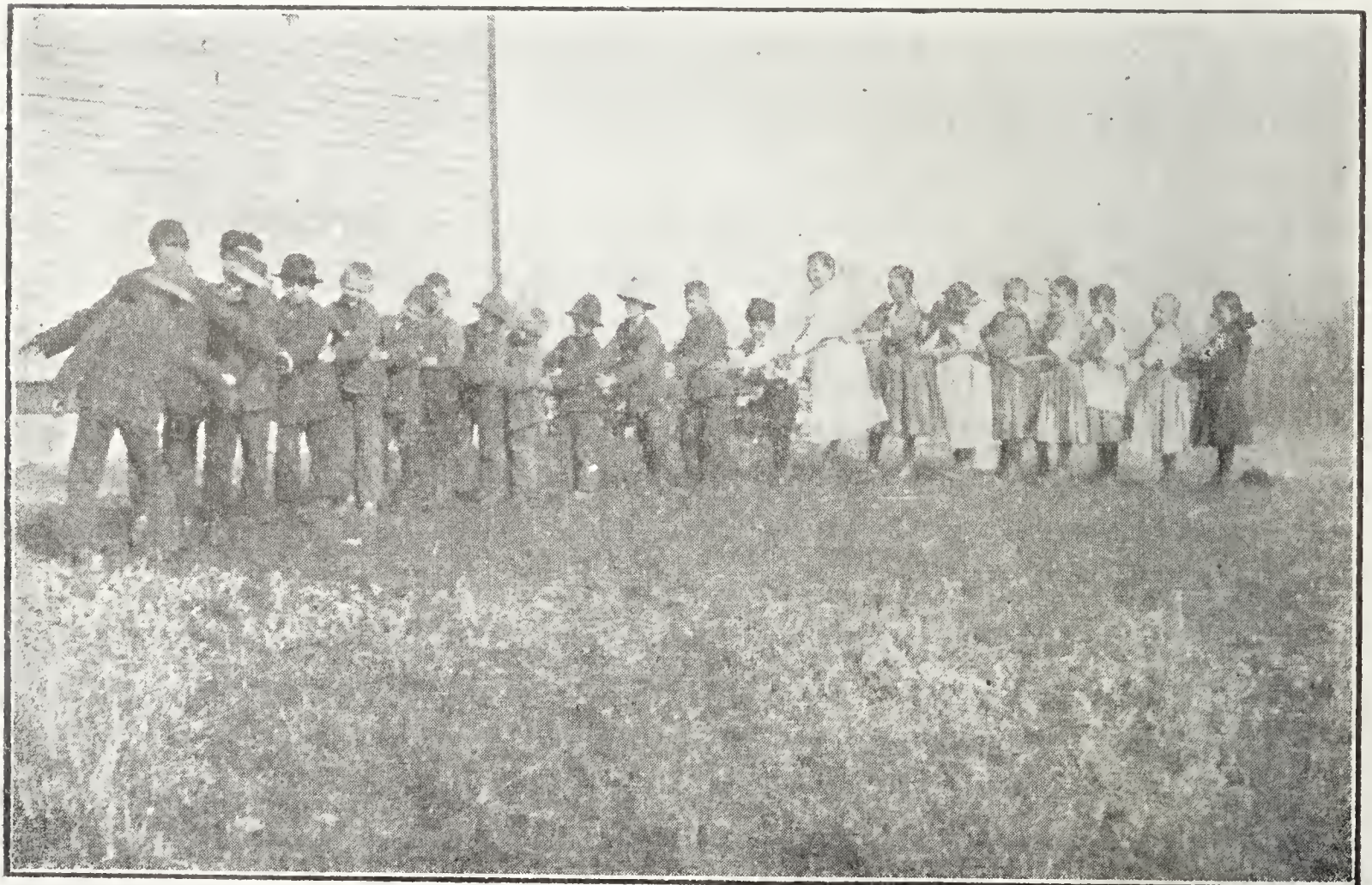
Ой бойовничий народ, бойовничий, нема що казати.

І дивиш ся на сю гостру енергію, на сю непогамовану завзятість, на сю вивревалість казкову — і гадаєш собі: і так то все пропаде? і не запише сей нарід свого слїду в історії людськості? І згине даремно ся безумна, захоплююча, пориваюча енергія??

Так... Загине, пропаде і слїду не зіставить. Бо культура будуєть ся двома частинами тіла: тою, якою людина думає і тою, на якій сидить. І ті народи, які багато думають, і ті, що витре вало сидять — ті побудують собі високу палату культури. Серед них ще сяде третий — хам. А ти, гуцуле, шапку знявши, за дверима будеш стояти.

Школярі „Снятин“ школи в околиці Сокаль, Саск., бавлять ся в „Кота і Мишку.“

Школярі „Снятин“ школи в околиці Сокаль, Саск., бавлять ся в „Лиса і Гуси“.

ПРОВІНЦІЇ КАНАДИ.

Нова Шкоція і Новий Брунсвік

Обі провінції Нова Шкоція і новий Брунсвік лежать над Атлантийським океаном. Оба краї гористі, порослі відвічними лісами, в котрих живе багато дикої звірини. Много людей вибираєсь в ті ліси на польоване і се польоване становить одинокє їх занятє. Шкіри з убитих звірят платять в Канаді досить дорого і експортують їх за границю. Земля під управу не дуже добра, тому і фармерів знаходимо там дуже мало.

Підсонє в обох провінціях лагіднійше чим в других провінціях Канади, тому, що обі сї провінції лежать над морем.

Нова Шкоція має мешканців 500.000; Новий Брунсвік 350.000. Між мешканцями переважають Ірляндці. Много також Французів. Українців дуже малò.

Найбільше місто в новій Шкоції Галіфакс з 45.000 мешканців. Галіфакс є містом портовим і туди перевозять дуже часто наших імігрантів з Європи і до Європи.

Одинокю міщевостию, де мешкають наші люди в тій провінції є місто Сидней. В околици міста Сидней є копальні вугля, при котрих є зайятих около 600 наших людей.

Найбільшим містом Нового Брунсвіку є Ст. Жан - місто портове, звідки відїзджають і де приїзджають наші переселенці зимовою порою, коли канал сьв. Лаврента замерзає.

Квебек.

Провінція Квебек граничить на сходї з Атлантийським океаном і провінцією Нова Шкоція, з полудня з Сполученими Державами, з заходу з провінцією Онтеріо. Край по більшій часті гористий, вкритий великими лісами, найбільше в східній часті. В лісах много дичини, в ріках багато ріжних родів риб.

Земля дуже бідна, тому і збіжє не дуже вдає ся. Управляють головно пшеницю, овес і бараболї.

Підсонє, як і в цілій Канаді острє. Зимомє досить сильні морози, лїтом спекн, переривані дощами, часами градом.

Провінція Квебек має мешканців 2,000.000. Мешканці

майже самі Французи римо-католицької віри. Англійці і чужинці, між котрими дуже багато Жидів і Українців, мешкають по містах.

Українці, мешкаючі в провінції Квебек се головно наші часові переселенці, котрі приїжджають в Канаду, щоби поправити свої старокраєві фінанси. Більшість Українців походить з України російської.

Наші люди роблять по фабриках, або літом при будові залізничних доріг а зимою в лісах.

Головним містом є Квебек з 70,000 мешканців. Мешканці виключно Французи. Українців в Квебеку майже нема. Квебек місто портове, котре знає багато наших людей. Почавши від мая до кінця жовтня приїздять до Квебеку кораблі з пасажирами з Європи і там переходять вони огатну ревізію, щоби могли вступити на канадійську землю. Недалеко коло Квебеку знаходить ся остров, на котрім задержують тих, котрим слабости перешкаджають вступу на канадійську землю і з віден відсилають їх до краю з поворотом.

Найбільшим промисловим і торговельним містом не тільки провінції Квебек але цілої Канади є місто Монтреал. Монтреал є портовим містом. Кораблі дохдять і відпливають з Монтреалу тільки літом від 1 мая до 15 листопада. Зимою ріка св. Лаврентія замерзає, тому і кораблі до Монтреалу не приходять. Наші переселенці, як відїжджають до краю всїдають на кораблі в Монтреали. Коли приїжджають до Канади мусять висїдати в Квебеку, бо в Монтреалі нема касель-гарди через котру кождий імігрант, їдучий третьою класою мусить переходити.

Мешканців має Монтреал 600,000. Більшість Французи, решта Жиди, Англійці, Італійці. Наших Українців в Монтреал 20,000. Більшість робить по фабриках, багато літом при будовах і на корабельних доках. Много наших людей зимою сидить без роботи.

Рух просьвітний між Українцями в Монтреали дуже малий. На 20,000 Українців ледво кілька товариств і ті ледво животіють. Місто дає для Українців дві школи, в котрих учать виключно по українски. Учителїв платить місто.

Онтеріо.

Онтеріо є найбільшою провінцією Канади, що до свого

обшару. На сході граничить з провінцією Квебек, на заході з провінцією Манітобою, на полудне з Сполученими Державами. Край в більшій частині гористий на заході, покритий лісами або корчами. В лісах много дичини. Найбільше урядової землі на сході провінції, земля глиנקовата або пісковата і під управу збіжа не дуже придатна. Крім управи пшениці, вівса, ячменю, подекуди гречки. плекають фармері много худоби.

Мешканці провінції головні Англіїці і Французи. Чужинців в провінції є досить.

Головним містом провінції Онтеріо є Оттава. Має до 80 000 мешканців. Є в ній кілька фабрик, в котрих заняті і наші люди. Українців в Оттаві буде 2,000. Всі робітники. Оттава є столицею Канади. В ній збирає ся домініяльний парламент Канади і в ній мешкає заступник англійського короля. Найбільшим промисловим і торговельним містом в Онтеріо є Торонто, Має 350,000 мешканців. В Торонто є дуже много фабрик, головні залізних, в котрих звичайно найтяжні роботи роблять наші люди. Українців в Торонто є до 4,000. Мають кілька товариств, однак життя живішого не проявляють. Одним з менших міст є Сміт Фолс, в котрім виробляють господарські машини на цілу Канаду. Наших Українців в Сміт Фолс буде около 300.

Більшими містами провінції є Гамільтон і Лондон, в котрих є найбільші залізничні фабрики на цілу Канаду. В обох цих містах наших людей буде до 1,000.

Великим торговельним центром провінції Онтеріо є Порт Вільям і Порт Артур. Наших людей в тих містах буде около 4,000, Богато наших людей живе також в Судбурах, де працюють в майнах.

Українські переселенці в провінції Онтеріо роблять літом по дорогах, в зимі з лісах а ті що мешкають в містах роблять по фабриках.

—————

Манітоба.

Провінція Манітоба граничить на полудни з Злученими Державами, на півночі з проливом Гудсон Бей, на сході з провінцією Онтеріо, на заході з провінцією Саскачеван.

Простір провінції виводить 250,000 кв. миль. На фарми вимірено до тепер 25 і пів мільона акрів, з того четверту частину вже роздано фармерам.

В Манітобі родить ся пшениця, овес, ячмінь, гречка і лен. Остатніми роками почали робити пробу з житом і здаєсь скоро будуть його також сіяти. Середній уржай в 1913 році був: пшениця 20 бушлів, овес 46 бушлів, ячмінь 35 бушлів з акра. Садять також фасолю, кукурудзу, огірки і бараболі. Бараболь садять дуже много і експортують їх навіть до Злучених Держав.

Більша частина провінції рівнина, покрита лісом або корчами. З дерев найбільше сосини, декуди росте також береза і дерева шиплькові.

Зима в Манітобі дуже остра, весна зачинаєсь при кінці цвітня, літо часами дуже гаряче, з острыми вітрами. Осінь уміркована, деколи дуже гарна з ранніми приморозками.

Жива в Манітобі зачинають ся в серпні, в добі коли в провінції є найбільше гарячі. Дичини і риби дуже багато, дуже багато заяців. Полювати можна на заяців і сусликів через цілий рік.

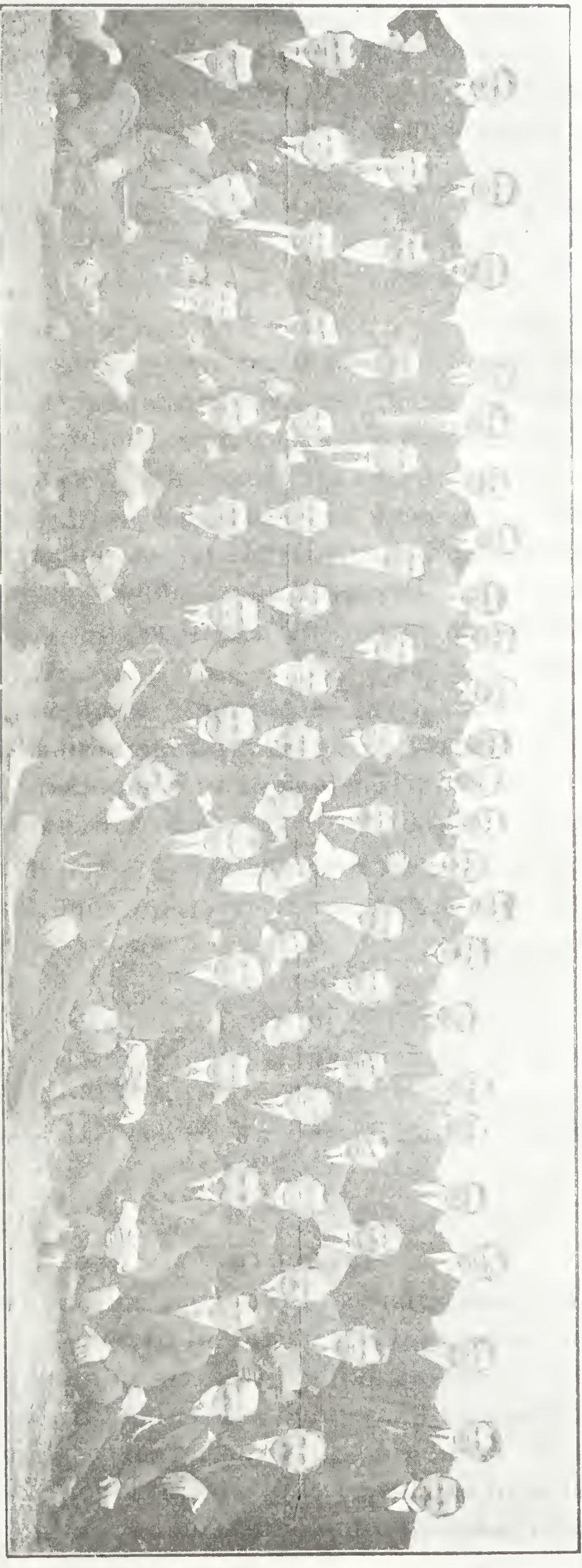
Мешканців є в Манітобі 485,000. Крім Англіїців дуже багато мешкає Французів і наших Українців. Всіх Українців в Манітобі числять на 80,000. Українці мешкають збитими колоніями, майже чисто українськими в округах Етельберт, Сіфгон, Гімлі, Стюартбурн, Гонор і других. Поодиноких наших фермерів можна знайти майже в кожній колонії провінції. Українсько-англійських шкіл в Манітобі буде до 100. Мова в школах англійська, української мови можна учити 1 годину кожного дня. Діти, котрі ходять до школи майже всі вміють по українськи читати, в чім заслуга наших українських учителів.

Головним містом провінції є Вінніпег, з 200,000 мешканців. Місто досить гарне, чисте, з широкими улицями. Українців в Вінніпегу буде до 15,000. Мешкають найбільше в північній часті Вінніпегу, званій „Норт енд“.

Рух просвітний в Вінніпегу стоїть на першій місци. Кілька товариств досить рухливих уряджує представлення, відчити і забави. Брак тільки сполуки і згоди, а можнаб зробити много більше.

В Вінніпегу мешкає українсько—католицький єпископ Будка. В Вінніпегу є висшії школи, в котрих учить ся також кільканаїцять українських студентів.

Близько коло Вінніпегу за рікою Ред Рівер розложилось місто Сен-Воніфас з 20,000 мешканців. Місто майже чисто

Члени „УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ“ в Вінніпегу, Ман.

французьке і мешкає в ній гр. кат. архієпископ. Є в ній гарно уряджений шпиталь, обслуговуваний сестрами милосердя і висна школа, удержувана католиками, в котрій учить ся кількох укр. студентів.

Більшим містом на заході провінції є Брендон з 18,000 мешканців. В місті знаходить ся українсько-англійський семінар, в котрім учить ся до 40 наших студентів на учителів.

Саскачеван.

Провінція степова. Величина її рівнасть ся майже цілій Франції. Землі здатної під управу є 155,092,480 акрів. Заниятих земель тепер фермерами около 13 мільонів акрів. Поверхня землі по більшій часті чорнозем, під котрим знаходить ся бронзова глина. Саскачеван ділить ся на три часті: північну, середню і полудневу. Північна части майже безлюдна, середня і полуднева в часті заселена і много фермерів цілком вдоволені з свого господарства.

Господарство провадять мішане, збіже сїють таке як в Манітобі. Ліси в Саскачевані ростуть в околиці Принс Алберт. Росле сосна, осика і береза. В провінції є багато дичини і риби як в Манітобі. Польоване ограничене законами.

Підсоне в Саскачевані також дуже остре. В зимі морози доходять до 60 ст. Фаренгайта. Острі приморозки трапляють ся часто в літі і шкодять огородині і збіжови.

Населене провінції виносить 550,000 і є мішане. Крім Англійців мешкають Французи, Німці, Українці і інші народности. Українців в Саскачевані живе около 100,000. Мешкають головно в округах: Порктон, Шіго, Канора, Редісон, Вонда, Принс Альберт. Наші люди живуть і тут збитими колоніями.

Альберта.

Альберта є найбільшою степовою провінцією. Має близько 100 мільонів акрів землі здатної під управу, з котрої оброблено до тепер $2\frac{3}{4}$ мільона акрів. Провінція ділить ся на 3 часті: північну, середню і полудневу. Північна Альберта розтягаєсь від 55 до 60 степенів ширини географічної північної і в ту часті провінції входить і округ Піс Рівер. Там мають будувати залізницю, але поки що остатною стацією, де доходить залізниця, є Атабаска.

В Альберті майже всюди чорнозем, дуже здатний під управу збіжа. Сіють тут майже всі роди збіжа і годують много худоби. Підсоне Альберти дуже здорове, хотяй холодне. Морози доходять в зимі до 60 ст. Фаренгайта. Весна зачинаєть ся з початком цвітня. В літі падають дуже часто дощі, часто гради, бувають часом літом приморозки при відміні місяця в серпни. Осінь суха — тепла і гарна.

Населене Альберти доходить до 500,000 мешканців і є дуже ріжнородне. Жіють тут майже всі європейські народи. Українців в Альберті буде 70,000. Українці мешкають збитими масами в округах Вегревіл, Мондер, Вермілїон, Завале, Едван, Пакан, Смоки Лейк, Снятин, Коломня, Стрий, Борщів, і інших. Шкіл укр. англ. буде около 50.

Головним містом Альберти є Едмонтон. Українців в нїм живе близько 6,000. Мають кілька товариств. В Едмонтоні є університет і висні школи торговельні і промислові. Едмонтон має мешканців около 65,000. Другим більшим містом в Альберті є Келгарі. Келгарі, осередок промислового руху в Альберті, має мешканців 80,000. В Келгарах мешкає досить укр. робітників. Коцальні угля знаходять ся в округах міст Медисин Гет, Летбридж і Кенмор. Після офіційної статистики уголь знаходить ся на просторі 12,000 кв. миль.

Брітіш Колюмбія.

Брітіш Колюмбія є найбільшою провінцією в західній Канаді. Більше гориста, покрита величезними лісами, в котрих ростуть майже всякі роди дерев від ливанського кедра до простої осики. В лісах много диких звірів: медведїв, вовків, диких кіз, оленїв і інших. Ріки бістрі, вода в ріках холодна. Поселятись близько рік небезпечно. Ріки дуже часто виливають і нищать часом плоди кількатиної праці. В ріках знаходиться ся много риби і бобрів. Польованє і риболовство є ограничене законом.

Підсоне Брітіш Колюмбії ріжне, залежне від пологи. Полуднева і середна часть має підсоне умірковано тепло, північна зимнійше. Зима не дуже зимна, снігу напасе дуже много, температура через цілий час така, що сніг топить ся. Весна і літо досить дощеві, осінь довга і не зимна.

Населене Брітіш Колюмбії складаєсь в більшій части з тутешних Індіїців і переселенців з Європи і Спол. Деї жав.

Всіх мешканців буде до 450.000. Українців в Бр. Колюмбії дуже мало. Після правительственних звітів є в Британії Колюмбії 15 до 20 мільйонів акрів землі, здатних під uprawу. Головні міста в Британії Колюмбії, Вікторія, столиця Британії Колюмбії з 60.000 тисяч мешканців і Ванкувер — центр торговельний Канади на заході з жителями около 130.000. Оба міста портові над Тихим океаном,

Школярі „Снятин” школи і учитель Яків Д. Стратійчук в околиці Согоаль, Саск.

О. СТОРОЖЕНКО.

ГОЛКА.

Роскажу вам децю про одного маґната, Потоцького, що колись жив у Тульчині. Може ви чували, що він на своєму віку виробляв? Немилосердний він був до всього люду, а найгірше до жидів. Дя свої втіхи чого він з ними не виробляв!... Було, намалює вуглем на стіні чортяку, себто чорного кота, та приневолює жида ціляти того кота камінцями, розпалєними в коминку. Тільки жид доторкнеть ся до камінця і ренетує: вай-вай!“ — пошкє сердечний пальці; а той його канчуком: „улучай“, каже. „іродів сину, а нї, то — до смерти зачухраню!“ Нічого робить, хана неборак камінець, шпурне; коли не влучить, — бе Жида за те, що промахнувсь, а влучить, знов шмагає: „за що“, каже, „бієш чарного кота?“ Та так і граєть ся з ним, як кіт з мишею, поки не замордує бідлашного до полусмерти.

Раз застрілив він жида — не свого, а другого якогось пана, такого ж маґната, як і сам. Та ще як застрілив! Дав жидови дукат, та й каже: „лізь лишень на вербу та кукай.“ Жид виліз, тільки кукнув раз, вдруге, а Потоцький привелхсь, як таракне, так він сердешний пук об землю; тут його чорти вхопили. „Глянь“, каже Потоцький, „кукає на вербі, а я думав, що зозуля, та й встрілив.“ От пан того жида і розсердивсь за се на Потоцького: „як“, каже, „ти осміливсь стріляти мого жида? хіба у тебе мало своїх?“ Бачите, вступив ся за чоловіка!... Так Потоцький звелів накласти цілісеньку фіру жидів, та ще з верху і рублем, як снопи пригнітив, та й одіслав до того пана, відписавши: „не сердь ся, голубчику, от тобі за одного цілу кону посилаю!“

Бувало й таке, що инколи вертаючись з полювання, в осінню темну ніч, запалить слободу, щоб видко було йому дорозу, доїхать до свого палацу.

Так огакий то був дзиндзивер-зух Потоцький!... Тепер вже, як почуєте про мою голку, то вона не здасть ся вам за брехеньку. От слухайте.

Кілька миль від Тульчина, коло одного майонтка Потоцького, жив з жінкою, з дітьми, небогатий шляхтич пан Кондратович. Мав він кілька моргів земельки, фільварочок, добре працював і хвалити Господа, не прохав в нікого хліба. Розсердив

ся на його за щось економ того майонтка, пан Тридурський, — а кождий з економів теж удавав із себе Потоцького, — та й вигнав бідного шляхтича з жінкою і з дітьми з власної хати. Що робить бідолошньому шляхтичу? Не позивать ся ж йому з магна-том! От він осідлав коника, та й поїхав собі в Тульчин до самого Потоцького, щоб здать ся на ласку і правду його ясновельможности.

Не доїзджаючи милю до Тульчина, Кондратович здалека побачив поїзд Потоцького. Сам він їхав по переду, а за ним цілий шкадрон жовнірів, козаків доїзджачих, стремених і псарів з гончими й хоргами. Дуже зрадів Кондратович, побачивши Потоцького: „це“, дума, „сам Господь посила його мені; може він ласкаво мене вислухає і звелить вернути загарбану худобу.“ Зупинив коня, зняв шапку і стоїть собі; не осмілився сам і підїхати до гетьмана. Аж ось сам Потоцький шигнув коня острогами і підскочив до Кондратовича.

— Хто естесь? — спитав Потоцький.

— Шляхтич, ясновельможний пане — відповів Кондратович, нахилиючись аж до луки.

— А маш голке? — знов спитав Потоцький.

Кондратович витріщив баньки, дивить ся йому у вічі, не зна, що й казати.

— Маш голке, гунцвот, лайдак? — гримнув Потоцький, і брови нахмутив, і почервонїв: вже й розсердився! Так зараз його чортяка і вхопив за серце.

— Нема, ясновельможний пане, — одвітив Кондратович.

— Німа! — крикнув Потоцький, аж зубами заскреготав. — Патшай, — каже, показуючи застромлену в рукаві голку, обкручену ниткою, як буває в крапців, — патшай: я грабля Потоцький, коронний гетьман, над панами пан, мам сто городір, — і в мене є голка, щоб часом — розірветь ся — зашить, а ти ланець, безштанько, і в тебе нема?... А нуте, хлопці, дайте йому в шкуре!

Не дали йому бісові котолуни і слова промовить, стягли раба божого з коня, і почали чухрать канчуками; а Потоцький дивить ся та приговорює:

— Оттак дурнів вчать, та на розум наводять! от так і ти вчи, лупи їх власною моею рукою!

Може б ще більше всипали неборакови, так на його щася схопився зайчик: от Потоцький покинув Кондратовича і

ПРОСВІТНО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМ. МАРІ ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ, ВІННИПЕГ, МАН.

чкурнув за куценьким. Не схаменувсь бідолаха Кондратович, відкиль йому і лихо склалось; думав знайти зашиту, правий суд, а знайшов, ні за що, ні про що, люту кару. „От тобі,“ думає, „і панська правда! запозивай тепер маїната до божого суду!“... Заплакав сердешний і поїхав у Тульчин до свого родича, що служив у Потоцького конюшим. Приїхавши, розказав йому усе, як було, як його Тридурський ограбив і як Потоцький одчухрав.

— Яка ж тепер у тебе думка? — пита родич.

— Ог яка, — каже Кондратович: — тепер мені вже не до земельки, най вона чортам дістається; жінку з дітьми оддаю на волю Божу, а сам... пропаду, каже, а оддячу диявольському сину!

Нічого казати, завзятий таки з біса був і Кондратович, — не з того десятку, що гоють свою спину чужими дукатами. Та ще, нівроку йому і здоровий був: на одну руку трох би таких вклав, як Потоцький.

— Не журись, — каже родич, — оддячипи, коли вже тобі так того схотілось: я тобі й пораду дам. Чи ти знаєш ту капличку, що в кінці парку?

— Як не знати! — одвітив Кондратович: а сам аж затрусивсь од радості.

— От у цю ж капличку, — каже родич, — Потоцький, переодягнись старцем, що суботи ходить одмолювати у Почаївської Божої Матері гріхи, що за тиждень набірають ся. Завтра субота; устанеш раненько, то там його і застукаєш як соґника в горосі, і що думи твої схочеть ся, те з ним і зробиш.

Кондратович, почувши се, як на світ народив ся. Зараз і вгадав, що йому робити. Велика радість для чоловіка — помогти тому ворогу, котрого покарала злая година, а ще більша — оддячить міцному ворогу. Здається, караси його не за одного себе, а за всіх, за все те лихо, що він робить людям.

Ще чорти не бились навкулачки, як Кондратович, узявши добрий малахай, потяг у парк до каплички. Не доходячи до неї з пів гонів, забрав ся в гущину, та й стереже Потоцького, як той кіт миши. Тільки почало трошки розвиднювати ся, аж чує Кондратович — щось залопотіло; іде Потоцький, такий обшарпаний: у сімряжці, ще й з торбою через плече. Кондратович і дух притаїв, оком не змигне; дивить ся — увійшов Потоцький у капличку і став молити ся. То простягнеть ся крижом, то кулаками в груди себе стукає, то руки до гори підійма

— живий на небо лізе, Устав Кондратович, аж трусить ся, так йому закортіло напиться, а там увійшов у капличку, ударив кілька поклонів і став голосно молити ся:

— Найсвентша Матко, — каже, а сам своє дума: — пішли усякого щастя, здоровля, талану і довголітя дідичу нашому ясновельможному пану Потоцькому за те, що він нас дурнів вчить і до розуму доводить! Нехай він і діти його панують над нами до кінця світу!

Потоцький притулив ся в кутсчку і слуха; аж облизується: як маслом по душі його маже тією молитвою. Зараз пізнав, що се той шляхтич, котрому вчора задав він шваби. Скінчивши молитву, Кондратович обернувся до Потоцького, та пита:

— А що ти тут робиш, старцю?

— Молю ся, вельможний пане, — одвітив Потоцький, низенько вклонившись і затулюючись торбою, щоб часом не пізнав його шляхтич.

— А має голку?

„Бач, який розумний!“ — подумав Потоцький, — „мають вже у його і голка є.“

— Чи має голку? гунцвот, лайдак! — гримнув Кондратович, визвірившись на Потоцького.

— Німа вельможний пане, — отвітив Потоцький, а сам мерщій до дверей, — думас: от собі на лихо навчив чоловіка, щоб не задав він мені такої ще прочуханки, як я йому вчора.

Німа! — крикнув Кондратович, простягаючи руку. — Ось дивись, — каже: — я гоноровий шляхтич, маю кілька моргів землі, два коні, корову, чогири свині, — і у мене є голка, щоб не ходить обідранцем, а ти гольтінака, ланець, безштанко, а в тебе нема!

Та се кажучи, хан його за чуб: вихрив, вихрив; далі голову між коліна, ну його шмагати малахаєм; шмага, шмага, а сам приговорює: „Отак батько наш Потоцький звелів дурнів вчить, та на розум наводить! не я тебе бю, бе власна його рука!“ Супонив, супонив, поки він не зомлів. Вдоволивши серце душу, Кондратович плюнув на Потоцького, тай пішов собі до родича.

А що? — спитав родич, побачивши Кондратовича.

— Знатного перегону задав, — каже Кондратович усміхаючись; — буде згадувать ту голку по суботах!

Тікай же швидше, а то, щоб він на шибениці тебе ще

не провітрив!

— За що?... хіба ж не сам він звелів мені дурнів вчить! Адже ж я тропив не його, а старця і ще власною його рукою. Та куди ж і тікати від Потоцького? Хіба на той світ, а на цім не сховаєшся!

— Та воно так, тільки гляди: ти сам знаєш, що у тих маґнатів така правда, як у цигана сорочка: і коротка і латана. І правда та у їх, як кий в руці: яким кінцем схоче, тим і вдарить.

Отак поговоривши, та й прислухають ся, яка буде чутка об Потоцькому. Аж ось, зайшов до родича з двору служонца та й каже, що гетьман вчора на польованні трошки застудив ся та й занедужав.

На другий день, тільки вернулись з костьола, аж прибіг козак.

— Чи тут, — пита, гостює пан Кондратович?

Тут, — каже родич, — а на що вам?

— Гетьман кличе до себе: нехай швидше йде!

Сміло пішов Кондратович до Потоцького, думає собі: що буде, те й буде, а буде те, що Бог дасть.

Тільки побачив його Потоцький, зараз і крикнув:

— А що, чи маєш тепер голку? — Тільки вже спитав не так, як тоді, а ласкаво, усміхаючись.

— Маю, ясновельможний пане! — одвітив Кондратович, показуючи голку.

Глянув на неї Потоцький — неначе не бачив, а там вже не тільки очі, і спинна бачила ту голку.

— А чи не трафилось тобі навчить якого-небудь дурня? — питає гетьман, а сам нильно дивить ся на Кондратовича.

— Як не трафлялось, ясновельможний пане! — сміливо відказав Кондратович: — вчора у капличці спіткав я якогось старця і добре одшмагав, — довго буде згадувати ту голку.

Тут Потоцький став розпитувати Кондратовича, відкіля він і зачим приїхав. От він і розказав йому все, що треба. Гетьман ласкаво його вислухав, узяв лист паперу, щось написав, та й каже:

— Візьми цей розказ і віддай його глупному коному, то все зробить ся, як тобі і не снилось!

Кондратович подякував гетьману, поцілував його сурдута і пішов у контору. Тільки прочитав той лист головний економ, як витріщить ся, як крикне:

ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО, ВІСНІЩЕГ, МАЦІ.

Скільки літ служу його ясновельможности, а він мені десятків грошей на подарував, а тут чорт-батька-зна кому і за віщо дає гроші і землю!

— Це ж моя земля, — каже Кондратович, — ще батьківська. Не свою дає, а ту, що пан Тридурський загарбав!

— Розкажуй, — не свою!... Потоцький звелів в придачу до твоєї землі дати у трое стільки і ще двіста дукатів, от що!

— Так тобі жаль чужих грошей, а не жаль чужої спини? Позавчера Потоцький всипав мені двіста канчуків, а сьогодні відсипав двісті дукатів: так покуштуй перше канчуків, та тоді вже і завидуй ласці його ясновельможности.

Забравши гроші і розказ до пана Тридурського, Кондратович подякував рідича за пораду, і поїхав собі до дому, веселий і щасливий. Хоч спина ще не загоїлась, так душа і серце вже не щеміло.

Не пройшло і тижня після того, як поїхав Кондратович, прибіг пан Тридурський до Потоцького і ген йому в ноги.

— Змилуйся, язноосвіщоний пане, заголосив: — пся-крев, гунцвот Кондратович віку мені збавив, до полусмерти зашмагав канчуками, трохи голови не відкрутив із чубом.

— За віщо? — спитав Потоцький.

— Чорти його багька знають, за віщо! Стрів мене одного у лісі, та й пита: „маєш голке“ Нема, кажу. А він як крикне: „Ах ти голодранець! патнай“, каже, показуючи застромлену у рукаві голку: „я з ласки пана Потоцького обиватель, а ти наймит, приплентач і в тебе нема?“ За чуб мене, стяг з коня і давай трощить. Та ще і приговорює: „Оттак батько пані Потоцький звелів дурнів вчить, та на розум наводить! Не я тебе б'ю, а б'є його власна рука!“

Тридурський думав, що Потоцький, почувши се, розлютиться і звелить повісити Кондратовича, а Потоцькому і байдуже; регочеться собі, аж за живіт береться. Тридурський, щоб його розжалобить, розказує, яка важка рука у Кондратовича. А Потоцький ще гірш сьмієть ся, аж ніжками дрига, та регочеться. Де-б то йому не знать, яка там рука у Кондратовича! Далі, як натішився в волю і пита пана Тридурського.

— А в якій ти школі вчивсь.

— В Мінжирицькій у п'ярів, ясновельможний пане, — каже пан Тридурський.

— А як ти добре вчивсь і слухав своїх учителів, чи була тобі за це яка нагорода.

— Як же! патери вішали мені на ланцуску мідяну бляшку, а мати годувала марципанами з міддалами.

— Ну, як вернеш ся в майонтек, то зараз одішли Кондратовичу сто дукатів за те, що він добрий ученик.

Іван Тридурський було сперечається, так куди! Потоцького не перепросиш: що він раз сказав, то так і буде. Його воля усім закон, він і сам їй кланяється, як той хлоп панови.

Довго втішались тою голкою. Далась не одному в знаки, не одного шпигнула. Було, як хто хочеть оддячить своєму ворогові, то й присікається до його. Але жалувать ся до Потоцького, хоч не ходи: посміється, ще й грошій дасть тому, хто бив. Було, як від чорта хрестом, так од ледачого чоловіка, од якого небудь прочвари, оборонялись тою голкою. Хто-б куди не їхав, то хліба не візьме на дорогу, а вже голку застромить у рукав.

Українсько-англійська школа „Гленеден“ в околиці Комарно, Ман.

ПРИРОДА І ЛЮДИ.

Коли розглянемо кругом себе і подумаємо, звідки то беруться ті всі предмети, з котрими ми щодня маємо до діла, переконаємося скоро, що джерелом сего всего — земля.

Розгляньмо в тих кількох стрічках, як то чоловік почавши від найдавніших часів, щораз більше учився користати з сил природи і принаровлювати її на свою користь.

Перші мешканці землі мешкали в лісах. Виставлені були отже на напади різних диких звірят. Не маючи ані сили льва ані тигра ані клів слоня, ані дика, вони були змушені витворити собі штучні средства оборони. В той спосіб вже в найдавніших часах споряджували вони собі сокири списи, ножі. Розумієсь, фабрик тоді не було. Кожний сам мусів о ті знаряди старатись. Дикі наші предки шукали чи не знайдуть вони камінів, котрі малиб ту форму, яка їм була потрібна. Камінь такий насаджували вони на дерев'яну ручку і оруж'є було готове. Пізніше навчилися відломлювати з каміня ostrі кавалки, придатні на оруж'є, а в ще пізніших часах пліфували каміне одно о друге, аж доки не набрало властивого вигляду. В музеях, де збирають всякі рідкості, переховується велика скількість сокир, ножів і списів з крем'я і иншого каміня.

Час той називає наука камінною добою.

В тих часах мали наші предки дуже багато ворогів. Були вони вправді ліпше чим ми загартовані на зміни природи, але однак в зимі мусіли шукати захисту від морозу. Шукали йото в яскинях, однак передше чим там могли замешкати, мусіли вигнати давнішого мешканця яскині — медведя. Робота ся не була легка, вимагала вона зручності, сили і доброго оруж'я. Убиті звірята служили за поживу, але вже і ту бачимо, як далеко первісний чоловік завдяки здібности думання відійшов від звірят. Звіря їсть все, що знайде сире, чоловік відкрив, що коли грім ударить в дерево, то при тім вогни можна ogrітись і поживу зробити смачнішою. Громи однак рідко бувають. Треба було тому подумати, якби то можна зробити, щоби всегда можна мати вогонь. І знайшов ся спосіб; вертячи кілок з дерева в заглубленю каміня, первісний чоловік через терте дістав вогонь. Не була то проста річ, довго мусів ся бідак напрацювати, чим одержав вогонь, не так як тепер, коли вистарчає легке потерте сірника.

В різних частях світа знайдено останки з тої доби. В тих останках, одиноких свідках тих старинних часів, подибують ся навіть такі річи, як шила, котрими дїравлено шкіри, що би перетягнувши стегна звірят, вшити з них одїне.

Поволи пізнали люди різні металї як: мідь, цинку, залїзо і навчили ся діставати їх з руд. Гути первісні були дуже прості, робітники часто переносились з місця на місце, ви-тапляючи всюда, кїлько було потрібно. Повстав ряд ковалїв, котрих в всіх краях високо цінили. Декотрі краї запізнались з залїзом дуже пізно. Мешканці Америки не знали о нїм ще тоді, коли Гїшпанці до них прибули.

Більшість народів уживала через довший час міді і бронзу. Є то так зв. доба бронзова. При кінци тої доби уживано вже справді залїза, однак як матеріялу дуже рідкого і дорого-цінного на прикраси. Загально почали уживати залїза тому 3.000 лїт і від того часу жиємс в добі, званій залізною.

Річ ясна, що вибайдєне металїв на зробленє посуду, оружїя і знарядїв праці, дуже много улєкшило працю. Металь о много лєкше обрабляти чим камінь, ніж металевий є острїйшим і лєкше можна його виострити як камінний. Коли на ви-довбанє миски з дерева чоловік камінної доби потребував дуже довгого часу, тепер завдяки добрим машинам се можна зробити дуже лєгко. Враз з лєгкостію вироблюваня різних предметів, побільшила ся рівнож і їх скількість; фабричний про-мисл витворює тепер великі скількості різного рода това-рів.

Киньмо оком в зад. Чоловік став ся паном звірят зав-дяки тому, що лїпше умів думати і чого не міг взяти сило-ю, брав сиритом. Се що природа дала йому в станї готовім, того було йому за мало, видумав тому знаряди, котрі йому служили зарівно до праці як і оборони. Сировий матеріял, котрий йому земля давала, не завсїгди був такий, якого йому було потрібно, клав отже в той матеріял свою зручність і свій ум і перерабляв його після своєї виодоби. І так маєсь аж до винїшного дня. Щобудь візьмемо до руки, все майже є здатним до ужитку, завдяки лишень тому, що в сировий мате-ріял людські руки вложили свою працю. Та однак є ріжни-ця між нашими часами а первісними в тім, що теперішні знаряди праці є о много лїпші, що при тій самій роботі не тіль-ко більше, але і більшу різнородність річий можемо виробити.

Нам, котрі дивимось на великі парові котли, і машини, мо-

Українсько-англійська школа „Лайт“ в Комарно, Мін.

Школярки „Лайт“ школи в Комарно, Мін.

лоти, куючі огненні брили розжареного заліза, видась дивним, що треба було тисячній лїть, щоби нїж з бронзу заступлено ножем залїзним. Тепер ми уміємо видобувати всі метали з руд, первісні люди мусїли доперва самі прийти до сеї штуки. Така наука, в котрій самому собі треба бути учителем, не поступає скоро. Робить ся ту і там блуди і шукає ся часто способу на блудній дорозї. А коли вкінци чоловік знайде властиву дорогу, як з сирого матеріялу зробити здатну річ до ужиття, тоді сотки і тисячі йдуть за ним, набувають щораз більше досвіду і витворюють нові річи. В історії людскости є велика скількість таких винаходів як: штука друкарська, залїзниця, телефони, телеграфи і т. д., котріб не були повстали, якби перед тим не були винайдені інші річи.

Много причинилось до розвою людскости уліпшенє средств комунїкаційних. Давнїйше жили люди далеко від себе, нинї завдяки залїзницям, телеграфам і друкови люди з цілого світа з собою зносять ся і вимінюють свої думки. В первісних часах кождий мусїв бути сам собі ковалем, столярем, будівничим, тепер кождий має свій фах; той робить ключі і пісковинний столи і крісла, сей будує дом, тамтой управляє землею, щоби люди мали, що їсти. Тому, що кождий працює тільки своїм фаху, набирає великої зручності і може більше виробити. Говоримо, що наступив подїл праці і що кождий за річи які витворює за помочю виміни гроша дістає другі.

Більше ще однак як ремісник зробить машина. Тому багато ремесел, котрі давно процвітали, пр. ткацтво, шапкарство і інші тепер цілковито упали, а заступила їх машина. Лишились тільки ті ремесла, котрих машина заступити не є в силі. Жадна машина пр. не збудує дому, може вона найбільше достарчити матеріялу, з котрого доперва мулярі будують дїм. Зістались і зістануть різники, ковалї, столярї, пекарї і фармерї. Шевці і кравці потерпіли дуже много, бо в многих краях одїж і обува виробляєсь в великих фабриках і в великих скількостях так, що кождий може знайти, чого йому потрібно. Механїки і інжінєри, котрі винаходять нові машини, старають ся о то, щоби машина виробляла як найбільше можливо, а чоловік, щоби лишень їй доглядав. В старих ручних варстатах треба було уживати своїх власних рук і нїг до пусканя в рух машини, тепер хемічні ткальні жеке пара або електрика.

В первісних часах між одним значнїйшим винаходом а

другим минали сотки літ, тепер се іде о много скорше. Тепер винахідників є багато. На виставі винаходів можна оглядати різні річи, о котрих призначеню ніхто в справу не втаємничений не може знати. Уже кільканайцять літ до телеграфованя не потребуємо ані стовпів ані дротів. Відомо, що по тих дровах іде електрика, котра за помочию умовлених знаків переносить людські думки. Учені відкрили, що як на воді, так і в воздуху можна викликати електричні філі. Електричні філі, викликані в воздуху на телеграфічній стації, переносять ся в далекі простори і за помочию відповідних приладів відчитують їх на иншій стації. То є бездротний телеграф.

Наука пішла ще дальше і видумала спосіб, щоби ті електричні філі а також і світло переробити на звук. В сей спосіб можна на віддалі без дроту телефонувати. Коли розмавляємо через телефон, особи, з котрою ми говоримо не можемо бачити, прирядів на се наука ще не винайшла. Однакж дійшли учені до сего, що фотографії по дроті можна посилати на віддалі соток миль.

Парова желізниця в порівнаню з звичайним возом зменшила всяку віддалі, завдяки однак таким винаходам як літаки, всяка віддалі в будучности не буде істнувати.

В будучині завдяки поступови техніки природа ставесьь людською слугою. Ми будемо тільки всказували і змушували природу робити се, чого ми вимагаємо. Первісний чоловік був залежний від природи і часто мусів з нею провадити борбу; чоловік в будучности буде над природою панувати. А коли разом з поліпшенем технічних средств, поліпшиться такж суспільний устрій і люди стануть ліншими, тоді міліонам людий лекше буде жилось чим тепер.

Українсько-англійська школа в околиці Овкбурн, Ман.

Українсько-англійська школа St. Francis de la Sale в Ст.Норберт, Ман.

СТ. РУДАНСЬКИЙ.

Добе торгувалось.

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці,
Ходив чумак з мазницею
Помежи крамниці.

І в крамницях, куди глянеш—
Сріблом злотом сяє,
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!
Регоять ся дурні кацани,
А він тільки сплюве
Тай до другої крамниці
Богатшої суне.

В найбагатшій крамниці
Два кунці сиділо,
І туди чумак заходить
З мазницею сміло.
„Добрий-день вам, добрі люди!,,—
Тай зачав питати
Чи нема у них приваймні
Дьогтю де продати.
„Нету! нету!“ кунці кажуть,
Тай, шельми, сміють ся:
„Здесь не дьоготь, только дурні
Адні продають ся!
А чумак їм: То нівроку ж
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось“.

Циганський наймит.

Віддавав у наймити
Циган свого сина:
— „Та він, — каже —, буде в вас
Добрая дитина;
„А як коли зноровить
Та їсти не схоче —
Не жалуйте, прошу вас!
Нагайом, панотче!...
„Та все йому говоріть;
— „А їдж таки враже!“
А робити? — чорт і з ним —
Не силуйте!“ — каже

Укр. а не к-англійська школа в провінції Саскачеван.

Ученики в городі українсько-англійської школи в провінції Саскачеван.

В. СВИСТУН.

НАШЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КАНАДІ.

Представити стан нашого шкільництва в Канаді, узглед-
няючи при тім історію його розвою, очевидно трудна річ, ко-
ли нема підрукою потрібних матеріалів. Чекати одначе аж
хтось візьме ся до свіжого опрацьовання сеї теми й не робити
покищо в сїм напрямі нічого, по нашій думці нерозумно. То-
му то ми рішились написати хоть кілька слів про сю незви-
чайно важну для нас справу, кермуючи ся принципом, що
все таки ліпше щось, як ніщо.

Історію нашого шкільництва в Канаді узгледнимо о
скільки се конечно потрібне для ліпшого зрозуміння теперіш-
ного його стану.

Представляючи сей останній, ми мусимо обговорити
осібно шкільництво трох західних провінцій Канади, в яких
воно до певної міри розвинуло ся, а то провінції Манітоби,
Саскачеван та Альберти. Зваживши одначе, що найліпше під
теперішну пору стоїть наше шкільництво в Манітобі, ми най-
більшу увагу постараємось посвятити сьому останньому

В Манітобі, куди сильна струя нашої імїграції поплила
наїранше, розвинуло ся відносно ранше й наше шкільни-
цтво. Коли нані імїгранти оселились на гомстедах (дарованих
фармах) і сяк-так на них розгосподарювались, свідоміші з
них сейчас почали робити старання коло організованя україн-
сько англійських шкіл. Правительство Манітоби, якому тоді
розходило ся о як найбільшу імїграцію з Європи, не робило
їм жадних перешкод. Школи сї піднали під закон про двомов-
ні школи, якими користувались до того часу вже Французи та
Німці. Зараз одначе виннула одна велика трудність, а імен-
но не було кому вчити в тих школах. Невелике число одилиць
образованих в Галичині, які встигли набути сеї одне знанє ан-
глійської мови, було очевидно за мале, щоб заїадити браку
ви учителів. Брак сей доповняло кількох учителів з „Манітоса
каледж“, які подіставали стипендії від презбітеріянської мі-
сії. Українські фермері почали слати в втій справі до прави-
тельства петиції, які мали той наслідок, що правительство рі-
шило вкінци оснувати семинар для українських учителів у
Вінніпегу, котрий опісля перенесено до Брендону. Першими
учениками сього семинаря стали одилиці, що ввнесли вже до-

сити гарне образованє з краю — були се іменно бувші ученики низшої гімназії та питомці учительського семинара. Перший контінгент будучих народних робітників представ- ляв ся отже досить гарно. З хвилею завязання семинара для українсько-англійських учителів виринула нова велика потре- ба — не було іменно в тім семинарі учителя української мо- ви й літератури. Ученики семинара, а з ними ціле наше грома- дянство почало робити енергічні заходи, щоби правительство утворило відповідну посаду в семинарі. Сі заходи увінчали ся успіхом тоді, коли то на згадану посаду іменувало було пра- вительство п. Ферлея. На згаданому становищі п. Ферлей оставав через 3 роки. Коли він з деяких причин уступив, місце учителя української мови й літератури не було обсаджене до шкільного року 1913-14. З початком сего шкільного року де- партамент просвіти іменував на згадану посаду п. Карман- ського, що свіжо приїхав був з Галичини. Але й п. Карман- ський не довго оставав на тім важнім становищі, бо вже в чер- вні того самого шкільного року він був приневолений своїми родинними відносинами відїхати назад до Галичини. Опоро- жнена в той спосіб посада остає необсаджена і до нині.

Через заложенє згаданого семинара українсько-англій- ські школи, які росли числом дуже скоро, мали спромогу ді- ставати лекше своїх учителів, коли возьмемо під увагу ще й ту обставину, що правительство позволяло вже навіть учени- кам семинара ще перед укінченням учительського курсу учи- телювати. Число сих шкіл, повторю ще раз, прибільшувало ся досить скоро завдяки головно сій обставині, що з кожним роком поселялись все свіжі імігранти так, що під теперішню пору можемо числити в Манїтобі яких 100 шкіл. Все таки вели- ке число тих шкіл замкнені ще й тепер на якийсь протяг часу в році через брак наших учителів, а в багато школах вчать ще англійські учителі. Одначе сподїя, що такий стан потре- вас вже не довго, зваживши, що кожного року виходять усе но- ві кадри наших учителів.

Тепер розглянемо питанє, яке нас найбільше поки що цікавить, а то на скільки наші, себто англійсько-українські школи є українські. Якзгадано було передше, сі школи під- тягнені під закон про двомовні школи. Закон сей позволяє по- при англійську мову вчити також рідної мови дітий даної шко- ли від 3-4 год. по полуни, значить одну годину денно на за-

Українсько-англійська школа „Москва” в околиці Ветревил, Альберта.

Українсько-англійська школа в провінції Альберті.

гальне число 6 год. На годинах діти мусять діставати поучення виключно в англійській мові. Саму науку англійської мови мусять учителі до недавня подавати вже від перших початків тільки в англійській мові. Інспектори при візитаціях звичайно забороняли цілковито уживання рідної мови при поясненню англійської мови. Такий стан був однаке тільки в англійсько-українських школах. В англійсько-французьких та англійсько-німецьких школах справа ся представляла ся троха краще з огляду на становище рідної мови в школі. Для згаданих шкіл департамент просвіти постарав ся о виданні спеціальних двомовних англійсько-французьких та англійсько-німецьких читанок, яких уживано в тих школах при ученю англійської мови. Вказуючи на сей факт українське учительство, якого не забуло поперти знова наше громадянство, почало робити відповідні старання в департаменті просвіти, щоби подібне становище як мова французька і німецька, здобула також українська мова, доказуючи також при кожній нагоді, що початки чужої мови дитина вивчить найкраще при помочи своєї рідної. Признати треба, що „борба“ веде ся досить довго, заки департамент просвіти сповнив жадання наших учителів і всього громадянства. З початком 1913-14 р. появили ся нові англійсько-українські читанки, якими остаточно порішено справу двомовності в наших школах. Значить за українською мовою призначено трохи більші права як тільки одного шкільного предмету. Виправді, всі другі предмети і на далі мусять ся учити тільки в англійській мові, однаке українська мова не виключена при всяких поясненнях, головню в нижніх степенях науки. Додати ще належить, що „дух“ школи зависить в головній мірі від особи учителя.

Представляючи теперішній стан нашого шкільництва в Канаді, думаю, не від річи буде згадати децю про саму організацію наших шкіл в Канаді. Тутешня школа ріжнить ся багато вже самим виглядом від української школи в Галичині. Збудована вона з дерева в спеціально канадський спосіб, а то з тонких і вузких гібльованих дощок. Звичайна школа на фармах має по найбільшій часті тільки одну шкільну салью. Помешкання учителя дуже рідко де будують: а як будують, то звичайно осібно від шкільного будинку, а не разом, як се часто буває в Галичині. Місцева управа школи спочиває в руках трох т. з. тростісів т. є. мужів довіря громади, яких можна порівняти з галицькою місцевою шкільною радою. О

днак власть канадійських тростісів багато більша від власти галицьких місцевих шкільних рад. Тростіси заряджують будовою школи, стараються о всі потрібні шкільні знаряди й прибори, годять і відправляють учителів, мішають ся навіть до педагогічних задач школи. Свій уряд тростіси часто надуживають в некористь учителя, ставлячи йому головне домагане в справі ученя катехізму, молитв, релігійних пісень і т. п., чого учитель очевидно не обов'язаний учити. Коли учитель хоче заштити дітям любов до рідної мови, він не рідко попадає в конфлікт з темнішими представниками шкільного дістрікту, які звичайно люблять тільки релігійні пісні. Буває й таке, що деякі тростіси в супереч шкільним законам наказують учителеви вчити різних ігор на шкільній площі, щоби мовляв діти не дерли скоро убрання і т. п. Взагалі деякі тростіси розуміють часто дуже зле свій уряд і утруднюють лише працю учителеви. Не можна поминути головне сего факту, що в декотрих місцях громади разом із своїми тростісами ставили учителеви різні перешкоди, або й просто забороняли йому, коли він хотів дати якесь представлене або концерт зі шкільними дітьми.

Згадаю ще про випадки, в які може дехто не схоче вірити, але які на жаль правдиві, а іменю в деяких шкільних дістріктах податковці, а може й тростіси, писали жалоби до департменту просвіти на учителя, який старав ся їх діти навчити добре їх рідної мови і то розумієть ся в приписаних на се годинах. Сумве то, але правдиве. На щасте такі випадки дучають ся чимраз менше. Громади з тростісами починають розуміти роботу учителя чимраз більше й помагають собі взаємно над культурним піддвигненем наших кольоній.

І булоб дуже прикро, колиб було пнакше. Учительство представляє поки що майже одинокий інтелігентний стан нашого народу в Канаді. Завдяки головно рухливійшим одиницям з поміж учительства, почали ся закладати спілкові крамниці, читальні й інші товариства. Хоч на загал канадійське українське учительство стоїть низше своєю ерудицією від галицького українського учительства, чого не можна ставити на карб його вини з огляду на спеціальні тутешні відносини, то своєю релятивною участю в загальній національній роботі в Канаді воно не стоїть по заду першого. Не хочемо одначе сим занадто схліблювати йому, протинно скажемо, що всоно багато дечого могло зробити більше, як зробило.

Учительська Конвенція українсько-англійських учителів в Манітобі в 1907 році.

Учительська Конвенція українсько-англійських учителів в Манітобі в 1914 році.

Українське учительство Манітоби з'організоване в своє станове товариство, до якого належить велика більшість учителів. Ся учительська організація скликає щороку конвенцію учителів до Вінніпегу. Послідня конвенція відбулася 1914 р. і на ній побіч інших важних справ підношено також питання станового учительського органу. Задля браку фондів відложено одначе сю справу на пізніше. Живішої діяльності ся організація не розвинула ще до тепер.

Найкраще по Манітобі стоїть справа нашого шкільництва в Саскачевані. Тутейше наше шкільництво троха молодше від манітобського, а то з причини нашої пізньої іміграції на ширшу скалю до сеї провінції, Український елемент в провінції дуже сильний, тому й число наших шкіл досить велике. Шкільна справа в тутешній провінції представляєся таксамо майже як в Манітобі з тою тільки різницею, що становище нашої мови в тутешніх англійсько-українських школах не означене ще так докладно як в Манітобі. Вправді української мови можна вчити тут від 3 — 4 год. по полудни (одна година денно), одначе на уживане її як помічної мови при науці англійського, тутешній департамент просвіти дивить ся не конче прихильним оком. Я певний одначе, що коли тутешні учителі і громадянство поставлять ся до сеї справи подібно, як се було в Манітобі, то вислід буде такий самий як в Манітобі.

Для виображення українського учительства в Саскачевані, правительство заложило вже кілька літ тому взад учительський семінар в Реджайні, який сего року на загальне жадане нашого тутешнього учительства зреформовано цілковито, роблячи його частиною провінціального учительського семінаря (Provincial Normal School). На загальне домагане наших учителів і фермерів департамент просвіти був заіменював у згаданім семінарі учителя української мови й літератури н. Пляцка, який одначе оставав на сім місці тільки через кілька місяців. Від того часу, аж до теперішнього року не було там жадного учителя української мови й літератури, аж в осени 1914 р. дістав ся на се місце н. Романюк, укінчений гімназист, який недавно приїхав з Галичини.

Учительство Саскачевану, яке рівнож досить чисельне, є молодше як в Манітобі і менше зазначило себе в публичнім життю як то перше. Вслід за тим тут менше також учителів зі сталими сертифікатами. Першими учителями в тій про-

вінції були звичайно учителі з Манітоби, яких тут є значне число ще й тепер.

Саскачеванське учительство рівнож має свою організацію, яка одначе проявила до тепер ще меншу діяльність, як подібна організація в Манітобі.

Найслабше стоїть наше шкільництво в Альберті. Туда повернула наша імміграція найпізніше, тому і найпізніше почали ся робити там кроки на полі шкільництва. Шкіл там в порівнянню з обома вище згаданими провінціями дуже мало, до того ще й в цих під сю пору учать переважно англійські учителі, бо українських учителів прогнав минушого року департамент просвіти, справдуючись тим, що вони не мали потрібних кваліфікацій. Властивою причиною їх усунення були тимчасом не так брак кваліфікацій, як становище наших учителів в часі минулих виборів до альбертійського парламенту, коли то вони поважили ся поспирати незалежних українських кандидатів. Позбавлені своїх учителів тамошні Українці були примушені закладати приватні українські школи. Хоч стан нашого шкільництва в Альберті тепер досить сумний, то все таки можемо сподівати ся, що завдяки нашій зростаючій там політичній силі і свідомості стан сей вскорі поправить ся.

Для виобразовання наших учителів в Альберті заложена була школа в Вегревіл, яка одначе занерта під теперішню пору, бо студенти покинули її минушого року з причини поганого трактованя їх зі сторони принципала Стікла.

Крім публичних англійсько-українських шкіл маємо в Канаді також кілька приватних шкіл, що є головно в руках католицьких церковних громад. Такі школи є в Торонто, Вінніпегу, Едмонтоні, Сифтоні (малій укр. кат. семинар) і інших містах.

Платня нашого учительства досить гарна, коли порівнати її з платнею нашого учительства в Галичині. В Манітобі дістає учитель 55 — 70 долярів місячно, а в Саскачевані і Альберті 65 — 95 долярів.

Правда, не дуже світлі сі здобутки на полі нашого шкільництва в Канаді, однак ми певні, що в недовгім часі наше шкільництво зацвіте буйнішим цвітом у новій прибраній вітчизні.

СЛУДЖБНИ УЧ. АНГЛ. УЧИТЕЉСКОТО СЕМИНАРА ЗА СВОИМ УЧИТЕЉИМ Е РЕДЖАЊИИ. СКА К.

Адін народ == адін язык.

Із судової салі.

Судія (до жінки, що за свідка): Скажіте, свідтельніца: ви знаєте в якіх отнашеніях жіла істіца са сваім саседом?

Сьвідок: Га?

Судія: Істіцу (позіваючу) ви знаєте?

Сьвідок: Ні!

Судія: Да как-же? Вот ету жєнщину!

Сьвідок: Параску?

Судія: Іу-да, Параску.

Сьвідок: Та вже-ж знаю. Ми собі ятрівки.

Судія: Што такое?

Сьвідок: Ятрівки — кажу.

Судія: (дивуєть ся): Шго ето значіт?

Сьвідок: „Ятровка“ (слова „ятровка“ в російській мові нема) ніби то по благородному.

Судія: Нічево не панімаю.

Сьвідок: Значить, ніби то, що наші чоловіки собі брати її чоловік і мій чоловік...

Судія (сердито): Нічево не розберу: ейо челавек, мой челавек!... Какіє там людї? Что ана тут наґараділа?

Сьвідок: Еге ж, вона таки загородила як слід, по господарськи; від повітки аж до воріт, ліщиною...

Судія: Да пастойте! Я нічево не панімаю. Ви мене на вопрось атвечайте: істіцу знаєте?

Сьвідок (дивуєть ся, оглядаєть ся, здвигає плечима): Ні, такої не знаю.

Судія: Вот ету, Параску, знаєте?

Сьвідок: Та-ж знаю.

Судія: А сасєда ейо, вот етова атвєтчіка? (обжалованого).

Сьвідок: Він не те — він кравець (по російськи: портной).

Судія: Что такое?

Сьвідок: Кравець, кажу.

Судія: Да вавсьо нет: он Прокопенко.

Сьвідок: Еге, Прокопенко Левізор.

Судія (здвигає плечима): Да что ви мене путаете? Какой ревизор?

Сьвідок: На імя ніби-то йому, Прокопенкови.

Судія: Імя? (Дивить ся у папери.) Елеазар!

Сьвідок: Ая-ая!

Судія: Да я вас не про імя спрашываю. А вот ви мне скажіте, как ані жлілі между сабой?

Сьвідок: Хто?

Судія: Да вот істца... ета... Параска с саседом сваім.

Сьвідок: Хиба-ж вони жили з собою? Того я не скажу. Вона жінка чесна, у неї свій чоловік с...

Судія: Какой челаветк?!...

Сьвідок: Її ж чоловік, Омелько.

Судія: Фу, ти чорт! Вот язык!

Сьвідок: За що ж ви мене лаєте? Хиба я що винна? Отсе мені зроду...

Судія (схаменувшись): Да кто на вас лаєт? Что ви виду-малі?

Сьвідок (здвигає плечима): Нехай буде й так.

Судія: Так вот как ані жлілі между сабой? Ссоріліс? Ругаліс?

Сьвідок: Еге, ругались раз враз.

Судія: А он дурной (по московськи значить: лихий, злий) челаветк по вашему?

Сьвідок: Чого дурний? От як чоловік. Не дурний.

Судія: Хорошой, значіт?

Сьвідок: Ой, де вже хороший! Там такий, що як подивив ся, сплюнеш...

Судія: Что?

Сьвідок: Кирпатий, кажу, ще й віспуватий.

Судія: Нічево не панімаю... Да ви гаваріте толком русскім языком!

Сьвідок: Хиба-ж я що! По якому-ж говорити?

Судія: А отчево-ж муж єно, Параски, драл ся (бив ся)?

Сьвідок: Ба ні, він нікуди не драв ся.

Судія: А жену біл?

Сьвідок: Бив.

Судія: То какже ви гаваріте, что он не драл ся?

Сьвідок: Во таки й не драв ся! Хиба-ж він божевільний, що б на стіну лізти?

Судія: Нічево не панімаю! Да ви меня панімаєте?

Сьвідок: Звиніть, як що ні... Я жінка проста...

Судія: Да вот ви мне скажіте проста: Емелян, вот тот, са свайой женой жліл дурно (зле)?

Сьвідок: Та як-же воно? Вона-ж йому жінка.

Судія: Ну да, жінка. Так как ані жії? Дурно?

Сьвідок (здвигає плечима): Ні дурно, ані за гроші...

Судія: Какіє там „гроші“?! Я, не про „гроші“ спрашівую! Фу! Да што вас спрашівать?! Всео равно толку не дабіюшся! Садітес!

Сьвідок сїдає і здивованими очима озираєть ся навкуги.

Судія: Да вот: єщо вас спрашу. Ви билі при том, кагда подраліє Емелян і єво жена с єтїм сваїм саседом?

Сьвідок (сидячи на лавці): Еге, була.

Судія: В суде нада атвечать стоя. Паднімітес (встаньте)!

Сьвідок здивовано озираєть ся.

Судія: Паднімітес, я вам гаварю!

Сьвідок (дальше сидячи): Та як же так?... На що-ж я маю тут при людях...сорому такого набиратись? Отсе тобі суд! І облаяли... та ще і чесній жінці сором такий роблять!...

Судія (кричить): Да паднімітес, я вам гаварю!

Сьвідок (рішучо): Ні, вже вибачайте! Я в себе, в хаті, не підіймаюсь при людях, а не то, що в суді...

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ.

Історія укр. народу ділить ся на такі часті: 1). Панованє Українських князїв, — 2). Укр. народ під Литвою і Польщею. — 3). Доба козацька і — 4). Україна під Росією і Австрією.

Доба козацька належить до найінтересїйших і ми хочемо про ню кілька слів сказати.

Про Українських козаків згадує ся вперве в 1490 р. в жалобі кримського Хана на козаків перед лит. князем. Тут початок історії козацтва.

Почалось козацтво давно, коли ще Татари нападали на нашу землю. На полудне від Київa аж до Чорного моря були богаті степи, де вибирались на лови сміливїйші люди. На волі вироблялась в них відвага і нераз они нападали на Татар і відбирали їм добичу. Опісля втікали сюда люди і з під панщини і так поволи повстало з'організоване козацьке військо.

Головний козацький табор був на Дніпрі, на острові понизше порогів і звав ся „Січ Запорожська“. Козацька старшина вибирала ся козаками, а голова усього війська звав ся гетман.

Велику силу здобуло козацтво в другій половині XVI. віку, тоді починає ся та велика і славна робота козаків.

Спершу козаки виступали проти Татар і Турків, що нападаючи все нищили, а народ забирали. Визволене християн з неволі бісурменської — було першою задачею козаків. Однакж опісля козацька сила звернула ся і проти Поляків, що не менше як Татари кривдили і неволили паньщиною укр. народ. Недиво, що весь укр. народ ставав в козацькі ряди проти Поляків. Тому давнійші письменники звали козаками також цілий наш народ.

Богдан Хмельницький.

Дуже багато воювали козаки і слава їх побід відбивалась аж в зах. Європі. Шевченко так коротко малює козацькі часи:

Було колись — в Україні
Ревіли гармати
Було колись — Запорожці
Вміли панувати.

Панували — добували
І славу і волю...
Минуло ся... Остали ся
Могили на полію.

Довго пришлоб ся вичисляти всі війни, які вели козаки. Нанадали й саму турецьку столицю Царгород, добре дались в знаки Полякам, деколи Москалям. Був навіть час, що наша через сьвященника Комуловича, а нїм. цїсар через свого висланника Лясоту (около 1594 р.) старали ся присднати козаків для своїх справ.

Іван Мазепа.

Коли Поляки зачали на Україні заводити унію і кривдити православних, то козаки якраз стали в оборонї православної віри (але то дїшна православна віра не була те саме, що нинїшнє московське православїє). Тодї вся культурна народна робота гуртувалась в церковних православних брацтвах і до такого брацтва 1615 записав ся був і гетман Сагайдачний з усім запорожським війском і так козацтво взяло в опіку інтереси прав. церкви і взагалї культурну роботу укр. народу.

Найвизначнїйшим між гетманами був Богдан Хмельницький, що побив Поляків — під Жовтими Водами, під Корсунем, Пилявою, Зборовом, Збаїраком... Весь укр. народ при-

лучався тоді до козаків. Бачучи однаков, що Україну війни знищили дуже і треба їй помочи проти Татар і Поляків, Хмельницький прилучив 1654 р. Україну до Москви з тим застереженням, що права Українців будуть шановані.

Тепер зачали Москалі робити на Україні те, що перше Поляки і проти них виступали гетмани з козаками (Виговський, Многогрішний, Дорошенко і др.), та не могли вже остободити України з рук Москалів.

Згадати ще одного з гетманів — Івана Мазепу. Коли Москалі зачали страшно кривдити наш народ за Петра Первого, то Мазепа не втерпів і приєднавши шведського короля Кароля XII. пішов проти Москалів, однак 1709 его побито. З інших Погуботок вмер 1724 р. в московській тюрмі. А з тим усім сила козацька впадала.

Последнім козацьким гетманом був Кирило Розумовський до 1764 р. Тоді цариця Катерина II. скасувала гетманщину, а 1775 знищено Зап. Січ. Козаки порозходилися. На 40-000 пішло під Турка, та ще де. Опісля моск. уряд з оставших зібрав нові козацькі полки і власне їх потомки живуть до нині на Кубані, де задержали українську мову, звичаї, пісні. І дещо української свідомости в них є.

Всіх козацьких гетманів від Вишневецького (1550—1583) до Розумовського (1764] числять понад 50.

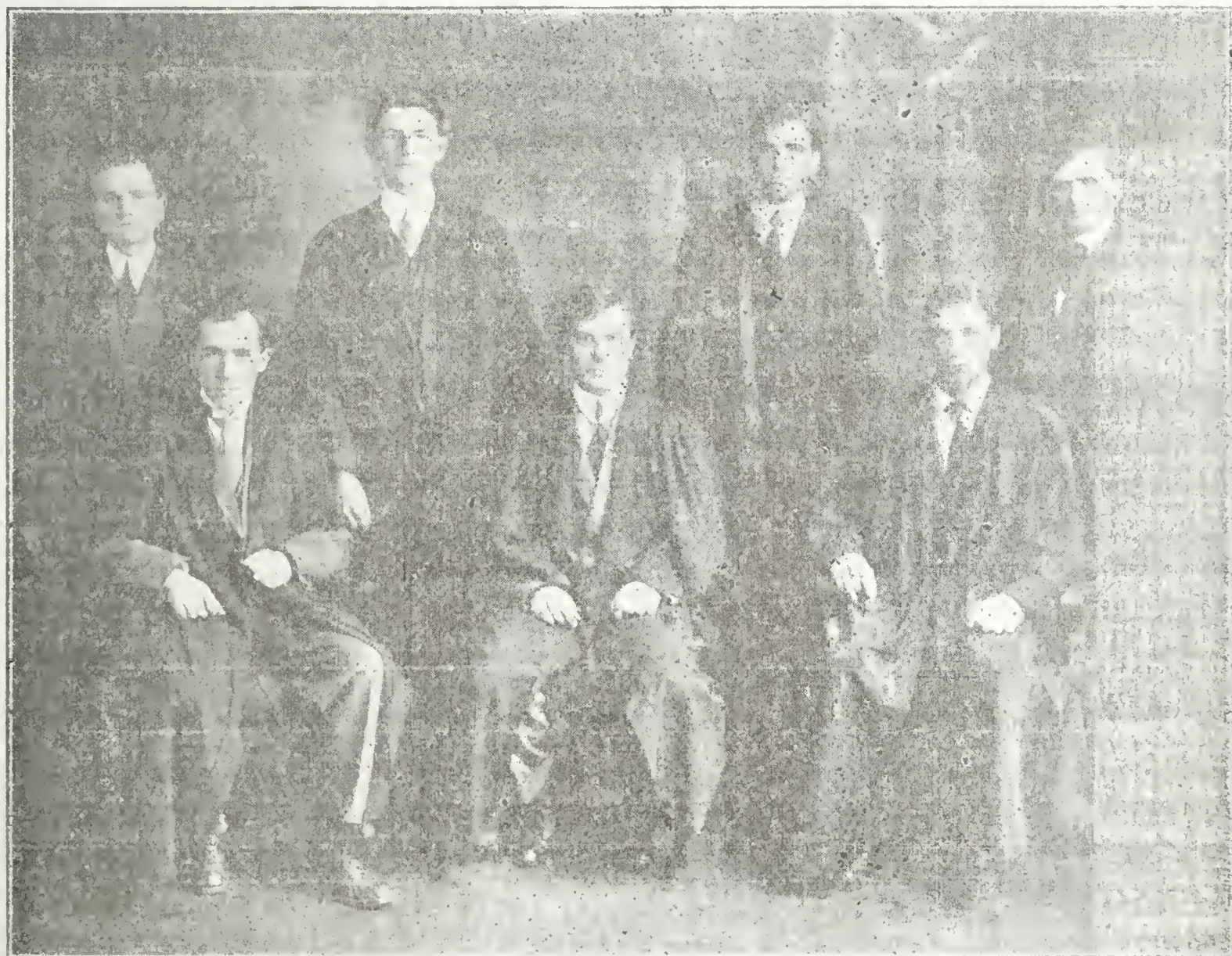
Ось так корогенько представляєся історія українського козацтва. Додати хиба можна, що — будь в наших гетманів різна думка про самостійність України, а могиб були зрібити з України державу сильну. Та... легко нині судити, що треба колись робити.

Нинішні рос. козаки (крім кубанських) нічого спільного не мають з давніми нашими козаками.

Конвенція українсько-англійських учителів в Сасктуні, Саск в 1914 році.

Українські студенти магітського університету в 1912 році.

Д. В. АРСЕНИЧ.

ДЕЯКІ ПРАВА КАНАДИ.

Продаж алкоголю (горячих напоїв).

Алкоголю не можна продавати Індіанам, о сїм мабуть кожний знає.

Продавати алкоголь (горівку, пиво, вино) без урядового позволення (License) є заборонено.

Кожний, хто без урядового позволення буде продавати алкоголь, підпадає карі.

Продавати комусь алкоголь без зарібку або з стратою підлягає також карі.

Перша кара за недозволену продаж алкоголю є від \$100—\$200, або шість місяців арешту, друга кара від \$200—\$500 або рік в'язниці.

Наші люди у Вінніпегу заплатили тисячі доларів карі за недозволену продаж алкоголю. Отак сусід сусідові відпустить троха добра, а сей замесльдує і треба платити кару.

В таких случаях суд не признає майже оборони. Найкраща оборона не брати за напій гроша.

Очернене [Libel and Slander].

Очернене поповняє кожний, хто когось другого виставляє на посміх, ненависть і погорду людей.

Очернене може бути писемне, образкове [карикатурне], котре є тривалого, а не хвилевого характеру [закон уважає сей рід очернення за більший злочин [Libel]], або устне.

За устне очернене можна скаржити лишень о відшкодуванє, за писемне, друковане і образкове можна скаржити о відшкодуванє і можна взяти кримінальну процедуру, або одно і друге.

В случию писемного, друкованого і образкового очернення не є konieczним доказувати пошкодуваня, т. є страту чогоось з причини очернення. При скарзі за устне очернене треба доказати страту. Страта приятельства, гостинности є достаточним доказом ушкодження.

В п'ятих случаях устного очернення не треба доказувати пошкодуваня:

1. Коли очернено когось, що він, чи вона хоруге на зара-зливу хворобу.

2. Коли очернено, що він-(вона) поповник-(ла) якійсь злочин.

3. Коли очернено кого, що він не варта бути почесним членом або урядником якого товариства.

4. Коли очернено когось, що він є партач в своїм занятю або професії.

5. Коли очернено о неморальність жінку.

При скарзі за очернене потрібно доказати:

а) перед ким поповнено очернене,

б) що очернене відносилось до особи, котра скаржить.

Коли чоловік очернює кого перед своєю женою або від-воротню, то се не є очернене.

КОЖДИЙ ПОПОВНЯЄ ОЧЕРНЕНЭ, ХТО ПОВТАРЯЄ ОЧЕРНЕНЭ.

Переповісти комусь очернене, передрукувати его, є ка-ригідним. Кождий поповняє очернене, хто продає, або роздає книжки, газети, листи, образки — ілюстрації, знаючи, що вони містять очернене.

Справедлива уміркована увага (**fair coment**), чесна кри-тика не є очерненням, однак ся критика, увага не сьміє проявля-тись з злобою і мусить обговсрювати, критикувати роботу пев-ної особи, а не накидувати ся на її приватні справи, характер і занятє.

Перепошене є часом доброю обороною при скаргах за очер-нене, коли его зроблено перед внесенем скарги, та коли очерне-не заподіяло очерненій особі шкоду, або було написане з злобо-ю, то тоді перепошьба не має вартости. Перепошене мусить буги дійсним і щирим а не викругом. Привілей є також добро-ю обороною, та не кождий его має.

Суд і парламент мають повний привілей.

Редактори, бесідники і т. п. мають частинний привілей говорити, коментувати, здавати звіти про справи публичного інтересу, та мусять говорити правду, не виходити поза границі чесної і безсторонної критики і не сьміють мішати злоби. Прав-дивість очернення є також доброю обороною, та правдивість за-кидів треба доказати слово в слово (*in substance and in fact*).

В процедурі кримінальній правдивість очернення не є

обороною.

Кожний редактор повинен докладно познакомитись з законом очернення.

Гляди:

King's on Defamation (Libel and Slander).

Odgers on Libel and Slander.

Libel Act Manitoba, Saskatchewan & Alberta.

Newspapers Act Manitoba.

Розвід.

Майже у всіх провінціях Канади, а тим самим в Манітсбі, Саскачевані і Альберті можна дістати розвід лишень через парламент в Отаві. Процес сей однак дуже коштовний бо коштує пересічно около 1,500 долярів і тому мало хто з сего права користує.

В сей спосіб розведені сторони можуть женитись.

Достаточною причиною розводу може бути невірність, покинене, абнормальність, венеричні недуги, полове безси́льство перед подружжям, двоженство, засуджене одного з подружжя на досмертну вязницю і т. д.

Розлука.

Замість розводу маємо добровільну або судову розлуку. Коли муж і жена не можуть разом жити, так можуть добровільно розписатись, що одно до другого не має жадних претенсій.

Коли муж покине жену, або не є її вірний, або не дає їй достаточного удержання, або коли її побиває, то на просьбу жени суд може їх розлучити.

Суд розлучаючи, може:

1. Заборонити чоловікови відвідувати жінку, або чим небудь неспокоїти її.

2. Віддати діти сунружа в опіку жінці.

3. Приказати мужеви платити певну суму гроший на удержане жени і дітей.

По добровільній розлучці, або судовій, женитись не можна.

Перелюблене — перемовлене.

Чужої жінки не можна ані любити, ані перемовляти, ані зводити.

Українсько англійська школа „Буковина” в Альберті.

Жінки і діти, які прибули на шкільний мітинг в школі „Буковина”.

Кожний муж має право скаржити виновника о відшкодування за перелюблене, перемовлене або зведене жени.

Коли хтось наговорить жені на мужа і через се вона покине мужа, зненавидить, або стане єму невірною, то покривджений муж має право скаржити виновника за страту любови своєї жени.

Коли мущина має тайні любовні зносини з замужною жінкою, то правний муж має право скаржити его о відшкодування.

Зведенє.

Коли любиш, люби дуже, а не любиш не жартуйже, каже народна приповідка, котра має застосованє в англійськїм праві.

Коли мущина заручить ся з дівчиною і зломить обітницю або навідворот, пошкодована сторона може скаржити о відшкодуванє за зломанє обітницї або зведенє.

Коли формального зарученя не було, а лишень хлопець ходив і уважав ся за нареченого, а пізнійше дівчину покинув, то вона має право скаржити его за зведенє або недодержанє обітницї.

Щоби дати до скарги причину, вистарчить, щоби одного другого завело в думках, або не додержало слова обітницї одружити ся.

Розуміє ся, дійсне визисканє або зведенє дівчини побільшує відшкодуванє.

Жонатого мущину, або замужну жінку, можна скаржити тоді, коли хто з них представляв себе вільним і обіцював одружитись. Оборона, що такий мущина або жєнщина не могли сповнити обітницї ожєнитись, не має вартости.

Коли обітниця подружиги ся, була вимушена погрозами або виманєна фальшивими хвальбами, за зломанє такої обітницї не можна скаржити.

Малолітну дівчину або малолітного хлопця не можна скаржити за зломанє обітницї одружитись.

Жонатий мущина або замужна жінка не може нікого скаржити за зломанє обітницї одружитись.

Діти.

Кожний батько є природним опікуном своїх дітей і має

право виховувати їх в своїй релігії. Колиж батько покаже себе негідним опікуном своїх дітей, тоді суд може надати опікунство матері.

Коли двоє різних віроісповідань поберуться і згодяться, що сини будуть виховуватись в релігії батька, а дочки в релігії матері, така угода правно не обов'язує батька.

Коли родичі не дбають про виховане своїх дітей, або не добре або не достаточного їх виховують, або коли над ними збиткуються, тоді суд може віддати дітей в опікунство кому иншому.

Се трапляєся дуже часто з нашими дітьми по містах.

Опіка і виховане дітей не слюбного ложа належить до матері. По смерті матері батько може дістати в опіку дитину.

Утриманє.

Коли муж піячить або лїнюхує і через те не дає родині достаточного утримання, то на донесене до мирового судії, муж такий може бути шокликаний перед суд або арештований і коли йому докажеться провину, суд присудить йому платити жєні і дітям місячно або тижнево певну суму грошей на утриманє.

Коли муж чи батько не повинуєся приказам суду, може бути замкнений.

Утриманє бідних і немічних свояків.

Батько, дідо, мама, баба, син, дочка бідної і немічної людини обов'язані законом утримувати єї.

Муж не обов'язаний утримувати свояків своєї жєни, однак він є обов'язаний утримувати дітей єї від першого чоловіка до 16 року їх житя.

Батько не є обов'язаний утримувати жінки свого сина, ані мужа своєї дочки, однак обов'язаний утримувати їх дітей, т. є. внуків

Мущина не є обов'язаний утримувати своїх братів, сестер, діда або бабку.

Муж є обов'язаний утримувати своєю жєну і дітей, замужна жєна є обов'язана утримувати немічного мужа, дітей, внуків і родичів.

Споріднене.

В Манітобі кожда незамужня жінка або вдова, коли є вагітна або породить дитину, має право зложити присягу перед найблизшим мировим судією, що сеї або той мущина є батьком дитини. Суд завізве, або арештує такого мущину і коли зізнання покажуть ся правдивими, так він буде мусів зложити бонд, що буде утримувати дитину до 16 року життя. Колиб засуджений не зложив бонду, відсидить в арешті. Ка́ра арешту в такім случаю 6 місяців.

Засуджений мущина може оженитись з зведеною і в сеї спосіб оминути кару.

Скарга не внесена до року тратить вартість. Кожда жінщина в подібнім случаю повинна вдати ся до суду перед по́родом або зараз по́ породі.

Роспустниці і замужні жінки не можуть користати з сего права.

В провінції Саскачеван вимагає закон, щоби в подібнім случаю вагітна жінщина підчас вагітності або по́ породі зроби́ла писемне зізнане (affidavit) перед мировим судією і щоби се зізнане внесла до окружного реґістратора найвисшого суду (Supreme Court).

В тім зізнаню має бути, хто є батьком дитини.

Коли таке зізнане внесено відповідно, то, коли нсбудь пізнійше, мати, чи хтось другий, хто удержує дитину, може скажити і дістати засуд против батька на утримане дитини.

Чорна ліста (Interdiction).

Коли батько дитини пиячить і марнотратить, то на просьбу жєни, суд поставить єго на чорну лісту пияків і наложить кару на кожного, хто продасть, купить для него, або дасть єму алькоголю.

Запис даровизни.

Старий батько записує дуже часто маєток дитині з доброї волі або примушення.

Перед записом дитина обіцює дуже часто шанувати, утримувати родичів, та по записі дуже часто стаєсь невдячною.

Батькови тяжко відібрати даровизну назад від невдячної дитини.

Щоби оминути клопоту і щоби родичам не приходилось

тпняти по чужих кутах на старість, повинен кожний батько дитини при даровизні застережи собі право посідања.

Таке застережене має бути писемне, а не устне.

Кожний батько дитини не повинен підписувати даровизни доти, доки не переконаєсь, що його доживотне право належыто застережене.

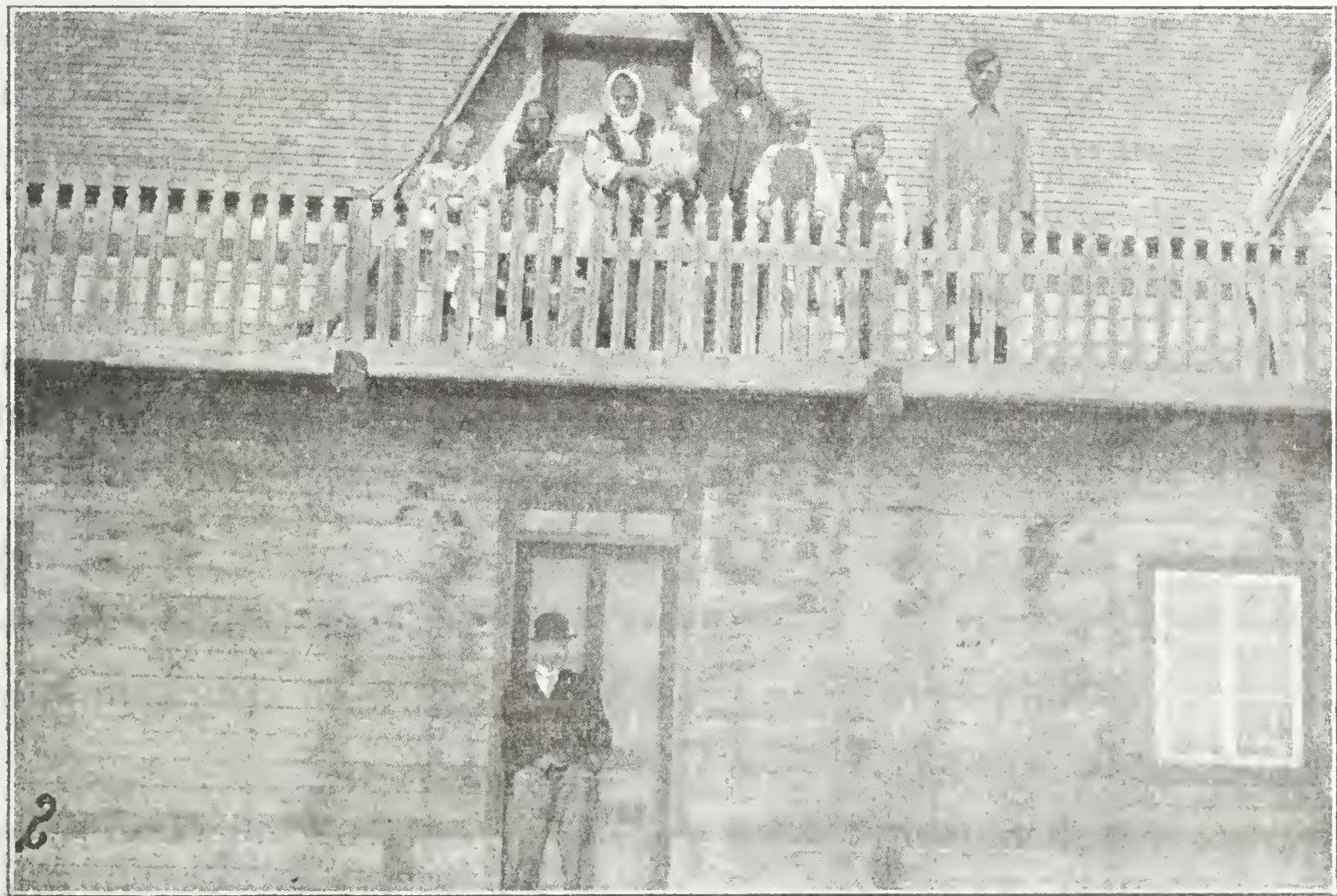
Послїдна воля — Тестамент.

Тестамент мусить бути писемний.

Коли тестамент є писаний власноручно, то підпис сего, хто писав, є вистарчаючий, щоби такому тестаментови налати правосильність.

Коли тестамент писаний ким иншим, тоді підпис роблючого тестамент, мусить бути посвїдчений підписами двох свїдків, які були присутні і бачили, як роблючий тестамент підписував.

Роблючий тестамент повинен зазначити в тестаменті двох опікунів — завідателїв.

Хата Ів. Капіцького, фермера з шк. діст. Буковина, Альберта, котрого жінка відсидїла місяць арешту через шкільну борбу за істнованє українського учителя в їх школі.

Взірець:

ПОСЛІДНА ВОЛЯ І ТЕСТАМЕНТ.

Я (імя і назвіско)..... з (імя місця).....
в провінції (назва)..... [заняте]..... є притом-
ний і думаючий, сим роблю і подаю до відома мою послідну во-
лю і тестамент і сим відкликую всі мої попередні розпорядже-
ня і тестаменти, які коли небудь були перед тим зроблені.

I. Я сим назначую [імена і назвіска] з
в провінції заняте..... завідателями моєї
послідної волі і розпоряджаю, щоби сї мої завідателі заплати-
ли при найблизшій нагоді по моїй смерти з мого маєтку всі мої
довги, кошта похоронні і инні.

II. По заплаченю згаданих довгів, похоронних і инних
коштів весь мій рухомий і нерухомий маєток, який я тепер по-
сїдаю, або пізнійше буду посїдати, або до якого буду мати пре-
тенсії, я даю, записую і полишаю в слїдуючий спосіб:

III. Я даю, записую і полишаю [опис землі] моїй любій
жені [імя жени] для її виключного ужитку і дожи-
вотного посідання, а по її смерти моїм дітям і їх спадкоємцям, від-
носно по рівній часті.

IV. Я також даю, записую і полишаю моїй згаданій жені
для її виключного ужитку всі мої меблі, худобу, машинерію і
всі рухомости всякого опису, як також полишаю моїй згаданій
жені..... долярів, які тепер знаходять ся в.....

V. Моїому синові (імя сина)..... я даю запису-
ю і полишаю..... коли він доросте до 21 року життя.

VI. Моїй дочці [імя дочки]..... я даю, записую і
полишаю.....

VII. Всю решту мого маєтку рухомого і нерухомого тут
перед тим незгаданого, я даю, записую і полишаю моему сино-
ви [імя сина]..... і його спадкоємцям.

В посвїдчене сего я тут під сподом підписую себе своєю

рукою, нині, дня місяця Р. Б. 191

Підписано, опубліковано і заявлено [імя і назвиско роблючого тестамент] тестаром, яко його остатну волю і тестамент в присутности нашії, обох присутних в той сам час і в присутности його і на його просьбу і в присутности один другого, тут під сподом підписуємо наші імена яко свідки належного сповнення тогож.

.....
(Підпис роблючого тестамент.)

..... (підпис двох свідків)
.....

LAST WILL AND TESTAMENT.

I, of the
of in the Province of being
of sound and disposing mind and memory do make and publish
this, my last Will and Testament hereby revoking all former
Wills by me at any time heretofore made.

(1) I hereby appoint and
both of in the Province of
to be my co-executors of this my last Will directing my said
executors to pay all my debts, funeral and testamentary expenses
out of my estate as soon as conveniently may be after my
decease.

(2) After the payment of my said debts, funeral and testa-
mentary expenses I give, devise and bequeath all my real and
personal estate which I may now hereafter be possessed of or
interested in, in the manner following, that is to say:

(3) I give, devise and bequeath to my beloved wife (name of
wife and description of property)

for her sole use during her natural life and upon her decease to
my children and their heirs respectively share and share alike.

(4) I also give, devise and bequeath to my said wife for her
sole use all my household furniture, machinery and chattels
of every description. I also, bequeath to my said wife the sum
of now
deposited with

(5) To my son, (name of son) , I give
devise and bequeath (description of property)
when he becomes twenty-one years of age.

(6) To my daughter, (name of daughter) , I give,
devise and bequeath (description of property)

(7) All the residue of my estate both personal and real not
hereinbefore disposed of I give, devise and bequeath unto my
son (name of son) , his heirs
and assigns forever.

In witness whereof I have hereunto set my hand this
.....day of..... in the year of our Lord One
thousand nine hundred and

SIGNED, PUBLISHED and DECLARED
by the said (name of testator) testa-
tor as and for his last Will and Testa-
ment, in the presence of us, both present
together at the same time, and in his
presence, and at his request and in
the presence of each other have here-
unto subscribed our names as witnesses
to the due execution thereof.

.....
(name of testator)

.....
(names of witnesses)
.....

Увага:

Кожний чоловік, що має маєток, повинен за життя роз-
порядити маєтком послідною волею і тестаментом, а сим оща-
дигь багато клопоту тим, що лишать ся по вїм. Та ще й се бу-
де важне, що маєток буде поділений після волі роблячого тес-
тамент. **Устна воля не має ніякого значіння.**

По смерті роблячого тестамент, послїдну волю треба
занести до окружного суду і дістати апробату (потвердженє).

Коли померший лишив маєток без писемної волі і теста-
менту, так найстарший член родини або найблисший свояк
повинен сейчас зробити просьбу до окружного суду, щоби по-
вірили йому завідательство маєтку. Маєток мусить мати заві-
дателя.

Спадщина.

Коли муж пімре і не лишить тестаменту, одна третина його нерухомого маєтку переходить його жені на доживотне удержане, а дві третини переходить на діти. По смерті жени і її частина переходить на діти.

Коли бездітний муж пімре і не лишить тестаменту, половина його нерухомого маєтку переходить на власність жени, друга половина на власність свояків.

Рухомий маєток, коли муж пімре і не лишить тестаменту, то третина його переходить на жену, коли вона має діти, якщо дітей нема, весь маєток переходить на ню.

В случаю смерті жени без тестаменту весь її нерухомий маєток припадає мужеві.

Кожда особа, щоби оминути клопоту поділу маєтку по її смерті, повинна за життя розпорядити своїм маєтком.

Охорона робітника.

Кождий роботодавець є обов'язаний хоронити робітника перел стратою життя і від ушкодження.

Роботодавець є обов'язаний:

1. Поучити робітника, як поводитись при даній роботі.
 2. Постаратись о безпечне місце для роботи.
 3. Достарчити і заосмотрети робітника в відповідні прилади для даної роботи.
-

ТРИ РОДИ ПРЕТЕНСІЙ РОБІТНИКА ДО РОБОТОДАВЦЯ ЗА УШКОДЖЕННЯ.

а) Коли робітник зістане ушкоджений при роботі з вини роботодавця, то є, коли роботодавець не постаравсь о безпечне місце і відповідний спосіб роботи, коли не поучив його, як має при роботі заховуватись, коли робітник новий і невправлений при даній роботі і коли роботодавець заосмотрить робітника злою, невідповідною машинерією і знарядями, або коли зовсім не дасть йому відповідних знарядів, звичайно потрібних при даній роботі, тоді належить ся необмежене відшкодоване в міру його ушкодження.

б) Коли робітник понесе ушкодження підчас роботи з вини настоятеля (боса, формана), котрого приказам робітник мусів повинуватись і через се поніс ушкодження, в такім случаю відшкодоване не може перевищати суми трирічного зарібку

Діти, учитель і тростієи українсько-англійської школи „Висла“ в Манітобі.

Товариство „Самостійна Україна“ в Едмонтоні, Альберта.

ушкодженого робітника.

в) Коли робітник понесе ушкоджене підчас роботи з вини товарища робітника, або з власної неуваги, а не через сваволю, або піятику, тоді належить ся йому відшкодоване в сумі половини заробкованя за страчений час. В случаю смерти або ділковитого ушкодження, відшкодоване се не може перевищати: в Манітобі 1,500 долярів, в Альберті 1,800 долярів, в Саскачевані 2,000 долярів.

В останнім случаю робітник або його свояки мусять внести скаргу до 6 місяців по випадку.

Крім сего вимагає закон в Манітобі, щоби ушкоджений робітник або хто в його імені писемно реєстрованим, або власноручно дорученим листом до двох тижнів по випадку повідомив роботодавця о випадку, подаючи імя, назвиско і адресу пошкодованого, день і місяць, рік, місце причину і якість ушкодження.

В Альберті вимагає закон такого повідомлення як найскоріше по випадку.

Крім сего повідомлення вимагає закон в Манітобі, ще й другого повідомлення. Друге повідомлене мусить бути подане

Вирави хлопців тов. „Самостійна Україна“ в Едмонтоні, Альберта.

тим самим способом що і перше, мусить містити в собі ім'я, назвисько і адресу ушкодженого, дату, причину, місце і якість ушкодження, а коли ушкоджений помер, то в повідомленю мусить також бути зазначено, кому відшкодоване належить ся.

Таке відшкодоване мусить бути подане до 4 місяців по ушкодженю.

Повідомлене мусить бути писемне і доручене власноручно або реджістрованим листом.

По всякім ушкодженю малім чи великім, ушкоджений робітник, його свояк чи знакомий повинен сейчас повідомити роботодавця після вимог закона, а коли сам сего не може зробити або не вміє, нехай заплатить адвокатови \$1.00 — \$2.00, щобн се зробив, бо від сего може часом залежати поважна страта відшкодованя.

В додатку копію повідомлення затримайте.

ВЗІРЕЦЬ 1-го ПОВІДОМЛЕННЯ:

Winnipeg, Man.

Nov. 18-th., 1914.

To the Canadian Pacific

Railway Company

Claims Department

Winnipeg.

Dear Sir:

Take notice, that on the 15-th day of November A. D. 1914 Michal Sierkewych of 64 Mead str. of the city of Winnipeg in Manitoba, laborer sustained personal injuries, while in your company's employ in your yards, here, his foot being run over by a passing car and seriously injured.

Yours truly

Michal Oberezny.

Підчеркнені місця в повиснім англійськім текстї, треба змінати до обставин. Лист мусить бути писаний в англійській мові.

Практичні поради для ушкоджених.

1. Не підписувати жадних паперів, доки не знаєте, що

підписуєте.

2. Коли хотять вас залагодити, розпитайте ся як, що ї скільки.

3. Не залагоджуйте ся, доки не порадитесь свого адвоката, чи вам правно більше не належить ся.

4. Не вдавайте ся о поради до покутних махерів та агентів, а вдавайте ся до порядних адвокатських фірм.

Довг за роботу.

(Mechanic's and Wage-earners Lien.)

Кожний робітник, будівничий, контрактор, або кожний инший, що робив, доставляв машинерію або матеріял на будову, робив репарацію якого будинку і не отримав заплати за свою роботу, має довг на тім будинку і на землі під будинком і може заінтабулюватись в інтабули.

Сей закон повинні використовувати робітники.

ОГРАНИЧЕННЯ.

В Манітобі і Альберті довг нижше \$20 за роботу при будові не є довгом, за котрий можна інтабулюватись.

Кожний робітник повинен заінтабулювати свій довг в інтабуляційній канцелярії до 30 днів по скінченю роботи, або по доставі матеріялу.

Заінтабульований в сей спосіб довг має вартість до 90 днів по скінченю роботи, а по нїм треба його відновляти скаргою.

В Саскачевані інтабуляції не треба поновляти.

Корисги з заінтабульованого довгу ті, що коли властитель або контрактор, що часто трапляєсь, не має чим заплатити робітникам за роботу або доставку матеріялу, так, коли довг в час і належито заінтабульований, може суд виставити будинок враз з землею на ліцитацію і в тїй спосіб виплатити робітникам.

Платня робітникам при молоченю.

Кожний робітник при молоченю має претенсію до збіжжя, все одно, чи він робив в фермера чи в молотара.

Колиб фермер не хотїв заплатити, робітник має право його заскаржити.

Фармер має право відтягнути молотареві гроші випла-
ченні робітникам.

В Манітобі і в Саскачевані робітник писемно мусить по-
відомити фармера до 10 днів по скінченню роботи, кільки йому
належить ся за роботу при молоченю.

В Альберті робітник мусить повідомити фармера в часі
роботи, що має претенсію до збіжа за роботу, крім того по
скінченню роботи мусить до 10 днів повідомити фармера, кільки
йому належить ся.

Коли робітник не повідомить писемно фармера до десяти
днів по скінченню роботи, тратить свої претенсії і фармер може
виплатити молотареві.

До 10 днів по скінченню молоченя, фармер не повинен
нікому виплачувати, а коли виплатить молотареві, то може
ще платити і робітникам, коли сі незаспокоєні.

Коли фармер отримає повідомлене від робітника, пови-
нен повідомити про се молотара.

По отриманю повідомлення або повідомлень, затримує
фармер гроші в себе в Манітобі до 20 днів, в Альберті і Саска-
чевані до 30 днів і коли молотар не заперечує виплати,
тогда фармер сам виплачує робітникам, если він сему
заперечить, повинен зложити гроші разом з повідомленнями
в окружнім суді, подаючи адреси молотара і робітників.

Справою дальше займаєсь суд.

Коли робітники зажадають від фармера більше як на-
лежить ся молотареві за ціле молоченє, тоді фармер повинен
зложити в суді всю суму, яка належить ся від него молотареві,
а суд зробить по ціл.

ФОРМА ПОВІДОМЛЕННЯ І ПРОТЕСТУ:

До (імя того, до кого пише ся)

Поважаний Пане!

Отсим звертаю увагу, що я, (імя пишучого) жадаю від
Вас заплата суми \$..... як належитість за мою ро-
боту, виконану для молотара підчас молоченя Вашого збі-
жа. Я був занятий в такій роботі днів, починаючи
дня Р. В. 191... до дня Р. В. 191...

Моя пошта є в провінції

Написано дня в в провінції
Р. В. 191....

..... (підпис)

Я (імя пшучого)..... з в про-
вінції, Робітник, присягаю і зізнаю:

1. Що я є повисше згаданий робітник.

2. Що я виконав повисше жаданє і твердження містячі ся
в нїм правдиві, що до змісту і факту і що ще належить ся мені
за роботу, як висше сказано, сума \$.....

ЗАПРПСЯЖЕНО перед мною)
В)
в провінції) (підпис)
дня Р. В. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

To

Sir:

TAKE NOTICE that I, the undersigned,
claim from you payment of the sum of \$..... as balance of
my wages for work done for, Thresher, in threshing
your grain, I was employed in such work days,
commencing on the day of A. D. 191.. until
the day of A. D. 191...

My Post Office is..... in the Province of.....

DATED, at in the Province of.....
A. D. 191...

..... (signature)

I, of the of
in the Province of Labourer, make oath and say:—

1. That I am the above named employee.

2. That I have executed the above claim and the statements
contained therein are true in substance and in fact and there is
still due and owing to me for wages as above stated the sum
of \$.....

SWORN before me at the)

..... of)

In the Province of) (signature)

this day of)

A. D. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

До (імя і назвіско, до кого пише ся)

Шоважаиий Панае!

Я,.....нише підписаний, оспоруоу жадаиє
доручене Вам через.....на, або околo.....
..... Р. Б. 191... на слідуоучої підставі:

ДАЛЬШЕ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ, що я вимагаю, щоби Ви зложили гроші, яко предмет претенсій, в суді, як сього вимагає закон.

Моя пошта є..... в провінції.....
Написано в..... в провінції.....
дня..... Р. Б. 191...

.....(підпис)

Я..... з.....
..... в провінції.....
молотар присягаю і заявляю:

1. Що я є роботодавцем више згаданим.

2. Що я належито виставив повисше повідомленє оспоруєи і що зізнаня в нїм містячі ся є правдиві в змісті і факті.

ЗАПРИСЯЖЕНО перед мною)
в.....)
в провінції.....) (підпис)
дня..... Р. Б. 191....)

A Commissioner in B. R. etc.

To

Sir:—

TAKE NOTICE that I, the undersigned, contest the claim served upon you by on or about the day of A. D. 191... on the following grounds:

.....
AND FURTHER TAKE NOTICE that I require you to pay all monies subject of such claim into Court as required by law.

My Post Office is..... in the Province of.....

DATED, at theof..... in the Province of ...
.... this day of A. D. 191...

.....(signature)

I, of the of
in the Province of, Thresher, make oath and
say;—

1. That I am the employer above mentioned.

2 That I have duly executed the above notice of contest
and that the statements therein contained are true in substance
and in fact.

SWORN before me at)

the of)

in the Province of)

(signature)

this day of)

A. D. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

Молотарі (Threshers).

Кожний чоловік, що має машину є обов'язаний:

1. В Манітобі мати прибиту на машині копію за-
кона, що відносить ся до молоченя, т. є Threshers Lien Act.
Копію сего закона можна дістати від урядового друкара (Kings
Printer.)

Хто не виконає сеї точки закона, або хто зідре з машини
копію, підлягає карі \$10

2. В Саскачевані мусить подати звіт на урядових дру-
ках до міністерства рільництва. За несповнене сего параграфу
підлягає карі \$25.

3. В Альберті мусить що року дістати від міністерства
рільництва сертифікат і прибити його на машині.

Права молотара.

Молотар має право в Манітобі забрати до 30 днів по
екінченню молоченя достаточну скількість збіжа, щоби оплати-
ти собі за молочене.

Коли до пяти днів по забраню фармер не заплатить за мо-
лочене, має право молотар продати забране збіже; по спроданю
і відтягненю своєї належитости і по оплаченю коштів перевозу
повинен решту гроший звернути фармерови.

Забране збіже мусить бути спродане до 30 днів в най-
близшій містечку.

Хто спиняє забране пшениці підлягає карі 20 до 100 до-

Аматорський кругок тов. «Україна» в Едмонтоні, Альберта.

лярів.

В Саскачевані може молотар забрати і продати до 60 днів по скінченню молочення достаточну кількість пшениці, щоби оплатити собі молочення і кошта перевозу.

Закон дозволяє рахувати собі за перевіз від вівса $1\frac{1}{2}$ ц., а 2 ц. від кожного другого збіжжя за кожних 5 миль:

В Альберті мусить молотар зараз по вимолоченню повідомити фермера, що він забере збіжжя за молочення. До 30 днів по скінченню молочення, наколи йому не заплачено, має право забрати відповідну кількість збіжжя, перегримати в себе або в кого иншого через 15 днів, а відтак продати в найблизшій мі-

сточку.

Закон признає за перевіз 4 ц. на сто фунтах за перших шість миль а 3 ц. на сто фунтах за кожду дальшу миль.

Збіже мусить бути продане до 30 днів по забраню.

ДО ДЕСЯТЬ ДЕНЬ ПО ВИМОЛОЧЕНЮ, МОЛОТАР НЕ МАЄ ПРАВА ЗАБИРАТИ ЗБІЖА.

В Манітобі обовязаний кождий молотар дати робітникови рахунок, кільки йому за роботу належить ся. За несповнене єго закона підлягає молотар карі 5 делярів за кождий день про-волоки.

Поквітованє (Receipt — ресіт).

Кождий, хто платить гроші, повинен жадати поквітованя за заплачену суму.

Поквітованє повинно зазначувати, кільки заплачено гро-ший, за що і дату, себто ден, місяць і рік плачення.

ВЗІРЕЦЬ ПОКВІТОВАНІЯ:

..... 191 .
Отримав від..... \$.....
за.....
..... (Signature)
..... 191 .
Received from..... the sum of \$.....
in payment of.....
..... (Signature)

Векслі („Ноти“), З’обовязаня, (Promissory Notes, Lien Notes.)

Вексель є писемне грошеве зобовязанє.

Проти вексля майже нема оборони, тим більше, що век-сель можна продати і тоді той, хто підписав вексель, мусить платити.

При підписуваню векслів і взагалі всяких зобовязань підписуючий повинен бути дуже обережний.

Підписуючий повинен розуміти: що підписує, нащо і як.

Головно обережними повинні бути фермері при підписуванню замовлень на машинерію, щоби часом не підписати векся замість замовлення, що дуже часто трапляєсь.

ВЗІРЕЦЬ ЗВИЧАЙНОГО ВЕКСЛЯ:

\$500

Вінніпег січня 6, 1915

По шістьох днях від нині я зобовязую ся заплатити Я. В. Арсеничеву, або на його приказ, в Royal Bank of Canada, в Вінніпегу суму п'ятьсот доларів.

Вартість отриману.

Із процентом по вісім від ста на рік.

Федько Равлик.

Свідок:

Роман Шевчук.

\$500

Winnipeg, January, 6 th. 1915.

Six day after date I promise to pay to J. W. Arsenych or order at the Royal Bank of Canada, Winnipeg, the sum of five hundred Dollars.

Value received.

With interest at the rate of eighth per centum per annum.

Fedko Rawlyk.

Witness:

Roman Schewchuk.

Ніхто не повинен позичати грошей без векся. Сьвідок все повинен бути на векся. Сьвідок не є ручителем. Сьвідок все підписує в лівім розі при долинні і зазначає, що він сьвідком, т. є сьвідком, що вексель підписаний.

Коли сьвідок підпише своє ім'я в правім розі і не зазначить що є сьвідком, то він стає ручителем і є відвічальним за плачене векся.

Коли позичає хтось гроші, хто не є певний, позичаючий повинен жадати ручителя. Ручитель підписує своє ім'я під іменем довжника.

Пр. в повиснім взірці під іменем „Равлик“ і тим стає відвічальним за довг.

З звичайним векслем можна зтягнути гіпотеку на худобу, машинерію чи інші рухомости. По англійськи називаєсь се четел моргедж (Chattle Mortgage). Се значить тільки, що довжник поза векслем, яко запоруку за вексель, зтягає окре-

ний довг на свої рухомости і коли не заплатить векся, то задовжені рухомости можна продати на ліцитації. Коли вексель заплачений, так Chattle Mortgage тратить вартість і його треба відобрати.

Chattle Mortgage треба реєструвати в окружнім суді.

Lien note можна дістати або дати на продажу чи куплену річ. Коли я куплю корову, то продаючий може жадати і я можу йому дати Lien note на куплену корову. Lien note значить тільки, що продана річ лишаєсь власністю продаючого, а не купуючого, хочай вона є в посіданю купуючого, аж доки последний цент не буде за ню виплачений. Коли я пр. не схочу виплачувати, то в мене заберуть ту річ. Також не можу продати сеї річи, бо первісний властитель може забрати єї із третіх рук.

Коли я комусь винен гроші і він не хоче прийняти від мене звичайного векся, але жадає Lien note на пару коний, то я йому спокійно можу се зробити, та користь йому з сего така як з звичайного векся. Коний моїх він не може забрати, бо Lien note даєть ся лише на решту гроший купна за недоплачену річ.

Коли хочете дістати від когось за довг, або за позичку Lien note на якусь річ, то переєвдайте формальне купно і продаж тої річи, то є купить ту річ за суму позички чи довгу і зараз відпродайте ту саму річ за ту саму суму довжникови. Посіданє даної річи, хочай би хвилево лишень передана з рук до рук є купном і продажною і в такий спосіб Lien note має вартість.

Lien (лін) нот є лучший чим звичайний нот.

Ограничене (Statute of Limitation).

Закон ограничує час на заплаченє довгу або внесєня процесу за незаплаченє довгу. За давнені довги і зобовязаня тратять вартість, никнуть з бігом часу.

І так:

Вексель і звичайні довги тратять вартість по шістьох роках.

Писемне признанє довгу або векся, або заплаченє певної, хочби як малої суми на заплаченє векся або довгу, відновляє довг на шість слідуючих лїт.

Вирок, і гіпотеки тратять вартість в Манїтсбі по десятиох

роках, в Альберті і Саскачевані по дванадцятьох роках.

Гіпотeki на рухомостях (Четел моргіч) тратять вартість по двайцятьох роках.

Коли хочете дістати відновлене пропавшого довгу, то постарайтесь, щоби довжник признав довг писемно, або що небудь заплатив на рахунок такого довгу.

ОГРАНІЧЕННЯ ДАЛЬШЕ.

Коли властитель поля дозволить сусїдові, або взагалі людям уживати через 20 літ безпереривно стежки, дороги, керниці, то пізнійше не має права огородити, переорати, або заборонити уживання.

По двайцятьох роках безпереривного уживання стежка, керниця чи дорога стають спільною власністю. Коли властитель хоче задержати власність, то є мати право заборонити уживати стежки, керниці чи дороги, коли йому подобається, то повинен бодай оден день в році не дозволити нікому чужому уживати дороги, стежки, чи керниці, а тим затримає посїдане.

Угода — контракт.

Кожда угода в якій небудь справі повинна бути ясна, то є обі сторони, що роблять угоду, повинні зійти ся разом, згодитись і порозумітись.

Кожда угода повинна бути писемна, бо пам'ять людей буває часом неточна. А коли вона буде написана, то жадної точки угоди не можна забути.

Векселі і всякі угоди можуть бути писані в якій небудь мові. Закон признає всяку угоду важною без ріжниць на мову.

При угоді в щоденнім життю не конче мусить ся уживати правничих слів і зворотів, вистарчить, щоби все було ясно описане і підписане контрактуючими сторонами.

Контрактуючі сторони мусять бути точно означені. Не вистарчить сказати Іван годить ся працювати оден рік для Петра, а Петро годить ся заплатити за се Іванови.

Треба сказати, як сей Іван і Петро називають ся, де мешкають і яке їх занятє.

Докладна угода повинна виглядати так:

Угода зроблена нині дня місяця року межи Іваном Савчуком з Сокаля почти, провінції

Саскачеван, робітником і Петром Шереметою, з того самого місця, фермером.

Згаданий Іван Савчук годить ся робити для згаданого Петра Шеремети яко робітник на фермі через оден рік, почавши від дня місяця року.

Згаданий Петро Шеремета годить ся заплатити згаданому Іванови Савчукови за сю роботу суму 200 доларів.

.....

Іван Савчук

(Сьвідок)

Петро Шеремета.

До повншої угоди можна також додати спосіб плати і інші евентуальности.

Розходить ся, щоби угода містила в собі всякі можливі конечности, які можуть зайти межі контракуючими сторонами в будучности, так, щоби, коли вийде яке непорозумінє, обі сторони могли покликатись на угоду.

Обі контракуючі сторони повинні мати копії угоди.

Угоду повинен підписати сьвідок.

Важнійші угоди повинно робитись в адвоката.

Повнолітність.

Особа стає повнолітною з 21 роком життя.

З'обовязання зроблені, неповнолітною особою, не мають правосильности.

Малолітної особи не можна скаржити за її довги або з'обовязання.

Малолітна особа має право скаржити дорослу особу за довги і з'обовязання.

Малолітну особу можна скаржити за довг за конечности житеві.

ПРОСПЕКТИВНО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО у ВІННІЦЬКІЙ.

ЩИПАВКА.

МОНОЛЬОГ ЛИСОГО.

На сцену виходить муштина середного росту, цілком лисий і уклонившись, говорить:

Часто ся із лисих
Люди насьмівають,
Та з чого сьміються —
Поняття не мають.
Вздруть голову лису,
Тай вже жарти, сьміхи,
Думають що лисих.
Створив Бог для втіхи.
Не знають сердеги,
Що досьвід говорить,
Що лисина в сьвіті
Чудні діла творить.

З лисини передовсім є велика ощадність. Здивуєтесь певно, мої паньство, що може мати спільного лисина з ощадністю? Ха, ха! ще і кілько має спільного. Бо поминувши се, що не треба що тижня платити барберови за то, що стриже тебе як вівцю, то з доброї і великої лисини є ще і та користь, що така лисина може цілковито заступити п'ять лямп нафтових, три лямпки газові, або чотири електричні, а трафляють ся навіть случаї, що при великій і гарній лисині можна усмажити яєчницю..... Так є! А то вже велика ощадність. Подумайте тільки, гарні панночки, як то добре дістати лисого мужа... Де електрики, нафти і інших річий до освітлювання потрібних, жена не потребує, бо муж своєю лисиною досконально освітіть ціле мешканє. А за ті гроші, котрі би треба було видати на нафту, газ або електрику, жінка може собі справити дві сукни, оден жакет, два капелюхи, дві парі черевиків з високими обцасами, но і принайменше пів дозина шнурівок. Ну і що? Чиж то не розкіш мати лисого мужа?

А маючи лисого мужа, можна також мати і иншого рода приємности. Ог має пані приміром якусь сусідку — радину, котра вічно і вічно з своим мужем жере ся. А ту муж сеї імощі має як назлість велику чуприну. Трафляєсь часто, що в сварці з мужем, коли заведе мітла і тріпачка, мусить братись до чуприни. Бідачка! Надармо мучить ся — хлоп має волосє

як жубр і вона не може вирвати анї волоска, щоби себе вдоводити. Нагризе ся, назлостить ся, наплаче ся, але то все дурнісенько, бо волося мужови вирвати не може. А пані видить се через вікно і сміє ся. Коли отже муж пані (природно з перукою на голові) приходить з роботи, починає з ним пані сварку:

А ти сякий, такий! а ти лайдаку! старий діде! Чому ти вчора так приглядав ся тій зизоокій Кейді.

Муж заперечує, бо до вини не почуваєсь.

Хто, я мав дивитись? Кобіто — відповідає здивований, взрушаючи раменами.

А ти! ти! не хто инший! — кричить пані, як тільки можна найголоснійше. Сусідка тимчасом се чує і з поза фіранки вікна заглядає. Муж пані тимчасом кричить:

А йди же до лиха, кобіто! Дай же мені спокій, бо я жадної Кейди не знаю!

Що, ти єї не знаєш?! Ах ти брехуне! і одним сусом прискакує пані до мужа: лап! цап! за волосє і — зриває йому — перуку.

Волосє (розумієсь перука, о чім однак не кождий потребує знати) зістане в руках пані, а сусідка з напротив з заздрости аж мліє. Вона не може своєму мужеві щось подібного зробити — за сильне має волосє!

То також багато значить, але то не все. Лисина має також і инші, що так скажу економічні прикмети, котрі з пожитком можна визискати для своєї кешені. Розповім паньству оден такий примір, як то лисина поплачує.

Перед кількома роками я і двох моїх товаришів, також лисих, булисмо в однім місті, в провінції Алябама. В тій провінції, як запевно паньству відомо, трапляють ся дуже часто величезні бурі, котрі все нищать. І що скажете мої панове! лисина впливає посередно на злагіднене страшних наслідків тих бур..... Дивуєте ся панство? То прошу тільки послухати:

Власне підчас нашого побуту в тім місті, в Алябамі, навістив тамошну місцевість страшний гураган. Гураган той поломав дерева, перевернув одну стару муринку, забив три курки, пять качок, зранив одно порося, ну і в додатку поперевертав слупи з електричними провідниками, а треба знати, що тамошне місто було освітлюване електрикою. Щож ту робити? Ночі там темні, що хоч око вибери, а тут ще на улицах повно

поломаних дерев і пр. Мійська рада була безрадна і надармо дебатовала над тим, чим би освітити місто? Тоді пішов я з двома своїми товаришами до Сити Гал і кажу так:

Правовірні батьки міста, — коли дістанемо по 10 долярів за ніч, то місто буде освічене.

А то якими способом? — питають ся алдермани і ме-йор.

То вже наш інтерес яким способом!

По короткім торзі міська рада ухвалила заплатити нам жадану ціну. Ну і як думаєте паньство, чим освітили ми ціле місто? Ха! ха! От так! кождий з нас пішов в иншу сторону міста, поздіймалисьмо канелюхи і відразу в цілім місті зробилось так ясно, як о 12 годині в полудни, в найгарніший день. Мешканці міста дивувались зразу, звідки в місті зробилась нараз така ясність, а коли довідались, що то ми своїми лисинами так освітили місто, зажадали конче від міської ради, щоби електричне світло занехати, а освічувати місто за помочию лисих голов. Улягаючи жаданю горожан, постановила міська рада заключити з нами сталий контракт і в тій цілі прислала до нас спеціальну делегацію; ми однак не хотіли піднятись стало сего джабу і то тільки з тої причини, що в цілій Алябамі є лишень кілька гарних женщин, якби сказати на лікарство а решта самі муринки і в додатку люди там нічим більше не відживляють ся, тільки в рано, в полудне і в вечір їдять банани.

Недавно читав я також в якімсь письмі, що правдоподібно незадовго і в нашім місті має бути скасоване електричне і газове світло, а місто мають освічувати лисими головами.... Ну, і хто лисий, тістане джаб!

Так в коротці вичислив я кілька позиточних річий, котрі з причини лисини спливають на рід людський. Всіх добродійств, які дає лисина, не можна списати і в десятиох грубих томах.

Зрештою ті, котрі з лисих сьміють ся, повинні пам'ятати що: на мудрій голові ніколи не вдержить ся глухий волос.

В. МІГАЙЧУК.

УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКЕ УЧИТЕЛЬСТВО В КАНАДІ.

Вже майже від дваїцятьох літ український переселенець доробляєсь кращої долі в новій вітчині. Він лунає каміня, будує желізниці, висушує багна, викорчовує ліси, оре, сїє і радує ся, що єму легше жие ся. Мабуть нема роботи, нема занятя ні жадного заводу, деби не найшов ся наш роботящий Українець. Він в горах, він в кональних, на широких рівнинах, від сходу до заходу, від півночи до полудня все він, той сам Українець доробляєсь і радує ся своїми доробками.

Колиб ми сказали, що цілю нашого життя є доробок, гроші, земля і инше добро, то дійсно нам тільки доробляти ся, та втішати ся. Однак здорово думаючий чоловік знає, що таке добро є лише средством життя, а не самою цілю. Народ, що хоче жити і забезпечити своє істнованє, мусить мати правдиву ціль життя, інакше єму грозить загибда. Ідеалом народу мусить бути єго молодіж — приготованє тої молодіжи до гарнійшого життя як батьківське. До сєго ідеалу, до сєї благородної ціли прямує всякий сьвідомий народ. Гарно вихована молодіж є скарбом якого ржа не з'їсть, злодій не вкраде. Все инше є лиш средством до осягненя сєго ідеального народного скарбу.

Щоби пізнати народ вистарчить бачити єго молодіж. Щоби пізнати силу народа треба знати єго учителів. Історія вчить нас, що лиш той народ сильний, славний і гарвий, що має добрих учителів, лиш той народ має право до істнованя, що ставлять собі за ідеал вихованє молодіжи, лиш той народ жие, розвиваєсь і може радувати ся, що має своїх добрих учителів, яким дає свою молодіж під опіку.

З переселенєм до нової вітчини наш народ не мав учителів. Кождий дбав про себе, як вмів і звавсь, як вмів. Він радів як діставав фарму або роботу і збогачуючи ся, забував про висші народні ідеали, правдивий свій скарб. Діточки виростили і молодіж сїїнула на роботу, на службу. Там понадала на ласку судьби. Діїшло до того, що нині наша молодіж тільки мріє про роботу. Вже навіть діти бавлять ся „роботи“ і ставлячи торбинки собі на плечі, промовляють „їду на лоботу“. Се не є жарт, але сумний факт. Наші українські хлопці і дівчата на чужій роботі і коли сему лихови не зарадить ся, то нас постигне ще гірше як асимиляція. Нас чекає дегенерація, згубне

звироднене.

Одиноким застереженням перед сею пропастию є виховане молодіжи в иншій душі. До правдивого виховання молодіжи потрібні добрі школи, в яких мусять бути добрі народні педагоги. На учителях спочиває велика задача. Їм більше дано і від них більше треба сподівати ся. Коли загальне не добачує небезпеки, то учителі знають де причина лиха і як тому лихови зарадити. Так, той українсько-англійський учитель, що живе разом з народом, найліпше знає. Він відчуває біль горя свого народу і цілю є піднести свій народ до висшого культурного уровня. На него споглядають десятки ясних очей щоденно. Він є відличним взірцем для тої юрби діточок, що бачить в ній ідеальне життя і тому він як ідеаліст може много зробити.

Та, щоби много зробити, учитель мусять бути сильним. Він мусять бути відповідно освітленим і вільним від всякої залежності, на що потрібна спеціальна організація та сталі фахові кваліфікації. Без сего не можливо є учителям мати силу, вплив, та вести планову роботу для себе і свого народу. Навіть трудно якбуть істнувати учительству, яке не старає ся укріпити на своїм становищі. Всяке тіло, яке не має амбіції боронити своїх інтересів, тратить право до існування.

Около десять літ тому, від коли вперше кількох наших осіб вступили до Manitoba College до тепер наше учительство, хоч багато зробило на полі просвіти, заледво істнувало як з'організоване тіло. Від того часу українсько-англійський учитель лунав скали темноти, утворював шлях до освідомлення, пробуджував сплячих і як не словом то приміром накликавав їх до праці. Він закладав читальні, давав відчити, устроював вечери та представлення, засновував кооперативні спілки, брав участь в політиці, проповідував тверезість, заохочував до читання та думання і розумієсь, радував ся, що він учитель, народний провідник. Не обходилоь без грубих помилок, блудів та невдач, але все він вдоволяв себе тим, що сего заміри не були злі. Він старав ся зробити то, що міг і що по сего думці виглядало добре. Сего праця, сего заходи не були даремні, бо нині вже не ті самі обставини, що були тому десять літ взад. Всюди по колоніях розвивають ся, ростини засіяні українським учителем.

Але в своїм розгарі праці українські учителі не застановлялись, не гляділи в будучність. Так, як наш не-

реселенець, радіючи з доробку, занедбав своїх діточок, так учителі працюючи з'особна, занедбали власні інтереси. Та сталося непередвижене. Народна свідомість зросла несподівано. Українсько-англійські школи переповнені школярами, а багато з них не можуть помістити дитвори шкільного віку з своїх округ. Нові школи будують ся, тай тих за мало. А вже то найгірше, що понад 25 процент шкіл стоять порожні через брак учителів. Через брак учителів та переповнене властива шкільна робота є унеможливлена. Школярів, а особливо школярок годі задержати хоч бодай до шестого, семого степеня і докладне вичучене предметів є утруднене. Богато учеників лишають школу не скінчивши навіть першого степеня, та ідуть

М. Мігайчук, студент манітобського університету, в ролі атлета-скакуна, який в сій ролі здобув собі перше місце в Канаді.

на чужу роботу, а дехто з них на чужу науку. Виглядає, що наше шкільництво в безраднім положеню. Ми начеб призабули, що шкільництво мусить поступати вперед, розвиватись, щоби на все̑оставатись услужним просвітним чинником для суспільности. Нова вітчина, її нові обставини, єї ріжні нагоди дорібку, виміна думок через візитацію є сильними розбуджуючими̑средствами. Вони додають апетиту на духовий і умовий

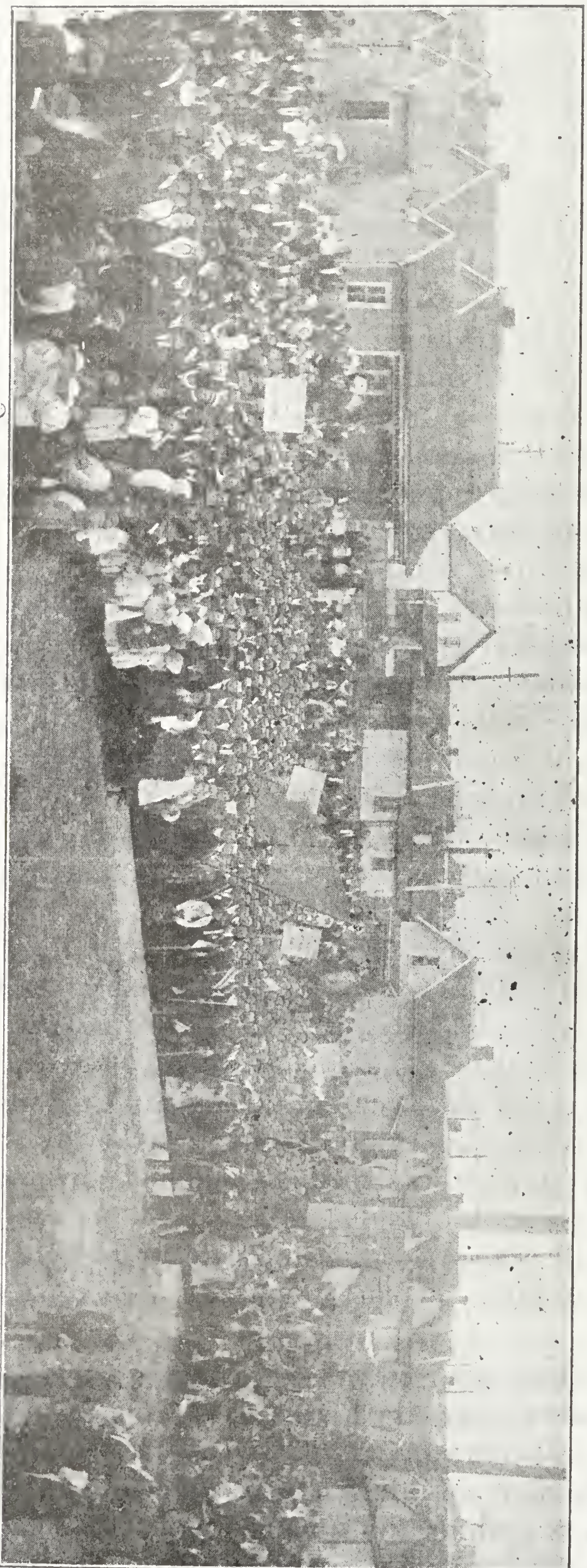
корм. Задачу шкіл є подавати сей корм, примінювати сю витворену силу до користної праці, до народного поступу.

Щоби сю задачу сповнити, нам потрібно добрих шкіл. Таких шкіл, що змогли би примістити всіх ученьків і не лише примістити, але й подавати їм добре образоване. На наших кольоніях, нам потрібно шкіл, які змогли би вести науку до десятого степеня і які задержували би учеників при науці до вісімнадцятого або двадцятого року життя. Се є можливе і мусить здійснити ся, бо інакше шкільництво найдесь ще в гіршім невідрадінім положеню. Щоби задержати свої двомовні школи і шкільну самоуправу ми мусимо показати урядови та англійській публиці, що двомовні школи є efficient (здібні, услужні). Се залежить від податковців і учителів.

Податковці повинні дорожити шкільною самоуправою і нічим єї не слямати. Обовязком кожного шкільного урядника (trustee) є наглядати, щоби школа для якої єго вибрано, мала достаточне приміщенє, відповідні і потрібні знаряди, та що найважнійше, доброго учителя! А не так, як оно тепер декуди дієсь, що шкільні урядники запирають школу, щоби менше було розходів, або заказують податковцям посилати своїх синів і доньок після п'ятнадцятого року. Се є злочин і насильство. Через щось подібного наше шкільництво дістає нагану.

Учителі знов мусять вести перед, бути приготованими до нових обставин. Коли говорить ся про зріст народного освідомлення, то се не значить, що нам досить тільки радувати ся сему. Нині не те саме що було тому десять літ, а за других десяти літ буде не те саме, що нині. Українсько-англійські школи будуть уліпшені, нинішні однокімнатові будуть заступлені дво-кімнатовими, або так званими сконсолідованими школами [consolidated schools]. До сеї зміни треба робити приготування і як учителі не пічнуть, то хто другий пічне? Не можна сидіти мовчки, коли наші школи стають ся невідповідними і виходять з дати.

Коли ми будемо мати достаточне число повно і стало укваліфікованих учителів, то се буде початок. На них попит вже й тепер є. Коли знов ті учителі будуть з'організовані і поставлять собі за повинність боронити своїх, то є народних інтересів, тоді їх організація прибере поважне значінє. Тоді можна буде поставити українських учителів до урядових висших шкіл. Тоді ми будемо мати урядову висшу школу під своїм

ПОХІД ПІДЧАС СВЯТКОВАННЯ СТОЛІТНИХ УРОДНІ Т. ШЕВЧЕНКА В ВІННІПЕГУ.

шкільним зарядом, користаючи з системи шкільної самоуправи. Тоді наше двомовне шкільництво буде робити успішну роботу і зверне на себе увагу. Нам тоді признають рацію в наших домаганнях, а се буде здобуте не петиціями, не просьбами, але поважною працею.

Що значить дивити ся на учительоване як на занятє неоплагне, а потім підписувати петицію на учителя до семинаря? Що значить покидати учительоване, а потім жалуватись, що Англійці не шанують нас і нашої мови? Чим і коли ми показали Англійцям, що наша мова є гідна пошани? Яка льоґіка гордитись учительством, голодувати учителя на мізерній платні, відноситись ворожо до него, а потім нарікати, що наші учителі не задовольають? Чому не бути отвертими обом сторонам і признати свої блуди. Чоловік, який поважає, стає поважаним і кого ми трактуємо як чоловіка, той повинен відноситись до нас подібно. Коли податковці і другі відносять ся до учителів прихильно, то вони дають їм спромогу працювати щиро для народу. Вони дають учителям спромогу працювати над собою також. Тоді одні виобrazовують ся, другі користають і на відворот. Але ніяк не можна вимагати від Англійців, щоби вони шанували наше двомовне шкільництво, як ми самі его зневажаємо. Англійці є народ вивчений історією. Він шанує своє і поважає того, котрий вміє за своєю обстатю. А ми як і чим пошануємо своє? Може тим, що не хочемо вчити ся? Або може се є доказ самопошани, що дехто через зарозумілість і невіжество воліє чужого учителя замість свого, та явно перед чужим ганьбить своє? Англійці є народ гордий. Він ставить своє над усе, а гордує тим, котрий ганьбить своє.

Нехай учителі сповнять свою задачу, а родичі нехай оціняють їх працю, бо тільки добрі школи і добрі учителі вибавлять нас від заглади, а добре шкільництво можливе лиш тоді, коли ми як слід его пошануємо. Тепер час подумати над уліпшенем нашого шкільництва і учительства. Податковці, нехай будуть приготовані мати відповідні школи для своїх доньок і синів, а учителі нехай будуть приготовані зайняти посади в тих нових інституціях. Се одинокє спасене, одинокий визвіл нашої молодіжи, нашого найдорозшого скарбу з чужої роботи. Се залежить від нас всіх Українців, бо уліпшене шкільництво є народним ідеалом. Нема висшої задачі, як працювати над відродженем свого народу. До сеї задачі кличуть нас тисячі голосів української дітвори в новій, а мільйони в рідній вітчизні.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В 1914 Р.

Минувший рік 1914 був ювілейним роком уродин нашого найбільшого поета Тараса Шевченка. У всіх містах австрійської України, по всіх містах Сполучених Держав і в нас в Канаді обходили ювілей Шевченка дуже святочно. Всюда уряджували на честь його ювілейні свята, получені з святочними концертами, обходами і т. д.

Найгарнійше обходжено ювілейне свято Тараса Шевченка у Львові, де з ювілейним святом получений був злет галицьких Соколів і Січий.

Дуже величаво випало ювілейне свято в Вінніпегу, яке святковано дня 17 мая. Вправді деяким нашим людям забаглося ще і другого ювілейного обходу, та другий сей обхід випав не дуже світло.

Великі приготування до обходу ювілейних свят роблено по різних містах на російській Україні. Та на жаль, навіть на се невинне свято положила руку московська адміністрація і свято заборонила. З причини заборони ювілейного свята прийшло було до заворушень в Києві і було арештовано навіть кільканайцять осіб.

Розвій українського народу в Росії натрапляв на ті самі перешкоди що й в попередних роках. Російське правительство не дозволяє закладати Українцям жадних своїх товариств, а ті, котрі повстали по японській війні одні знищено, а решта ледви животіють від переслідувань рос. уряду.

За те розвій Українців в Австрії давав нам гарні надії на будучність. Гарно розвиваючі ся товариства, приватні школи удержувані нашою суспільністю, сотки тисяч нашої молодіжи, котра училась в різних школах, давали нам за поруку, що Українці скоро поступають вперед.

Одною з найважніших подій на галицькій Україні була виборча реформа до львівського сойму, о яку боролись Українці через довгий час. Після неї мали дістати 62 послів, булиб тому набрали великого значіння і булиб могли ставити сильний опір проти польського пановання на галицькій Україні.

Велика європейська війна, котра вибухла при кінці липня 1914 р. не дає нам красних надій на будучність. Москалі заняли майже цілу східну Галичину і стараються здавити Українців вже на початку занятя. Визначніших наших людей як: др. Івана Франка, митрополита Андрія Шептицького взяли вони до неволі і вивезли в гллуб Росії. Доходять вісти, що мають знести всі українські школи і запровадити право-

славну церкву в Гатичині, взагалі хочуть знищити цілий доробок галицьких Українців.

З найважливіших подій з життя Українців в Сполучених Державах належить занотувати зміну назви старого Руського Народного Союзу на Український Народний Союз. Крім назви змінено також спосіб плачення вкладок. Українці в Сполучених Державах є дуже добре з'організовані. Їх запомогові Союзи розвиваються дуже красною і запмагають наш народ матеріально, а з другої сторони ширять своїми видавництвами між нашим народом просвіту.

Європейська війна і події, які слідували за нею на наших українських землях, заворушили майже всіх Українців в Сполучених Державах. Вони мимо різних непорозумінь, які часто читаємо в їх часописах, почали думати о злуці, а навіть о скликаню першого українського Союму.

О много слабше чим Українці в Сполучених Державах стоїмо ми в Канаді. Рік 1914 був у нас роком брудної газетярської полеміки, в якій на жаль вели перед люди навіть з університетським образованием, по котрих ми в Канаді багато сподівалися. Не знаємо і не будемо судити о причинах сеї брукової полеміки, скажемо тільки, що вона не дуже гарне кинула світло на тих, котрі її зачали.

Завдяки чужим і деяким нашим вироблено між нашим народом дуже кепські відносини. Вистарчить згадати, що ми до тепер не маємо свого запомогового товариства, ані просвітного, котреб видавало користні книжочки для нашого народа, котрій на жаль тепер годуєсь бруковою літературою, на якій торговщики роблять добрий інтерес.

Господарство дробу д. Григорія Махії в Західній Канаді.

ГР. МАХНІЙ.

ПРО ДРІБ.

Кури, індики, качки, гуси.

Не можучи посвятити в нашій Календарі много місця про годівлю дробу, ми обмежимось лишень на сім, що нашому фермерови найконечнійше.

Ховаючи дріб через кілька років, я можу сказати, що з дробу можна мати дуже великий дохід, треба тільки вміти застосуватись, як коло него ходити.

Кілько дробу тримати?

Чоловік, котрий хоче зайнятись годівлею дробу, не повинен се робити раптовно, але поступово. Звичайний фермер з жінкою може держати найбільше 300-400 птук дробу, если хоче його добре обійти і мати з него користь. Хто хоче тримати більше дробу, то тоді мусить відложити всяку иншу роботу на бік і займатись лишень його годівлю.

КУРИ.

Роди курий.

Хотівши мати добрий дохід з курий, то мусьмо знати, що годувати кури мішаного сорту як: білі, сиві, чорні, жовті і инші, як також ріжного росту: великі, середні, малі, є некорисним тому, що не можна їх добре обійти.

Треба знати, що менша курка потребує менше поживи чим більша, тому як ми будемо годувати різні кури разом, то менша курка дістане за багато поживи і товстіє, а товста курка не несе яєць; велика курка голодує і також не буде нести ся. Если отже хто хоче зайнятись ховом курий, то першою річчю, котру конче мусить знати, що треба тримати кури чисті і одної раси і одної великості. Хто хотів би тримати кілька рас, то кожду расу мусить тримати віддільно і віддільно годувати.

Яка раса курий найліпша.

Практика і знане досвідчених людей доказують, що з поміж кількох рас курий, до годівлі фермерам надають ся найліпше з американських рас т. зв. раса Plymouth Rocks, Wyandottes і Orpington і азійська раса Light Brahams. Кури вище згаданих рас важуть від п'ять до дванадцять фунтів, суть отже добрі на́м'ясо і ліпше несуть ся в зимі як в літі, коли много курий квокає. Добрі суть також кури середземної раси Leghorns і Мінорки; кури сі суть менші, важуть від 6 — 8 фун-

тів і добре також несуть ся. Вони мають великі гребінні і тому треба вважати, щоби вони їх в зимі не повідморожували, бо хорі не несуть ся.

Є ще много других рас курий, котрі однак до канадійського підсоня не можуть добре пристосуватись.

Як і чим кормити кури?

Інакше мусимо кормити кури в літі, а інакше в зимі. В літі вистарчить курам дати троха зерна, найліпше пшениці і вівса, троха якого піску і чистої води. Решту, що їм потрібно, вони бігаючи самі собі знайдуть як: листе трави, хробаки, мухи і т. д. В зимі у нас в Канаді кури понайбільшій часті заперті і тому, коли хочемо, щоби вони добре несли яйця, треба їх відповідно годувати. Рано треба їм дати відпадки з стола змішані з дергю (чаном) якого-будь збіжа а перед полуднем 1 фунт вівса на 20 курий. Зерна не треба сипати на купу, а розкинути по земи в курнику, де завсїгди має бути насипана на 6 — 8 цалїв полова або накидана солома. Курка шукаючи за поживою буде порпатись, а тимсамим грїти ся. Таксамо треба в курнику мати завсїгди канусту, брукву і т. и., щоби кури могли дзьобати кїлько схочуть. Перед заходом сонця треба знова дати курам покорму, найліпше пшениці. Треба також вважати, щоби в відповідній до сього посудині було в курнику всегда подостатком мелених скалок (oyster shells), бо з них по-встає скоруна на яйці. Позаяк кури їдять тверде зерно, не маючи зубів, то мусимо давати їм грубшого піску або дрібного острого шутру, щоби курка ліпше травила. Рівнож треба в зимі давати курам завсїгди подостатком теплої води в такій посудині, щоби курка не могла в ню влізти і замочити собі нїг.

Пірене.

Щоби кури несли ся в осени, треба прискорити т. зв. їх пірене ся. Звичайно в літі тратить курка своє старе піре і дістає нове, що триває 10 — 12 недїль. Досвідчені люди можуть сей час пірення ся зменшити. Найліпше в липни відлучити курок від когутів і зменшити їм їду на половину. Тим змусить ся кури до пірення ся і до двох місяців на зиму кури будуть мати нове піре.

Як винищити воші і заразливу хворобу?

Щоби винищити у курий воші і заразливу хворобу є найліпшим сей спосіб. Розпустити ванно горячою водою, до півбушля ванна додати 1 фунт т. зв. Sulfate of Zink і фунт соли роз-

веденої в горячій воді. Потім додати ще пів унції карболового квасу, то все змішати і вибілити курник в кождім, навіть в найменнім куточку.

Розплід курий.

Кожний фармер, если хоче, щоби його молоді кури ще того самого року неслись, мусить насаджувати квочки або інкубатор як найранше в місяцю марцю і цвітню, а не пізніше як 15 мая.

Вибір яєць.

Хго хоче мати добрі і здорові курята мусить класти під квочку яйці від добрих і здорових курок. Вибрані яйця треба тримати в місци не надто теплім і ненадто зимнім і найліпше поскладати їх в зерно тоншим кінцем. Найліпше вибрати яйця середньої величини, скаралупа на них мусить бути чиста, а як не чиста, треба обмити літною водою.

Вибираючи квочку треба вважати, щоби була смирна і щоби мала на собі всьо піре, а не була напів гола. На сідало найліпше зробити скринку з дієр'ятами і поставити її в такім місци, щоби не перешкаджали її другі кури. Перших кілька днів треба її тримати занертою і випускати лишень тільки, щоби наїлась. Квочку найліпше годувати кукурудзою або пшеницею. Щоби встерегти квочку від вушні, треба її шкіру намастити трійлом (Blue ointment), або насипати отруйного порошку (insect powder) поміж піря.

Декотрі кладуть кілька листків тютюну в гніздо під солому щоби запобігти вушам. І сей спосіб є також добрий, тільки треба вважати, щоби тютюну не було за багато, бо тоді можуть затроїтись зародки в яйцях.

Молоді курята найліпше годувати дрібними крупами, а не бараболею або сиром. Можна годувати також хлібом змоченим в молоці, але треба його добре витиснути.

Індики.

Щоби мати добрі і здорові індики, треба вважати щоби самця індики до тих самих самиць змінювати що року. Одного самця треба тримати на 6 — 7 самиць.

Молоденькі індики треба пильнувати доти, доки вони не дістануть т. зв. червоні фаворита. Найбільше треба уважати, щоби вони не ходили по росі.

Старі індики чистої бронз. раси важуть від 16 — 25 фун., а інші раси, як білі і чорняві, вже не є так добрі і менше важуть.

Качки.

Найліпші качки є білі т. зв. Рекін і сиві — Aulesbury. Вони важуть від 7 — 9 фунтів одна. Годувати качки як старі так молоді найліпше дертию, значить меленим зерном, а не цілим і як найбільше зеленим листем. Води повинні мати недостатком, однак молоді качата до двох місяців не треба пускати, щоби пливали. Одна качка знесе звичайно на рік 100 — 140 яець. Виводити їх можна рівнож в інкубаторі. До вигрїти потребують 28 днів. 1 самець вистарчить на 3 — 4 качки.

Гуси.

Найліпше знані гуски є т. зв. Toulouse, Embden, значить сиві і білі. Вони важуть від 20 — 25 фунтів одна гуска. Гуска знесе від 45 — 58 яець на рік. До розплоду треба мати одного гусака на 2 — 3 гуски. Гуска звичайно показує знаки квокання з початком лютого і тоді найліпше їх насаджувати таксамо як курку або качку. В інкубаторах трудно їх вигрїти через тверду і сильну оболону під скорупою яйця.

Курники.

Курники або будинки для курий, качок, індиків і гусей треба будувати так, щоби вікна виходили на полудне. Не треба їх будувати великі, але треба, щоби в них було много сьвітла, аби курка могла видїти як знайти зерно в соломі на землі. Підлоги в курнику зовсім не треба. Вистарчить звичайна, добре втоптана земля, вкрита соломою.

В кождім курнику повинно бути холодно, так, щоби видно було пару з уст, як чоловік дихає. Сей холод примушує курку працювати і ogrіватись. Непрацююча курка, кепсько несе ся. Крім сего, коли в курнику тепло, замножують ся всякі хвороби — вуши і т. д. Під дахом треба виставити банти, декури сїдалиб на ніч і не обирались соломою і порохом на землі.

ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ.

Бородавки.

Бородавки треба натирати що дня добре пересоленим соком з чорної редьки. Менші бородавки від того гинуть. Більші випаляє ся так званим ляпісом або яким їдким квасом. Дуже великі бородавки найліпше дати вирізати.

Глисти у дитий.

Глисти живуть у тонких кишках чоловіка, а відтак можуть пересувати ся до жолудка, а звідти підступають аж до горла, а навіть і відходять ротом. Часто можна бачити, як у дитий у сні відходять глисти відходовою кишкою, ротом, або носом.

Глисти є дуже частим об'явом у дитий і нераз не справляють ніяких прикrostий, так, що хотяй вони і є в кишках, то діти при тім зовсім здорові. Але часто також вони починають бурити ся і тоді справляють болі в кишках, при чім діти суть ослаблені, відчувають печене в очах і сверблене в носі. Сі об'яви бувають часом ще тяжчі: біль і заворот голови, дрощі і корчі.

Хоч глисти самі про себе невинні сотворіня, однак нераз іже були вони причиною смерти. Лучало ся, що глиста влізла до гортанки і задавила дитину. Нераз знов збили ся глисти в кишках і їх заткали або перегризли ся до ями черевної і викликували різні запалення, що буває звичайно причиною смерти.

Лічене на глисти переводить ся так: наперед треба дати дитині на ірочищене, а відтак давати через три дні рано і вечер средство на глисти, що його дістане ся в кождім другісторі. Четвертого дня треба опять дати на ірочищене. Впрочім треба придержувати ся приписів, які наводять ся на опасці кождо-го ліку.

Кольки.

На кольки в жолудку чи кишках треба примінити сухі, горячі обклади в околиці жолудка, або на ціле черево. Обклади можна робити або з розігрілого піску, або вмочити ручник в горячій воді і викрутити на сухо та приложити його на черево. Ручник прикрити вовняною хусткою. Обклад змінювати щогодини.

Кольки з простуди (коле в плечах або грудях, особливо підчас віддиху в гору; при сім часто рівночасно бувають дрощі). Хорого положити сейчас в ліжко і добре вкрити. Напоїти його гербатою звичайною або з липового цвіту та купити і дати порошоків на поти. На те місце де коле, приложити плястер з гірчиці, або втертого сухого хрону, завиненого в платок.

І. Кров з горла.

При харканю добуває ся слюз, на яким є кілька капель або пружків крови.

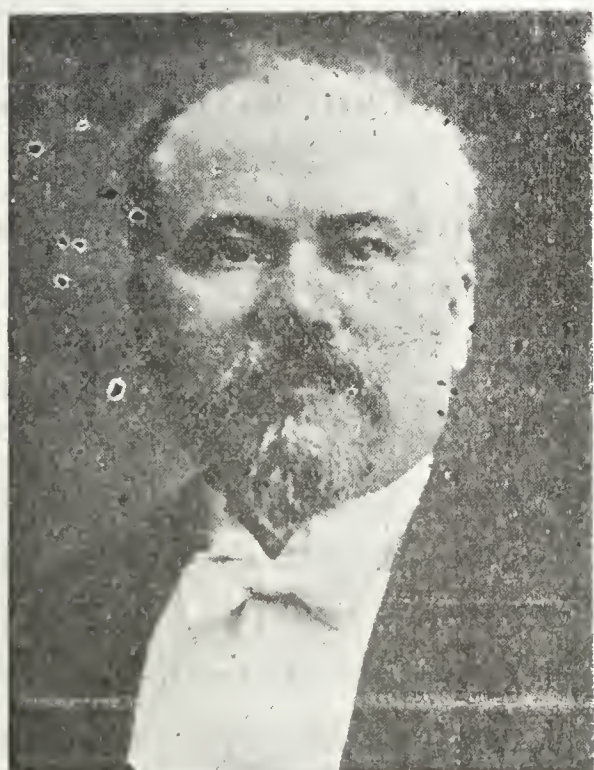
Хорого треба покласти головою висше та давати зимні

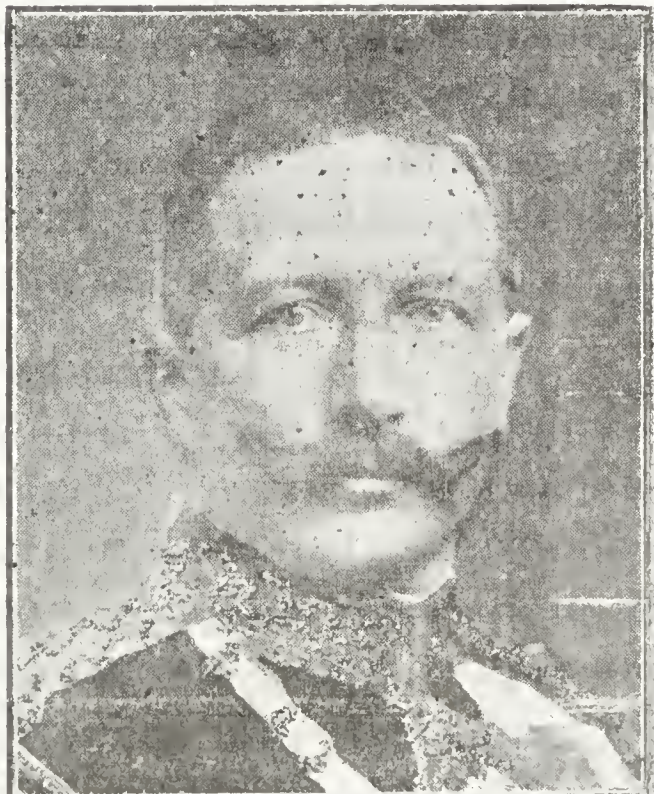
Юрій V,
король Великої Британії.

Никола II,
цар російської імперії.

Г. Поанкаре,
президент Франції.

Вільгельм II,
цїсар німецької держави.

обклади на шию, проковтувати лід, студені напої і т. п.

Не полокати рота!

II. Кров з кишок.

З грубої кишки виходить або чиста кров, або кровавий кал. Також чорняві, подібні до мази випорожнення.

Хорого треба сейчас покласти до ліжка, клубами висше, мішок з ледом на черево та давати левативи з зимної води. Давати пити лишень молоко з ледом.

III. Кров з легких.

При кашлю викидає хорий ясно-червону, шумовату кров.

Хорого треба покласти головою висше та розчіпити одіж. Опісля давати зимні обклади на груди. Давати воду з ледом або куснички леду до проковтування. Хорий не сміє безуслівно говорити та мусить як найспокійніше лежати. Такого хорого не вільно анї переносити, анї перевозити, хіба лишень за дозволом лікаря, якого треба сейчас покликати.

IV. Кров з носа.

Хорий мусить покласти ся головою висше та прикладати зимні обклади на серце і карк. Стиснути ніс двома пальцями, вложити кусник леду до носового кровавлячого отвору, а опісля всунути довгий кусник сильно стисненої вати, або йодформової газу.

Не можна сякати анї дмухати. Не втягати носом води! не вприскувати нічого до носа, не перехиляти наперед голови!

Коли з рота воняє.

Здоровий віддих є без вонї. У багато однак людей чути з рота, нераз навіть дуже неприємно, особливо підчас недуг жолудка або горла. Щоби вилічити сю — не так небезпечну — як вельми неприємну недугу, треба в першій мірі чистити правильно рот і зуби; після того кожного раня натщо випити шклянку досить теплої води. Чистити зуби треба при помочи маленької щіточки від зубів, а горло полокати лїтною водою. При сїй спосібности вельми здорово є також полокати і ніс, втягаючи до нього воду. Коли се средство не помагає, тоді треба шукати причини слабости глубше. Найліпше удати ся в такий випадок до лікаря.

Коли щось впаде, або вбє ся до ока.

1). Стягнути долїшну повіку, підчас чого терплячий має

дивити ся до гори; опісля кінцем чистої хусточки виняти то, що впало до ока;

2), Єслиж в сей спосіб не можна найти впаłego до ока предмету (чужого тіла), тоді треба підігнути горішню повіку.

3). Наколи то, що впало, є в самім оці, не витягати його, лише око закрити ватою і завязати.

4). Колиж до ока дістане ся вапно або груз, то треба ви-полокати його водою з цукром.

Горішню повіку відгинає ся так: Коли боліючий дивить ся в долину, треба взяти великим і вказуючим пальцем правої руки за рясн і тягнути до гори, а вкінці приложити малий палець лівої руки до горішнього берега повіки і так відвернути її.

Обструкція (затвердженє).

Причиною затвердження є невідповідний корм і ослабленє кишок. Хвилеве затвердженє усуває ся через зажите якого будь средства на прочищенє. Застарілий стан вимагає як найбільше ходити а найменше сидіти, їсти мало мяса, але за се переважно ярини та овочі. Рано натщо пити шклянку маслянки, а їсти з овочів головно фігу, дактилі, виноград, дальше салату, огірки і т. д. Не вільно уживати чеколяди, червоного вина, рижу.

Попаренє і спаленє.

Лекші попареня і спаленя гоять ся звичайно самі від себе. Тяжші бувають дуже небезпечні.

Єжде попарене або спалене місце є дуже болюче, а біль сей можна усмирити через намащенє рани товщом, оливою, олієм, маслом; добре є також приложити скробану, сиру бульбу.

Рани від попареня або спаленя гоїть ся так само, як і инші рани. Дає ся на них йодоформову газу, бавовну і перевязує ся. Повставші міхурі не порадно самому проколювати, а лїпше се лишити лїкареви. Як що велика частина шкіри є ушкоджена, то такого хорого кладе ся до ванни (зимної купели).

Посїдані руки.

Посїдані руки найборше лїчить сік з сьвіжо витисненої цитрини. В перній хвилині повсталий острый біль треба перетерпіти, тим більше, позаяк такий біль потягає за собою і поручувана на се саме гліцерина, яка однак і в половині не є так помічна, як цитриновий сік.

Повішенє.

Перша поміч: обережно відтяти вісільника, щоб не впав на землю, а опісля усунути предмет, який його дусить. По сім уладити штучне диханє. Коли віддих вертає, дальше поступати, як зі зімлілим. Колиб віддих уставав, то опять примінити штучне диханє.

Рани.

З давен давна, вже з досьвіду знають люди, що при всіх-ляких ранах перш усього треба затамувати кров, а пізнійше рану перевязати. І найчастійше до затамованя крови уживають павутиня, листя, мякушки з хліба і таке иньше.

Таке поступованє є чистим варварством і коли рана загоїть ся, то дійсно треба се уважати чудом.

Щож отже робити?

Передовсім кожний чоловік, що заходить ся подати раненому чи скаліченому поміч, повинен приступати до того з чистими руками. Відтак треба конче вичистити саму рану. Як що нема нічого иньшого під руками, то змити рану чистою водою і перевязати чистою хустиною. Але се робить ся лиш з konieczности, бо і чиста вода і найчистійша біла хустка не є і не можуть бути вільні від всякого рода бакцилїв. Тому треба рану змити ватою, замоченою в карболевій воді, відтак дати кусник йодоформової гази, опісля верству сухої вати і обв'язати онаскою.

Ревматизм.

Ревматизм дасть сявилічити соком з селерів. Ліченє зовсім не є неприємне і поступає ся так: взяти чотири або пять селерів, заврубшки кулака, обчистити їх з корінців, вимити чисто і покряяти на тонесенькі кружочки. Опісля сі кружочки поставити варити з двома фунтами волових костий, у яких є багато стриженя (шпик) у такій кількості води, щоб повстав з того добрий буліон. Варити так довго, аж обварить ся усе мясо з костий та шпик з них виварить ся. Шуми не вільно збирати та крім соли не давати ніякого коріння, анї заправи. Коли буліон є густий, перецідити його через густе ситко, злити в кам'яний горщик та пильнувати, щоб не скваснів. Куснички селери, мяса та шпіку у звичайній ринці присмажити з троха маслом і так має їх хорий з'їсти. Буліон хорий має пити денно три або чотири звичайні філіжанки від кави, о скільки лиш можливо гарячий. Так поступати, аж доки не наступить

вилічене. Лічене в сей спосіб за чотири тижні усуває ревматизм на завсїгди.

Утоплене.

Як хто заїде в небезпеку можливого утоплення, то повинен витягнути ся як струна і положити ся горілиць (на взнак) на воду, руки протягнути поза головою, голову подати на зад, щоби уста виставали з води. Притім треба втягнути до грудий як найбільше воздуха. Хто-ж неспокійно кидася і виставляє руки поверх води, той мусить з цілою головою пірнути під воду і через се дусить ся (топить ся).

Ратувати потапаючого може лишень сей, хто вміє добре плавати. Тоді треба старати ся потапаючого обернути на взнак, зловити за волося і тягнути, пливучи самому на хребті.

Видобувши його на безпечне місце, передовсїм отвирає ся йому добре рот, через відтягнене долішньої щоки, всаджує ся глибоко палець до рота і вичищує ся його з намулу і піску. Відтак скобоче ся пролик і старає ся довести до того, щоби потопельник зблював ся. Тіло кладе ся животом на спід і підсуває ся під жолудок жмуток одежі. По сїм настає штучне віддихане, яке не раз треба примінювати навіть кілька годин.

Штучне віддихане.

Штучне віддихане робить ся так: Як є двох або більше помічників, то один тримає отворений рот хорого, щоби язик не западав. Тіло обертає ся на взнак і двох протягає руки позірно помершого все до грудної клітки і поза нею, а третій рівночасно підтискає його по під груди. В разі потреби може се бути один чоловік.

Так треба робити довгий час, доки нещасний не зачне сам дихати.

Чираки боляки.

Через нечистоту разом з брудом осідають на тілі бактерії і викликають боляки. Щоби ті бактерії легше до тіла ввійшли, то шкіра мусить бути троха поранена.

Щоби остерегти ся від таких боляків, треба з часта купати ся, змінювати біле і взагалі дбати про чистоту шкіри. Скоро вже боляк витворить ся, можна зразу пробувати, щоби він розійшов ся. Прикладає ся на те оклади з квасної води (з антипки). Щоби боляк скорше дозрів, то прикладає ся т. зв. дияхель, який розмазує ся теплим ножем на полотенці і робить ся плястер. Можна також прикладати теплі оклади з ленового ті-

ста, каші, кулеші, а дуже часто уживають у нас і теплу печену цибулю. Також роблять часто всілякі мішані масти з тіста, молока і меду.

Зрілий вже боляк можна дати собі протяти лікарєви, щоби нарва з него як найскорше вийшла і завинути його чистенько. Можна почекати також, аж боляк сам пропукне. Тоді треба його чистими руками витиснути, прополокати карболовою водою і рівнож чисто завязати. Найліпше уживати до перевязки аптичної чистої вати.

Відмороженє.

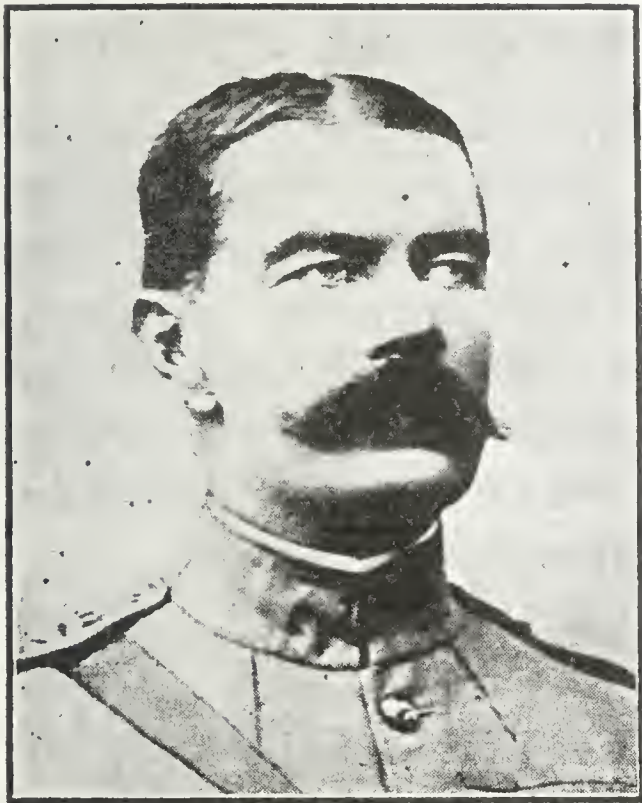
Найліпшою мастею на відмороженє є солод, з якого виробляють в бровари пиво. Солод заварює ся до густоти цукрового сиропу і ним смарує ся відморожену часть тіла, на що легко прикладає ся бавовну і обвиває ся полотном. Так поступати що вечера через 8 днів, а відмороженє цілковито вилічить ся. Ствердлу на рані масть треба відмочити літною водою та відняти. Чим масть ся є старша, тим скорше лічить і тому добре її придержувати через кілька літ.

Замерзнєнє.

Як хочемо відратувати замерзлого, то перш усього треба знати, що не можна його скоро і відразу загріти лиш треба робити се поступенно. Невільно проте вносити замерзлого до теплої кімнати, лиш до неогрітої (шопи). Відтак треба його цілого натирати снігом, зимною водою, а по довшім натираню дати до літної (а не теплої) купели. Як замерзлий починає вже проковтувати, то треба дати йому вина або чорної кави.

Зімліне.

Зімлілу особу треба старатися сейчас приєсти до памяти, а то є конечно тому, що при зімліню кров уступає з мозку. Тому не добре є зімлілу особу підносити головою до гори, лише треба її положити так, щоби голова була низше. Скоро хтось зімліє не в помешканю, але десь на дорозі, в церкві на якімсь публичнім місци, то найліпше є підсунути своє коліно під крижі зімлілої особи і спустити голову вниз. Відтак треба увільнити сейчас недужого від всякої стискаючої одежи. Як що таке стало ся в хаті, то отворити вікно, або хорого в літї винести на двір і кропити зимною водою по лиці і грудях. Чоло, литки і підшви натирати оцтом і давати також нюхати оцет. Ліпше ще давати нюхати а м о н я к, як його має ся під рукою. Як зімлілий прийде до себе і може вже проковтувати, дати йому напип-

Льорд Кіченер,
бритііський міністер війни.

Сір Джон Желліко,
віце-адмірал бритійської
фльоти.

Генерал Де Вет,
провідник бурської революції
в полудневій Африці проти Ве-
ликої Британії.

Генерал Баєрс,
провідник бурської революції
в полудневій Африці проти Ве-
ликої Британії.

ти ся чорної кави або чаю.

Звихненє.

Коли комусь по якімсь нещаснім випадку якийсь сустав сильно пухне, і рухи в нїм стають обмежені, то знак, що в сустві тїм наступило звихненє. У нас є дуже поганий звичай, що по такім звихненю сейчас беруть ся натягати чи то руку, чи ногу, щоб буцім то поставити на своє місце зрушені частинки. Сего безуслївно не повинно ся робити. Такому хорому треба лишень прикладати зимні оклади на спухнений сустав і уложити його спокійно до прибутя лікаря.

ВЕТЕРИНАРНІ УВАГИ.

Пайважнїйшою річю, яку повинен знати кождий господар є — охороняти худобу від усього, що може спричинити слабість. І так:

Не повинен перетяжати робучих звїрів роботою. — Пожива повинна бути добра, чиста, здорова. Зогнила, силїсїла, або з землею є шкідлива. Їсти давати в пору. — Вода до питя повинна бути чиста; не давати, коли звїря розігрїте, або дуже мало. В сгаїни; чи хлїві повинно бути ясно, не за зимно і не за горячо і подостатком сьвіжого воздуха. — Дбати, щоби в зимі звїря не перемерзло, а вже надто уважати, щоби розігрівшись нагло не остудило ся, чи то водою, чи воздухом. — Памятайте, що звїр, як і чоловік потребує по роботі відпочинку, доброї поживи і уміркованости в усїм.

Ще одна річ, яку часом люди забувають, се добре обходженє ся зі звїрятами і обходять ся з ними неполюдськи. Без потреби навіть бють, копають, вииробовують на невиннім коневи, волови, корові, або псови батїг і т. п. А сумлїний, думаючий чоловік завсїгди обходить ся зі звїрятами по тавариськи — навіть в злости. Він і другому не дасть їх кривдити, знаючи, що вони відчувають кривду не менше від нас, а не мають змоги боронити себе. Тимчасом за добре обходженє ся, вони завсїгди відплачують ся любовю до свого пана.

Про ліченє слабостий замало тут місця писати і ми згадаємо лише деїщо.

До частих слабостий належить рани — проколені, розтяті і пр. Чуже тїло (тріску, цївях) треба виїняти, коли є і рану вимити карболевою водою або лізолевою. Рану вимива-

ти частійше, засипати йодоформом.

При зімліню коня треба зліїмати упряж, скроплювати голову зимною водою, натирати шкіру оцтом, алькоголем. Зі-мліня бувають при породах, при роботі і пр.

При сонічнім ударі звіря неспокійне, скрегоче зубами, занадто червоніють слизні болони. Також з горяча при роботі, з гонення над міру може звіря захорувати. Тоді серце бється сильно, брак віддиху, сильний піт. Треба звіря перевести до холоду, тіло, а найбільше голову поливати зимною водою. Давати зимну воду пити, а часом примінити штучне віддихане, яке робить ся так: вложити до шийки перевесло і витягнувши язик прив'язати до долішньої щоки. Натискати добре боки і розтирати тіло камфоровим спірітусом, терпентиновим, і коли нема то і без сього.

При відмороженнях не треба брати до тепла, але на зимні натирати снігом, та зимною водою.

Кольки. Неспокій, часто затримане мочи і калу, біль в жолудку, звіря напинаєсь, переступає з ноги на ногу, дивить ся по боках, часто лягає і качає ся. Причини бувають: нагле застуджене зверху, або в середині зимною пашею, або водою; незвичайна пожива; накормлене тяжко стравною, або нечистою пашею. А буває також, що причиною є замотане кишок. Що до першого, то натирати сильно тіло спірітусом камфоровим, або і без того, поволи переводити звіря, щоб трошка рухалось, можна давати прочищуючі ліки (дехто дає горівку, мило з водою, коли нема чого іншого). Не дати качати ся.

При всіх одначе грізнійших випадках слабості треба закликати ветеринаря, а не чекати, аж буде пізно.

З лікарств повинні бути в дома: карболевий квас, або лізоль, який дає ся до води при митю ран, йодоформ, камфоровий спірітус, та не зашкодить мати ще дещо (є для ран різні роди „ойніменту“). По англійськи: Carbolic acid, lysol, iodoform, camphor spirits.

С М І Ш Н Е.

Через павутину не віддала ся.

Було дві хаті, а одні сїни.

В одній хаті була дівка і в другій хаті була також дівка, але в одній гарна, а в другій погана.

До них ходив оден парубок на вечерниці, та сам не знав котру має сватати, чи гарну, чи погану.

Раз зайшов він до хати поганої дівки. Та приймила його в гості, поставила перед ним їсти і пити. Парубок зачав края-ти хліб і скалічив ся ножем.

Дайно павутини, каже парубок до дівки, я прилсжу на рану і скоро загоїть ся.

Де ж я ти возьму павутини, коли в мене в хаті чисто, сказала погана дівчина.

На се надійшла гарна дівка і каже: Ходи до мене, я тобі дам павутини, кільки схочеш, в мене ще від сїмох лїт висить на стїнах.

Парубок вже знав, з ким має женитись, Оженив ся з пашкудною, а гарну лишив.

На що?

— Цигане, чому ти хати не покриєш? Ади, вода цюрить!

— Та як тепер покривати, коли дощ іде.

— Та тепер нї, але як погода.

— Як погода? А тоді нащо?

Як циган купував чоботи?

Прийшов циган на ярмарок купувати чоботи. Взув ся, і питає шевця: Чи втік вже хто від вас в чоботах?

— Не від мене втічи, каже швець.

— Ану я спробую, каже циган, і в ноги! Швець за ним і все кричить: тримайте злодія! А циган кричить собі: з дороги людоньки, з дороги, бо хочу виграти заклад! І втік.

Надивила ся.

— А що, любя, чи видїлась дісаря?

— Ой, чому нї! Так ем ся на него надивилїя, як на якого чоловіка, але щож, коли він мене не видїв.

Під порогом голка.

Одна дівка, троха слїпа, хотїла конче віддатись, але не могла, бо ніхто не хотїв її брати. Але трафилось, що один парубок прийшов до неї в старости. Дівка вже наперед змови-

вилась з мамою, кинула під поріг голку, сама сіла на лавку і каже до мамі: Мамо дивіть но, онде під порогом голка.

Парубок, як вчув, що вона така видюща, тай оженив ся з нею.

Загадки.

Гуляють люди у шинку, тай причепили ся до жида:

— Загадуй, жиде, загадок!

— Ну, то й загадок! — жид каже. — А щож буде, як ніхто не вгадає?

Та не жури ся про те! Хто не вгадає, той заплатить карбованця.

— Ну, герсти! А щож воно таке, що у день чорніє, а в ночі біліє, а ранком синіє?

Думали-думали — ні, не втнуть, довелось віддавати по карбованцю.

— Ну, скажиж, Мошку, що воно таке? — питають у жида люди.

А жид:

— Герсти, що то таке? А я почім знаю?

— Е, то віддай гроші!

А на щож так? І я не вгадав — і я сам собі віддаю карбованця.

Пан та брехун.

Колись жив пан та такий, що не любив до міста їздити і говорити по панськи не вмів, усе по нашому. Ось і пристали до його: „поїдьмо та й поїдьмо до Петербургу!“ Довго не хотів той пан, а далі і поїхав. Заходить у якусь гостинницю, чи що.

— Что вамъ завгодно приказать — снують коло него жевжики — лакейчуки там, чи що.

— Та нічого, каже той пан і сів собі мовчки. Аж ось приходить туди і його знайомий та все з панами. Посідали обідать. Ог і почали ті пани в брехні пускати ся: той бреше так, а той так, а один і собі:

— Я каже, — в Парижу не таку рибу та язики їв: риба як бугай, а язык — насилу в двох на підносі принесли.

Всі слухають, дивують ся, та роснитують, — мовчать тільки той пан.

— А чогож ви мовчите, чого ж нічого не кажете? про що ви думаєте? — питають його?

А пан відкашляв ся та й каже:

— Я, каже,— думаю про те, що щоб воно було, як би хоч і отсей пан, та збрехав ще отсим здоровенним язиком? Мабуть, було б цікаво!

Всі замовкли, а пан дообідав і поїхав до дому, та більш уже не приїздив у Петербург.

Шлюбні афоризми.

Оженитись, значить подвоїти свої обовязки — а свої права на половину зменшити.

Через шлюб жінка стає вільною, а чоловік тратить свою волю.

Шлюб — як судовий процес; одна сторона завсїгди невдоволена.

Ярмо шлюбу дуже тяжке, до котрого аж двоє мусить запрягати ся, що б його двигнути.

Коли-б були пробні шлюби,— то цілий сьвіт з'ушпив би ся лише на пробі.

В судї.

Судия: Кілько вам лїт?

Молодиця: А я звідки можу знати? Буде вже зо трицять!

Судия: А коли вмерла ваша мама?

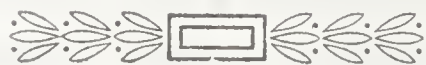
Молодиця: А так буде 35 лїт.

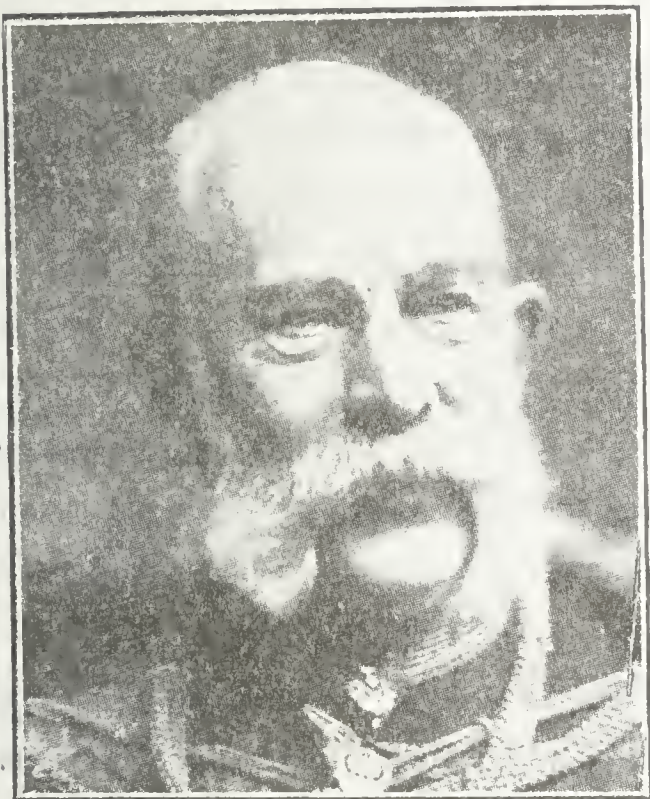
Судия: А якже се може бути? То ви народили ся в 5 років по смерти своєї мами?

Молодиця: Саме так прошу чесного суду, пять років по смерти.

Судия: Та що ви говорите? Як можна по смерти мами народити ся?

Молодиця: Е, прошу пана, бо я від мачухи не від мами, то ніби так, що мій тато мав дві жінки, а я від другої.

Франц Йосиф I,
цїсар Австро Угорщини.

Петро I,
король Сербїї.

Микола I,
король Черногори.

Могамед V,
султан Туреччини.

УПРАВА КАНАДИ.

Канада є провінцією Великої Британської імперії. Законодатна власть Канади розділяється на домініяльний заряд з осідком в Оттаві і провінціональні заряди з осідком в головнім місті кожної провінції. Центральний заряд складається з палати послів, котрих вибирає народ і з сенату, котрого членів назначають. Кожний горожанин має право голосувати і має лишень оден голос. Домініяльне правительство має заряд війська, желізничих доріг, пошти, міжнародних торговельних відносин, взагалі справ, котрі відносять ся до Канади як цілості.

Кожда провінція має свою самоуправу. Заряд провінції складається з провінціонального соїму і кабінету, котрий складається з людей сеї партії, котра має більшість в даній провінції. Провінціональне правительство заряджує справами провінції.

Право горожанства.

Щоби дістати право горожанства в Канаді, мусів кожний чужостороонець прожити дотепер 3 роки в Канаді. Від 1915 р. входить в право новий натуралізаційний закон, після котрого, кожний чужостороонець, котрий хоче дістати право горожанства в Канаді мусить прожити в Канаді 5 літ і здати відповідний іспит перед судією. За се буде горожанином не тільки Канади, але цілої Великої Британської імперії.

Школи.

Шкільне образованє належить до провінціонального правительства і кожда провінція вибирає собі таку систему научаня, яка єї до вподоби. Державні школи відчиняють всюда, де можна зібрати 12—20 дітей в шкільнім віці від 6-16 літ.

Хто може дістати даром землю в Канаді.

Батько родини, або кожний мущина, котрий має поверх 18 літ, може взяти чверть секції 160 акрів землі (гомстед) даром в Манітобі, Саскачевані і Альберті. Треба наперед землю собі вишукати і вибрати, щоби була добра і тоді зголоситись особисто в агенції домініяльних земель або в субагенції дістріктовій. Таке зголошенє називається ентрі і платиться ся за него 10 долярів (реджістрейшен фі.) Можна взяти також гомстед через повновласника, але тільки в тім случаю, коли бере ся гомстед для батька, матери, брата, сестри або сина. Повновла-

сник мусить явитись особисто у дістріктового Ленд-агента.

Особа для котрої повновласник взяв гомстед, мусить до 6 місяців явитись особисто в урядника Ленд-офісу і зложити присягу, що мешкає, або буде мешкати на взятім гомстеді. Коли не явить ся, гомстед пропадає.

Обовязки.

Кожний поселениць, котрий дістане землю даром, є обовязаний в протягу трох років вибудувати хату, обгородити свою землю, жити на тій фармі кожного року найменше шість місяців, або коли у него є хтось з фамілії, котрий не живе далше як 9 миль від його фарми, то може мешкати у него, кожного року обробляти тільки землі, кільки визначить міністер рільництва, звичайно не більше як 15 акрів.

Що упливі трох літ, наколи поселениць виконав свої обовязки і є канадйським горожанином, може дістати патент на повну власність. Просьбу о патент на повне посіданє гомстеду вносить ся при кінци третого року до місцевого агента або інспектора. Шість місяців вперед треба внести до комішіонера Ленд офісу в Оттаві заяву, що той а той вносить просьбу.

В декотрих дістріктах гомстедовець, що сповняє свої зобовязаня, може преємптувати чверть секкції, що граничить з його гомстедом, але мусить заплатити по 3 долари за акер. Патент на преємпцію можна одержати під деякими у-слівями зараз за гомстедовим патентом. Обязки: Мусить через три роки від одержаня патенту перемешкувати на фармі через шість місяців і управити 50 акрів екстра.

Гомстедовець, що вже скористав з своїх прав що до гомстеду, може купити гомстед в деяких дістріктах. Ціна 3 долари за акер. Обязки: мусить через три роки мешкати через 6 місяців кожного року, управити 50 акрів землі, збудувати дім вартости 300 доларів.

Простір управленої землі може в деяких випадках бути зменшений, коли земля є горбовата, лісовата, або каміниста. В деяких случаях число живої худоби може заступити з о-рану землю.

Генерал фон Мольтке,
шеф генерального німецького
штабу.

Великий князь Николай
Николаєвич. головний ко-
мендант російської армії.

Баварський престолона-
слідник

Німецький престолона-
слідник

коменданти німецьких армій.

УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА В ВІННІПЕГУ.

(Образки в середині календара).

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ В ВІННІПЕГУ.

Одною з великих наших недочет в Вінніпегу (як і по других містах і колоніях) се брак власного народного будинку. Нема його, отже нема місця на ніякі сходни, нема місця, в яким гуртувалаб ся вся наша культурна і національна робота. А без сього ніяка робота не може бути такою, як повинна бути.

Щоби зарадити сій недочеті, в 1913 р. завязалось в Вінніпегу товариство „Народний Дім“, яке поставило собі цілю побудованє громадського будинку — Українського Народного Дому.

Т-во засноване на 10-долярових уділах, зворотних і без-процентових. Доси т-во має 170 шеровців. Крім того т-во збирає також добровільні датки і пр. Богато причинились для сеї справи три тутешні драмат. товариства.

Доси т-во закупило 2 лоти під будову Нар. Дому при ул. Селкирк за 5,100 дол., на яких є ще 1800 дол. довгу. З весною, або в літі 1915 р., т-во сподієсь приступити до будови Укр. Народного Дому, вірячи, що загал всіми силами підопре переведенє в дійсність сеї важної справи.

Проектуваль. Лич. Е. Милочко

Один з проектів будови Укр. Народного Дому в Вінніпегу.

ТОВ. ДРАМ. СЬПІВАЦЬКЕ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Засноване в 1913 р. За той час його існування дало 10 представлень, між иншими такі штуки як: „Верховинці“, „Зоря Нового Життя“, „Жидівка Вихрестка“, „Бондарівна“, „Сватане на Гончарівці“ і др. Товариство се дало найбільше доходів зі sztuk на Український Народний Дім в Вінніпегу.

Се тов. утримує читальню і бібліотеку і записано має багато часописів тут і зі старого краю.

Товариство числить сьогодні близько 80 членів.

Урядниками є: В. Казанівський, предсідатель, М. Демчук, касієр, О. Боянівський, секретар.

ПРОСЬВІТНО-ДРАМ. Т-ВО ІМ. М. ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ В ВІННІПЕГУ.

Товариство М. Заньковецької належить до найстарших між вінніпежськими товариствами. Засноване було в листопаді 1911 р. при парафіяльній читальни „Просьвіти“, та бачучи що тут обмежують його роботу, відлучилось в липни 1912 р. і від тоді веде роботу самостійно.

Про діяльність товариства можна сказати коротко так:

Від заложеня до 31 жовтня 1914 товариство відіграло 18 представлень, кільканайцять концертів, чи то само, чи разом з другими товариствами, виступало на літературах вечерах і пр.

За весь час товариство дало на різні народні ціли до листопада 1914 около 450 долярів. Крім того около 40 членів товариства мають шерп в Українськiм Народнiм Дoмi в Вінніпегу.

Членів і членкинь мало товариство до кінця жовтня 1914 р. около 70.

Товариська бібліотека складає ся з понад 300 томів. Гардероба для представлень коштує кількасот долярів.

Дірігентом хору т-ва є д. Петро Юндак.

ТОВАРИСТВО БОЯН.

Засноване в 1912 р. Воно постановило собі за ціль ширити почуте національної свідомости і любов до всього рідного. Щоби осягнути сю ціль, воно час від часу уряджує театральні вистави, концерти, відчити...

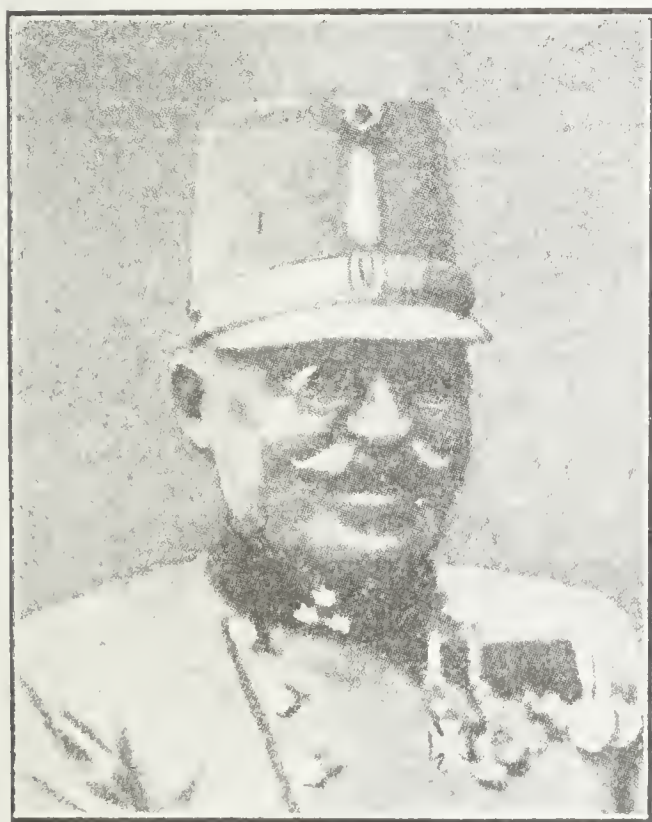
Хотяй псмало, та все таки товариство робить поступ. На скільки сил йому вистарчає — працює для здійснення тої ціли, яку собі постановило. Кілька разів хор Бояна виступав

Генерал Жофр,
головний комендант фран-
цузької армії.

Сір Едвард Грей,
англійський міністер загра-
ничних справ.

Генерал Авфенберг,
один з комендантів австрій-
ської армії.

Генерал фон Клюк,
комендант одної з німецьких
армій.

зі своїми піснями перед англійську публіку, ознакомлюючи її з нашою піснею — і ні разу не завів ся.

За помочю щирих людей удало ся заложити при тсваристві публичну бібліотеку, яка нині числить поверх 600 томів — і служить тим, котрі хочуть користати з неї. Товариство посідає, як на канадійські обставини, досить гарну гардерсбу.

С. КОВВЕЛЬ.

ТУГА.

А де ж ви поділись золотії мрії,
Буїні, молодії, прекрасні надії?
Щосьте мою душу чаром чарували,
Золотую долю мні пророкували!

Чогож так коротке те щастє буває?
Чому ж так скоренько доля все змінєє?
За щастєм надії каже слези лити,
За золоті мрії слезами платити!

Молодість минула, здоровлє пропало,
Остигло серденько, що до життя рвалось!
А горе лишилось, тай тяженька мука,
Єди на безрадна, шалена розпука!

Міри і ваги в Канаді.

Міра довжини.

1 цаль має 12 ліній, або 72 пойнти. — 12 цалів має 1 фут. — 3 фути має 1 ярд. — $5\frac{1}{2}$ ярда має 1 рад, пол, або нарч. — 66 фітів (22 ярди) 1 чейн. — 1760 ярдів (5280 стіп) 1 миля. — 3 мили 1 ліга. — 7.92 цаля 1 линк. — 100 линкс 1 чейн.

Квадратова міра.

144-квадратові цалі 1 стопа. — 9 квадр. стіп 1 квадр. ярд. — $30\frac{1}{4}$ кв. ярда 1 кв. пол. рад або перч. — 16 кв. поле 1 кв. чейн. — 40 кв. поле 1 кв. руд. — 4840 кв. ярдів, 1 кв. акер. — 43,560 кв. фітів 1 кв. акер. — 640 кв. акрів 1 кв. миля. — 3,097,600 кв. стіп 1 кв. миля.

Акер.

Акер має 43,560 квадр. фітів. — Квадрат, якого кожний бік має $208\frac{3}{4}$ фітів, має оден акер. — Зрештою кожний кусень якого довжина помножена через ширину дасть число 43,560 фітів є оден акер.

Енвер Бей, турецький міністер війни.

Географічні і морські міри.

6086.44 фітів 1 морська миля. — 60 морських миль є 1 степенъ. — 360 степенів має обвід землі на рівнику. — 1 ліга має 3 морські милі.

Міри сипких річий.

2 пайнти 1 кварта. — 4 кварта 1 гальон. — 2 гальони 1 пек. — 4 пеки 1 буншель.

Ваги.

27¹/₂ грейнів 1 унція. — 16 унцій 1 фунт. — 100 фунтів (канад.) 1 гондредвейт. — 2000 фунтів (канад.) 1 тон.

Метричні міри.

Метричного систему зачинають поволі уживати і на американськiм континенті. Єго вироблено в Франції. 40-мільйону частъ обводу землі взято за одиницю міри і названо метром. Куб десятої части метра зве ся літер, а вага чистої води одного літра зве ся кілюграм. Сей систем вигідний тим, що тут все ділить ся на десятки.

Метрична міра довжини.

Метер ділить ся на: 10 дециметрів, — 100 сантиметрів, — і 1000 міліметрів.

10 метрів є 1 декаметер, — 100 метрів є 1 гектометер. — 1000 метрів є 1 кіломотер. — 10,000 метрів є 1 міряметер.

Міра скількості.

Літер ділить ся таксамо, а то:

Децилітер є 10-та ч. літра. — Центилітер є сотна частъ літра. — Мілілітер є тисячна частъ літра. — Літер є кубічний дециметер. — Декалітер є 10 літрів. — Гектолітер є 100 літрів. — Кілолітер є 1000 літрів. — Мірялітер є 10,000 літрів.

Міра ваги.

Одиницею ваги в метричній системі є грам, тисячна частъ літра. І тут численє іде подібним порядком, а то:

Дециграм 10-та ч. г. — Центыграм 100-на ч. г. — Міліграм 1000-на ч. г. — Грам, 1000-на частъ літра. — Декаграм 10 грамів. — Гектограм 100 грамів. — Кілюграм 1000 грамів. — Міряграм 10,000 грамів.

Ар є 100 кв. метрів; гектар 10,000 кв. метрів.

Порівнавча таблицка.

1 ярд має 11-цять 12-тих метра. — 11 метрів є 12 ярдів. — 1 метер є 1.1 ярд, або 3.3 фітів. — 1 фут є три дециметри

(3.048). — 1 миля є 1.6, або $1\frac{3}{4}$ кілометра (1.60931). — 1 кілометр є 5 осьмих англ. милі. — 1 акер є 4000 кв. метрів. — 1 кілограм є 2.2 фунтів.

Домашна міра.

120 кроплів води 1 мала ложка. — 60 кроплів товщу 1 мала ложка. — 2 малі, до гербати ложки є 1 десертowa ложка. — 3 малі ложки є одна столова ложка. — 16 столових ложок є горнятко. — 1 горнятко є $\frac{1}{2}$ пайнта. — 1 горнятко води $\frac{1}{2}$ фунта. — 2 великі ложки масла 1 унція. — 2 горнятка цукру 1 фунт. — 2 горнятка рижу 1 фунт. — 9 курячих яєць 1 фунт.

Турецька інфантерія.

Турецька кавалерія в Єрусалимі.

Почтові приписи.

Лист, в Канаді, до Злуч. Держав, до Англії 2 центи 1 унція.

Отворені листи таксамо.

Лист наданий в місці, який не піде на другу пошту, 1 цент.

Посткарта 1 цент.

Регістрація листа коштує окремо 5 центів.

Листи до Європи, крім Англії, 5 ц. перша унція, а 3 ц. дальші унції. Регістрація 5 ц.

Посткарта 2 центи.

Грошій в листах звичайних не вільно посилати, хиба в регістрованих. Але найліпше через Моні Ордер, або Постал Нот, який видає кожда почта.

В Канаді не можна посилати неоплачених листів.

При пересиланню книжок, фотографій, оголошень, рукописів і дечого другого платиться ся 1 цент за 2 унції. При таких пересилках не вільно долучати листів, чи дописок.

Пакункова почта.

Через пошту можна посилати пакунки з усякими річами, крім горячих напитків і експльодуючих матеріялів. Пакунка не заліплювати, а лише обв'язати, щоби можна скоро отворити для контролі. Імя посилаючого повинно бути на верха, або в середині. Посилати можна пакунки не тяжші як 11 фунтів, довгі 30 цалів, 12 цалів широкі і високі, або менші. Тонкі пакунки можуть бути 3 фіти довгі.

Оплата пересилки представляєсь загально так:

5 центів за перший фунт, 1 ц. за другі фунти аж до чотирох, за дальші аж до 11 ф. по 2 ц. на віддаль 20 миль від почти надання, хочби в ті 20 миль входила друга провінція.

10 ц. за перший, а 4 ц. за решта поза 20 милями в тій-же провінції.

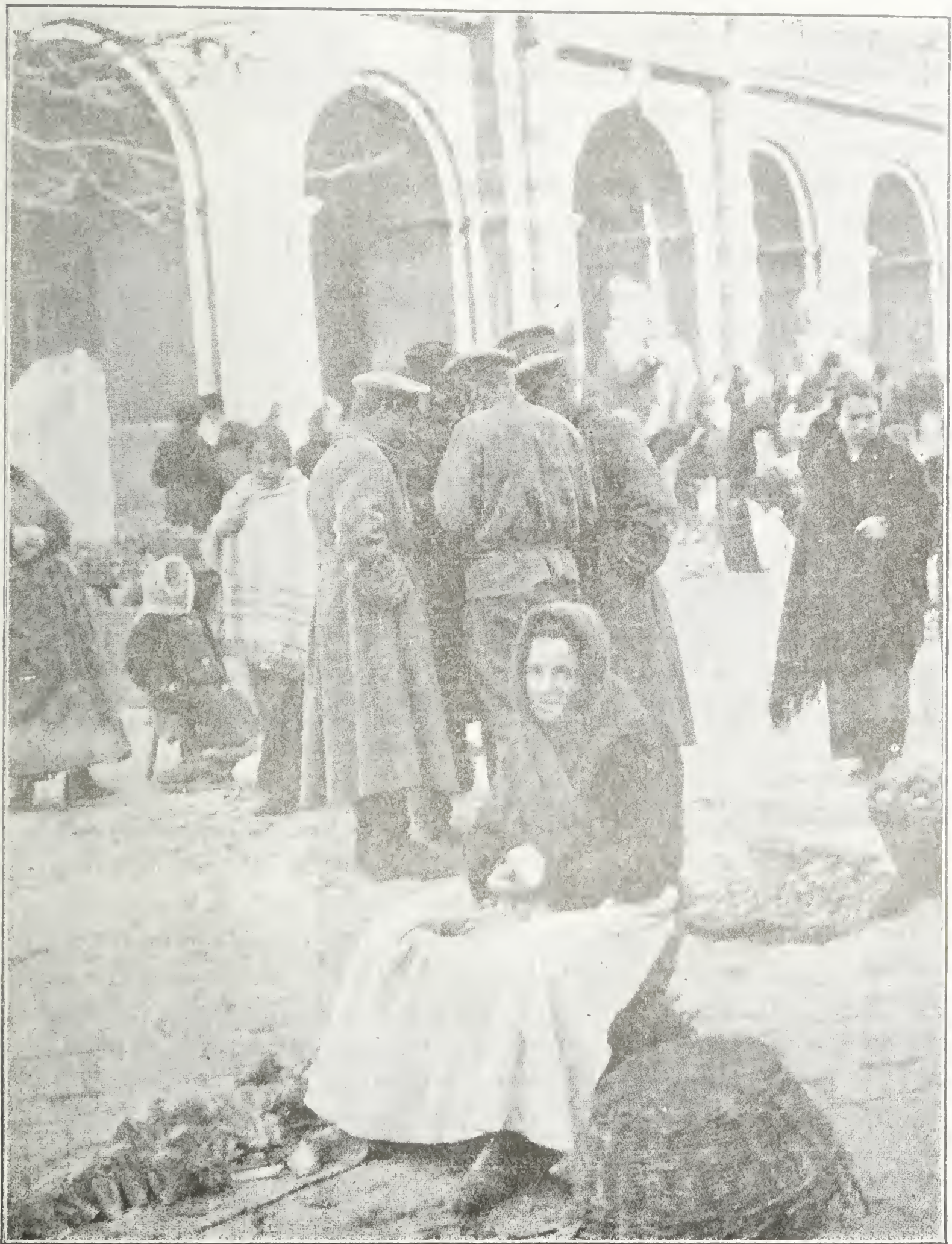
10 ц. за перший, 6 ц. за дальші фунти, коли посилаєсь до іншої провінції, додаючи 2 ц. на фунтови на провінцію, через яку пересилаєсь, крім тої, де пакунок відбирають.

Однак можуть зайти деякі виїмки що до сього і їх знає почтар.

Поза Канаду по ціні пакункової почти не висилаєсь.

Пакунки до Австрії коштують: 1 фунт 40 до 46 ц. — 2 ф.

48 до 54, — 3 ф. 56 до 62 і т. д., а 11 фунтів 1.36 до 1.42. Ріжниця в тім, якою дорогою посилаєсь. Пересилка до Росії трошка дорожша.

Російські офіцери на купні у Львові.

ВЕЛИКА ЕВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА.

Вступ.

Вже підчас балканських війн всі сподівались, що ось-ось загремлять гармати і зачнесь великий кровавий європейський танець. Треба було тільки позірної причини, а тоді не булоб вдалось ані на хвилинку удержати спокою навіть так спритній європейській дипломатії, якою вона тоді оказалась. Та що оминула Європа при балканських війнах, того не могла оминати по замордованю австрійського престолонаслідника архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві. Та нім прийдемо до сеї події, котра була позірною причиною нинішньої війни, треба нам вглянути на інші причини, котрі були дійсними.

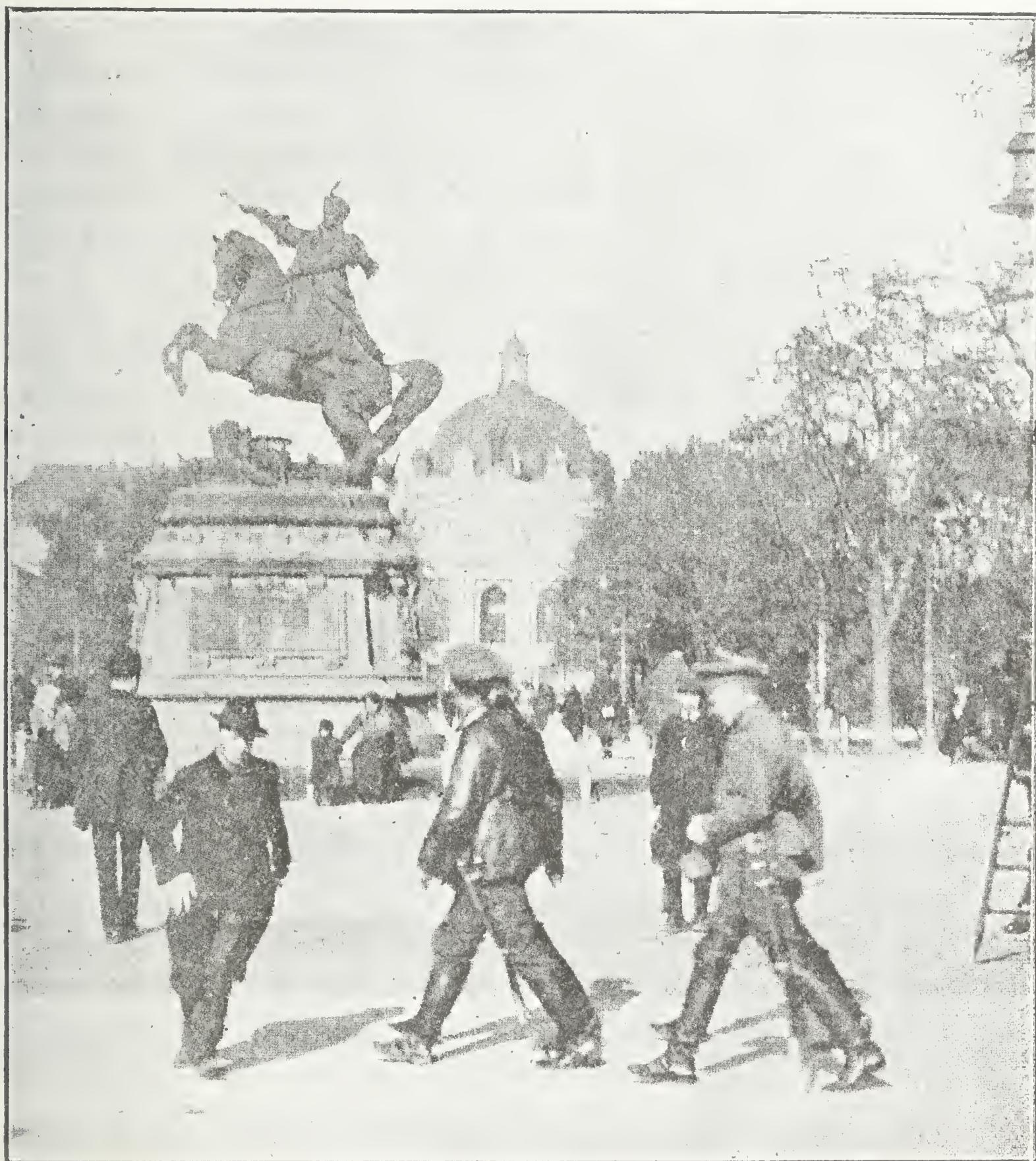
Дійсна причина війни.

Дійсних причин нинішньої європейської війни треба шукати в економічних відносинах і в історичних, так сказатиб, претенсіях. Якій се могли бути причини економічної натури, котрі в нинішній війні відіграють найважнішу роль?

Від коли Христоф Колюмб відкрив Америку і Васко да Гама обїхав Африку і дорога до східних Індій в Азії стала отвором, від тоді сильно зросла торгівля.

Винайдене парової машини, котра заступила сотки робучих рук спричинило, що промисл зачав дуже скоро розвиватись. Виміна товарів на гроші і уліпшене средств комунікаційних (железниць, кораблів), зробили товари міжнародними і торгівля ще більше зросла. Разом з уліпшенем парової машини зростали з одної сторони ще раз більші богацтва, повставали богачі, власники фабрик, капіталісти, з другої сторони зростало бідацтво робучої класи, робітника. Так отже, парова машина зробила не тільки переворот в промислі, але зробила також переворот в укладі суспільних клас.

Перед винаходом парової машини мали значіне шляхта і попи, по винайденю парової машини прийшли до значія головню фабриканкти—капіталісти, котрі нагромаджували в своїх руках величезні маєтки. Розумієсь, в злім теперішнім устрою

Російські офіцери у Львові.

Російська кавалерія.

того право хто має гроші і тому майже у всіх державах зробили вони заряд держав своїми слугами. Їх слухає кожда держава, бо вони мають гроші. Поліпшуване фабрик, нові винаходи в техніці, котрі всегда знайшли своє застосоване в фабрикантів, визиск робітників сурочиняли, що товарів вироблювано більше, як можна було продати в своїм краю і тому кожда держава старалась завоювати для збуту своїх товарів чужосторонні ринки. Такими ринками були звичайно колонії або держави, котрі стояли на низшій степені культури і в котрих фабричний промисл ще не розвинув ся, як: Хіни, Туреччина, Сербія і другі. Найбільшими промисловими державами є: Англія і Німеччина. Кожда з них має свої колонії, кожда будувала флоту для охорони своєї торгівлі. Зразу Англія була майже виключним паном торгівлі з всіми колоніями і державами. Їх кораблі їздили з одної частини світа до другої, розвозили англійські товари, продавали і вимінювали, а се приносило величезні користи. Та в останніх часах зріс сильно промисл німецький. Німці почали будувати сильну флоту і Англія ані не спостереглась, як німецький промисл зачав опановувати англійські ринки і в деяких галузях повипірав навіть деякі товари англійські і то в англійських колоніях. Англія бачучи, що має такого сильного конкурента і не хочучи йому піддатись, побільшувала також свою флоту, щоби на випадок ворожого виступу Німеччини Англія могла успішно боронити свої інтереси.

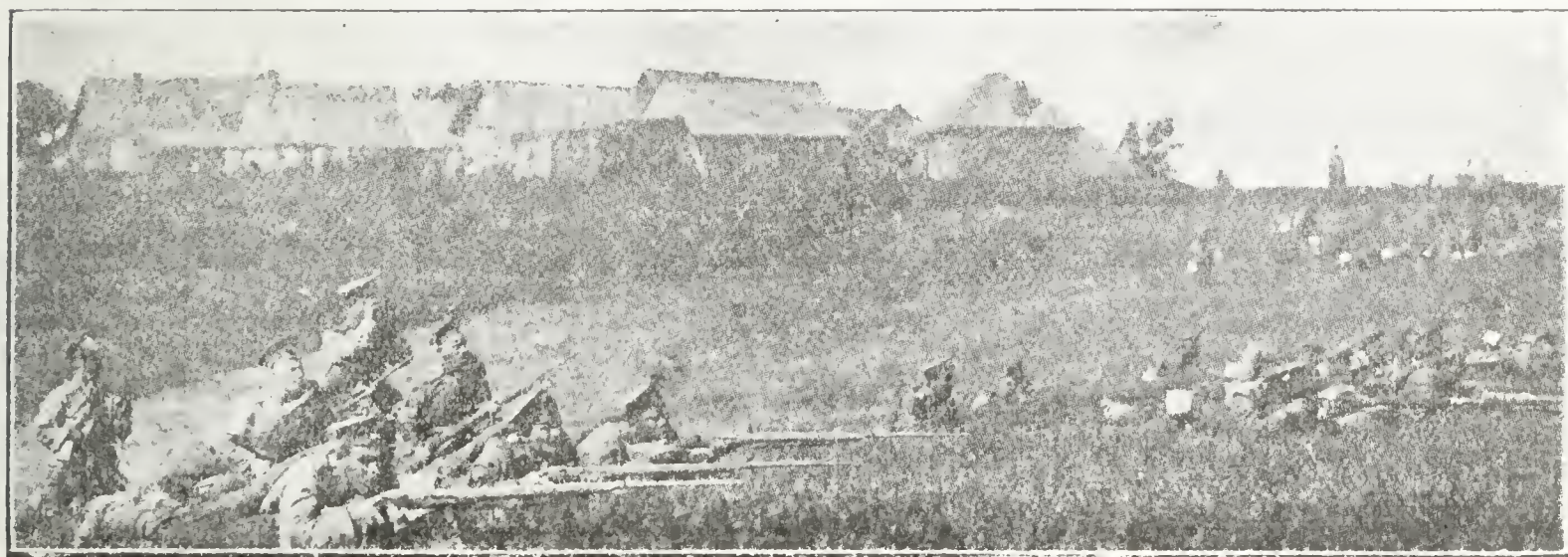
Головним ринком збуту австрійських і німецьких товарів були балканські держави. Австрія і Німеччина таки добре розгосподарувались в деяких тих краях, що сильно не подобалось Росії, тим більше, що вона маючи замкнену Дарданелами свою воєнну флоту на Чорнім морю, не могла собі здобути більшого впливу ані в тих краях ані на Середземнім морі.

Першою отже дійсною причиною війни були відносини економічні.

Другою дійсною причиною були так сказати претенсії історичні. В останній німецько-французькій війні 1870-71 р. Франція утратила Альзацію і Лотарингію. Сего вона за ніч в світі не могла переболіти і все звертала свої очі на ці краї, як би їх відібрати.

Російські ранені в дорозі до шпиталю у Львові.

Російська інфантерія коло села в Галичині.

Так само Росія має якісь претенсії до Галичини, котру вона ніби вважає за московську. З сеї причини вона старалась викликати в Галичині московську ірреденту, викликала у деякої частини нашої суспільности московські тенденції, запомагала їх матеріяльно і робила для своїх московських цілій податний ґрунт в Галичині і Буковині.

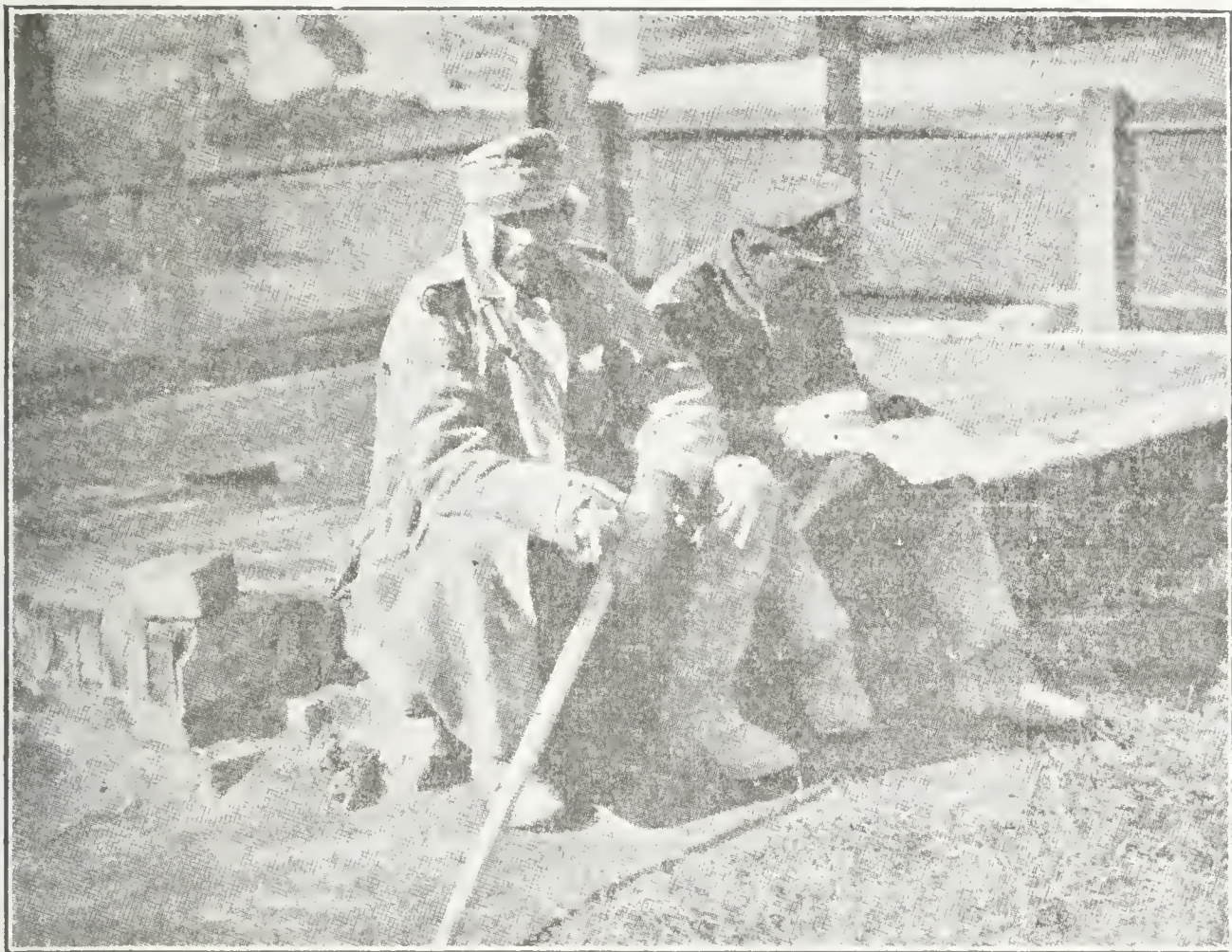
Ся справа для нас Українців дуже важна і тому ми мусимо над нею троха ширше застановитись. Росії не так ходить о Галичину, як о здушене народної свідомости, яка проявилась в галицьких Українців, а яких Росія хоче конче знищити. Як знаємо з річю, гетьман Богдан Хмельницький сполучив Україну з Москвою в Переяславським мирі, в котрім Українцям були запоручені широкі права. Та на жаль! Завдяки роздорам і деяким своїм перевертням Москалі крок за кроком відбирали Українцям права і старались український народ як найскорше знищити.

Та не вся Україна дісталась під Москаля. Близько 4 міліони Українців лишилось по розборі Польщі під Австрією, де до знесення панщини і заведеню конституції зачалось троха декше жити українському народови. Український народ поступав в Австрії дуже скоро вперед. Тут мав він свої школи, свої товариства, його мову шановано. Українським народом зачались інтересувати чужинці, навіть Англіїці і деколи складали грімкий протест проти поневолення українського народу в Росії.

Се все не подобалось Росії. Вона гнетучи український народ в Росії, не хотіла також, щоб сей народ розвивав ся в другій державі і тому хотіла, як найскорше забрати ту часть ав-

Російська артилерія в Галичині.

Австрійський і російський жовнір—ранені коло Львова

Гріб на поли в Галичині, де поховано 50 австрійських
і 11 російських жовнірів.

стрійської території, де живуть Українці, щоб їм не датись розвиватись і їх знищити.

Та не тільки Австрія і Росія мали свої історичні претенсії. Мала їх рівнож і Сербія, а се тому, що багато більше Сербів, чим в самім королівстві сербським, живе під Австрією. Сербія, котру в її змаганнях піднірала Росія, потрапила витворити в австрійських Сербів також великосербські тенденції. Остатній великий сербський процес, який відбув ся перед кількома роками в Загребі, був викликаний Сербією. Так отже і Сербія приготувляла собі податний ґрунт між Сербами в Австрії на случай війни, на що не могла спокійно дивитись Австрія.

Се отже були менше більше дійсні причини нинішньої великої європейської війни, котра, як то кажуть, як не тепер, то в четвер, булаб вибухла.

Позірна причина війни.

Позірною причиною війни було замордоване Фр. Фердинан-

Міст на Дністрі в Галич, висаджений в воздух Австрійцями при цофаню ся перед Москалями.

Церква в Галичині оставна по битві з Москалями.

Російський жовнір на варті в Галичині.

да, австрійського престолонаслідника дня 28 червня 1914 р. в Сараєві. Мордерства доконало двох Сербів, Габринович, складач друкарський і студент Принціч.

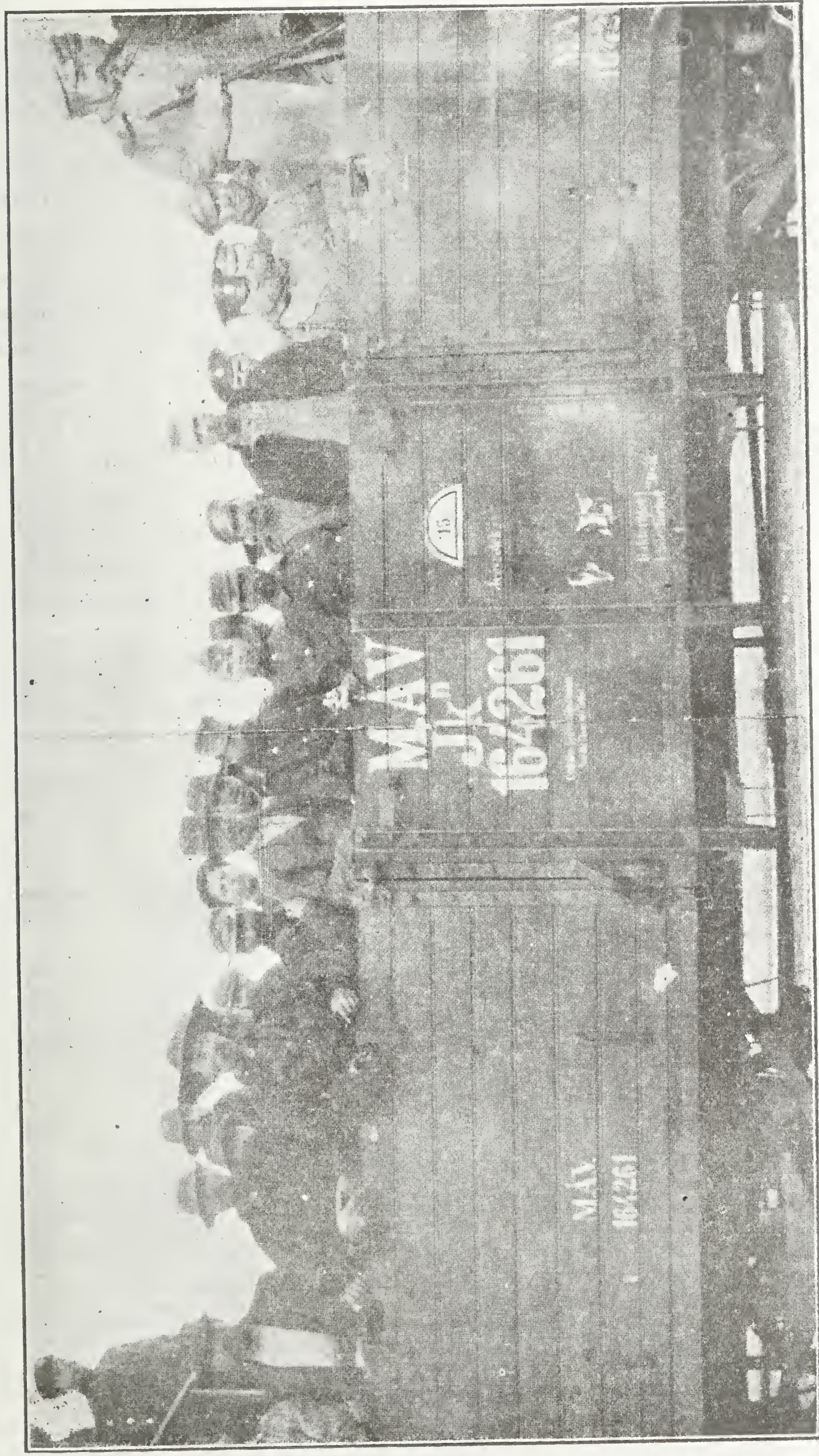
Архикнязь Франц Фердинанд був оден з здібніших людей в світі. Не знати ближче, яке булоб його пановане. Говорено всправді, що він хотів дати кожному народови в Австрії самоуправу, але о тім щось певного сказати, не можна.

Знаємо за те цілком певно, що одинокою справою, якій він був віддався з тілом і душею, було військо. За се здаєсь і любив його німецький цісар Вільгельм, з котрим він зіставав в дуже сердечних відносинах. Так Сербія як і Росія дивились не дуже прихильно на австрійського престолонаслідника, за його мілітарні стремління. Вони бачили, що Австрія і так мілітарно сильна, а як ще більше скріпить ся і буде в союзі з Німеччиною, тоді трудно буде їм дати раду. Сербія була зла на него ще і за анексію Босні і Герцеговини і за утворене самотійної Альбанії, котрі то справи Серби приписували австрійському престолонаслідникови. То були причини, завдяки котрим згинув Франц Фердинанд, а з причини замордованя Франца Фердинанда повстала велика нинішня європейська війна.

Приготованя до війни.

До сеї великої європейської війни приготовлялись всі європейські держави. Вистарчить сказати, що з року на рік кожда держава побільшувала свій военний бюджет, побільшувала число своїх військ, купувала нові гармати, будувала нові кораблі і асекурувала себе в ріжний спосіб перед другими державами.

Непевність поділила великі європейські держави на два табори: тридержавний союз і тридержавне порозумінє. До першого належали: Австрія, Німеччина і Італія, до другого: Франція, Англія і Росія. Ті союзи мали на ціли вдержати європейський спокій, а також в разі війни спільно боронити своїх інтересів, що і бачимо в нинішній європейській війні. По одній стороні стоїть тридержавне порозумінє сеє: Англія, Росія і Франція з меншими державами, з другої сторони: Німеччина і Австрія з Туреччиною, але без Італії. Італія не бере участі у війні з тридержавним союзом і оправдує себе тим, що Німеччина перша викликала війну, а Італія мала тільки тоді боронити тридержавного союзу, колиб котра чужа держава була напала на Австрію або Німеччину і тим примусила ті дер-

Москалі провадять австрійських полонених.

жави воювати.

Сили воюючих держав.

Нім приступимо ближше до обговорення війни, розглянемо тут, які держави беруть участь в війні і які їх мілітарні сили. Як вже було сказано що одній стороні стоїть в борбі тридержавний союз: Німеччина і Австрія без Італії, а з Туреччиною, з другої сторони тридержавне порозумінє: Англія разом з всіми своїми колоніями, Франція і Росія з Сербією, Чорногорою, Бельгією і Японією. Не знати тепер, чи ще яка держава не виступить до війни, що дуже можливе, але поки що воюють лишень ті. Мілітарні сили воюючих держав представляють ся так:

Сили на суші.

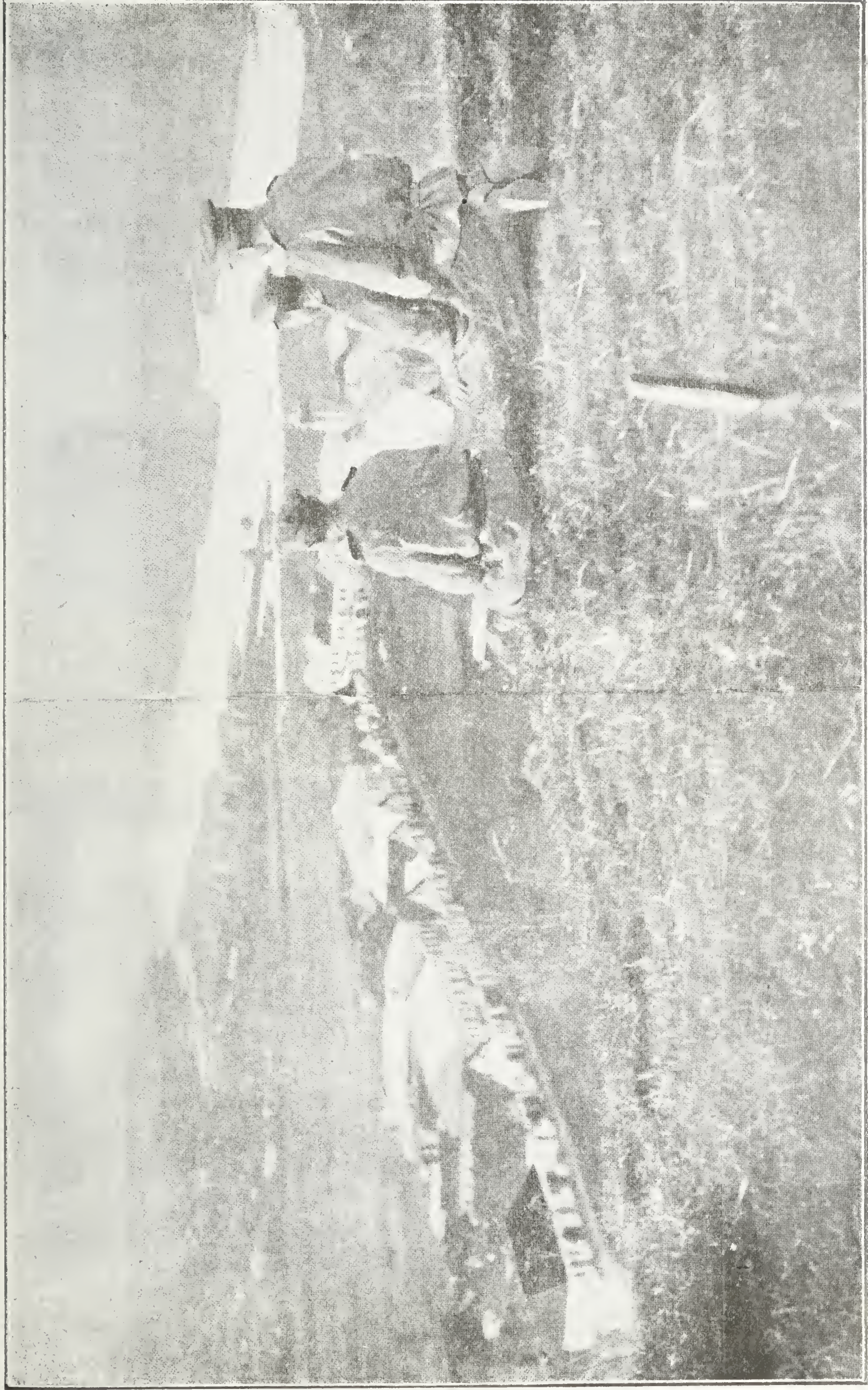
I

Німеччина регулярного війська	5,200,000
Німеччина нерегулярного , ,	1,000,000
Австрія регулярного війська	2,000,000
Австрія нерегулярного , ,	3,000,000
Туреччина регулярного війська	1,200,000
Туреччина нерегулярного , ,	2,000,000

II

Англія регулярного війська	800,000
Англія нерегулярного , ,	3,000,000
Франція регулярного війська	4,000,000
Франція нерегулярного , ,	1,000,000
Росія регулярного війська	5,500,000
Росія нерегулярного , ,	5,200,000
Сербія регулярного війська	300,000
Сербія нерегулярного , ,	100,000
Чорногора нерегулярного війська	50,000
Бельгія регулярного війська	22,000
Бельгія нерегулярного війська , ,	400,000
До регулярного війська врахована резерва.	

Японія брала участь в війні о стільки, що забрала німецьку винаймлену територію в Хінах Кіав-Чав, котру обіцяла звернути Хінам, та і дотепер не віддає. Дальшої участі в війні не бере, тому ми не будемо подавати її мілітарних сил.

Вид Галча з австрійської обсерваційної станції.

Сили на воді.

I

Німеччина:

Воєнних кораблів	33
Воєнних кружляків	4
Узброєних кружляків	9
Легких кружляків	45
Контр-торпедовців	132
Торпедових суден	18
Підводних суден	22

Австрія:

Воєнних кораблів	10
Воєнних кружляків	6
Узброєних кружляків	3
Легких кружляків	9
Контр-торпедовців	12
Торпедових суден	63
Підводних суден	6

Туреччина:

Воєнних кораблів	4
Легких кружляків	4
Контр-торпедовців	9
Торпедових суден	7

II

Англія:

Воєнних кораблів	60
Воєнних кружляків	9
Узброєних кружляків	34
Панцирних кружляків	17
Легких кружляків	92
Контр-торпедовців	232
Торпедових суден	59
Підводних суден	76

Франція.

Воєнних кораблів	22
Воєнних кружляків	2
Узброєних кружляків	19
Панцирних кружляків	2
Контр-торпедовців	74
Торпедових суден	148
Підводних суден	78

Австрійський військовий штаб приглядаєсь російському атакуванню.
Австрійський наслідник престолу тримає мапу в руці.

Австрійські кадети.

Росія

Воєнних кораблів	12
Воєнних кружляків	7
Узброєних кружляків	6
Легких кружляків	16
Контр-торпедовців	140
Торпедових суден	29
Підводних суден	37
Сербія, Чорногора і Бельгія своєї фльоти не мають.	

Воздушна фльота.

Літаки і бальони.

I.

Німеччина	300
Австрія	150

II.

Англія	130
Франція	750
Росія	380

І інші воюючі держави воздушної фльоти не мають.

Як з віставлення мілітарних сил бачимо, то сторона тридержавного порозуміння є сильніша, але за те військо тридержавного союзу є далеко ліпше вправлене і має ліпшу амуніцію, що в теперішніх війнах відграє величезну роль.

Виповідженє війни.

По замордованю австрійського престолонаслідника архикнязя Франца Фердинанда і по перепровадженю слідства, прийшла Австрія до переконання, що виновниками сараєвського атентату не були дійсні мордерці. Тих виновників треба шукати в Сербії, в великосербській організації, до котрої належало та ож много визначнійших Сербів. Австрія вже і перед тим мала багато клопоту з великосербською агітацією. Хоча чи позв'язавсь вже раз сих великосербських тенденцій, постановила вступити енергічно.

Дня 23 липня вислала Австрія Сербії ультіматум, в котрім ждала між иншими: щоби австрійські урядники брали участь в здавленю великосербської агітації, зверненої против Австро-Сербії, щоби Сербія персвела слідство против тих виновників сараєвського атентату, котрі є в Сербії, та щоби в тім слідстві брали участь також ви делеговані Австрією урядники.

Відділ армії союзників побитий Німцями.

25 липня одержала Австрія від Сербії відповідь на своє ультіматум, в котрій Сербія годилась на другі точки, крім тих двох, що ми в горі навели.

Австрійське правительство не вдоволилось сею відповіддю, зарядило частинну мобілізацію своєї армії і винувіло 28 липня 1914 р. війну Сербії. Так отже день 28 липня, є днем, в котрім зачалась заверуха, яка може цілковито перемінити уклад держав в Європі.

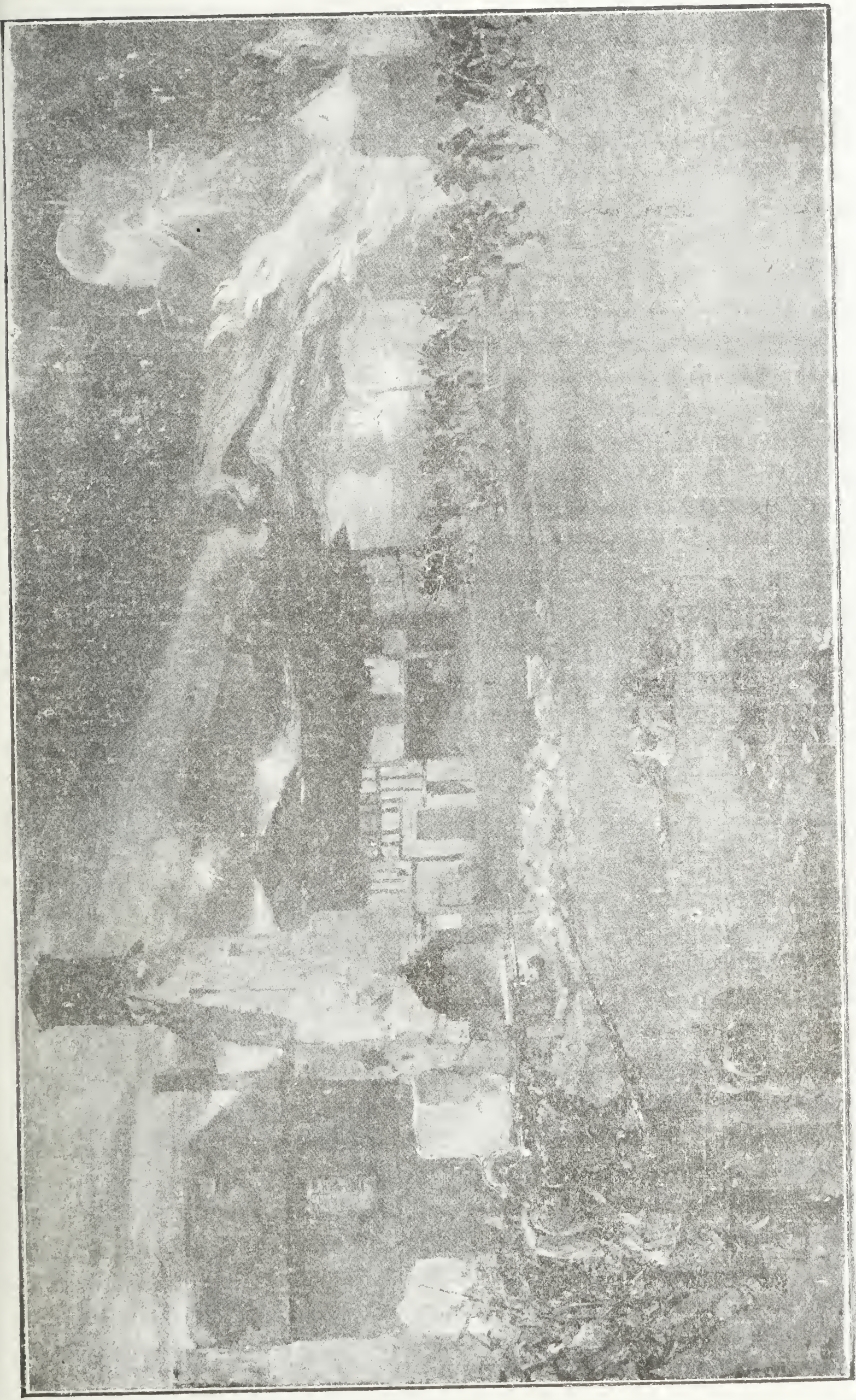
На wypowiedженє війни Австрією Сербії зарядила Росія свою мобілізацію і оголосила світові, що не pozwoliть Австрії воювати з Сербією. З сего кождий видить, що Сербія булаб дала Австрії на її ультіматум, таку відповідь, якої Австрія жаждала, та маючи запевнену підмогу Росії, не дала.

На зарядженє московської мобілізації не хотіла спокійно дивитись Німеччина. Вона вислала 31 липня Росії ультіматум, домагаючись, щоби Росія заперестала мобілізуватись. Росія на се не дала відповіді, тому дня 1 серпня видала Німеччина Росії війну.

Хотячи знати, яке становище взглядом війни Німеччини з Росією займе Франція, вислає Німеччина в тій справі запитанє до Франції. На се зарядила Франція свою мобілізацію і відповіла, що Франція буде поступати так, як її схочесь. Така відповідь не значила нич иншого, як се, що Франція буде також воювати і на сю відповідь Німеччина дня 2 серпня вислає своє військо через князівство Люксембург. не питаючи навіть люксембурського правительства, чи воно на то згодить ся і вступає в границі Франції. Дня 3 серпня зажадала Німеччина від бельгійського королівства вільного переходу для своїх військ, котрі мали йти на Францію, повідомляючи рівночасно, що Бельгія дістане за се відшкодованє. Та Бельгія на се не пристала і тому Німеччина винувіла її війну і рівночасно вислала свої війська в бельгійські границі. Бельгія звернулась о поміч до Англії, щоби вона боронила її неутральности. Англія послає Німеччині ультіматум, а коли та не дає жадної відповіді, винувідає її дня 4 серпня війну.

Дальші формальні wypowiedженя війни наступали по собі дуже скоро: 6 серпня винувідає Австрія війну Росії; 7 серпня винувідає війну Чорногора Австрії; 9 серпня Сербія Німеччині; 10-го Франція, Австрії, а 12-го Англія Австрії, а Австрія Англії.

З Англією стала до війни против Німеччини та-

Шобіда французької інфантерії над Німцями.

кож Японію і та висилає 16 серпня Німеччині ультіматум, жадаючи, щоб Німеччина забрала свої військові кораблі з хінських і японських вод і щоби віддала Хінам свою винаймлену колонію в Хінах, Кіау-Чав. Німеччина на це домагане Японії ніч не відповіла і тому Японія видає війну Німеччині дня 23 серпня. За сьм видає Японії війну Австрія.

Німеччині вдалось пізніше намовити до війни Туреччину.

Дня 28 жовтня Туреччина бомбардує російську чорноморську флоту і російські берега і тим самим зачинає війну з Росією. Англія хотіла відвести від війни Туреччину, та коли се їй не вдалось, виповідає Туреччині війну разом з Францією дня 2 листопада.

Плян військовий Німеччини.

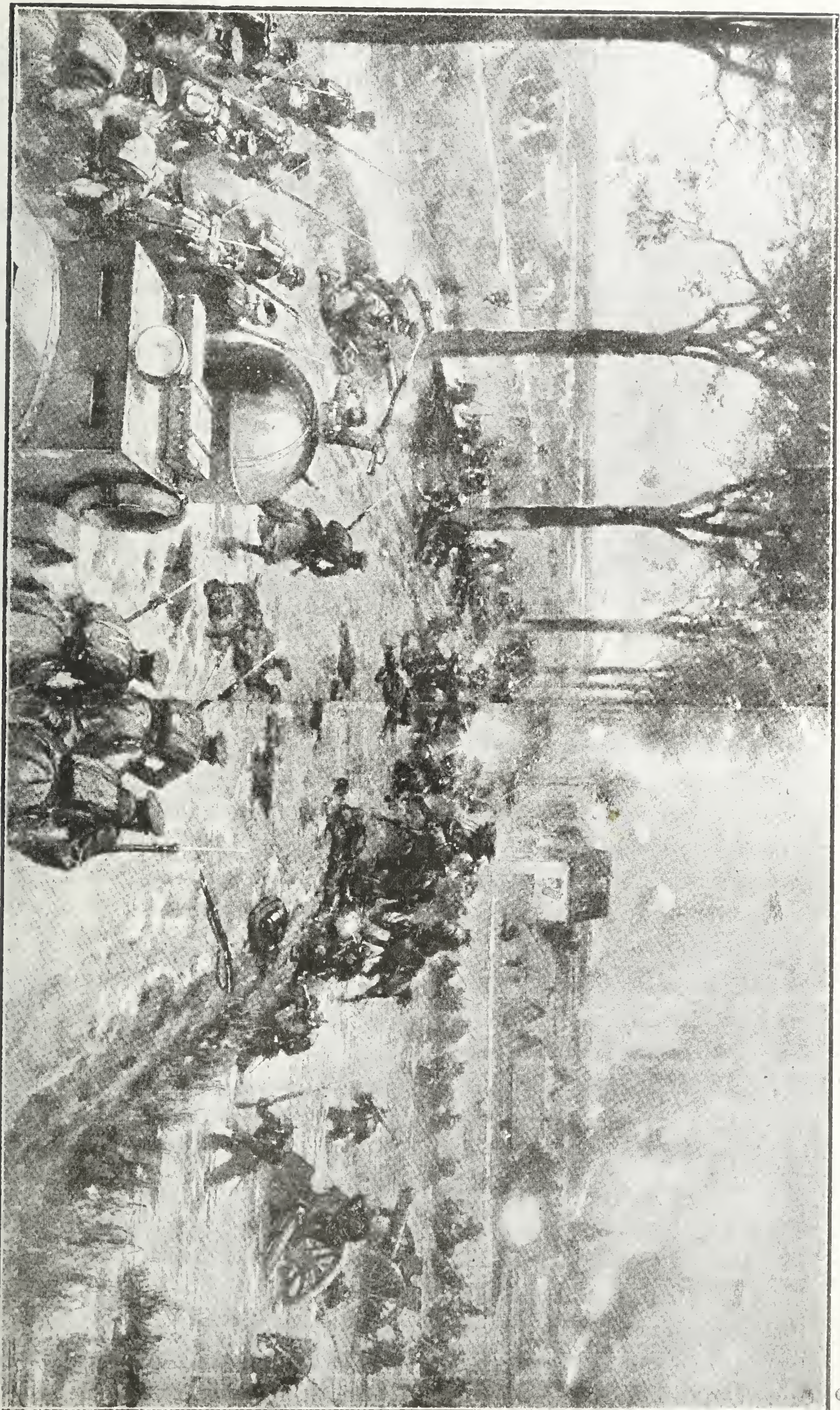
Німеччина, виповідаючи війну на всі сторони, вірила в силу своєї армії, котра є найлучшою і добрим своїм средствам комунікаційним. Її військовим планом було побити Францію скорше, чим Росія зможе змобілізуватись. Побивши Францію, хотіла Німеччина змусити її до заключення миру, а потім звернути всі свої сили против Росії. Сей план німецький можливо, що і був би ся вдав, колиб Бельгія була дозволила Німеччині на вільний перехід німецьких військ до Франції. Та Бельгія на се не згодилась. Німеччина мусіла стратити довгий час на заняті Бельгії і за той час Росія змобілізувалась і виставила, як вірити декотрим телеграмам 5,000,000 армію. З сеї то причини мусіла Німеччина змінити свій перший військовий план, відкликати частину своїх військ з західного військового терену і вислати на східний терен війни з Росією, де австрійсько-німецькі війська поступають після спільного військового плану.

ВІЙНА В ЕВРОПІ.

Війна Австрії з Сербією і Чорногорою.

Полуднений терен війни.

По винувідженю війни Австрія сейчас зачала військові кроки против Сербії. Одна армія зачала бомбардувати Білгород, столицю Сербії, котра лежить на против угорської твердині Землін по другім боці Дунаю. Сербі видко не дуже вірили своїм силам, бо перенесли столицю Сербії з Білгороду до Ніш. Рівночасно вступила в границі Сербії друга австрійська армія з заходу і посувалась в глибину краю. О битвах, які відбува-

Німці в дорозі до Калге. Союзники отворили канал і заглигли околицю, через яку йшли Німці.

лись на тім терені війни, ми не можемо собі виробити ясного поняття. Телеграми, які приходили, були дуже неясні. Серби все доносили о великих побідах, які відносили над австрійськими військами, та як показалось, не всі були правдиві. Неправдивими були також донесення Чорногорців про їх побіди. Австрія справді лишила мало свого війська на тім терені війни під проводом генерала Потьорека, однак якби Серби і Чорногорці були вдійсности віднесли тільки світлих побід над Австрійцями, булоб давно відобрали Босню і Герцеговину.

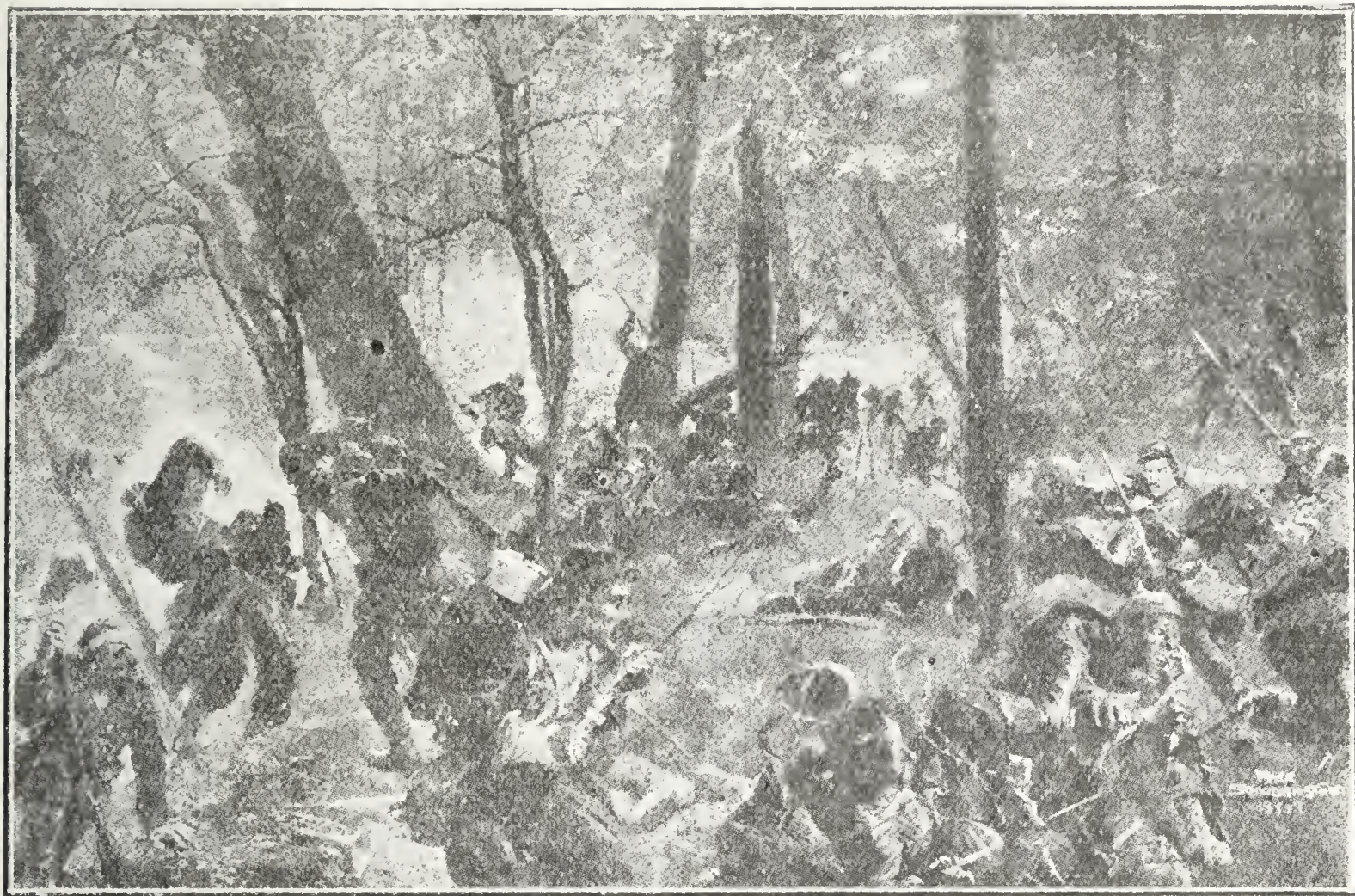
Тимчасом показалось що иншого. Дня 2 грудня забрали Австрійці Білгород і пігнали Сербів в глибину краю. Серби сподівались помочи від Росії, висилали навіть послів до рос. цара, та нічо не дістали. Справді відобрали Серби Білгород назад від Австрійців, але се мала користь для них. Битви о відобране Білгороду вони не звели. Австрія змушена була вицофати свої війська з полудневого воєнного терену на воєнний терен в Галичині і тому Сербам вдалось відобрати Білгород. Ось тільки.

Положенє Сербії взагалі страшне. Вже перших дві балканських війни знищили в великій мірі Сербію, а теперішня добиває єї.

Пані Граїч, жінка підсекретара заграничних справ, яка дотепер перебувала в новій столиці Сербії, Ніш і доглядала в шпиталях ранених сербських жовнірів, вернула тепер до Злучених Держав і займаєсь збіркою для бідної Сербії.

Вона розповідає, що в Сербії царить страшна нужда. 50,000 ранених сербських жовнірів, і 60,000 збігців знаходяться в безвихіднім стані. Брак лікарств і брак лікарів. Один лікар припадає на 1000 жовнірів. Він не може дати ради такій великій кількості ранених і тому багато з них гине перед часом задля браку лікарської помочи. До того відчуваєсь брак поживи. Народ терпить голод. Вчасно розпочата війна і покликанє мушин до оружя не дали зібрати з поля збору збіжа. Сербія надіялась на поміч Росії, та даром надіялась. Тепер бачить, що на Росію не можна покладати жадних надій.

Так розповідає жінка сербського підсекретара заграничних справ про положенє Сербії і мусимо прийняти після єї слів що воно є безвихідне. Инші вісти лише доповнять тут сказане. Сербія переходить на край жінок, бо число мушин дуже змаліло.

Страшна битва в Арагонських лісах в Франції.

Поле засіяне трупами по битві над Марною.

ВІЙНА АВСТРІЇ І НІМЕЧЧИНИ З АНГЛІЄЮ ФРАНЦІЄЮ І БЕЛЬГІЄЮ.

Західний терен війни.

По остатній програній прусько — французькій війні 1870-71 р. Франція уфортифікувала свої границі від Німеччини двома рядами твердинь. Німеччина знаючи о тім добре, не хотіла гратити даром війська на здобуте французьких твердинь і тому в тих місцях, де французька границя стикаєсь з німецькою, Німці заняли оборонне становище. За се звернули свою увагу на ту границю Франції, котра не була уфортифікована, а тою були границі люксембурсько-французька і бельгійсько-французька. Тепер зрозуміємо, чому Німеччина зломилла нейтральність Люксембургу і виповіла війну Бельгії. Німеччина хотіла дістатись до Франції з тої сторони, з котрої Франція не була уфортифікована, а дорога туди вела через Люксембург і Бельгію.

Просячи Бельгію о вільний перехід німецьких військ через її краї Німеччина може не думала, що Бельгія буде тому спротивлятись. Однак сталося инакше, як вона думала. Бельгія виступила до борби з Німеччиною і хоробро ставила опір ворожому війську. До першої великої битви прийшло під бельгійською твердинею Ліж, котру Німці мали замір здобути в кількох годинах, а на здобуте котрої стратили кілька двів. Здобувши Ліж, пішли Німці на другу бельгійську твердиню Намур, котру рівнож здобули. Звідси часть війська лишилась в Бельгії і та заняла столицю Бельгії Брукселю, друга досить сильна армія ввійшла в границі Франції. По дорозі прийшло до більшої битви під Шарлерой, в котрій Німці віднесли побіду над військами бельгійськими і їх союзниками Франгузами і Англіїцями. Битва під Шарлерой мала бути дуже страшна і страти по обох боках мали бути величезні. З відси німецька армія манерувала дальше, забираючи менші французькі твердині, побідоносним походом на Париж.

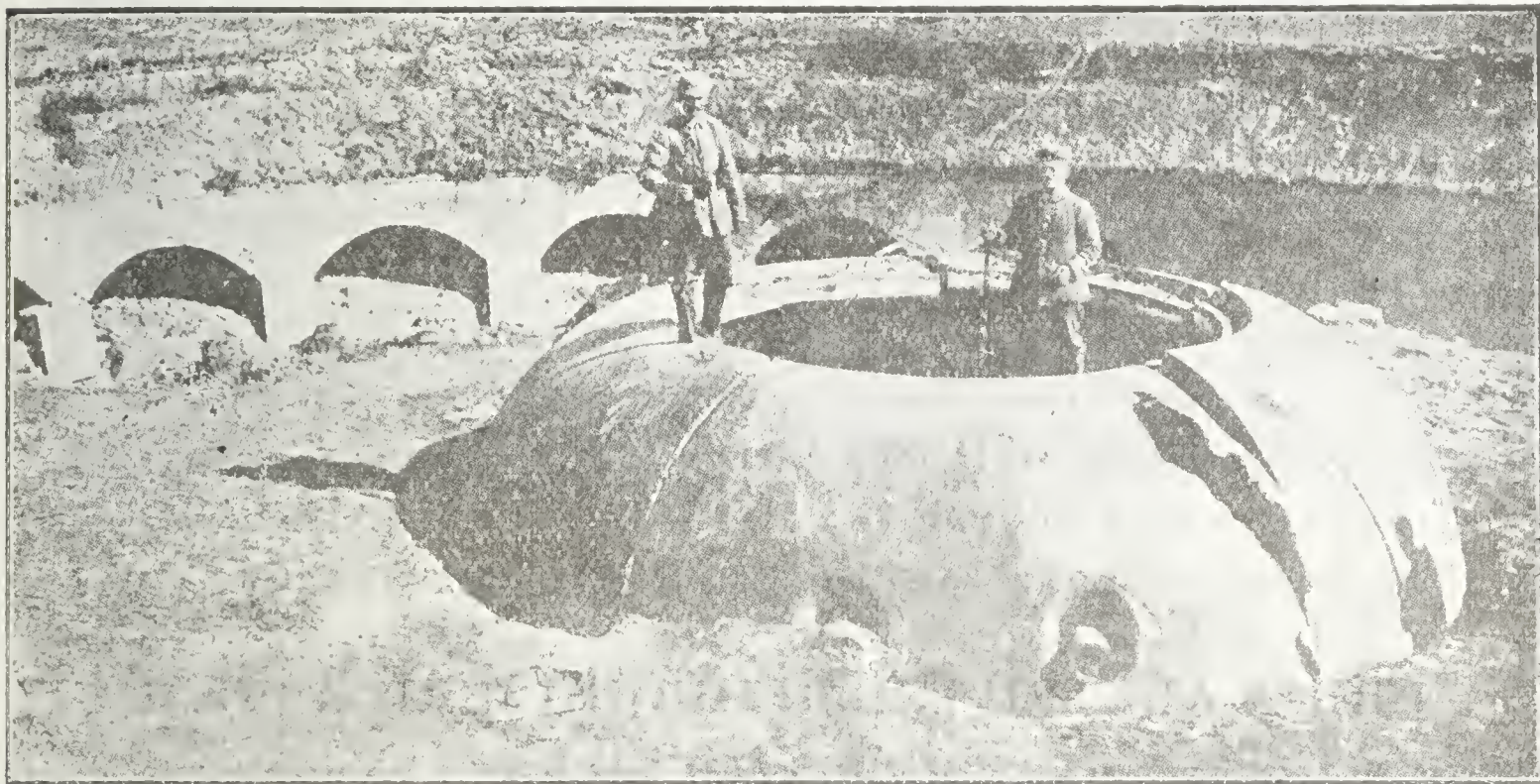
В Франції настав великий переполох. В Парижі зібрано великі маси війська і на гвалт його фортифіковано. Столицю Франції перенесено з Парижа до Бордо, де забралось ціле французьке правительство. Днем і ночью літали понад Парижом Цеселіни і своїми бомбами ширили ще більший переполох між мешканцями Парижа.

Здавалось, що Париж не устоїть і що скоро здобудуть його.

го Німці.

Німецькими військами, котрі дійшли аж під Париж, доводив генерал фон Клюк.

Та Німці зобачили, що о занятю Парижа не є можливим їм тепер думати, бо на сході зібрала Росія хмари військ і тому треба було часть німецької армії вислати на схід до борби з Москалями. Німецька армія зачалась тому цофати з під Парижа

Розбита копула франц. форту в Мобез тяжкими німецькими
канонами.

Знищені форти в Ліж в Бельгії.

серед найгірших обставин і так дійшла аж до ріки Анїзи, де сильно уфортифікувалась і де до тепер беть ся з французько-англійськими військами.

Відіславши часть своїх військ до борби на схід, Німці змінили свій перший плян походу на Париж і виробили другий за-няти північне бельгійське і французьке побереже. Тому вислали вони свої війська на однуку бельгійську твердиню, яка була остала, на Антверпію і по кровавій завзятій борбі, котра тревала 11 днів, дня 9 жовтня здобули.

Дальше заняли побережні міста Остенду і Дункірк і почали машерувати на надморське французьке місто Кале, звідки найкоротша дорога до Англії і звідки їм можливо зачати воєнні чинности против Англії. Та в маршу на Кале станули на перешкодї союзні війська, спинили їх і там провадять ся тепер завзяті битви.

Піла воєнна лїнія на західнім терені тягнесь від Альзациї і Льотарингії аж до Північного моря. Головні воєнні операції відбували ся і відбувають ся в Бельгії і в північній Франції. на других місцях нема важнішого нич до занотованя.

ВІЙНА АВСТРІЇ І НІМЕЧЧИНИ ПРОТИ РОСІЇ.

Східний терен війни.

Воєнний терен, на яким провадить ся війна між Австрією і Німеччиною з одної, а російською державою з другої сторони, се власне наша Галичина і Польське Королівство. На тім терені Австрія і Німеччина мали поступати спільно, а лїнією оборонною, в котрій Австрія мала ставити Москалям опір, мав бути Черемисьль і ріка Сян.

Дивним може комусь здаватись, чому Австрія не боронила східної Галичини і Буковини? Відповідь на се питає дуже легка. Колиб Австрія була хотіла боронити східну Галичину з Буковиною, мусілаб була вислати в ті краї велику свсю армію. Москалі могли тоді внасти до Галичини з півночи з Польського Королівства і дуже легко відтяти ту австрійську армію від головних австрійських і німецьких військ. Поворот армії через Карпати бувби майже неможливий і ся армія моглаб бути дуже скоро знищена.

Маючи се на увазі лишила Австрія в Галичині свої звичайні залоги і троха резерви, а головну свою силу: дві армії з головними комендантами генералами, Данклем і Авфенбергом вислала до Польщі, де австрійські війська получившись з ні-

Бритійські офіцери в шанцях.

Африканці в французській армії проводять полонених Німців.

мецькими мали заняти Польщу і лагою наперед від Карпат аж до Балтийського моря поступати в глибину Росії.

Се був плян майже цілком певно так Німеччини як Австрії і се бачимо з перебігу дотеперішних битв на східнім терені.

Зараз по wypowiedженю війни дві австрійські армії під проводом генералів Данкля і Авфенберга вступили в Польське Королівство. До більших битв прийшло під Меховим, Красніком, Красноставом і Люблином. Особливо битва під Красніком була дуже кровава. Поле битви було дуже негідне для австрійського війська, та все таки Австрійці віднесли тут світлу перемогу над Москалями.

По wypowiedженю війни вступили до Польського Королівства також війська німецькі. Вони заняли Ченстохову і Лодзь і посувались також в глибину Польщі.

Тоді власне Москалі зібрали велику силу війська і вислали на поле війни. Армія генерала Рененкампа вступила в Королівські Пруси, середня армія великого князя Миколи Миколаєвича виступила до борби з австрійськими і німецькими військами, котрі ввійшли в Польське Королівство, а армія генерала Руцького вступила в Галичину.

Найскорше не повелось армії Гененкампа в Королівських Прусах. Вона зістала побита під Таненбергом, де много Москалів зістало убитих, а около 90,000 дісталось до неволі. Німецькими військами доводив генерал фон Гінденбург, один з найздібніших німецьких генералів. Дня 18 вересня не було вже на німецькій території ані одного московського вояка, о чім Німці з тріумфом доносили. Побивши Москалів, ввійшов Гінденбург рівнож в Польське Королівство і побідоносно посувавсь в Польщу.

О середній московській армії великого князя Миколи Миколаєвича ми мали мало вісток і про ню нема що говорити.

Трета армія генерала Руцького, котра вступила в Галичину, мала дуже легку задачу. Як вже було згадано, Австрійці не боронили східної Галичини, лишили там мало війська і тому московські війська легко занимали одну місцевість за другою. До Галичини вступили вони зі Сходу коло Збаража, Підволочиск і Гусятина, Чорткова і з північної сторони коло Рави Руської. Майже у всіх тих місцевостях зводило австрійське військо битви з Москалями. І так коло Збаража і Підво-

лочиск ставив опір Москалям 15 полк тернопільський, однак задля більшої сили Москалів мусів уступити до Тернополя. Тут звів він другу борбу і подався в сторону Перемишлян, де на поміч йому прийшов бережанський полк 55. Тут знесли оба разом знова борбу з Москалями. Відтак уступили аж під Красне, де получились з львівським гарнізоном.

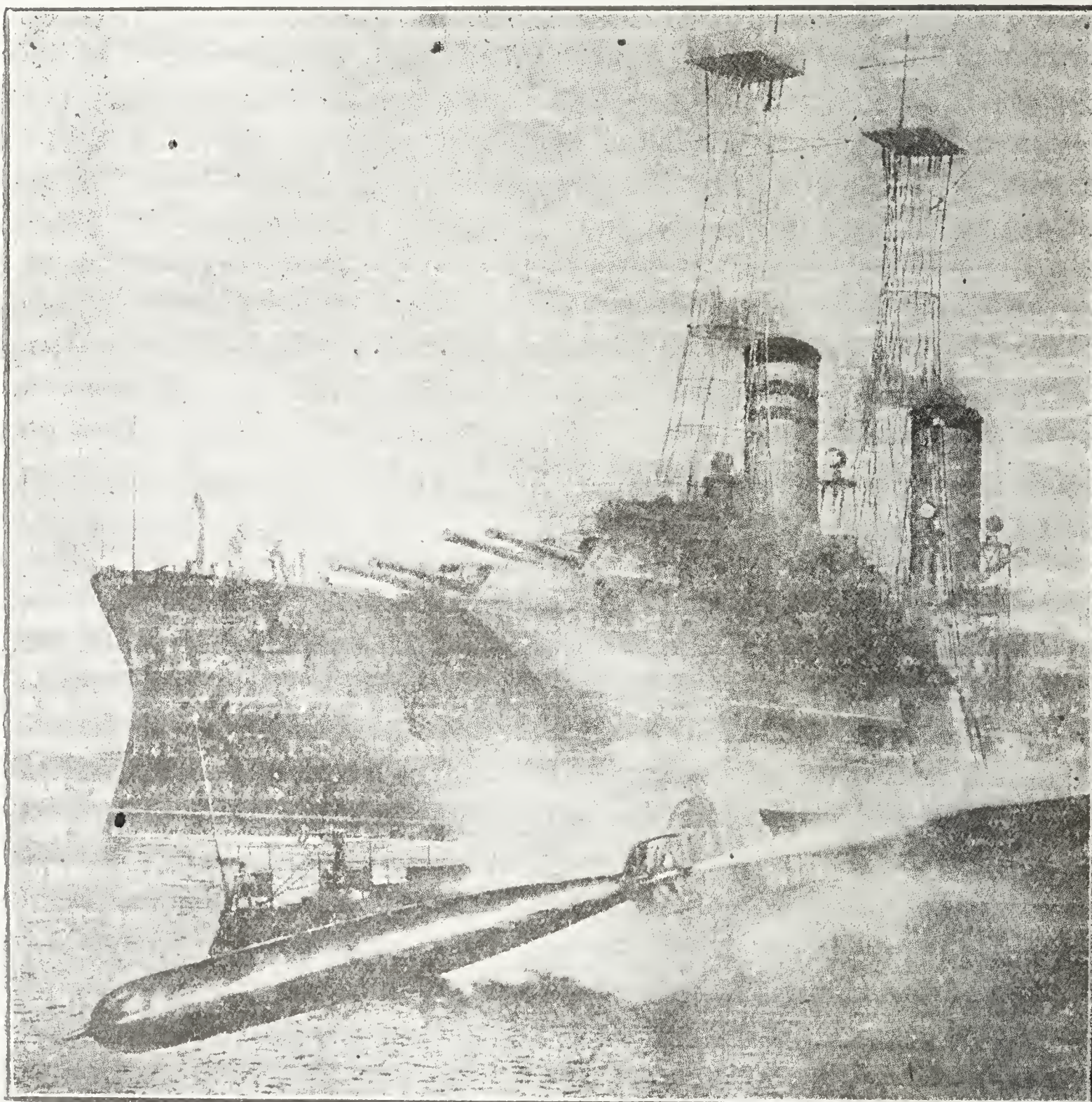
Та не тільки в тих місцевостях, але в кождих других австрійське військо ставило Москалям опір, та всюда мусіло уступити задля переважаючі сили ворога.

До більшої битви прийшло під Красним, де сходять ся два залізничні тори, оден з Бродів, а другий з Тернополя. Там ставив перший опір Москалям львівський гарнізон, полученний з всіми форпостами, виселаними на границю. Звідси йшли Москалі на Львів і крок за кроком кождий фіт землі мусіли здобувати. Власне тоді, коли Німці манерували побідоносно на Париж, австрійські війська дня 3 вересня, звівши наперед кількадевний тяжкий бій, уступили зі Львога, не хочучи на-ражувати міста на знищенє і подались в сторону Городка. Тут вже витворилась була боева лінія, котра тягнулась від Миколаєва над Дністром через Городок, Раву Руську, Люблін ген з перервами аж до Балтійського моря. Під кождими з wymienених міст в Галичині звели Австрійці ще завзяту борбу однак мусіли уступити далше на захід під Перемишль. Побивши малі австрійські залоги перейшли Москалі 19 вересня ріку Сян, а 22 вересня зачали першу облогу Перемишля.

Москалі сподівались взяти Перемишль до 3 днів. Вони так були певні, що возьмуть Перемишль, що були вислали навіть свого парламентарія до коменданта твердині Кусманска, щоби він віддав твердиню в руки Москалів. Та перерахувались. Твердиня в першій облозі не тільки встоялась, але ще нанесла много шкоди Москалям. Відомости, які прийшли по першій облозі Перемишля ствердили, що там мало згинути до 40,000 Москалів. Коли одна частина московських війск під проводом генерала Болгара, Радка Димитрієва облягала Перемишль, інші московські війська перейшли Карпати і дістались були навіть на Угорщину, ще інші московські війська завняли Ярослав, Ряснів, Тарнів, а передні козацькі патрулі показались були аж під Бохнею. В тій власне хвилі Німці, зібравши всі свої сили, манерували на Варшаву і дня 14 жовтня були всего 20 миль від Варшави. Австрія знова зібравши нове військо коло Кракова і на Угорщині, зачала атаки. Моска-

Канадійське військо в Ав'її.

Торпеда відпливаюча до ворожого корабля.

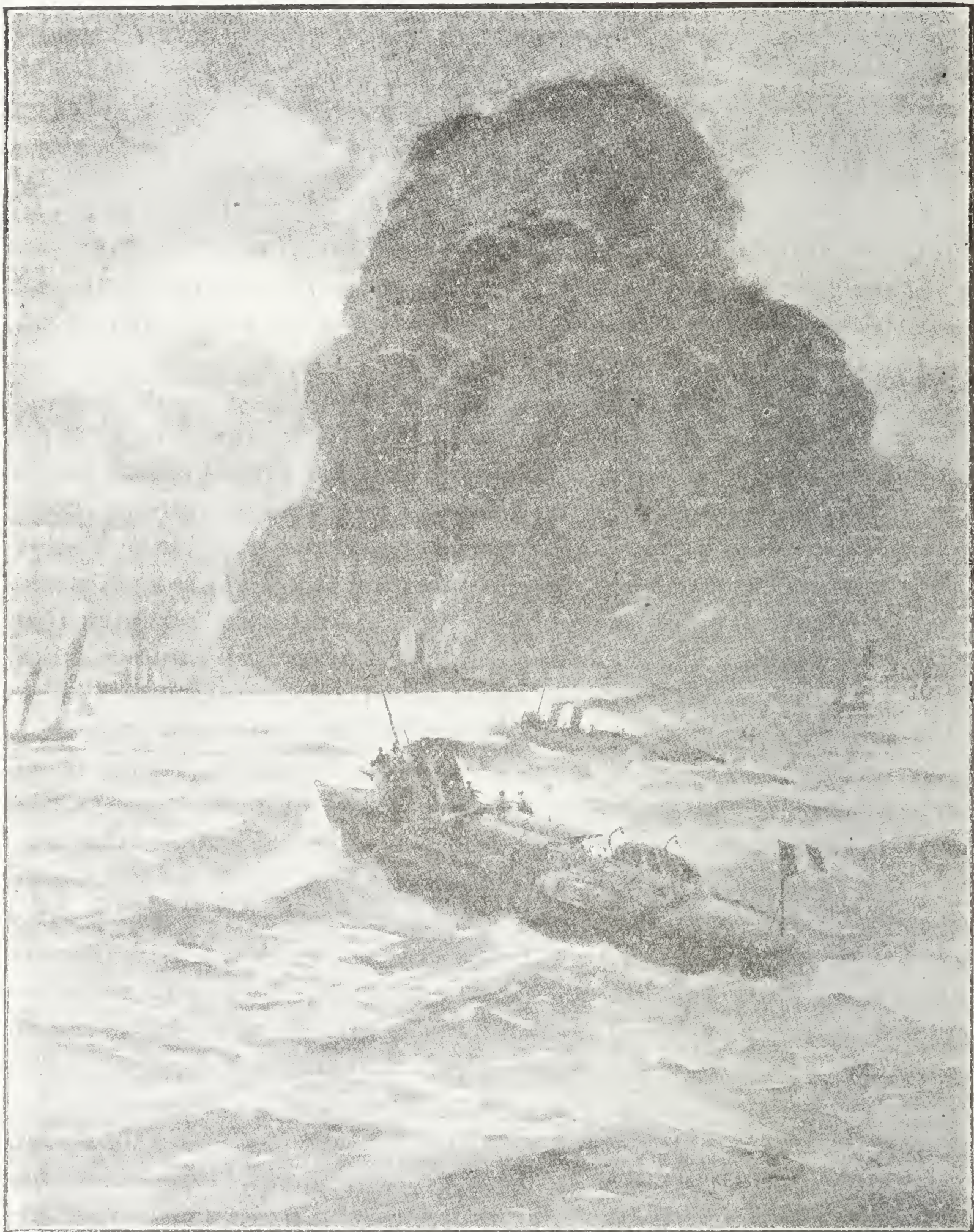
лям тепер зачалось неповодити. Їх вигнано з Угорщини цілком. Австрійські війська перейшли Карпати і відігнали Москалів аж за Стрий. Таксамо на заході не велось Москалям. Їх вигнано з Тарнова, Ярослав і мусіли відступити 11 вересня від облоги Перемишля. Також на Буковині австрійські війська відносили побіди. Вони вигнали Москалів з Чернівців і загнали їх аж за Снятин.

Коли се діялось в Галичині, Німці були змушені зробити від Варшави відворот і податись взад до першої оборонної німецької лнії. Рівночасно австрійські армії генералів Данкля і Авфенберга, котрі оперували в Польщі, дістались були хвилю також в дуже прикре положенє і мусіли відступити взад, однак їх не вигнано цілком з Польщі.

По відвороті Німців з під Варшави війшли Москалі знова в Пруси і заняли майже цілу Галичину. Вони приступили дня 11 листопада до другої облоги Перемишля, забрали Ярослав, Ряшів, Тарнів, Бохню, і козацькі форпости показались були навіть під Краковом. Рівночасно перейшли Карпати і вступили пораз другий на Угорщину. Москалі розголосили о своїх страшних побідах, казали, що вже розбили Німців і Австрійців та скоро показалось цілком що иншого. Відворот Німців з під Варшави наступив тільки з тактичних воєнних плянів і вони скріпивши свої сили військами з західного терену війни двигнулись пораз другий на Варшаву. В скорім часі заняли вони Лодзь, де мала бути дуже крівава битва. Страті в тій битві по обох боках обчисляють на 280,000. До другої великої битви в тім другім німецькім поході на Варшаву прийшло між Ловічом а Скерневицями, де мало згинуту також дуже много людей. Німці, як доносять тепер телеграми знаходять ся знова 16 миль під Варшавою і голосять, що теперішні їх побіди мають бути дуже великі. Битва між Ловічом і Скерневицями мала бути одною з найбільших в світі.

Коли Німці знова другий раз рушили на Варшаву, австрійські війська вигнали пораз другий Москалів з Угорщини, перейшли Карпати, заняли Новий Санч, Сянок і відігнали далеко Москалів від Кракова. Деякі телеграми доносять що Австрійці сподіють ся відігнати Москалів скоро з під Перемишля.

Так представляє ся воєнне положенє в Галичині. Ціла українська частина Галичини тепер в руках московських, з винятком Перемишля, котрого залога знаменито держить ся,

Як німецьке підводне судно затопило англ. корабель „Гермес“.

відпираючи ворожі атаки.

Ціла Галичина має бути цілковито знищена. Найбільше знищені околиці від залізничної станції Красне-Буск, на залізничній лінії Львів - Підволочиска до Львова. Цілковито мають бути знищені околиці від Львова до Перемишля і від Перемишля майже до самого Кракова. Найбільше потерпіли північні околиці від тих міст, бо там відбувались найзавзятіші битви. В меншій мірі знищені околиці на полудні від тих міст.

Найменше мали потерпіти околиці підгірські і гірські в Карпатах, з котрих много ще дотепер не виділо, як виглядають Москалі.

В цілій Галичині має бути дуже велика нужда. Збіже з поля ще не було зібране, як Австрія забрала всіх мушкетерів на війну. Брала кожного; хто належав до війська, то до війська, а хто не належав, брала до звичайних робіт; хто мав коні забрала разом з кінями. Коли Москалі показали в Галичині, много з наших людей повтікало. Одні з них знаходять ся тепер на Угорщині, другі в Чехах, а ще інші розбились по цілій Австрії, без даху над головою, без куска хліба. В багато селах наші люди стріляли до Москалів, не знаючи, що сего не можна. Ті села потерпіли найгірше. Москалі людей поубивали, а села попалили. Таке то нещастє спало на наш край. Нашою річчю є помочи тим бідакам в старім краю і тому ніхто не повинен відказатись жертвувати якусь, хочай малу суму на тих бідаків, котрі через війну потерпіли. Датки збирають українські народні газети.

Війна Туреччини з Росією і Англією.

Вже давнішнє доносили телеграми, що Туреччина виступить до борби, та мало хто тому вірив. Дперва коли 28 жовтня турецькі кораблі почали острілювати московські побережя Чорного моря, тоді вже кожному стало ясно, що Туреччина таки не жартує, а буде воювати. Різні були причини, чому Туреччина розпочала війну з Росією, а тим самим зі всіми російськими союзниками. Деякі денешні доносять, що Туреччина була звязана з Німеччиною договором, яким зобовязалась на случаї війни Росії з Німеччиною виповісти війну також Росії. Та здаєсь правдоподібнішим буде, що Туреччина хоче пімститись на Росії за давнішні програні війни, а передовсім за остатні війни балканські.

Телеграми, які приходять до нас з поля сеї війни, дуже неясні. Більших битв до тепер не було. Знаємо лишень, що одна турецька армія беть ся з Москалями в Кавкаських горах, друга має йти на Суеський канал, котрий Турки хочуть відібрати Англійцям. Телеграми доносять, що Туреччина мала вислати також свої війська до Єгипту, котрий Турки хочуть звільнити від англійського верховодства, та в остатніх часах о тій армії слух загинув..

Війна Туреччини, головно з Росією і Англією, недавно розпочалась і більших битв ми доперва надіємось.

Війна в Азії.

Як вже було передше згадано, з Англією пійшла в війну з Німеччиною також Японія. Як причину до війни, зажадала Японія від Німеччини віддання Хінцям німецької кольонії Кіав-Чав в Хінах і очищення Тихого океану з німецьких кораблів. Німеччина на се жаданє Японії не відповіла і тому розгорілась була війна між Японією, котрій помагали Англійці і Французи, а Німцями. Досить довго боронили Німці своєї кольонії. Та горстка німецької залоги не могла нічого зробити против переважаючої сили противника. Німці мусіли віддати кольонію Японії, а тій по скінченю війни аві не снить ся звернути її Хінцям, що на початку війни обіцяла.

З упадком Кіав-Чав Японія не бере участі в війні. Справді телеграми приносять вістки, що Японія має вислати свої війська на поміч Москалям, та сим вісткам годі вірити. Щось певного в тій справі сказати нічого не можна.

Війна в Африці.

Теперішня велика війна не поминула і Африки.

Вже зразу, як тільки вибухла війна, доходили нас вісти о битвах, які мали зводити німецькі війська з французькими і бельгійськими в африканськім Конго. Як закінчилось ті битви не знаємо, бо відомости не прийшли.

Пізнійше збунтувалась часть Бурів против англійського правительства, та повстанє здушено і тепер там спокій.

Очи всіх звернені тепер на Єгипет, котрий Англія анектувала, а на котрий має густ Туреччина. Правдоподібно о посідаве Єгипту прийде ще до борби між Туреччиною а Англією.

Війна на водах.

До поважнійших морських битв дотепер не прийшло. Ні-

мецька фльота схвალась за кільський канал і до борби на отверте море не виступає, боячись далеко сильвійшої фльоти англійсько-французької.

Час від часу тільки поодинокі кораблі, або малими групами нападають на себе, та сесго битв зачислити трудно. Славні з сего були німецькі кораблі Емден, котрий затопив 30 кораблів і Карльсруге, котрий затопив до 20 кораблів.

Остатними часами зробила німецька фльота напад на Англію. Дня 16 грудня підїхало кілька німецьких кораблів до берегів Англії зі Сходу і бомбардували три англійські міста Гартлпул, Скарборо і Витби. Після офіційного звіту було в Гартлпул убитих 55, ранених 113; в Скарборо 17 убитих, 30 ранених; в Витби 2 убитих і 2 ранених.

Війна а Українці.

В нинішніх часах кождий нарід, хотяй би був найменший, бажає мати свою національну державу. Під тим взгядом і ми не лишились по заду і робота яку провадять наші братя в старім краю, має на ціли осягненє вільної і независимої України.

Зараз на початку війни заложили Українці в Галичині Національну Раду, а Українці з Росії Союз Визволення України. Цілию так Національної Ради як і Союзу Визволення України було брати участь в теперішнім міжнароднім полсженю і інформувати чужинців о українських справах і стремліннях.

Так, як тепер стоять воєнні справи, то Українці з Австрії стратили дуже много. Москалі заняли майже цілу східну Галичину і робота, яку вони провадять, вказує на се, що Москалі свого поступованя зглядом Українців не змінять.

Вони заборонили видавати українські газети, позамикали всі українські книгарні, розвязали всі українські товариства, заборонили приймати по українськи телеграфічні денеші і т. д. То само зробили також на Україні російській. Взагалі нищать все, що українське, а заводять московщину.

Но можна предвидіти наперед, як ще скінчуть ся війна. Можливо, що Галичина лишить ся під Росією, але можливо також, що Австрія єї відібе. В кождім разі, як як би воно не стало ся, то на нас Українців в Канаді і в Злучених Державах спадає обовязок вести дальше ту роботу, якій вороги України будуть перешкаджати.

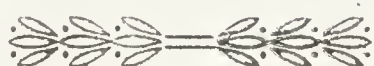
ЗМІСТ КАЛЕНДАРА.

	сторона.
Від видавництва.....	3
Астрономічний календар.....	5
Пануюча планета.....	5
Знаки погоди.....	5
Затьміве.....	7
Церковний календар.....	7
Календарієм.....	8--31
Т. Шевченко, До живих і мертвих.....	33
О. Стороженко, Козацька сльоза.....	34
В. Самійленко, Найдорожча перла.....	37
І. Франко, Важке ярмо твоє.....	38
І. Франко, Наймит.....	39
М. Лозинський, Іван Франко.....	41
Т. Шевченко, Вечір.....	45
Наша рідна мова.....	46
В. Самійленко, На нечі.....	50
М. Лисецький, Згарища.....	57
М. Павлик.....	73
М. Лисецький, Прокляті гори.....	55
Як і чим люди давніше писали?.....	56
Т. Шевченко, Гамалія.....	59
Т. Шевченко.....	64
Іст. ім. Т. Шевченка в Ветревіл, Альта.....	67
Т. Шевченко, Не завидуй багатому.....	70
Укр. Пар. Дім в Вест Форт Відіам.....	72
В. Домашницький, значіє Шевченка.....	73
А. Новак, От який то нині світ.....	77
І. Лучкович, Короткий начерк історії Канади.....	83
Гн. Хоткевич, Гундул.....	93
Провінції Канади.....	97
О. Стороженко, Голка.....	105
Природа і люди.....	114
Ст. Руданський, Добре торгувались.....	120
Ст. Руданський, Циганський наймит.....	120
В. Свистун, Наше шкільництво в Канаді.....	122
Адін народ --- адін язик.....	131
Дещо про укр. козаків.....	133
Я. В. Арсенич, Деякі права Канади.....	138
Щипавка, Монолот лисого.....	165
М. Мігайчук, Укр. англ. учительство в Канаді.....	168
Короткий огляд укр. життя в 1914 р.....	174
Гр. Махвій, Про дріб.....	176
Порадник лікарський.....	179
Ветеринарні уваги.....	188
Сьмішне.....	190
Управа Канади.....	194
Укр. товариства а Вінніпегу.....	197
С. Ковбесь, Туга.....	200
Міри і ваги в Канаді.....	201
Почтоті приниш.....	204
Велика європейська війна.....	206

Похибки в календарі

стор.	3	нарород	має бути	народ
, ,	15	письменников		письменником
, ,	42	вюбов		любов
, ,	42	кромадянства		громадянства
, ,	47	москокоського		московського
, ,	56	тілом		тілом
, ,	67	лежилъ		лежить
, ,	77	дивно		давно
, ,	113	укр.-анг. школа Гленеден		
		в околиці Комарно, Ман.		в околиці Роблін Ман.
, ,	133	навкуги		навкруги
, ,	175	бруково		брукової
, ,	195	секкції		секції
, ,	198	на літературах		на літературних
, ,	224	полуднений		полудневий.

Купуйте!

На складі Українського Голосу можна купувати слідуєчі книжки в англійській мові:

Історія України, Ukraine	1.00
Українське питання, Ukrainian Question	50 ц.
в українській мові:	
Весна, збірка поезій В. Кудрика	35 ц.
Перша пригода Нечипора Довгочхуна, оповідане	20 ц.
Сіра кобила	10 ц.
Пімста робітника	20 ц.
Закон відшкодованя робітників	10 ц.

Читайте і розповсюджуйте Український Голос, коли хочете, щоби укр. народ в Канаді не винародовив ся і здобув собі кращу долю. Пам'ятайте, що Укр. Голос одинока газета, котра боронить укр. національних справ в Канаді і пише так, як вимагає добро народа, а не жадна партія.

Наш народ повинен сам бути паном на своїм укр. сьмітю в Канаді і не повинен дозволити до своїх національних справ нікому чужому пхати носа.

Всім добре знаний

Dr. H. Jonker

397 Burrows Ave.,

Winnipeg, Man.

Ординує

від 8-10 рано, а від 2-3 і 7-8 вечером.

Phone St. John 1470.

Д-р Джонкер один з найліпших лікарів набув собі великого розголосу своїм гарним і певним способом лічення, тому коли Ви хорі, удайтесь до него, а він Вам певно допоможе.

Пам'ятайте на адресу:

397 Burrows Ave.,

Winnipeg, Man.

PHONE

КАРИТИ

АВТОМОБІЛІ

НА ВЕСІЛЛЯ.

БЮРО

ПОГРЕБОВЕ

ST. JOHN, 1794.

РУСЬКИЙ

ПОЛЬСЬКИЙ

ЗАКЛАД ФО-

ТОГРАФІЧНИЙ.

Не виїжджайте на весілля ходити пішки, бо у нас боги (карити) коштують лише \$3. А хто замовить у нас карити, або фотографію на весілля, дістане по дуже дешевій ціні.

Що маємо йти до чужих, коли маємо своїх родимців? Досить уже сього. Час вже попірати своїх. Не треба стояти о ласку чужих.

Нехай панує наш люд.

РУСЬКО ПОЛЬСЬКЕ БЮРО.

376 SELKIRK AVE.

WINNIPEG, MAN.

ПЕРШИЙ РУСЬКИЙ СКЛАД ГУРТОВИЙ

Товарів Поживчих і Мясарських Виробів
в Вінніпегу.

На замовлене з контрів висилаємо
найлучніи м'ясарські вироби, як: ков-
баси, шинки, солонину і пр. Висилає-
мо провант на секції і по цілій Кана-
ді по голсеїл ціні.

Приймаємо всякі фармерські продук-
ти як: масло, сир, яйця, як рівнож
кури, свині і пр.

Пишіть сейчас до:

W. CHLOPAN

590 Burrows ave., Winnipeg, Man.

(CHLOPANS BLDG.)

Telephone St. John 130.

Office
Phone:

Garry
1392

Residence
Phone

Main
7101

J. B. McNAMEE
БЮРО ПОГРЕБОВЕ

Зайдіть до мене, а обслужу
Вас як найкраще і найсо-
вістнійше.

Мій офіс знаходиться на
213 LOGAN AVE.

4 двері від Main str.

Говоримо по українськи.

АДРЕСА:

213 Logan Ave. Winnipeg, Man.

834 Main Str.

Phone St. John 2003.

ВСЕНАРОДНА КАНЦЕЛЯРІЯ

до перепровадження
справ старокраєвих
і тутешних

J. G. KIMMEL & Co.

Перепроваджуємо всякі справи старо-
краєві і канадійські найтанше і най-
краще, можливо в як найскоршім ча-
сі. Купуємо, продаємо і міняємо домп-
лоти і фарми. Продаємо шифкарти на
всі корабельні лінії, асекуруємо від
огню і на жите.

Пишіть, або приходіть на
адресу:

J. G. KIMMEL & CO.
834 MAIN STR.

Winnipeg,

Man.

INTERNATIONAL DRUG Co.

526 Selkirk ave.

WINNIPEG,

MAN.

СТАРОКРАЄВА АПТИКА.

Всякі ліки виробляю са-
мий. Маю 30-літню практи-
ку аптикарську зі старого
краю. Зі всякими рецепта-
ми від лікарів владайтесь
до мене, а отримаєте най-
лучшу гваранцію — і успіх.
Говоримо і пишемо по у-
країнськи.

Заходіть на адресу:

526 SELKIRK AVE.

„ЕВРЕКА“

ДАСТЬ ВАМ ЩАСТЕ І РАДІСТЬ!!

Впов. пані і панночки і молодіже!

Звісно є, як молоді люди журять ся тим, що їх обличчє не має красного вигляду. Часом така журба доводить багатьох людей до моральної і матеріальної руїни.

Журять ся, шукають за різного рода перфумами та косметиками, та вкінці бачать, що все дармо, а часом твар прибирає ще гірший вигляд. І розумієсь, що се їх мусить мучити. Але що се все значить?

Скажимо коротко — ті люди не мали нагоди дістати нашої масти „ЕВРЕКА“!

Тепер весь клоніт на бік. Наша ЕВРЕКА положить кінець вашій журбі, — бо якби не була зіпсута шкіра на вашій тварі, то скоро дістане красный вигляд, увільнить ся від всякого немилого явища на завсїгди і то по ужитю лише одної мікстури.

Навіть особи, що мають гарний вигляд, а хочуть ще гарнішого, та звичайно лише тратять гроші на різні перфуми, що лише часово прикрашують.

Шановні Пані і панночки з прекрасними личками! Після уживаних вами прикрас шкіра на тварі починає пукати, облущуватись, морщитись, а се допроваджує до ще гіршого. Краса тратить ся, пропадає.

Ми щиро радимо не вірити в ті прикраси з печальними наслідками. Вживайте лише нашу масть „ЕВРЕКА“, яка дасть вам на все жите радісні наслідки і збереже гроші і час. А над сим всякий чоловік мусить застановитись.

„ЕВРЕКА“ є винаходом А. Хижняка, хеміка, що одержав диплом і патенти від канадійського правительства в Оттаві.

Одна мікстура коштує \$3 а половина \$1.50. Заможайте на адресу:

„EUREKA“

686 Flora Ave.

Winnipeg, Man.

Русько-Німецький Шпиталь

Dr-a Kalichman-a

Спеціальне лічене венеричних хоріб (сифіліс, трипер і т.д.) хірургічних, внутрішних, жіночих, очних і ушних хоріб.

Найновіше і докладне лічене сифіліса методом „606“ професора Ерліха. — Лічене полової безсильности.

— — — Лічене електричною силою. — — —

Висилаю лікарства на кольонії по одержанню завдатку.

Офіс і шпиталь:

453 Selkirk Ave.

Winnipeg, Man.

Phone St. John 1772.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Повідомляю всіх Українців, що я отворив велику

ПЕРЕПЛЕТНЮ КНИЖОК

Виконую замовлення скоро і по уміркованій ціні. Пришліть, принесіть, або дайте знати, а я сам явлюсь по роботі. Моя адреса: **H. GOLDIN**

279 Dufferin Ave. Winnipeg.

A. KAPLAN

Годинникар і ювілер.

Має на складі годинники, різні ювілерські річчї та діаманти.

Направляє всякі золоті річчї і годинники. Ручить за роботу! Адреса:

815 Main st. Winnipeg, Man.

РУСЬКА АПТИКА

596 Selkirk ave. cor. McGregor st
WINNIPEG, MAN.

Маємо всякі лікарства. Маємо все за чим будете питати. Зашліть 2ц. марок а ми зашлемо вам катальог даром

ВАШІ РОДИЧІ ЧЕКАЮТЬ

на вашу фотографію
тому зайдіть до артиста-фотографа на адресу:

A. Smith

405 Selkirk ave. Winnipeg.

Даємо карти на весілля найтанше.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Повідомляю отсим всіх Русинів-Українців в Канаді, що мені вдалось відкупити аптику:

Лімо Друг Ко. в Вінніпегу.

Маю повні аптикарські кваліфікації з Росії, Австрії і Канади.

Маю 13-літню практику з сих трох країв.

Тому можете безпечно вдатись до мене з вашими рецептами, а хто би їх не писав, з якого краю вони-б не були, яких не можуть зрозуміти другі аптикарі, я їх зрозумію і лікарство під моїм наглядом буде приготоване.

Нашою засадою є завсїгди:

Чисте лікарство першої класи, умірковані ціни і совісна обслуга в усіх подробицях.

Обслугуємо скоро, трактуючи всіх однаково.

Сим власне хочемо здобути ваше довіре до нашого бізнесу, а також усіх в вашій околиці.

З поважанем

H. J. ROSS.

Адреса:

LIMO DRUG CO.

805 Main st.

Winnipeg Man.

Phone St. John 2929

**РУСЬКО - УКРАЇНСЬКА
ТОРГОВЛЯ**

Склад віктуалів і виробів масарських.

Властитель:

АКСЕНТІЙ ВАСИЛЕК

En. st. - 513 N. W.

Phone 537

Portage la Prairie, Man

**КАТОЛИЦЬКА
КНИГАРНЯ**

має на складі великий вибір всякого рода книжок, історичних, наукових, коляд, молитвенників, образів, рами до образів, хрестики всякої величини, папір листовий і інші річи:
Зайдіть, або пишіть на адресу.

KATOLYCKA KNYHARNIA

299 Selkirk ave.

Winnipeg, Man.

ОДИНОКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ

**Годинникар і Золотник
в Вінніпегу.**

Годинники стінні, кешенкові, стоячі, перстені, срібні вироби і всякого рода музичні іструменти як: гармонії, мандоліни, гітари, скрипки, грамофони і прибори до них, ігли і плити, дальше річи як: брошки, бранзолети, кульчики, ланцюшки і другі річи.

Все те дістанете у нас. За совістні і докладні наприви гварантує ся.

Пишіть, або приходіть на адресу:

Korachka & Kaschl

441 Selkirk ave.

WINNIPEG,

Man.

**УКРАЇНСЬКА
РОБІТНЯ**

видає найліпшого сорта убраня на літо і зиму по дуже низькій ціні.

Чистить, прасує і наплавляє ношені убраня.

**Ruthenian - Ukrainian
TAILORS**

905 MAIN STR.

Winnipeg,

Man.

С. ІОСЬКІВ

власитель.

РУСЬКА КНИГАРНЯ

має на складі великий вибір всякого рода книжок як історичних, наукових так і повісти, казки, байки, молитвенники, книжки до побожного читання і т. д. Рівнож має гарні грамофони, рекорди, голки, скрипки і інші музичні іструменти.

Катальог висилаєсь даром.

Ruthenian Book Store

641 Simpson str.

FORT WILLIAM,

ONT.

Office Phone: Main 6226

Res. Phone: St. John 2709

STANDARD EMPLOYMENT AGENCY

Зайдіть до нас, дамо добру роботу. Управляючим є:

H. DANLUCK.

Наша адреса:

191½ Henry ave.,

Winnipeg, Man.

ОДИНОКІ УКРАЇНСЬКІ КРАВЦІ В ВІННІПЕГУ.

котрі мають довгу кравецьку практику і виробляють наймоднійші всякого рода убраня. Хочете мати гарне убрание, заходіть до нас або зголошуйтесь писемно по інструкції.

У нас можна також купити гарні сукна і матерії, за якість котрих ми гварантуємо.

Сли також хто бажає поученя в кроях або роботі, най заходвть до нас, або звернесь писемно, а ми дамо всякі поученя.

Остаємось з поважанем

THE **UKRAINIAN MERCHANT TAILORS**

122 Adelaide str.

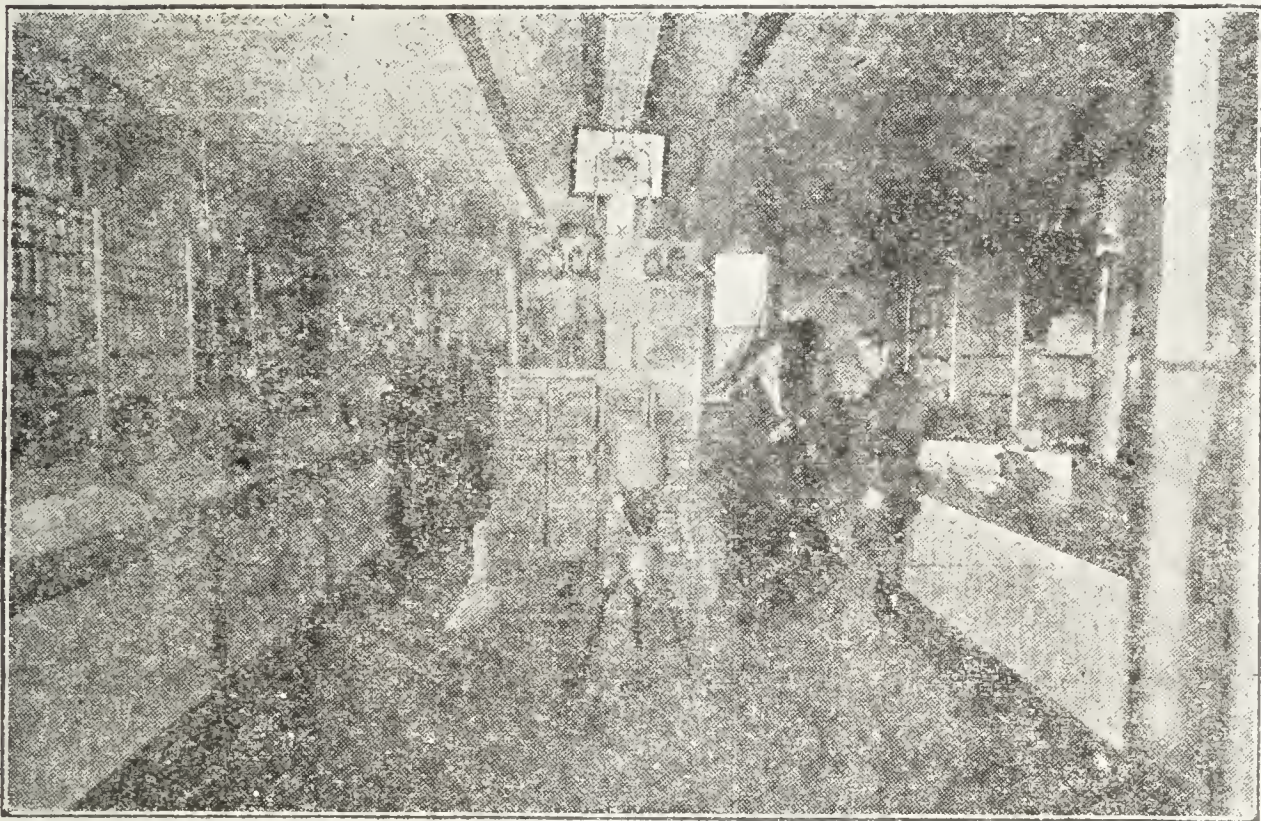
Winnipeg, Man.

Phone Garry 2599.

Руська Торговля

в Шіго, Саск.

Хочете, щобисьте були вдоволені і не переплачували товарів, удавайтесь до Руського штору Paley & Oshanek в Шіго, Саск.

Має на складі всякі віктуали, желізнi товари, глиняне начинє, чоботи, черевики, грамофони, білє, книжки, шкільні прибори, і машини фірми John Deere.

Коли маєте на продаж фармерські продукти, то принесіть до нас, а ми вам заплатимо найбільшу ціну. Замовленя з провінції полагоджуюсь відвортною поштою і оплачуємо самі.

Вдавайтесь всі до нас, а будете сталими нашими відборчиками.

PALEY & OSHANEK

Sheho,

Sask.

Йосиф Кулачковський

Нотар, Урядовий Комісар,
Секретар і Касієр Муніци-
палу Стюартбурн
і агент філії дер-
жавних земель.

Перепроваджує всякі спра-
ви як канадійські, так і ста-
рокраєві через найліпших
адвокатів в старім краю.

**ВИРОБЛЯЄ ПОВНОМОЧІЯ, КОНТРАКТИ КУПНА
і ПРОДАЖІ і ВСЯКІ ІНШІ ДОКУМЕНТИ**
легалізовані через конзуля.

Продає маєтки в Старім Краю і стягає довги.

ПОЛАГОДЖУЄ СПРАВИ КАНАДІЙСЬКІ

як: контракти купна і продажі, мортгечі, аґріменти,
справи помертні. — Виробляє горожанські папери, а-
секурує від вогню, продає шіфкарти на найліпші по-
спішні кораблі по найтаншій ціні. — Має також багато
фармів на продаж по уміркованій ціні.

Справи заłatоджують ся скоро, певно і таншим коштом як деінде. Перевод-
чиків не потребує; своєю мовою розкажете, що вам треба і порадитесь.

Пам'ятайте на зазив: „Свій до Свого!“

У всіх справах вдавайтесь на адресу:

JOSEPH KULACZKOWSKY

P. O. VITA, MAN., CANADA.

Даром НОВА ЛІКАРСЬКА КНИЖКА

СЛАВНА НА ЦІЛИЙ
СЬВІТ

**ПРИВАТНИЙ ПІД-
РУЧНИК ЛІКАР-
СЬКИЙ І ПОРАД-
НИК ЛІКАРСЬКИЙ,**
в руській мові,
побільшена до
64 сторін і ілю-
стрована, щоби
ліпше мож було
пізнати людське
тіло і усякі його
таємниці.

Та книжка необхідно потрібна для кожного мушчини і жєнщини, описує о рїж-
них недугах і долегливостях, а також дуже багато о рїжних таємницях жи-
тя, що для кожного є дуже інтерєсно знати; довідатись мож о всїм тоді лише,
як прочитаєсь **ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК**.

В тїй книжцї не лиш вказанє де від рїжних недуг можна вилїчити ся, але в
дуже приличний спосіб, зовсїм по вїтцївськи поучєсь, як від рїжних недуг
можна устеречи ся. „**ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК**“ багато описує о половім жи-
тїю мушчин і жєнщин так ясно і отверто, що в инших книжках сєго не можете нї-
як знайти. В нїй вїяснєно, як для молодих так і для старих усе що робити, що-
би завсїгди бути здоровим і щасливим.

Щоби ліпше обяснити будову людського тіла, а заразом рїжні його секрети,
ся книжка є ілюстрована. — О справах любови „**ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК**“
описує дуже много. Особливо слабї і хоровитї, зруйнованї і обезсиленї, котрим
зашкодили надужитя молодости, яких мучать рїжні чи то легко минаючі, чи за-
старїлі, заразливї недуги, знайдуть в сїй книжцї правдиву пораду в кождїй не-
дузі. — Коли отже безпокоїть Тя яка недуга нїм удаш ся до якого лїкаря, або
нїм зачєнеш уживати які лїки, ліпше перечитай „**Порадник Лікарський**,“ щоби
мати докладне понятє о твоїй долегливості, бо много людий виздоровїло по
перечитаню сєї книжки — користаючи з нагоди. — Тому, що ся книжка є вида-
на для добра людскости, кождий одержить її даром, хто лишє пришлє 8 центів
марками, **НАВІТЬ КАНАДИЙСЬКИМИ** на кошта пересилки і свїй адрес до:

THE PHILADELPHIA MEDICAL CLINIC

1117 WALNUT STR.

PHILADELPHIA, PA., U. S. A.

МУШЧИНИ І ЖЄНЩИНИ! Коли відчуваєте яку недугу-долегливість то по-
требуєте помочи доброго Профєсїонального Доктора. Щоби бути вилїченим, зго-
лосїть ся до **Philadelphia Medical Clinic**, описуючи свою недугу в руській мові, а буде
те дякувати як тисячі вилїчених.

АДВОКАТИ,
ПОВНОВЛАСНИКИ
і НОТАРІ

Heap & Stratton

заступають в судах кар-
них і цивільних.

В НАС ПРАЦЮЄ Я. В. АРСЕНИЧ,
СТУДЕНТ ПРАВ.

У ВСЯКИХ СПРАВАХ ЗАХОДІТЬ, АБО
ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

McINTYRE BLOCK

ROOM 717

WINNIPEG, - MAN.

Всім Українцям в Канаді.

Одинока Українська книгарня в Монтреалі знаходиться на 241 Craig St West, Montreal, Que. Canada.

Має на складі всякі книжки найрізноманітнішого змісту: Молитвенники, які тільки вийшли в Європі і в Америці, книжки наукові, белетристика, гумористичні, байки, стереоскопи, образки до стереоскопів, тлумачі українсько-англійські, гумові печатки і т. д.

На складі має також російські книжки видання Святина, Коновалова і молитвенники і біблії видання святого Синоду в Петербурзі і Почаївської Лаври в Почаєві, тлумачі російсько-англійські і т. д.

На складі є також молитвенники, тлумачі і книжки до читання польські.

Жадайте каталогів.

Пам'ятайте що се одинока, найсолідніша книгарня на цілу Канаду і Америку. Хто замовляє книжок на \$5.00 дістане за \$6.00, за \$10.00 дістане за \$12.00 книжок.

Пишіть на адресу:

Ruthenian Book Store

241 Craig Str. West.

Montreal, Que. Canada.

Там знаходиться також одинокі Укр. бюро продажі шифарт і порад правних п. Гр. Межа.

—ДРУКАРНЯ—

„Українського Голосу”

виконує всякі роботи в язиці українським, польським і англійським.

Роботи виконуються дуже скоро.

Ціни умірковані. — Вдавайтесь на адресу:

UKRAINSKYJ HOLOS

BOX 3626

WINNIPEG, MAN.

ВАЖНЕ!

УДАВАЙТЕСЬ ДО НАС ЗІ ВСЯКИМИ СПРАВАМИ.

Купуємо, продаємо і міняємо дома, лоти і фарми в містах і на колоніях так в Манітобі як в Саскачевані і Альберті. Посилаємо гроші до всіх частин світа найтанше і найскорше. Продаємо рівнож шифкарти на найліпші корабельні лінії, так до старого краю як і до Америки. Пожичаємо гроші на гіпотеки. Перепроваджуємо всякі справи старокраєві і канадійські найтанше і можливо в як найкоротшім часі. Асекуруємо від вогню і на жите.

Українці з Quebec, Ontario і Сполуч. Держав, що хотілиб купити добрі фарми в Західній Канаді нехай пишуть до нас по інформації. Коли наш народ поселить ся громадно на добрій землі, може сподіватись гарної будучности.

Точність в перепровадженю всяких справ — се наш девіз. — Зайдіть або напишіть до нас, а ми Вас задоволимо. — На відповідь долучіть 2 центову марку.

КРАЄВА КАНЦЕЛЯРІЯ

Ферлей, Панків і С-ка.

Phone St. John 162.

854 Main St.

Winnipeg, Man.

Читайте уважно

а як не вірите

переконайтесь.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ у Вегревіл, Чіпмам і Іннісфрі

має найбільші склади всіляких товарів корінних (гросе-рі), матерій тутешних і старокраєвих, різні убраня, ножухи, обуйте, начиння, желізнi товари, кухні, дріт ва-фенц, упряж, фарбу і много инших річий, яких годі тут вичислити.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ приймає гроші на щадничий рахунок і платить 5 процент, а се далеко користнійше, як тримати гроші в дома, або на малий процент, а дотого все тягати ся з тлумачами по банках і поштах.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ обертає річно сотки тисяч долярів, а існуючи пять літ під зарядом дирекції з визначних руських бізнесовців, є безпечним місцем на зложене тяжко запрацьованих грошей на щадничий рахунок. Гроші можна вибрати з процентом в кождім разі.

Всі Русини повинні купувати в НАРОДНІЙ ТОРГОВЛІ, а таксамо вступити в члени купуючи шері.

Директорами НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ є тепер:

Петро Зварич, предсідатель.

Андрій Зварич, головний управитель.

Павло Рудик,	) Директори
Григорій Крайківський	
Франко Лемішка	
Петро Кольматицький	

Адреса:

The National Cooperative Co. Ltd.

Головний уряд на
Vegreville, Alta.

Філії в
Chipman і Innisfree, Alta.

УВАГА!

ДЕСЯТЬ НАЙВАЖЛИВІШИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ в Канаді, а то:

ЯК УКРАЇНЦІ МАЮТЬ СОБІ СПІЛЬНО ПОМАГАТИ

1. УКРАЇНСЬКІ „сторники“ і Українці замешкалі по містах, повинні купувати фермерські продукти в українських фермерів.

2. УКРАЇНСЬКІ фермери і робітники повинні купувати потрібні товари в українських сторників.

3. УКРАЇНСЬКІ робітники, фермери і бізнесмени повинні при всяких транзакціях впровадити і другі правні папери в українських канцеляріях.

4. УКРАЇНСЬКІ фермери, робітники і бізнесмени, повинні створювати Ко-оперативні Спільноти і мати в них шері.

5. УКРАЇНСЬКІ переселенці їдучи до краю чи спроваджуючи своїх рідних до Канади, повинні купувати шиффarti в українських бюрох.

6. КОЖДИЙ грамотний Українець чи Українка, повинні читати українські книжки і газети і за них точно платити.

7. ВСІ УКРАЇНЦІ повинні бути членами тов. САМОСТІЙНА УКРАЇНА.

8. ВСІ УКР.-АНГ. школи повинні бути заповнені укр.-анг. учителями.

9. КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ має застрахуватись в Укр. Загосподарстві Тов.

10. АЛЕ ПАМ'ЯТАЙТЕ! Що повинність всіх Українців в Канаді є складати свої ощадности, гроші, до одинокій Української Фермерської Позичкової КАСИ в Едмонтоні, Канада, яка точно євонняє свій український зв'язок, бо платить Українцям по 5 процент від ОЩАДНОСТІ.

Нігде такого великого проценту від ОЩАДНОСТІ не дістнете як в УКРАЇНСЬКО-ФЕРМЕРСЬКІЙ-ПОЗИЧКОВІЙ КАСІ в Едмонтоні.

Тому Родимці! Не забувайте сповнити свого обов'язку і всім хочете себе спільно спомогати.

ГРОШІ в Укр. Фар. Поз. Касі можна вкласти і вибрати особисто або писемно кожного дня крім неділі.

Заходіть або адресуйте:

**Farmers Loan Co.
Limited,
9606 Jasper ave.
Edmonton, Alta.**

Ось це є одинокій клиновий будинок в Едмонтоні, в якому міститься Українсько Фермерська Позичкова Каса в Едмонтоні де управителем є всім добре знаний Павло Д. Рудик. — Як будете в Едмонтоні то шукайте за клиновим будинком на розі Джепсера і Кіністіно 9606

